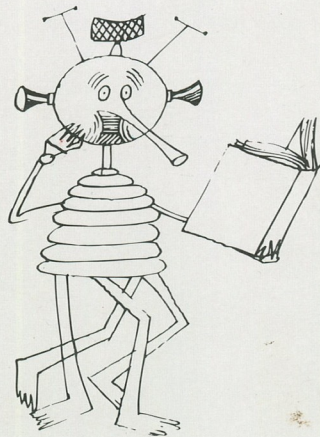

KÖNYVES-TÓTH LILLA

INFORMÁCIÓ KÖNYV KÖNYVTÁR

1

TYPOTEX

alapfokú
információkereső gyakorlatok 8–12 éveseknek

Információ – Könyv – Könyvtár 1.

Alapfokú információkereső gyakorlatok
a könyvtárban 8–12 éveseknek

Készült a Soros Alapítvány támogatásával

Lektorálta: Dán Krisztina

© Könyves-Tóth Lilla, TYPOT_EX

ISBN 963 9132-10-1

Felelős kiadó: Votisky Zsuzsa
A fotókat készítette: Verő Ákos
A borítót tervezte Kaján Tibor grafikáját
felhasználva: Debre Ferenc
Terjedelem: 34 A/5 ív
Nyomtatta és kötötte: Múzsák Nyomda
Felelős vezető: Várhelyi István

Tartalom

1. Ismerkedés könyvünkkel	9
Bevezetés	9
Miről szól ez a könyv?	11
Néhány tanács ennek a könyvnek a használatához	12
2. Dióhéjban a könyvtárról	15
A könyvtár használatáról	15
Önálló ismerkedés a könyvtárral	18
Miért járunk könyvtárba?	21
A könyvek rendje a szabadpolcos könyvtárban	24
Ki a könyvtáros?	27
Könyvtári szolgáltatások	29
3. Önálló próbálkozások, egyéni megoldások a könyvtárban .	33
4. Az olvasásról	36
Tapasztalatszerzés és olvasás	36
Olvasás – megértés	38
Jelek és képek olvasása	41
A számítógép és az olvasás	46
Hogyan válhatsz olvasó emberré?	50
5. Olvasmányfajták és olvasási formák	54
Olvasmányaink két nagy csoportja	55
Sorozatok	58
Napilapok, hetilapok, folyóiratok	63
Kézikönyvek	70
Könyvjegyzékek – bibliográfiák	71

Olvasás közben	75
Olvasónapló	77

6. A világ megismerésének eszközei – az információ megjelenési formái	80
Információ és kommunikáció	80
Kommunikáció és metakommunikáció	80
Kommunikációs csatorna – információhordozó	81
Az információcsere régen és napjainkban	83
A dokumentum	86
Mely dokumentumokat tárolnak a könyvtárak?	87
7. A könyv	89
A könyv külső megjelenési formája	89
A könyv részei	91
A könyv adatai. Hol található a könyvben?	96
A könyv adatainak összefoglaló áttekintése	103
A szövegtest	110
A könyvválasztás és ajánlás módjai	117
8. Napilapok, hetilapok, folyóiratok	119
Napilapok (újságok vagy hírlapok)	119
Hetilapok	120
Folyóiratok	121
9. Az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai	123
Az információk rendje a könyvekben	123
Betűrendes szerkezetű könyvek	124
Az ismeretek logikai rendjét tükröző könyvek	125
Kétarcú könyvek?	129
10. Előgyakorlatok a könyvek és a könyvtárak használatához	133
Mindent az ábécénél kell kezdeni!	133
A szoros betűrend szabályai	135
Betűrend a könyvtárban	136
Különös jelrendszerek – különös ábécék	139

Ábécés keresőjátékok	140
Hogyan segíti az élőfej az olvasó tájékozódását?	143
Az utalás szerepe az összefüggések feltárásában	147
Jelek és rövidítések a könyvekben	149
Használd a tartalomjegyzéket, a név- és tárgymutatót!	153
Gondolkodj! Rendszerez! Logikai feladatok	157
11. A könyvtár mint információs rendszer	162
Ismétlő gyakorlatok	162
A könyvtári információs rendszer részei	163
Ismétlő gyakorlatok	165
12. Kézikönyvtár – kézikönyvek	167
Szótárak	170
Szólás- és kifejezéstárak	173
Jelképek és jelképtárak	174
Általános lexikonok	175
Lexikon a számítógép képernyőjén	179
Szaklexikonok	181
Életrajzi lexikonok	184
Az információkeresés módja a lexikonokban	185
Enciklopédiák	185
Mi van még a kézikönyvtárban?	190
13. A szabadpolc	193
A szépirodalmi könyvek rendje a szabadpolcon	193
Jelek a szépirodalmi könyveken	197
Az ismeretközlő könyvek rendje a szabadpolcon:	
az Egyetemes Tizedes Osztályozás	201
Jelek az ismeretközlő könyveken	203
Hogyan olvassunk katalóguscédulát?	205
14. A katalógusok	211
A katalógus az információs rendszer része	211
A katalógusok fajtái	213
Még néhány tudnivaló a katalógusról	220

15. A könyv adatainak elektronikus tárolása	222
A számítógépes katalógus	222
Hogyan kereshetjük a könyv adatait a számítógépes adatbázisban?	222
Hogyan használjuk az adatkereső programokat?	225
16. Túllépés egy könyvtár választékán: a bibliográfia	228
Még egyszer az olvasóhoz	232
Rövidítések jegyzéke	233
Kislexikon	237
További olvasmányok. Ajánló bibliográfia gyermekeknek	246
Szépirodalom	246
Ismeretközlőirodalom – szakirodalom	252
Felhasznált és ajánlott irodalom	266
Audio-vizuális segédanyagok	269
Tárgymutató	270

Ismerkedés könyvünkkel

Bevezetés

Minden gyermek észrevétlenül megtanulja a korszerű információs eszközök használatát. Biztosan kezeli a rádiót, a televíziót, a magnetofont és a videokészüléket, egy kicsit a számítógépet is. Természetesebben használja őket, mint az emberiség jobban megszokott információs forrását, a könyvet. Még a tanulást is könnyebbnek, vonzóbbnak találja ezekkel az eszközökkel.

Mi lehet az oka annak, hogy az olvasással és a könyvvel te is lassabban és nehezebben barátkozol meg? Gondolkoztál már rajta?

Megfordult már a fejedben, hogy „egy könyv nem könyv”? Több könyvben rejtőzik az emberiség tudása. A könyvek a könyvtárban kezdet fognak egymással, hogy együtt képviseljék az emberről, a világról szóló ismeretek összefüggő rendszerét.

Tudod-e, hogy az összes korszerű információs eszköz létrejött, a rádió, a televízió, a CD-k, sőt a legújabb számítógépes szolgáltatások információi is valamilyen módon a könyvből nőttek ki, és szoros kapcsolatban vannak az olvasással? Nem véletlen, hogy legújabban ezek sorban bekéredzkedtek a könyvtárba, hogy megtalálják a helyüket a könyvek és az információk rendszerében.

Ez a könyv elsősorban az olvasásról, a könyvről, a könyv célirányos forgatásáról, a könyvtárról és a könyvtárhasználatról szól. A könyv- és a könyvtár használata ma már azonban millió szállal kötődik a modern információs eszközökhöz. Utalunk könyvünkben ezekre a legfontosabb kapcsolatokra, részletezésükre azonban nem vállalkozunk.

Tudjuk, hogy sem az olvasást, sem a könyvhöz és a könyvtárhoz kapcsolódó tevékenységeket nem lehet könyvből megtanulni. Nem

*A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Gyermekkönyvtára
(Budapest, XIII. Dağály u. 9.)*

könyvből ismertétek meg a video-készülék és a számítógépes játékok beindítását sem. Célhoz csak maga az olvasás, a tevékenység vezethet. Hasznos lehet azonban olvasgatni, beszélgetni a témáról, és néhány érdekes probléma megoldásával ráérezni az önálló olvasás, az információkeresés, a könyvtárhasználat gyönyörűségére.

Könyvünk célja nem más, mint az olvasó és a könyv, az olvasó és a könyvtár egyéni találkozásának az előkészítése és lépésről lépésre való támogatása.

Miről szól ez a könyv?

Gyors áttekintés ennek a könyvnek a tartalmáról és szerkezetéről

- Nézd meg a könyv külső borítását!
- Keresd meg a belső címlapot!
- Ki írta ezt a könyvet?
- Mi a címe?
- Van-e alcíme?
- Melyik kiadó adta ki?
- Hol, melyik városban adták ki?
- Mikor jelent meg? Melyik évben?
- Hol, melyik nyomdában nyomtatták?
- Milyen hosszú? Mennyi a terjedelme (oldalszáma)?
- Vannak-e rajzok (illusztrációk) benne?
- Ki a rajzoló?
- Milyen a könyv külső megjelenése?
 - kemény lapok borítják?
 - puha a fedele?
- Vannak-e benne feladatok? Be lehet-e írni a megoldásokat?

- Olvasd el a könyv rövid téma-megjelölését és tartalmi ismertetését a hátsó borítófedélen vagy a külső védőborító behajtott részén!

- Keresd meg a tartalomjegyzéket!
- Nézd meg a fejezetcímeket!
- Lapozd fel a tárgymutatót! Itt láthatod az összes fontos szót, amelyről a 'k' könyv szól.
- Olvasd el a 'k' betűs címszavakat a tárgymutatóban!
- Megtálad-e a rövidítések jegyzékét?
- Űsd fel a kislexikont is, amelyben rövid magyarázatokkal sorakoznak fel azok az ismeretek, amelyekről a könyvben részletesen is olvashatsz!
- Keresd meg a könyvtár címszót a kislexikonban! Olvasd el a szócikket!
- Olvass bele néhány helyen a könyvbe!
- Vess egy pillantást a neked szóló ajánló könyvjegyzékre!
- Nézd meg a felhasznált irodalom jegyzékét! Itt láthatod, hogy a szerző mely műveket forgatott műve megírásakor.
- Olvasd el e fejezet oldalainak szélén kiemelt kulcsszavakat! Ugyanezeket megtalálod a kislexikonban és a tárgymutatóban is.
- Ismerkedj meg a bevezetéssel!

kulcsszavak

*borítófedél
címlap
szerző
cím
alcím
kiadó
a kiadás helye
a kiadás éve
nyomda
terjedelem
illusztráció
illusztrátor
kötéstábla
kötött könyv
fűzött könyv
munka-
tankönyv?
tartalmi
ismertetés
borítófedél
tartalomjegyzék
fejezet
tárgymutató
kulcsszó
címszó
rövidítések j.
kislexikon*

címszó, szócikk

*könyvajánlás
irodalomjegyzék*

kulcsszó

bevezetés

Sokat tudsz már a könyvedről. Meg is tudod fogalmazni, hogy miről szól, és milyen újdonságokkal találkozol benne.

Bizonyára néhány részletet ismersz is már a tartalmából.

Ismerkedés a könyvekkel. *Mielőtt használni vagy olvasni kezdünk egy könyvet, először is tájékozódunk a tartalmáról és a felépítéséről.*

Miről szól? Érdekel-e a témája? Válaszol-e kérdéseidre?

Milyen rendszerben mutatja be az ismereteket? Áttekinthető-e?

Jól olvasható-e?

Elég érdekes-e?

Fejeszünkben áttekintettük, hogy miként ismerkedhetsz meg módszeresen egy könyv tartalmával. Mindig est kell tenned, ha egy könyvet akarsz választani, akár a könyvesboltban, akár a könyvtárban.

könyvajánlás

Szoktál-e könyvet ajánlani vagy ajándékozni másoknak?

Ha ajánlani vagy ajándékozni szeretnél valakinek egy olvasmányt, akkor is ugyanez a feladatod. Nem mindegy azonban, hogy szüleidnek, osztálytársadnak, vagy kisebb testvérednek, egy lánynak vagy egy fiúnak választasz könyvet.

Ha magadnak válogatsz, saját érdeklődésed irányítja a könyvvel való ismerkedésedet. Ha könyvet másnak ajándékozol vagy ajánlasz, arra is gondold, hogy hány éves. Fiú-e vagy lány? Mi érdekli? Mit olvasott már?

Válassz egy könyvet saját könyveid közül, amelyet már olvastál! Melyik osztálytársadnak ajánlanád? Fogalmazd meg szóban ajánlásodat!

Válassz egy új könyvet a könyvesboltban! Ismerkedj meg a tartalmával! Érdekel-e a témája? Érdemes volna-e megvásárolni?

Válassz egy állatokról szóló könyvet a könyvtárban! Ismerkedj meg a tartalmával! Érdekel-e ez a könyv? Nézd meg jól, lesz-e kedved elolvasni? Érdemes-e kikölcsönözni a könyvtárból?

Néhány tanács ennek a könyvnek a használatához

olvasás

Olvassuk vagy használjuk a könyvet? Amikor olvasni megtanultál, bizonyára boldogsággal és büszkeséggel töltött el, amikor végigolvastál egy könyvet. Emlékszel-e erre a boldogságra? Melyik volt az a könyv, amelyet először kiolvastál?

*A Budapesti Tanítóképző Főiskola Gyakorlóiskolájának
készkönyvtára*

Ma már tudod, hogy *nem minden könyvet olvasunk el végig, hanem többször is kézbe vesszük, hogy részleteit tanulmányozzunk vagy megnézzünk benne valamit. Ilyenkor mondjuk, hogy használjuk a könyvet.* *könyvhasználat*

Hogyan használd ezt a könyvet? Nem folyamatos olvasásra és semmiképpen sem a szöveg megtanulása érdekében adjuk a kezébe ezt a könyvet sem. *Fejezetei segítik majd a tájékozódást a könyvekben és a könyvtárban.* Olvasmányairól sokat lehet beszélgetni, a feladatok megoldásához pedig sok könyvet kell forgatni.

Célszerű ezért könyvtárban olvasni, hogy mindjárt megnézhesd és használhasd azokat a könyveket, amelyekről szó van benne, vagy amelyek nélkülözhetetlenek a megoldásokhoz. A könyvtárban tanácsot is kérhetsz a könyvtárostól, ha valamiben bizonytalan vagy.

Kislexikont, rövidítések jegyzékét, tárgymutatót és ajánló bibliográfiát helyeztünk el a könyv végén. Mindezek segítenek a szöveg megértésében és az információk feldolgozásában.

Jó, ha tudod, hogy a rövidítések jegyzékében és az ajánló bibliográfiában megtalálod mindazon könyvek részletes leírását, amelyeket a fejezetekben csak röviden említettünk.

Feljegyzéseidet és megoldásaidat füzetben vezetheted. Mindig vidd magaddal jegyzetfüzetet a könyvtárba!

Dióhéjban a könyvtárról

A könyvtár használatáról

Többkönyvű tanulás. Az iskolai tanuláshoz ma már nem elegendők csupán az olvasókönyvek és a tankönyvek. Ahogy fölsőbb osztályba lépsz, egyre többször kapsz olyan feladatokat, amelyeket más könyvek, folyóiratok, hang- és videofelvételek, CD-ROM-ok olvasásával, meghallgatásával, megnézésével oldhatsz meg. Tanáraid és tankönyveid feladatai eleinte pontosan előírják, hogy melyik könyvet olvasd, melyikből dolgozz, vagy milyen más ismeretforrást használj.

*egy könyv –
több könyv*

Később, fokozatosan magad is megválaszthatod munkaeszközeidet: a könyveket és a hang- és képfelvételek változatos lehetőségeit. Ehhez azonban jobban meg kell ismerned őket. A könyveket megismerni például csak olvasással, rendszeres olvasgatással, feladatok könyvekkel való megoldásával lehet. A hang-és képforrások megismeréséhez is a használat oldaláról vezet a legrövidebb út.

Hogyan juthatsz hozzá az ismeretforrásokhoz? Tudni kell azt is, hogy miként juthatsz hozzá a könyvekhez és a többi ismeretforráshoz. Megvásárolni nem lehet és nem is célszerű mindent, amire esetenként szükséged van. Ezért van minden iskolában iskolai könyvtár. Lakóhelyeden pedig a községi-, a városi- esetleg a megyei könyvtárak látják el a lakosságot, a gyerekeket és a felnőtteket könyvvel, CD-vel, valamint hang-és videokazettával. A megyei könyvtárakban és a nagyobb városokban gyermekkönyvtárak is működnek.

*iskolai
könyvtár*

*gyermek-
könyvtár*

Az iskolai könyvtárban a tanuláshoz szorosan kapcsolódó könyvekhez és más ismeretforrásokhoz juthatsz hozzá. Itt sajtáthatod el a könyvtárhasználat alapszokásait is.

A lakóhelyi vagy a gyermekkönyvtárak bővebb választási lehetőségeket kínálhatnak. Szélesebb érdeklődésednek megfelelően is találssz olvasnivalót bennük.

*könyvtári
tagság*

Ki használhatja a könyvtárakat? Az iskolai könyvtárat csak az iskola tanulói használhatják. Minden tanuló tagja ennek a könyvtárnak. A lakóhelyi könyvtár nyilvános. Bárki tagja lehet, aki oda hivatalosan beiratkozik, beiratkozási díjat fizet, és megtartja a könyvtár szabályait.

Az iskolai tagok a nyitvatartási időben bármikor bemehetnek a könyvtárba, és igénybe vehetik a könyvtár szolgáltatásait. Helyben olvashatnak, vagy kölcsönkérhetnek a könyveket, zenét vagy más hallgathatnak, videofilmeket nézhetnek meg, esetleg kazettákat is kölcsönözhetnek.

Tagja vagy az iskolai könyvtárnak?

Az iskolai könyvtárba nem kell külön beiratkozni és beiratkozási díjat sem kell fizetni. A könyvtáros osztályonként nyilvántartja az iskola összes tanulóját. Amikor először kölcsönzöl valamit, kiállít a nevedre egy olvasói igazolványt. Ez az olvasójegy. Ha kölcsönzöl valamit, erre is feljegyzik, hogy mikor jár le a kölcsönzési határidő. Őrizd meg, és mindig vidd magaddal a könyvtárba!

Az olvasójegyek száma van, amely nagy szerepet játszik a kölcsönzés nyilvántartásában, akár a hagyományos, akár a számítógépes eljárásokban.

Előfordul, hogy az iskolai könyvtár nem használ olvasójegyet.

kölcsönző füzet

Ebben az esetben egy kölcsönző füzetbe jegyzik fel a kölcsönzés dátumát és a kölcsönzött könyvek, kazetták vagy CD-k számát.

	02433
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárkönyvtára	
KÖLCSÖNZŐJEGY KOVÁCS LEVENTE	
Érvényes: 1999-02/72	
A kölcsönzési határidő lejártá után KÉSEDELMI DÍJAT számítnak fel. A lakcímváltozást /a jótállót is/ azonnal jelentse be! A kölcsönzőjegy másra át nem ruházható! Kölcsönözni csak e jeggyel lehet. Elvesztése esetén meg kell téríteni.	

*Olvasójegy vagy
kölcsönzőjegy*

Hogyan iratkozhatok be lakóhelyed könyvtárába? Lakóhelyed könyvtárának már csak szüleid segítségével lehetsz tagja. Egy felnőttnek ugyanis felelősséget kell vállalnia azért, hogy megtartod a könyvtár szabályait, nem rongárod a könyveket, és határidőre visszaviszed, amit kölcsönöztél. Ha elvesztettél egy könyvet vagy kazettát, neki kell megtérítenie helyetted. Ezért kell személyi igazolványával igazolnia magát. Ez a beiratkozás hivatalos formája.

A lakóhelyi könyvtárban a felnőtteknek beiratkozási díjat kell fizetni. Ennek összege könyvtáranként és évenként változik.

A könyvtári tagságot minden évben meg kell újítani.

Ahogy ezt a könyvet olvasod, folyamatosan szükséged lesz a könyvtárra. Tanáraiddal, osztálytársaidal is bizonyára gyakran ellátogattok oda, hogy feladatokat oldjatok meg. *Ha nem vagy tagja a könyvtárnak, semmit sem kölcsönözhetesz.*

Ismered a könyvtár szabályait? A könyvtár használatának szabályzata vagy házirendje a legtöbb könyvtárban a bejárat közelében ki van téve. Az első látogatáskor a könyvtáros elmondja a legfontosabb tudnivalókat. Tanáraid is felhívják figyelmedet nemcsak arra, hogy a könyvtárban kulturáltan viselkedj, hanem arra is, hogy *a könyvtár látogatásának, a helyben olvasásnak, a válogatásnak és a kölcsönzésnek pontos szabályai vannak.*

A könyvtár használata ma már az iskolai tanulás szerves része. Ezért a könyvtárhasználat lehetőségeit és szabályait jó, ha minden tanuló megismeri.

A szabályok egy része valamennyi könyvtárban azonos. Minden könyvtárban lehetnek azonban helyi szokások is. Igyekezz mielőbb megismerni a könyvtárhasználat általános és helyi szokásait!

A legfontosabb tudnivalók egy könyvtár használatáról. Ismerkedj meg mindenképp előbb az iskolai majd a lakóhelyi könyvtár

Nyitvatartási idejével: Ez minden könyvtár bejáratán ki van írva.

Olvasójegyeden is megnézheted.

A helyben olvasás lehetőségeivel: Hol, a könyvtár melyik részén lehet könyveket, újságokat, folyóiratokat olvasgatni?

*könyvtár-
használat
szabályai*

- A könyvkiválasztás lehetőségeivel:** Szabadon lehet válogatni a polcokon? Melyik polc könyveihez nem szabad hozzányúlni? Ha kiemeltél egy könyvet a polcról: szabad-e visszatenni?
- Az őrjeggyel és használatával:** Az őrjegy = könyvtári könyvjelző. (Erős karton, melyet a megnézésre kiemelt könyv helyére kell tenni. Olyan a könyvek között, mint a könyvben a könyvjelző.)
- A könyvválasztás módjával:** A válogatás módjával bővebben is meg kell ismerkedned. Erről szól majd könyvünk több fejezete.
- A tájékozódás lehetőségeivel:** Bátran kérdezz a könyvtárostól!
- A kölcsönzés rendjével:** Hol és hogyan lehet kölcsönözni? Egyszerre hány könyvet lehet hazavinni?
- A kölcsönzési határidővel:** Mennyi ideig maradhat nálad a könyv?
- A kölcsönzés meghosszabbításával:** Mit lehet tenni, ha nem olvastad el határidőre a könyvet?
- Ha elvesztettél vagy megrongáltál egy könyvet:** A kár megtérítésének szigorú szabályai vannak.
- A könyvtári illemszabályokkal:** Tudom, hogy tiszta kézzel még a könyvtárba. Ha belépsz csendesesen köszöntöd a könyvtárost. Hangoskodással és szertelen mozgással nem zavarod társaidat.

Önálló ismerkedés a könyvtárral

Egy kicsit ismered már a könyvtárat. Lakóhelyed könyvtárában talán már akkor is megfordultál szüleiddel vagy testvéreddel, mikor még nem jártál iskolába. Tanítód pedig rögtön bevezetett az iskolai könyvtárba, alighogy megtanultál olvasni. Megismerkedtél már a könyvtárossal is, azzal a tanárral, aki rendezi itt a könyveket, és fogadja az olvasókat.

Amikor osztálytársaidal első alkalommal jártál a könyvtárban, a könyvtáros körbevezetett a polcok között, és elmondott, megmutatott nektek minden fontosat, amire kíváncsiak voltatok. Elmondta, hogy

- mi minden van a könyvtárban;
- mi, hol található;
- hogyan válogathatsz;

- mire való az őrjegy;
- hogyan kölcsönözhetsz;
- hogyan olvashatsz helyben.

Mindenek előtt pedig arra biztatott, hogy minél gyakrabban járj a könyvtárba, és bátran kérdezz, ha a választásban vagy egy feladat megoldásában nem boldogulsz magad.

Bizony sokszor kell itt megfordulnod, hogy a könyvtárt önállóan is felfedezd magadnak.

Egyedül is elmehetsz a könyvtárba. Nézz körül most alaposan iskolád vagy lakóhelyed könyvtárában!

Menj lassan körbe, és lépésről lépésre nézd meg a nagyobb feliratokat és eligazító jelzéseket!

Feljegyzéseket is készíthetsz magadnak.

Mindent jól figyelj meg, hogy fel tudd idézni magadban, hogy

- Mi minden van a könyvtárban?
- Ki van a könyvtárban?
- Mi mindent lehet csinálni a könyvtárban?
- Mi tetszett a könyvtárban?

Fogalmazd meg magadban azt is, hogy

- Miért szeretnél rendszeresen járni a könyvtárba?

Mindig érdemes a könyvtárba jegyzetfüzetet és írószert vinni.

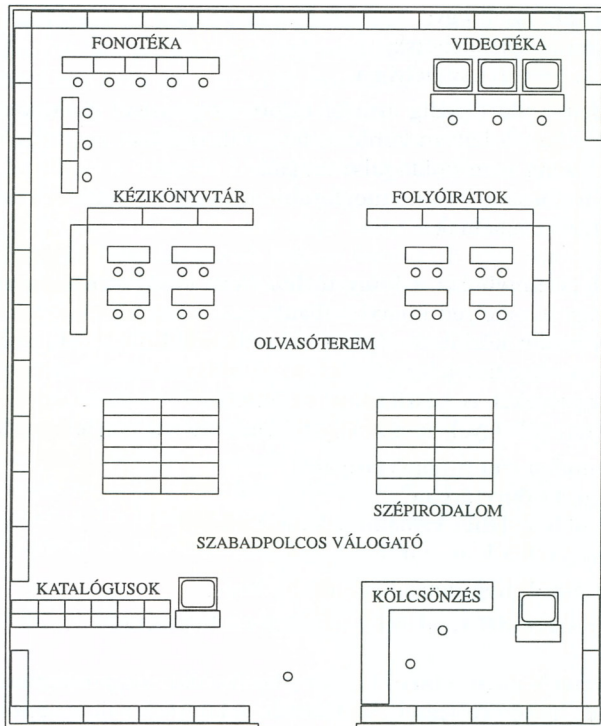
Emlékeztető a könyvtárról. A következő oldalon egy könyvtár vázlatos képét látod. Te leszel most ennek a könyvtárnak a képzeletbeli olvasója.

Lépésről lépésre figyelj meg, mit látsz a könyvtárban!

Ha belépsz, a könyvtáros fogad. Megmutatja, hogy hol folyik a beiratkozás és a kölcsönzés. Felhívja figyelmedet a katalógusokra is. Ne csodálkozz, ha a könyvtárban egy vagy több számítógéppel is találkozol.

Esetleg ugyanebben a teremben találsz a szabadpolcos válogatót a szépirodalmi és az ismeretközlő könyvek kisebb nagyobb csoportjaival.

Az olvasóteremben vaskos kézikönyveket és folyóiratokat láthatsz. Ezeket nem lehet kölcsönözni, csak helyben olvasni.

A könyvtár vázlatos képe

A fonotékában és a videotékában hang(CD)lemezek, hang- és videokazetták és lejátszó készülékek sorakoznak.

Hasonló, de nem pontosan ugyanilyen renddel találkozhat az iskolai könyvtárban és lakóhelyed könyvtárában.

Nézz körül iskolád könyvtárában!
Ismerkedj meg lakóhelyed könyvtárával!

*Szabadpalc a Budapesti Tanítóképző Főiskola
Gyakorlóiskolájának könyvtárában*

A könyvek és a tárgyak elhelyezésében az egyes könyvtárakban lehetnek különbségek. Lehetséges például, hogy nem egyformák a szépirodalmi könyvek csoportjai, vagy az egyes sorozatok köteteit együtt, egészen külön találod.

Miért járunk könyvtárba?

Szeretnénk megismerni valamit, amiről még keveset tudunk, vagy teljesen tájékozatlanok vagyunk róla. Pl.

- Mikor és hol lesz a legközelebbi olimpia?
- Miről szól a Medvék és én című könyv?
- Ki találta fel a számítógépet?
- Hogyan készülnek a játékautók?

- Mik azok a repülő csészealjok?

A könyvtárban valamilyen ismerethez, sürgős tudnivalóhoz vagy érdekes tartalomhoz, hírhez szeretnénk hozzájutni.

információ **Mi az információ?** *A számunkra új adat, hír, ismeret, tudnivaló mai szóhasználattal kifejezve: információ.* Az információ megjelenhet könyvben, más nyomdatermékben vagy hang- és videokazettán, CD-n, számítógépes mágneslemezen. *Az információ megjelenési formáinak az összefoglaló neve: információhordozó.*

információ-hordozó

A könyvekben és más információhordozókban az információk áttekinthető rendben sorakoznak.

Ha információért megyünk a könyvtárba, valamelyik információhordozóra, gyakran könyvre van szükségünk, amely közvetíti számunkra az ismereteket.

könyvtár

Mi a könyvtár? *A könyvtár könyvek és más információhordozók gyűjtőhelye.* Azért jött létre, hogy összegyűjtse, megőrizze, és a használók/olvasók számára rendelkezésre bocsássa az információhordozókat és a bennük tárolt ismereteket.

könyvesbolt

Könyvtár? Könyvesbolt? A könyvesboltokban is sok könyv, lemez, kazetta, CD, CD-ROM van, mégsem könyvtár. Itt a legfrissebb kiadványokat érdemes keresni. Észrevehetted már, hogy amit tanárod vagy a tankönyved éppen ajánl, azt sokszor már régen nem lehet megvásárolni a boltokban.

A könyvtárban a régebben megjelent könyveket is megtalálsz. Sőt tájékoztatást kaphatsz arról is, hogy egy témáról mely könyvek jelentek meg, vagy egy szerzőnek milyen alkotásai vannak. A legfrissebb könyvekre itt azonban egy kis ideig várni kell. Eltelhet néhány hét, míg megszerzik, nyilvántartásba veszik és elhelyezik őket.

rend a könyvtárban

A könyvtár információs rendszer. *A könyvtár célja, hogy az információkat, a könyveket és más információhordozókat a használók, az olvasók rendelkezésére bocsássa.* Ezért olyan áttekinthető rendszerben, információs rendszerben helyezi el őket, hogy bármit pillanat alatt meg lehessen találni. Ez a rend, ez az információs

információs rendszer

rendszer a könyvtár lelke. E nélkül a könyvtár alig különbözne egy gazdag raktáruháztól.

Az információs rendszer egy átfogó, mindenre kiterjedő rendet jelent a könyvtárban. Ennek a segítségével lehet az éppen megfelelőt kiválasztani a könyvek tömegéből, de a könyvekben felhalmozott információk között is csak ennek ismeretében lehet tájékozódni.

Ha sokat forgatod a könyveket, ezt a rendet akár magad is felfedezheted. Találkoztál már a lexikonok ábécé rendjével és az átlatokról, a természetéről, technikáról vagy bármi másról szóló könyv téma szerint rendezett fejezeteivel.

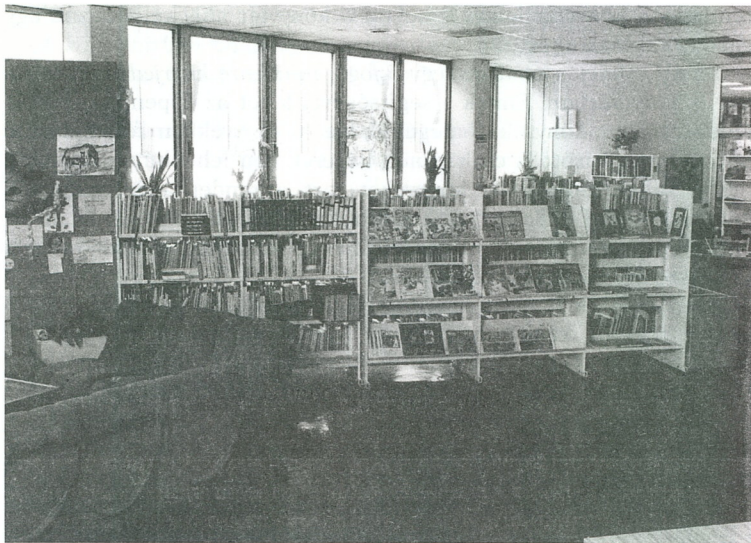
Az ábécés és a téma szerinti rendről még nagyon sokat fogsz olvasni ebben a könyvben.

Mire való a szabadpolc? Az önkiszolgáló élelmiszerboltban rövid szemlélődés után gyorsan megtalálod a pékárut, a tejterméket, a húsfélét, az üdítőt, az édességet, a zöldségfélét. Előtted áll a bolt teljes választéka. *szabadpolc*

A könyvtárban is nyitott polcokon sorakoznak a könyvek. Ezért szabadpolcos könyvtár. A könyvekből nagyon sok van. Még a kisebb könyvtárakban is több tízezer. Ezeknek csak egy része látható a szabadpolcon, a többi a raktárban van. Ráadásul minden könyv más. Tömeges szerző(író) alkotása a legkülönbözőbb témákban! Tudod, hogy mennyi mindenről szólhatnak a könyvek! Emberekről, állatokról, a földrészekről, a csillagokról, utazásról, az űrhajózásról, az öltözködésről, a házépítésről és annyi mindenről, hogy fel sem tudjuk sorolni valamennyit.

A különféle témájú könyvek kisebb nagyobb csoportokban más és más helyen találhatóak a könyvtárban. A könyvek elhelyezésének a szabadpolcon meghatározott rendje van, amelyben minden könyvnek megvan a saját helye.

Szakadatlan körfogást járnak be könyvtári könyvek a polctól az olvasóig és vissza. Kikölesönzik és rendre visszahozzák őket. A könyvnek pedig mindig a saját helyére kell visszakerülnie. Különbözőleg hiába keresik az olvasók. Amelyik könyv nincs a helyén a könyvtárban, az olyan, mintha meg sem vásárolták vagy elveszett volna.

*Szabadpolc a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Gyermekkönyvtárában (Budapest, XIII. Dağály u. 9.)*

A könyvek rendje a szabadpolcos könyvtárban

*rend a
szabadpolcos
könyvtárban*

A szabadpolcos könyvtárban a téma szerinti rend és az ábécés rend kettősségével találkozhatasz. *A könyvek tartalmuk, témájuk szerint sorakoznak a polcokon, az egyes témacsoportokon belül pedig ábécés rendet találunk.* A tájékozódást a polcokon feliratok segítik. Ezért az olvasók könnyedén áttekinthetik ezt a rendet.

A polcokon azonban csak a könyvek egy részéből válogathatunk. A többi könyv a raktárban van, vagy éppen nincs bent, mert kikölesönöztek őket.

katalógus

Mire valók a katalógusok? A szabadpolcos renden túl az olvasónak részletesebb, gazdagabb tájékoztatásra is szüksége van. Ezért a könyvtárban különféle felsorolást, listát készítenek a könyvekről és

Katalógusok

más ismerethordozókról. Külön a szerző/alkotó, a cím, a téma/tartalom, a megjelenési forma szerint. Minél többféle listát készít egy könyvtár, annál könnyebben és gyorsabban találja meg az olvasó, amit keres. *Ezeket a listákat a könyvtárban katalógusoknak nevezzük. A katalógusok a könyvtár valamennyi könyvét felsorolják.*

katalóguscédula **Miből állnak a katalógusok?** *A könyvtári katalógusok adatokból állnak, amelyek vagy kis cédulán olvashatók vagy a számítógép képernyőjén jelennek meg.*

a könyv adatai A hagyományos katalógusban minden könyvet egy cédula helyettesít. A cédulán a könyv néhány fontos adata, ismertetőjegye, szerzője, címe stb. és témájának rövid megjelölése áll.

A számítógépes katalógus is ugyanezeket az adatokat rendezi.

betűrendes és téma(szak)katalógusok **A katalógusok rendje.** A felsorolás rendje a katalógusokban kettős. Az adatok ábécé sorrendben és témák szerint is visszakereshetők bennük. *Vannak betűrendes és téma(szak)katalógusok.*

Számítógépes katalógus? Ma egyre gyakoribb a listázás számítógépes formája. Lehetséges, hogy te néhány év múlva már csak számítógépes katalógusokkal fogsz találkozni.

A számítógépes katalógusok és hagyományos katalógusok rendszerezési elvei lényegében azonosak. Hasonló céllal és hasonló elvek alapján keresünk bennük, bár a számítógépes katalógus keresési lehetőségei gazdagabbak.

Könyvünkben elsősorban a katalógusok közös tulajdonságaival ismerkedhetsz meg.

bibliográfia **Bibliográfiai és számítógépes adatbázisok.** És ha nincs meg a könyvtárban, amit éppen keresel?

A katalógusok csak azokat a könyveket és más információhordozókat sorolják fel, amelyek megvannak a könyvtárban. Vannak azonban a könyvtárban olyan segédeszközök is, amelyek a más-
Ezek a segédeszközök a különféle jegyzékek, más szóval bibliográfiai. Ugyanezt a célt szolgálják a számítógépes adatbázisok is.

számítógépes adatbázis

Ha nincs meg a könyvtárban, amit keresel, esetleg más könyvtárban megtalálhatod. Kérj tanácsot a könyvtárostól!

városi könyvtár **Nagyobb könyvtárak.** Minden vidéki városban működnek városi könyvtárak, a megyesszékhelyeken pedig megyei könyvtárak. A fővá-

rosban és a nagyobb városokban ezen kívül szakkönyvtárak is vannak. Hasáánk nemzeti könyvtára Budapesten található. Itt minden magyar kiadványt megőriznek.

megyei
könyvtár
szakkönyvtár
nemzeti
könyvtár

Ki a könyvtáros?

A könyvtári információs rendszert a könyvtáros élteti. Munkája a könyvek és más információhordozók beszerzése, rendszerezése, gondozása és őrzése, valamint az olvasók/használók rendelkezésére bocsátása. Magas szintű szakértelemmel és széleskörű tájékozottsággal látja el a munkáját. Főiskolai vagy egyetemi végzettsége van. Könyvtárosi – informátori – tudása mellett legalább egy tudományterületen alaposabban is járatos. Gyakran tanári diplomával is rendelkezik. Ezért taníthat magyart, történelmet vagy más tárgyat. Ugyanúgy szólíthatod őket mint tanáraidat.

könyvtáros

Nagy könyvtárakban a képzett könyvtárosok munkáját könyvtárkezelők és raktárosok segítik.

Mit csinál a könyvtáros, mikor nyitva van a könyvtár? Ha sokat jársz könyvtárba, ezt is megfigyelheted. *A nyitvatartási időben a könyvtáros az olvasókkal foglalkozik.* Könyvtáros nyelven ezt úgy mondják, hogy tájékoztat.

Mit jelent az olvasó tájékoztatása? Mindenkinek segít a könyvtáros megtalálni azokat az ismereteket illetve könyveket és más információhordozókat, amelyekre éppen szüksége van. Sokszor több könyvet is ajánl egy probléma megoldásához. Aki csak olvasgatni szeretne, vagy jó könyveket keres, annak is sok érdekességet kínál, hogy felkeltse érdeklődését.

tájékoztatás

Segít a szabadpolcos keresésben, a katalógusok és a könyvek használatában. Lépésről lépésre irányítja a könyvtári bűvárkodást, hogy mielőbb önállóan is boldoguljon az olvasó.

Ha nincs meg a könyvtárban, vagy kikölesönözték már amit éppen keresel, azonos vagy hasonló témában egy vagy több másik könyvet ajánl helyette.

Rendszeresen foglalkozásokat tart gyermekcsoportoknak.

Dercsényi Krisztina könyvtáros tanár tájékoztat a Budapesti Tanítóképző Főiskola készítőkönyvtárában

Kis könyvtárakban, pl. az iskolai könyvtárban a beiratkozás és a kölcsönzési adminisztráció teendőit is ellátja.

A gyerekek úgy gondolják, hogy a könyvtáros sokat olvas. Így is van. Ismernie kell minden könyvet. Nem csak kívülről, hanem a tartalmát is. Különben nem tudná ajánlani az olvasóknak.

*könyvtáros
munkája*

Mit csinál a könyvtáros, ha nincs nyitva a könyvtár? Előkészíti a könyvtárat és a könyveket az olvasók fogadására, a helyben olvasásra és a kölcsönzésre. Hogy mi mindent kell ennek érdekében tennie, azt teljes egészében fel sem lehet itt sorolni. Nézzük a legfontosabbakat:

- tájékozódni a megjelenő könyvekről és más információhordozókról,

- kiválasztani az újdonságokból azokat, amelyekre az olvasóknak szüksége lehet,
- megrendelni vagy megvásárolni,
- nyilvántartásba venni őket,
- közelebbről megismerkedni a tartalmukkal,
- elhelyezni mindegyiket a polcokon vagy a raktárban,
- katalogizálni vagyis beilleszteni a tartalmuk szerint a könyvtár információs rendszerébe,
- megtalálni a helyüket az adatbázisokban,
- az olvasókat tájékoztatni az új szerzeményekről: pl. listák, kiállítások készítésével,
- felkészülni az olvasók tájékoztatására, a könyvtári rendezvényekre, csoportos foglalkozásokra,
- folyamatosan rendezni, helyére rakni a könyveket,
- vonzóvá és otthonossá tenni a könyvtárat, hogy jól érezzék magukat a látogatók.

Sokoldalú és szép a könyvtáros munkája!

Könyvtári szolgáltatások

Mi mindent lehet a könyvtárban csinálni?

Tájékozódj! Jelöld x-szel a következő táblázat megfelelő részén az iskolai és a lakóhelyi könyvtár lehetőségeit!

*könyvtári
szolgáltatások*

Mi mindent csinálhatsz?	az iskolai könyvtárban	a lakóhelyi könyvtárban
<i>Kölcsönözshetsz</i>		
• könyvet	☐	☐
• hangkazettát	☐	☐
• video kazettát	☐	☐
• CD-t	☐	☐
• játék v. más programot	☐	☐
<i>Előjegyezthetsz</i>		
• könyvet	☐	☐

Mi mindent csinálhatsz?	az iskolai könyvtárban	a lakóhelyi könyvtárban
• hangkazettát	☐	☐
• video kazettát	☐	☐
• CD-t	☐	☐
• játék v. más programot	☐	☐
<i>Helyben olvashatsz</i>		
• kézikönyvet	☐	☐
• könyvet	☐	☐
• napi- és képeslapot	☐	☐
• folyóiratot	☐	☐
<i>Helyben hallgathatsz</i>		
• hanglemez	☐	☐
• CD-t	☐	☐
• hangkazettát	☐	☐
<i>Helyben megnézhetesz</i>		
• diafilmet	☐	☐
• diaképeket	☐	☐
• televíziót	☐	☐
• videofelvételeket	☐	☐
<i>Helyben olvashatod, hallgathatod, nézheted</i>		
• a CD-ROM termékeket	☐	☐
<i>Másolatokat kérhetsz</i>		
• szövegekről	☐	☐
• hangfelvételekről	☐	☐
• képfelvételekről	☐	☐
• mágneslemezekről	☐	☐
<i>Használhatod a segédeszközöket</i>		
• a kézikönyveket	☐	☐
• a könyvjegyzékeket	☐	☐
• a hagyományos katalógusokat	☐	☐
• a számítógépes adattárakat	☐	☐
<i>Feladatokat oldhatsz meg</i>		
• információkat gyűjthetsz	☐	☐
• jegyzetelhetsz	☐	☐

Mi mindent csinálhatsz?	az iskolai könyvtárban	a lakóhelyi könyvtárban
<i>Tanácsokat kérhetsz a könyvtárostól, hogy</i>		
• mit olvass egy témáról	☐	☐
• mit olvass egy szerzőtől	☐	☐
• hol találd a könyvet a polcon	☐	☐
• hogyan használd a katalógust	☐	☐
• melyik könyvet érdemes megvenni	☐	☐
<i>Beszélgethetsz a könyvtárossal, hogy</i>		
• tetszett-e, amit olvastál?	☐	☐
• miért tetszett?	☐	☐
• másoknak is tetszett-e, ami neked?	☐	☐
• milyen könyveket szeretnél olvasni?	☐	☐
• melyik könyvet kaptad ajándékba	☐	☐
• iskolai sikereidről, problémáidról	☐	☐
<i>Részt vehetsz csoportos foglalkozásokon</i>		
• ismerkedhetsz a könyvtárhasználattal	☐	☐
• részt vehetsz vetélkedőkön és versenyeken	☐	☐
<i>Játsszhatsz</i>		
• gondolkodtató társasjátékokat	☐	☐
• közös nyelvi játékokat	☐	☐
• drámajátékokat	☐	☐
• bábjátékokat	☐	☐
<i>Találkozhatsz érdekes emberekkel, írókkal és más művészekkel</i>		
• író-olvasó találkozók	☐	☐
<i>Megtekintheted a kiállításokat</i>		
• egy-egy írói életműről	☐	☐
<i>Segíthetsz a könyvtár rendjének megőrzésében</i>		

beiratkozási díj **A könyvtári szolgáltatások térítési díja.** Az iskolai könyvtár szolgáltatásai ingyenesek, a lakóhelyi és a nagyobb könyvtárakban a felnőtteknek *beiratkozási díjat* kell fizetni.

térítési díj A könyvtárak a videokazetták, a CD-k, a mágneslemezek kölcsönzéséért, mindenfajta másolásért és a könyvek előjegyzésért, számítógépes adatbázisaik használatáért helyileg váltakozó *térítési díjat* kérhetnek.

Önálló próbálkozások, egyéni megoldások a könyvtárban

„Mi van a hegyen messze túl?”. Bizonyára tudod, hogy melyik nagy magyar költő verséből kölcsönöztük a fenti címet.

- Mi a költő neve?
- Keresd meg a könyvet
 - saját könyveid között,
 - az osztálykönyvtárban,
 - az iskolai könyvtárban,
 - lakóhelyed könyvtárában!
- Mi a könyv címe?
- Ki segíthet a megoldásban? A társaid, a szüleid, a tanáraid, a könyvtárosok?
- Keresd meg a verset a könyvben! Olvasd el, majd mondogasd magadban! Ha énekelni is tudod, énekelj együtt társaiddal!

Érdekes játék: Mi van a hegyen messze túl? Képzeld el, hogy mit látnál, ha egyszer elmehetnél és bejárhatnád a világot! Mi van pl.

- a János hegyen,
- a Bakony hegységen,
- a Kárpátokon túl?

Találkozhatsz-e a látvánnyal

- képeken,
- a televízió képernyőjén,
- vagy filmen?

Olvashatsz-e róla

- az újságban,
- képeslapban,
- vagy könyvben?

Megkeresheted-e a folyót, a tavakat és a hegyeket, az országot, a várost a térképen?

Minden esetben útra kell kelni ahhoz, hogy ismereteket szerezzünk távoli tájakról, emberekről, állatokról, a világ dolgairól?

Ladogai pagoda

Van egy nagy tó Ladoga.

Közepében pagoda.

Ladogai pagodában

Égig ér a laboda.

Nemes Nagy Ágnes

Mondogasd egyre gyorsabban a verset! Melyik az a három szó benne, amelyek érdekesen összecseng?

Ezek játszi – képzeletbeli – szavak, vagy van valami jelentésük?

Készítőknyvtár

Nézz utána:

- Hol van a Ladoga tó?
- Mit jelent a pagoda szó?
- Mi a pagoda?
- Mit jelent a laboda szó?
- Mi a laboda?

*térkép
szótár
lexikon
szótár
lexikon*

Jártál a Ladoga tónál?

Láttál már pagodát?

Hol találoztál labodával?

Szabadpólc

Versek

Tamkó Sirató

Laboda a hőse Tamkó Sirató Károly egyik gyermekversének. Miért késett el az iskolából Laboda?

Megtudhatod, ha elolvasod a verset a költő Tengerecki Pál című könyvében.

Folytasd Nemes Nagy Ágnes versét hasonló összecsengő szavakkal! Képzeletbeli játszi szavakkal is sikeres lehet próbálkozásod.

Csillagjáró Fehér Ráró. Ez a címe Tamkó Sirató Károly versének, amelyben a képzelet táltos paripáját bemutatja.

Keresd meg Tamkó Sirató Károly könyvét a könyvtárban! Olvasd el a verset!

Valóban táltos ez a paripa? Hogyan mutatja be a költő? Merre jár? Mit eszik? Milyen? Hasonlít-e a népmesék táltosához?

Mi lehet a szerepe a költészetben a táltosnak?

A költészet hatalmát és végtelenségét kifejező paripát az ókori görögök Pegazus-nak nevezték.

Nézz utána: Mit jelent a Pegazus szó?

Mi a Pegazus?

Szabadpalc

Versék

Tamkó Sirató

Tartalomjegyzék

Kézikönyvtár

ISzKKsz

ML, ML

Weöres Sándor a *Paripám csodaszép pejko* című versében jeleníti meg a maga Pegazusát. Keresd meg Weöres Sándor versét!

Mi a közös a csillagjáró fehér Ráró és a csodaszép pejko bemutatásában?

Milyen színű lehet Weöres Sándor paripája?

Mit jelent a pejko szó?

Micsoda a pej, a pejko?

Szabadpalc

Szépirodalom

Versék

Weöres

Tartalomjegyzék

KDsz

MÉKsz, ML

Petőfi Sándornak is van egy verse az ő kedves lováról. A címe: *Paripámnak az ő színe fakó.* Keresd meg a verset!

Keress egy Petőfi kötetet! Melyik mutatót használsz a Petőfi kötetben?

Miben hasonlít, ez a paripa a Csillagjáró Fehér Ráróhoz és a csodaszép pejkohoz? Miben különbözik tőlük?

Vannak-e a valóságban táltos lovak? Mikor mondjuk egy igazi lóra, hogy táltos?

Láttál már pej(színű) lovat? Meg is lovagoltad?

Kedvébresztőnek szántuk ezeket a gyakorlatokat. Megoldásukhoz szándékosan nem adtunk nagyobb segítséget. Lásd, hogy egy kis találegynysággal, érdeklődéssel, könyvtári böngészéssel magad is eljuthatsz a helyes megoldáshoz.

Sokat járj könyvtárba, és egyedül is próbáld megtalálni azokat a könyveket, amelyek érdekelnek.

Próba

szerencse!

Többet ésszel,

mint erővel!

Az olvasásról

Tapasztalatszerzés és olvasás

Nem szükséges mindent közetlenül látnunk, tapasztalnunk ahhoz, hogy megismerjük a világ dolgait és jelenségeit. Beszélgetéssel, mások tapasztalatainak meghallgatásával, képek nézegetésével, olvasással is bővíthetjük világképünket, ismereteinket, és ugyanúgy át is tudjuk adni másoknak a tudásunkat.

A gyermek, amikor ismerkedik környezetével, sok mindent mások elbeszéléséből, a képeskönyvek, a képeslapok, a televízió képernyője, a számítógép monitorja segítségével tanul meg. A kutatók leírták, hogy például a gyermekek a „Láttál-e már zsiráfot?” kérdésre a képi élmények hatására már akkor is igennel válaszoltak, amikor a budapesti állatkertben még nem volt zsiráf.

A műveltség vagy a kultúra alapja a világ megismerése. Eszköze a tapasztalatszerzés vagy mások tapasztalatainak a megismerése szóban vagy írásban: a beszélgetés, az írott beszéd, vagyis valamilyen szöveg olvasása vagy a más forrásból való informálódás.

Az ember nemcsak az iskolában, hanem azon kívül is folyton-folyvást tanul, tudatosan gyűjti mások tapasztalatait, ismereteit. Pontosan ez tette az embert emberré az ősi időkben.

A könyvek, a rádió, a televízió és más hírközlő eszközök bővítik a világ megismerésének eszközeit térben és időben. Képet alkothattunk általuk a tőlünk távol eső, valójában sohasem látott dolgokról és eseményekről, úgy, mintha magunk éltük volna át. Elképzelhetjük segítségükkel a régmúlt eseményeit, s előrevetíthetjük a végtelen jövőt.

*Folyóiratok és kézikönyvek a Budapesti Tanítóképző
Főiskola Gyakorlóiskolájának könyvtárában*

Könyv (Részlet)

Nincs könyv olyan drága,
Hogy olvasó ne lenne,
Annyi, annyi kincs van benne.
Annyi gyönyörű vers,
Annyi szép történet,
Annyi mese, annyi élet.
Hipp-hopp Londonban jársz,
Még az Indiákon,
Mindenütt jársz e világon.
Élsz a messzi múltban,
Az örök jövődben ...

Szép Ernő

*Megkeresheted
a vers
folytatását a
költő egyik
gyerekeknek
szóló kötetében.*

Szabadpalc
*Szépirodalom
Versek
Szép Ernő
Tartalomjegyzék*

Hogyan tanultál meg olvasni?

Arany ablak

Nyugvó nap fényét
őrzi az ablak.
Kisleány olvas
Háttal a napnak.
Leckét betűzget,
szókat latolgat:
a betűk szavá
összefonódnak.
Szavakból mese
szövődik lassan,
kisleány olvas
arany ablakban.

Károly Amy

Szabadpalc
Szépirodalom

Versék
Móra F.

Mesék
Kányádi S.

Mesék
Móra F.

AZs, KDSz,
MÉKs
Magyar-angol
szótár

Emlékezz vissza! Hogyan tanultál meg olvasni? Melyik ábécés-könyvet használtad? Tudod a címét? Megőrizted?

Ismered Móra Ferenc: Zengő ábécéjét? Keresd a könyvtárban! Kérj segítséget!

Mi a jelentése a fenti versben az „ablak” szónak?

Nehéz-e megtanulni olvasni? Keresd meg a könyvtárban Kányádi Sándor: Virágon vett vitéz című kötetét!

Ha megvan, olvasd el benne a Bajos bö című elbeszélést!

Hogyan tanult meg olvasni a gyermek Móra Ferenc?
Keresd meg a megfelelő fejezetet a Kincskereső kisködmön című könyvben!

Milyen jelentései vannak a magyar nyelvben az ablak szónak?

Mi az ablak szó angol megfelelője? Mi jut eszedbe erről a szóról? Gyűjtsd össze, hogy hol (mely tárgyakon, eszközökön) lehet ki- vagy megnyitni egy vagy több ablakot?

Mi az olvasás?

Mit jelent az olvas szó? Nézd meg a jelentését!
Mi mindent jelent még az olvas szó?
Hányféle jelentését tudod felsorakoztatni?

AZs
KDsz
MÉKsz

Az olvasni szó latin megfelelője: legere. Eredeti jelentése: kiszemelni, kiválasztani.

Magyar–latin
szótár

Olvasni annyi, mint jeleket megfejteni és a jelentésüket megérteni.

Sokszor többféle jelentésből az éppen odaillőt kiválasztani. Ezért lehet az olvasást akár a kitalálás játékokhoz is hasonlítani.

Az olvasás írott szövegek megfejtésének és megértésének az eszköze. Kultúránkban az ismeretszerzés, a tanulás, a világban való tájékozódás legáltalánosabb módja. A modern információhordozók használatában, információik feldolgozásában is nélkülözhetetlen.

Mit jelent a kód és a kódol szó?
Sikertelen próbálkozás esetén mindig keress tovább, több helyen is utána nézhetsz jelentésüknek!

KDsz
MÉKsz, ISzKsz

Amikor írunk, a beszédhangokat jelekké, betűkké alakítjuk át. Ez az átalakítás a kódolás. A magyar írás betűi – kódjai – hangokat helyettesítenek. A megértéshez ezeket vissza kell alakítani hangokká. Ez a dekódolás.

kódolás

dekódolás

Te is így tanultál meg olvasni? A jelek megfejtése a legcélszerűbben a hangokkal való ismerkedéssel kezdődik, erre épül a betűtanulás. A hangoknak és a betűknek önmagukban nincs jelentésük. Ha a nem olvassuk azonban pontosan őket szavakban, elvész: vagy megváltozik a szó értelme. Ezért olyan fontos a betűk pontos felismerése és a hangok tiszta kiejtése. Két vagy több betű együttes felismerése és hangoztatása a következő lépés a szóolvasás felé. Sok gyakorlat után kezdődhet el a szavak, a mondatok, végül pedig a szöveg olvasása.

jelek megfejtése

Milyen betű a vargabetű?
Értelmezd a vargabetűt csinál kifejezést!
Helyezd mondatba és mondj róla egy megtörtént vagy kitalált történetet!

Készítőnyelvár
O. Nagy
Gábor: Magyar
szólások és
köszmondások

Lehet, hogy te másképp tanultad?

Lehetséges, hogy először egész szavakat tanultál meg felismerni, s azt hitted, hogy már olvasol. Később azonban megtanultad a hangokat és a betűket, s önállóan vagy segítséggel ráérezted a betűk összeolvasására is. A pontos olvasás megtanulása csak erre a kezdeti tudatos jelfelismerésre, dekódolásra épülhet.

Nem kell minden jelet egyenként megfejteni. A rendszeres olvasás előbb utóbb meghozza a gyümölcsét. A jelek értelmezése felgyorsul, fokozatosan automatizálódik és észre sem vesszük, hogy már nem kell minden jelet egyenként megfejteni. Az emlékezet és a képzelet jelentősen megkönnyíti ugyanis a munkánkat. Részben erre épülnek az ún. gyorsolvasási technikák is.

gyorsolvasás **Mi a gyorsolvasás?** A gyorsolvasás nem csupán az olvasás tempójának a fokozása. Az igazi gyorsolvasó mindig némán olvas, és tudja, hogy nem minden jelet/betűt kell egyenként dekódolnia. Elég egy-egy nagyon jellemző jelet felismernie egy szóból vagy szókapcsolatból és annak segítségével találja ki az egészet. Hogy melyiket és hogyan, azt meg kell tanulnia. A kitalálásban persze segíti a jelentés és a szövegösszefüggés.

A gyorsolvasás alapja a gazdag szókincs és tapasztalat. Akinek sok szava van, sok ismerete van – tartotta a régi mondás. A gyorsolvasást sok gyakorlással, rendszeres tréningekkel lehet elsajátítani.

*Megtalálad:
Lásár Ervin:
Tuvudsz ivígy?
c. kötetében.*

Játék:

- Tuvudsz ivígy bevezévlívi?
- Nevem.
- Hávát avalkovor nevem tuvudovunk bevezévlívi.
- Bivizovony.

Ha nem tudod, könnyen megtanulhatod, csak a szótagokra kell nagyon figyelni!

A szótagokkal még sokféle érdekeset lehet játszani. Pl.: Az egyik játékos mond egy szótagot. Mondjuk: ma ... A többiek ezt igyekeznek szavakká kiegészíteni. Úgy mint: maci, madár, majom, malom stb. Az nyer, aki több szót mondott.

Szótár vagy lexikon használata még érdekesebbé teszi a játékot.

*AZs, KDSz,
MÉKSz*

Olvasás – megértés. Kezdetben minden szót hangosan kiejtünk, később némán olvasunk. Eleinte szavanként értjük meg a jelentést, majd fokozatosan mondatonként vagy szövegrészenként bontakozik ki a tartalom. Ilyenkor olvasás közben szinte halljuk és látjuk, amit olvasunk. Olyan ez, mint egy belső mozi. Tapasztaltad már? Próbáld ki!

Olvasd el a következő találós kérdést!

Zöld istállóban
Fekete lovak
Piros szénát
Esznek.

*Rajzold le, amit
látasz! Mi a
megfejtés?*

Nem mindig csak azt a képet hívhatják elő a szavak, mint amit szó szerint jelentenek?

Keress még néhány ilyen példát!

Jelek és képek olvasása

A képek nyelve. Anyanyelveddel együtt kisgyermekkorodban a képek nyelvével is megismerkedtél. Ezzel találkozol olvasmányaid irodalmi kifejezéseiben. A mondókák, versek és mesék szerete, hallgatása és mondogatása jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy meg is értsd, amit olvasol.

Vedd most kézbe éppen azt a könyvet, amit mostanában olvasol!
Olvasd tovább, ott, ahol legutóbb abbahagytad!

El tudod képzelni, amit olvasol? Látod a szereplőket, a helyszínt, a történést?

Ha nem tudod elképzelni, amit éppen olvasol, akkor valamit nem értettél meg.

Melyik szó, vagy szókapcsolat jelentését nem érted? Érdeklődd meg a jelentését!

Nézz utána!

AZs, KDSz,
MÉKSz

Szabadpólc

Szépirodalom
Mesék
Lázár Ervin

Kik azok a pomogácsok?
Előfordulhat, hogy egy egész könyvet kell elolvasnod azért, hogy teljes egészében megértsd egy szó vagy kifejezés jelentését.
Megtalálod-e pl. a pomogács szót a szótárakban?
Miért nem találsz?
A pomogács-ok Lázár Ervin képzeletében születtek. A Gyere hazá Mikkamakka vagy a Négyszögletű Kerek Erdő című kötetekben olvashatsz róluk.

Nem csak betűket lehet olvasni. Dekódolni nem csak betűket, hanem a legkülönbözőbb jeleket, pl. számokat is lehet.

arab számok
római számok

Számok olvasása. Az arab számok olvasását a betűtanulással egyidőben elsajátítod. A könyvekben igen gyakran találkozhatasz római számokkal is. Felismerésükkel, jelentésükkel a matematikaórán foglalkoztál, használatuk mégsem a mennyiségek körében, hanem az iratok és könyvek sorszámai, kiemelési vagy különleges jelzései között gyakoribb. A könyvekben pl. gyakran jelölik a képek vagy a táblázatok sorszámaát. A mindennapi életben is sorszámozás hangsúlyozására használják a leggyakrabban. Pl. a budapesti pályaudvaron egyes vágányok sorszáma római szám.

AZs, KDSz,
MÉKSz

ISzKKsz
Matematika
tört. ABC

MÉKSz

Ismételd át a római számok olvasását!
Gondold át, hogy a római szám elnevezésén kívül mely szavaknál keresheted a szótárakban és a lexikonokban!

- szám
- számjegy
- arab szám
- római szám

Melyik könyvben keresheted akár így is: Mit jelent a 'C', az 'L', a 'V' jel? Miért?

Képes jelek – piktoqramok felismerése. Környezetünkben egyre több képes jellel, ún. piktoqrammal találkozunk. Ezek dekódolása, „olvasása” legtöbbször nem igényel előtanulmányokat. A célja éppen az, hogy röviden, egyszerűen és gyorsan nyújtson eligazítást, tájékoztatást, információt.

Gyűjts tájékoztató jeleket

- az utcán,
- a tömegközlekedési eszközökön (autóbuszon, villamoson, metrón, vonaton),
- az aluljáróban,
- a pályaudvaron,
- az iskolában,
- a művelődési házban,
- a múzeumban,
- a színházban,
- a könyvtárban,
- a tankönyveidben,
- a könyveidben,
- a rádiókészüléken,
- a lemezjátszón,
- a mágnetofonon,
- a televízió- és a videokészüléken,
- a számítógép billentyűzetén,
- a működésben lévő számítógép képernyőjén.

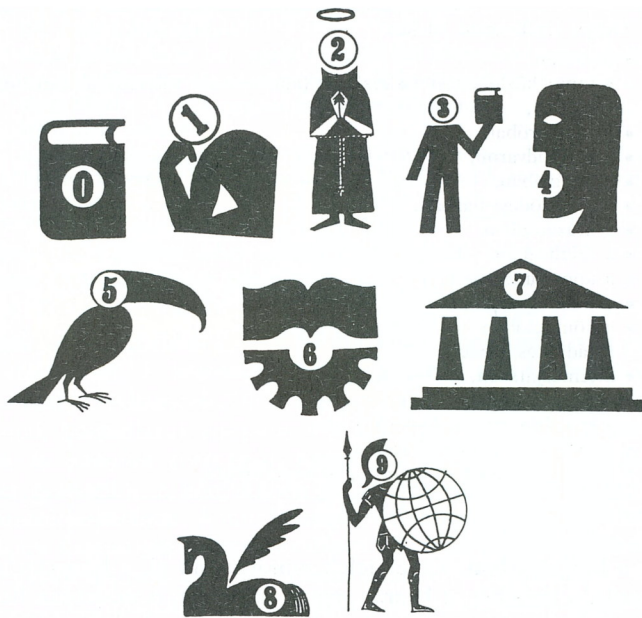
Jelek a könyvtárban. Képes jelek mutathatják pl. a könyvtárban is a ruhatár, a mosdók, a kijárat vagy a fonotéka, a videotéka helyét.

A polcok és a könyvek közötti eligazodást is a legkülönfélébb jelek segíthetik (lásd a következő ábrán).

A könyvtárban azonban nemcsak ilyen képes jelek, hanem betűkkel és számokkal kifejezett jelek is vannak. Fontos eszközök ezek a sokféle témájú könyv áttekinthető rendezésében, az információk visszakeresésében és az olvasók tájékozódásában. További fejezetekben megtanuljuk ezeket is felismerni és értelmezni.

Képolvasás – a képi kultúra megértése. Mielőtt megtanultál olvasni, sok képeskönyvet nézegettél. Felismerted, amit a képek ábrázoltak, történetet találtál ki róluk, megfejtetted a jelentésüket. Tudat-e, hogy ezzel az egyik első lépést tetted meg az olvasás megtanulásához?

Képek, képsorok, mozgóképek (filmek, video-felvételek) megértésére és értelmezésére irányuló tevékenységet képolvasásnak is *képolvasás*

Képes jelek a könyvtárban

szokták nevezni. Használjuk ezt a kifejezést a képzőművészeti alkotások, a művészi képek üzenetének megfejtésére is.

Az ilyenfajta olvasás a képi, más szóval a vizuális kultúra része. A gyermek a lehető legtermészetesebben fogadja környezetének képi hatásait. Ennek a kultúrának is megvan azonban a maga sajátos nyelve, amellyel érdemes megismerkedni. Rajz- és irodalomórákon, esetleg a médiaismeret kapcsán foglalkoztok majd vele.

Kislexikon

Nézd meg a média szó jelentését könyvünk kislexikonjában!

Képolvasás és irodalomolvasás. Gyakran együtt jár a képolvasás az irodalomolvasással. A szépirodalmi művekben például egyszerre látjuk a képet és a szöveget.

*kép és szöveg
illusztráció*

A jó illusztráció szerves egységet alkot a szöveggel, segíti a szövegértést, de ahhoz képest többletinformációt is hordozhat. Hozzájárul az olvasó gondolatainak és képzeletének a mozgásához. A nem elég jó és a túl sok illusztráció azonban elvonja a figyelmet a szöveg megértésétől.

Képek az ismeretközlő művekben. Az ismeretközlő művek képei legtöbbször nem pusztán illusztrációk, hanem fontos információkat közvetítenek. Gyakran a szöveggel egyenrangú szerepük van a téma ábrázolásában. Olvasásuk módja témáról témára más. A földrajz, az élővilág, a természettudományok stb. tanulmányozása során foglalkoztok majd megfajtaikkal.

Ismeretterjesztő gyermekkönyvekben hovatovább több a kép, mint a szöveg. Tanulmányozásukban a képek értelmezése szinte fontosabb, mint a szövegolvasás.

*képek
értelmezése*

A képregény. A képregény nem egyszerűen bőszégesen illusztrált mese vagy történet. Itt a rajz uralkodik a szöveg fölött. A szöveg, melyet a rajzzal párhuzamosan, szinte egyszerre kell olvasni, csak kiegészíti, magyarázza a rajzok mondanivalóját.

A képregény egyik fajtája a népszerű mesék és kisebb történetek eseményeinek rajzos változata. Ilyenek pl. a Walt Disney képeskönyvek, amelyekben a sok kép, kevés szöveg párbajában legtöbbször elvész az eredeti szöveg művészi értéke. A kép híven tükrözheti a eseményeket, de a szereplők gondolatainak és érzelmeinek az ábrázolására kevésbé alkalmas.

A képregények szövege sokszor túlságosan rövid és tömör, gondolatmenete szakadozott, ezért minden látszat ellenére nehezen olvasható.

Az irodalmi művek túlságos tömörítését és rövidítését zanzásításnak, az ilyen szövegeket zanzásított meséknek, történeteknek nevezik.

Mit jelent a „zanza”, a „zanzásít” szó?

ISzKKss

A gyerekek ennek ellenére a képregényeket és a zanzásított változatokat bújják manapság leginkább. Nem tudják, hogy ezeket a torzított, tömör szövegeket nem is könnyű megérteni. Az igazi népi tündérmesék hosszúak, mégis a legkönnyebb gyermekolvasmányok. Mit gondolsz, miért?

Képűjság? Képes magazin?

KDsz, MÉKsz

Értelmezd a Képűjság kifejezést!
Valóban képes újság-e a televízió teletext adása?
Gyűjts a Televízió és rádióműsorból néhány olyan műsort, amelynek a nevében szerepel a magazin szó!
Hogyan, mely eszközökkel közvetítik az információkat a rádió és a televízió Képes magazin című műsorai?

A film, a televízió, a video és a olvasás. A szépirodalom filmes, televíziós, videós változata képen kínálja az élményt. Felmenti a nézőt az olvasás műveletétől. Helyette a képet kell megérteni és értelmezni. Hatása is különbözik az olvasással nyert benyomásoktól. A film készen adja például azt a képet, amit az olvasó önállóan képzelhet el. Mintha a rendező „belső mozi”-ját látná a néző, a megértéshez ezért neki már nem sokat kell hozzátennie.

A kép megfosztja a nézőt saját belső képzeleti munkájától.

Ezzel szemben az értékes művészi filmek más eszközökkel fejezik ki ugyanazt a témát, s ezáltal gazdagíthatják is az eredeti irodalmi mű tartalmát. A hang és képhatások együttese több érzék-szervet is működtet egyszerre, ez is színesíti, árnyalja az élményt.

A számítógép és az olvasás

Kislexikon

A CD-ROM-ok és az olvasás. Nézd meg hátul a Kislexikonban a CD és a CD-ROM jelentését!

CD-ROM-on tárolt játékprogramokkal már bizonyára találkoztl.

A CD-ROM-ok fémmel bevont műanyag lemezen tárolják az információkat Használatához a számítógépet CD-ROM leolvasó-készülékkel kell kiegészíteni.

Tudod-e, hogy a CD-ROM-ok szöveget is tárolhatnak, amelyet a számítógép képernyőjéről olvashatunk le. Többkötetes lexikonok, szótárak, címjegyzékek, térképek, sőt irodalmi művek is jelennek meg lemezen. Például az Akadémiai Kislexikon Új akadémiai kislexikon címmel vagy a híres angol Encyclopédia Britannica.

A képernyőről ugyanúgy olvassuk a szöveget, mint a könyvekből. Az olvasás körülményei azonban merőben mások.

Ahelyett például, hogy kézbe vennénk egy könyvet, leülünk és bekapcsoljuk a számítógépet. A könyv kinyitása helyett betöltjük a programot, majd az egér vagy a billentyűzet segítségével előhívjuk a képernyőre a szöveget. Lapozni is csak a megfelelő billentyűvel vagy az egérrel tudunk. Az információk megkeresése ezekben a könyvekéhez hasonló logikai rend alapján történik, de más technikával. Érdekes lesz ezzel majd bővebben is megismerkedni.

Egyelőre ez nekünk nagyon furcsa, de lehet hogy a ti gyerekeitek már többet olvasnak majd a képernyőről mint igazi könyvből.

Halottad már a multimédia kifejezést? Nézd meg hátul a Kislexikonban a média és a multimédia szavakat!

Kislexikon

Láttad már a számítógép képernyőjén a krokodilt a Nílus partján sütkérezni? És az őzikét ugrándozni az erdőben? Láttad a sárgarigót? Halottad a hangját is? „Kell-e dió fiú?”

Brehm: Az állatok világa című könyvének változata ma már CD-n is kapható.

A CD-n nem csak hangot és szöveget, hanem képeket, mozgóképeket is lehet rögzíteni.

Ha megfelelő kiegészítő berendezésekkel látjuk el számítógépünket, a CD-n tárolt információk betölthetők a gép ún. „csak olvasható” tárába. Ha már be van töltve Az állatok világa című lemez anyaga, a számítógép segítségével hozzájuthatunk ezekhez az információkhoz.

A multimédia használatával egyszerre látod, olvasod, hallod az információkat. Ezt a számítógép többféle eszköz egyidejű működtetésével biztosítja. Arra is képes, hogy összehangolja a különféle eszközök, pl. a magnetofon vagy videomagnetofon működését.

Így szöveg, kép, mozgókép egyidejűleg jelenik meg a képernyőn, esetleg hang(zenei) hatások kíséretében.

multimédia

A multimédia a szöveg, hang(zene), a kép(mozgóképek) számítógéppel egyesített rendszere.

Használatához ismerni kell a számítógép kezelését, és biztosan kell érteni a számítógépes jeleket. Emellett természetesen az olvasás és a szövegértés is nélkülözhetetlen.

Nem minden CD-ROM multimédia is egyben.

Mi az interaktív média? Tudsz-e beszélgetni a számítógéppel?

Kislexikon

Nézd meg az interaktív szót hátul a Kislexikonban!

A CD-ROM-ok információit nem úgy „olvassuk”, mint a könyvek fejezetről fejezetre, folyamatosan előrehaladva vagy visszalapozgatva.

A CD-ROM kérésedre felkínálhatja a választékát: megmutatja a tartalomjegyzéket vagy a kulcsszavakat, amelyek közül választhatsz. Pl.:

- A krokodilt akarod látni vagy az őzikét?

És így tovább:

- Az őzike életterét, életmódját, mozgását akarod látni vagy a hangját hallani?
- Akarsz-e valamit olvasni a képernyőn a táplálkozásáról vagy a szaporodásáról?
- Stb.

Mindig te dönthetsz, hogy melyik formával, melyik részlettel akarsz foglalkozni.

Tényleges párbeszédet folytatsz így a géppel és tevékeny részese vagy az információk mozgásának. Tapasztalhattad már ezt a játékprogramok futtatásánál is.

Szabadpólc

Ismeretközlő

művek

Technika

Számítás-

technika

Szűcs Ervin

Komputervilág

Olvasd el az interaktív és földrajz szócikket Szűcs Ervin: Komputervilág című könyvéből!

Az interaktív médiák lehetnek pl. könyvek, atlaszok elektronikus úton rögzített és elektronikus úton leolvasható változatai. Álló és mozgóképei, hanghatásai információkat közvetítenek, nemcsak

szemléltetik a szöveget. A kép, a hang és a szöveg egyenrangú az információ közvetítésében.

Nem minden CD-ROM interaktív.

Interaktív média pl. Brehm: Az állatok világa vagy ilyenek az ún. elektronikus atlaszok.

Az interaktív médiák használata ma az ismeretszerzés legvonzóbb módja.

*interaktív
média*

Lehet-e egy könyv interaktív? Vannak most a könyvpiacon például „hangos könyvek”, amelyek kíváncságra, persze a megfelelő gomb megnyomására, énekelnek, zenélnek, verset mondanak. Volt már neked ilyen könyved?

*interaktív
könyv*

Láttam egy olyan hangos ismeretközlő könyvsorozatot is, amely egy elektromos ceruzával, a bip-pennel csilingeléssel és fényrel dicsérte meg a kérdésekre jó választ adó gyerekeket.

Biztosan volt már ún. manipulációs képeskönyved, mozgatható figurákkal. Megmozdul bennük a róka, a kiterjeszti a farkát a páva, kitátja a száját a víziló, mozgatja a fülét az elefánt, ha a megfelelő nyilat húzogatod.

*manipulációs
képeskönyv*

Ezek inkább jó játékok, mint könyvek. Szeretik a gyerekek, mert lehet velük valamit csinálni, nem csak olvasással szórakoztatnak. Elterjedni mégsem fognak.

Interaktívak-e a tankönyveid? Tankönyveid egy része feladatot ad, és te meg is oldod őket, tehát tevékeny munkára serkentenek. Örölsz megoldásodnak, tanárod is megdicsér, a tankönyv azonban tehetetlenül fogadja válaszod. Hiányzik a kölcsönösség a kapcsolatban.

Programozott tankönyvek? Van a tankönyveknek azonban egy ritka, sajátos fajtája, az ún. programozott tankönyv. Ez a számítógépes oktatóprogramok mintájára lépésről lépésre vezet az ismeretszerzésben. Csak akkor léphetsz tovább, ha jól oldottad meg a feladatot, tehát helyesen döntöttél. Hagyományos nyomtatott könyv formában is készültek már ilyen tankönyvek, de valójában csak a számítógépes formában váltak sikeressé világszerte.

*programozott
tankönyv*

Az ún. munkatankönyvek, illetve munkafüzetek (pl. Olvasási feladatlap, Fogalmazási munkafüzet stb.) nem programozott tanulási eszközök. Nem irányítják lépésről lépésre a munkádat, akkor is tovább haladhatsz bennük, ha véletlenül tévesen oldottál meg egy feladatot.

Tud-e olvasni a számítógép? Leolvas, beolvas, mégsem olvas. Mi az?

A számítógép jeleket „olvas”, de csakis a neki szóló jelek megfejtése alapján tud végrehajtani parancsokat.

Mit csinál a gép, ha a parancsot angolul vagy magyarul kapja?

Ha kiválasztod a menüből (választékból) vagy beütöd a billentyűzeten és működteted a megfelelő parancsot, a számítógép ezt csak akkor tudja végrehajtani, ha előbb lefordítja a saját nyelvére. Ezt a számítógépes nyelvet az informatikaórán ismered meg.

Hogyan „olvas” szöveget a számítógép? Ki lehet egészíteni a számítógépet egy kis kamerával és egy felismerő programmal. Ezt a kis kamerát scannernek (szkenner) hívják. Csak a scanner segítségével tud a gép szöveget leolvasni, tárolni és a használó rendelkezésére bocsátani. Sőt újabb program segítségével idegen nyelvre is lefordítja ugyanazt a szöveget.

Megérteni mégsem tudja.

Hogyan válhatsz olvasó emberré?

AZs Igaz-e a mondás: Aki kíváncsi, hamar megöregszik?

Készítőkötár

Enciklopédiák

KDs

MÉKs

ISzKs

Mit jelent a kíváncsi szó? Nézd meg a kérdez, a kérdés, a válasz, a felelet szavak jelentését is!

Olvasd el B. Méhes Vera: Kérdések könyvében a Hogyan válunk olvasóvá? című fejezetet!

Mit jelentenek a következő szavak: közlés, hír, kérdezősködik?

Hányféle értelemben használjuk a magyar nyelvben az olvasó szót?

Mit jelent a kommunikáció és a kommunikál szó?

Keress tovább!

Ismerkedj meg a sokat olvasó ember néhány tulajdonságával!

Az olvasó ember gyakori időtöltése az olvasás. Minden nap olvas, szinte élni sem tud nélküle. Az olvasással nemcsak a szabadidejét tölti el értékesen, hanem művelődik, tanul, dolgozik is. Szeret olvasni. Jól érzi magát a könyvvel, újsággal képeslappal a kezében, kérdezősködik tőlük, szinte beszélget velük. Gyorsan és könnyedén olvas, nincs problémája sem az írásjelek megfejtésével, sem a megértéssel.

Megfigyelheted azt is, hogy szabadidejében sokkal többet látod könyvei társaságában, mint a televízió képernyője előtt. A számítógép szórakoztató programjaival sem tölt túl sok időt. A videós választékból pedig válogat.

„A könyvek néma társalkodók” – mondták az ókori bölcssek. Ma így mondjuk ugyanezt: *az olvasás kommunikáció*.

Aki olvas, mindig kérdez, s a választ a könyvekben keresi. A könyv írója pedig válaszol, vagy ő is tehet fel további kérdéseket.

Ez a kíváncsiság, az örökös érdeklődés az olvasó ember legfontosabb tulajdonsága.

Valóságos párbeszéd alakul így ki az író és az olvasó között. Ebben a társalgásban az olvasó a gondolataival vesz részt.

Az olvasó ember gondolkodó ember. Gondolkodni pedig annyi, mint kételkedni, megbizonyosodni, újra kérdezni, véleményt formálni.

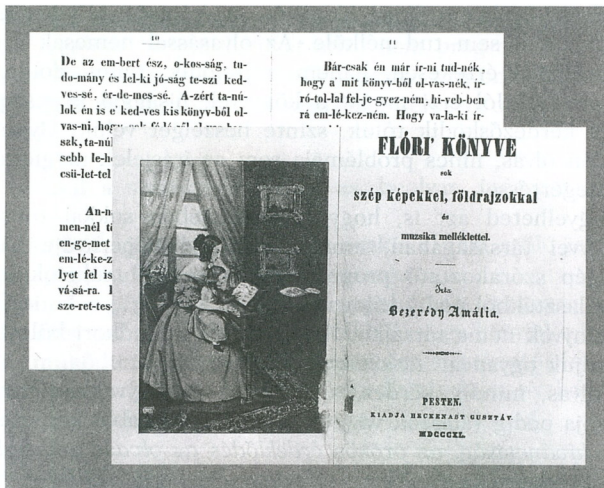
Egyes kutatók az olvasást teniszjátzmához hasonlítják. Az író dobja a labdát, az olvasó pedig visszaüti. Ki lehet a győztes ebben a játszmában?

Azt is mondják, hogy „a könyvben nem is az az érték, ami le van írva, hanem amit kiolvasunk belőle. Minden szó arra való, hogy megindítson bennünk egy folyamatot ... ” (Kosztolányi Dezső).

Ez a rejtett kommunikáció tényleges társalgások forrása is lehet. Az olvasó ember gyakran beszélget olvasmányairól.

Az olvasó ember egyszerre több könyvet is forgat, ha valami nagyon érdekli, vagy valamit meg kell oldania. Ezért *gyűjti a könyveket, és gyakran jár könyvtárba.*

Az olvasóvá válás nem az olvasás, a dekódolás módjának a meg- *olvasóvá válás*

Beszerédy Amália: Flóri könyve, 1837.

tanulásával, hanem az anyanyelv elsajátításával kezdődik a legkisebb gyermekkorban. A játékos mondókázás, képeskönyv-nézegetés, mesehallgatás, felolvasás, nyelvi játékok és sok-sok beszélgetés alapozza meg a szülői háznál, az óvodában és az iskolában az olvasás elsajátítását és fejlődését. Meghitt élmények, kulturális események a családi otthonban, a szülők és a testvérek példája is kíváncsiságot ültet el a gyermekben a könyvek iránt, míg olthatatlan vágyat nem érez arra, hogy maga is megtanuljon olvasni.

Egész életre szóló útravaló az olvasás képessége. Eszköz a tanulásban, eszköz az önművelésben, az értékes kikapcsolódásban, de még az emberi kapcsolatteremtésben is.

A következőket olvasták erről a gyerekek egy múlt századi ábécéskönyv végén:

„Oh be sokért nem adnám, hogy olvasni megtanultam! Meny-nyi sok gyönyörűt fogok én majd olvashatni, a' mint kedvem tartja, akár a' madarakról, akár a' pillangókról, akár a' házi állatokról, akár az ásványokról. Nagy öröm, ha az ember valamit tud. De mily nagy örömöm lesz nekem még abból, ha azt, amit olvasok, azoknak, kik még olvasni nem tudnak elmondhatom. Oh be szívesen fognak ők engemet hallgatni. Oh be nagy öröm!”

Bezerédy Amália: Flóri könyve, 1837.

Van-e saját könyved?

Jársz-e könyvtárba?

Olvasol-e a szabadidődben?

Tudod-e, hogy a könyv a legszebb és a leghasznosabb ajándék?

Ha könyvet kérsz a születésnapodra, kérd megszüleidet, hogy vigyenek magukkal a könyvesboltba, hogy te is részt vehess választásban.

Legutóbb melyik könyvet kaptad ajándékba?

Jegyezd fel ennek a könyvnek a szerzőjét és a címét jegyzetfüzetbe!

Most melyik könyvet olvasod?

Jegyezd fel ennek a könyvnek a szerzőjét és címét a jegyzetfüzetbe!

Olvasmányfajták és olvasási formák

Mit olvastunk? Mit olvasunk? Hogyan olvasunk? Mit olvassunk?
Mit olvastál utoljára?
Keresd meg a könyvtárban a legutolsó olvasmányodat!
Keress még hasonló témájú könyvet!

*Szépirodalom
Mesék*

Olvastad-e Kormos Isván Vackor történeteit?
Ismered-e Bodó Béla Brumi sorozatát?
Mit gondolsz, mihez hasonlít jobban Vackor és Brumi, az igazi medvebocsokhoz vagy kisgyerekekhez?

*Ismeretterjesztő
művek*

Ismered a pandamacikat? Hol élnek?
Hogyan táplálkoznak?
Keress róluk könyveket, képeket!

*Szépirodalom
Fekete István*

Olvastad-e Fekete István regényét Vuk-ról a kistrókárról?
Láttad-e a filmet is? Melyik tetszett jobban?
Állathősökkel is együttérezhet az olvasó? És a néző?
Hiteles képét adja-e vajon az író a Vuk című könyvben a rókkák életmódjának?
Hogyan élnek a rókkák a valóságban?
Nézz utána néhány ismeretterjesztő könyvben ennek a problémának!
Gyűjts képeket is a rókákról!

*Ismeretterjesztő
művek*

*Szépirodalom
Knight, Eric*

Olvastad-e Eric Knight: Lassie hazatér című könyvét egy kutya életéről és kalandjairól?
Látod magad előtt, el tudod képzelni ezt a kutya fajtát? Mi adja a szépségét, különlegességét? Keress róla képet (könyvet) a könyvtárban!

Olvasmányaink két nagy csoportja

Mit olvastál a legutóbbi három hétben?

Segítségül címeket sorolok fel. Húzd alá közülük azoknak a könyveknek a címét, amelyeket már olvastál! Folytasd a felsorolást legutóbbi olvasmányaid címével!

I.

Csudálatos Mary
Egri csillagok
Egy kis foxi élete
Gyermekkorom tükörserepei
Ha a világ rigó lenne
Kinizsi Pál
Kossuth Lajos öröksége
Lóci óriás lesz
Pál utcai fiúk
Régi magyar mondák
Vuk

II.

Ős Napkelet
Régi magyar várak
Kutyák /Búvár zsebkönyvek/
Ma is élő hegyek és vulkánok
Madarak /Búvár Zsebkönyvek/
Magyar történelem
Apáról fiúra. Néprajzi kalauz
Játékos fizikai kísérletek
A hajó története
A számítógép tegnapról holnapig
Állatkerti emlősök
/Búvár zsebkönyvek/

Mi a különbség a fenti I. és a II. csoportban felsorolt könyvek között?

Adj címet a fenti könyvek csoportjainak! Segít, ha elolvasod a következő két fejezetet.

Szépirodalom. *A mese, a monda, az elbeszélés, a meseregény, a szépirodalom regény, a vers, a verses mese, a színpadra készült mű(dráma) összefoglaló neve: szépirodalom.*

Miről szólnak a szépirodalmi könyvek? Mesei küzdelmekről és győzelmekről, emberi és gyermeki sorsokról, ritka személyes érzelmekről és élményekről, nagy alkotók életéről, különleges kalandokról, állatokról, tulajdonképpen mindenről, ami az embert foglalkoztatja, ami megtörténhet vele az élete folyamán.

Műfajuk és témájuk szerint a szépirodalmi könyvek többféleképpen csoportosíthatók.

A szépirodalmi könyvek művészi alkotások. Írójuk úgy mutatja be a világ dolgait és jelenségeit, az embert, az emberi kapcsolatokat, ahogyan az alkotás pillanatában látja. Ábrázolását személyes

élményekkel gazdagítja, amelyekkel könnyen teremt kapcsolatot olvasójával. Egyéni hangvételével az olvasót is aktivitásra, véleményalkotásra, állásfoglalásra készíti.

A szépirodalmi könyv az értékes szórakozás eszköze, művészi élmények forrása. Ez nem jelenti azt, hogy új tapasztalatokat, friss ismereteket ne meríthetnénk belőle. Szabadidőnkben, gyakran a pihenés, a kikapcsolódás szándékával olvassuk. Sokszor egészen elmerülünk világában, és képzeletünkben behelyezkedünk a szereplők környezetébe és lelkvilágába. Azonosulunk vágyaikkal, érzéseikkel, és együtt örülünk győzelmeiknek. Gondoljunk például Kínizsi Pálra, Csudálatos Maryre vagy Bornemissza Gergelyre!

*folyamatos
olvasás*

Ha elmerülünk az olvasásban, a szépirodalmi könyvet sokszor „nem tudjuk letenni”. Általában folyamatosan, elejétől végig olvassuk. Előfordul azért, hogy visszalapozunk benne az oldalakra, amelyek tetszettek, felkeltették érdeklődésünket, vagy ahol nem értettünk meg valamit. Szívesen beszélgetünk az olvasottakról, véleményt, kritikát formálunk róluk, és kíváncsiak vagyunk mások véleményére is. Nem baj, ha véleményünk nem mindig azonos az íróéval, jó ha ezt meg is tudjuk indokolni.

*ismeretközlő
irodalom*

Ismeretközlő irodalom. A tudományos és hasznos dolgokról az ismeretközlő irodalomban olvashatunk. A könyveknek ez a csoportja a szakembereknek tudományos könyveket vagy szakkönyveket kínál, a gyerekeknek, a fiataloknak és azoknak, akik először találkoznak egy témával, ismeretterjesztő könyveket.

Miről szólnak az ismeretterjesztő művek? Pl. állatokról s növényekről, a világ országairól, a technika csodáiról, feltalálókorról, írókról, a zenéről, a sportról és még sok minden másról, az élet bármely területéről. Témájuk szerint többféleképpen is lehet csoportosítani őket.

Az ismeretterjesztő irodalom hitelesen és valóságúen írja le tárgyát, érdekes, vonzó és közérthető formában. Szerzője a tudományág avatott művelője. Célja az olvasó tájékoztatása, ismereteinek bővítése, további olvasmányokra serkentése. Szélesíti a látókört, adott esetben részletes ismeretekkel is szolgál. Közérthetősége a gyermekek és a fiatalok hasznos önművelési eszközévé avatja.

Érdeklődésünk kielégítésében, hobbyjaink művelésében, iskolai feladataink, problémáink megoldásában és sok területen akár praktikus tanácsokkal is segíthet bennünket. Nem mindig folyamatosan, oldalról oldalra olvassuk, inkább igényeinknek megfelelően talló-
zunk, válogatunk benne részletről részletre. Gyakran eltöprengünk az olvasottakon, vissza és előrelapozunk, esetleg jegyzeteket is készítünk magunknak.

tallózó olvasás

Ahogy gyarapodnak egy-egy témáról az ismereteink, annál könnyebben értjük meg a róla szóló újabb olvasmányokat. Ismeretrendszerünk olyan, mint egy rugalmas, laza szövésű háló. Az új információk mindig keresik a már meglévők között azt az alapot, amelyhez kapcsolódhatnak. A háló üres helyei fokozatosan feltöltődnek. Az új ismereteket kritikusan fogadjuk, összemérjük az előzőkkel, az elavult ismereteket újakkal cseréljük fel.

Szakirodalom. Ha egy téma tanulmányozásában elmélyedünk pl. a hírközlés legújabb eredményei után kutatunk, mindig a legfrissebb, esetleg mind magasabb szintű, komolyabb feldolgozást keresünk. Képességeinkben és szándékainkban felnövekedve az ismeretterjesztő könyveken túl a szakirodalmat tanulmányozzuk.

szakirodalom

A szakirodalom ill. a tudományos irodalom a szakterület művelőinek, a szakembereknek, tudósoknak, kutatóknak szól.

Gyermek- és ifjúsági irodalom. A gyerekeknek és fiataloknak írt szépirodalmi és ismeretterjesztő alkotások közös neve: gyermek- és ifjúsági irodalom.

gyermek- és ifjúsági irodalom

Mutasd meg, mit olvasol, megmondom, ki vagy! Mindennapjainkban együtt vannak jelen a szépirodalmi és az ismeretterjesztő olvasmányok. Sokszor felváltva forgatjuk őket. Ha megkedveltünk egy könyvet vagy egy témát, máskor is hozzá hasonlót keresünk. Érdeklődésünk, izlésünk, kitartásunk, elmélyedésünk hű tükre minden olvasmányunk.

Sorozatok

Ismered a következő könyveket?

Szív könyvek

- A két Lotti
- Britta kiönti szívét

Delfin könyvek

- Repülő osztály
- Kinizsi Pál

Mókus könyvek

- Csutak és a szürke ló
- Don Quihote

Móra Ferenc válogatott művei az ifjúságnak

- Körtemuzsika
- Titulász bankója

Jules Verne művei

- Sándor Mátyás
- Kétévi vakáció

Természetbúvárok könyvespolca

- Tarkabarka fizika
- Babel örökében

Határozó kézikönyvek

- Drágakövek
- Csigák

Fürkész könyvek

- Termések erdőn, réten
- Macskák

Búvár sebkönyvek

- Lovak
- Vadvirágok

A világtörténelem nagy alakjai

- Az ókori kelet nagyjai
- Barbár királyok

582
B 69

FÜRKÉSZ
KÖNYVEK

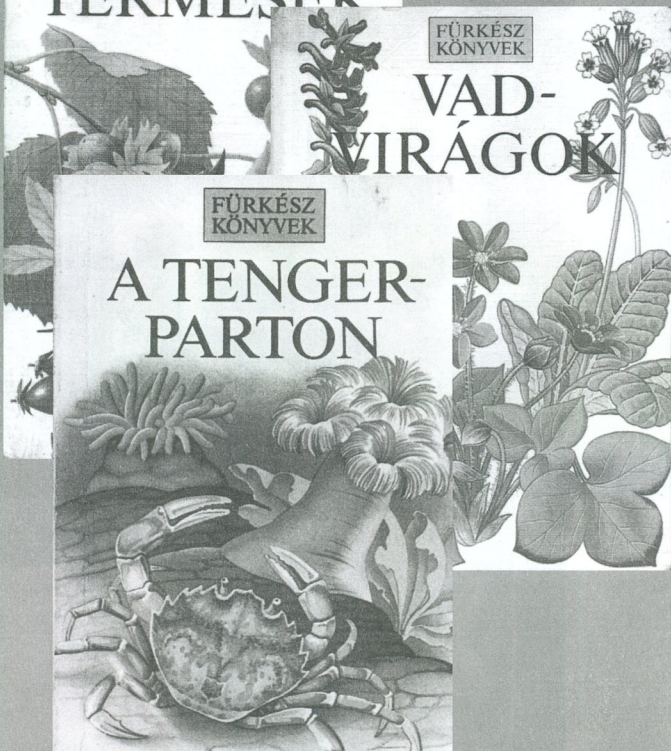
TERMÉSEK

FÜRKÉSZ
KÖNYVEK

VAD- VIRÁGOK

FÜRKÉSZ
KÖNYVEK

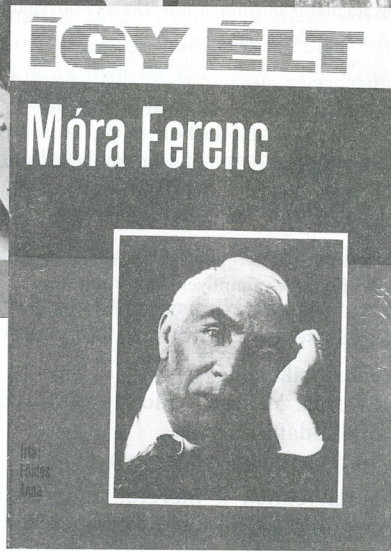
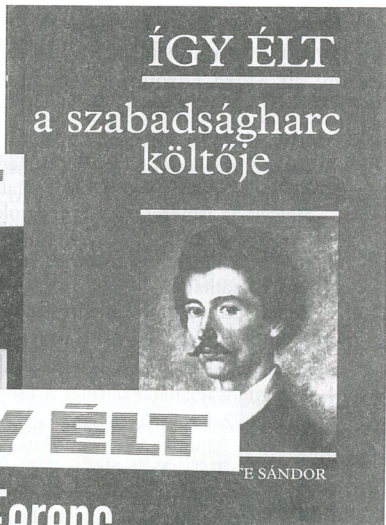
A TENGER- PARTON

Fürkész könyvek

Búvár zsebkönyvek

Így élt ...

Így élt ...

- Így élt a szabadságharc költője
- Így élt Móra Ferenc

Nézz körül a
könyvtárban!

Egészítsd ki a felsorolást újabb címekkel!
Keress meg a fenti sorozatok képes jelét, emblémáját!
Nevezd meg közülük a szépirodalmi sorozatokat!
Melyek az ismeretközlő sorozatok közülük?
Kérj segítséget!
Keress a kiemelt sorozatokat a könyvtárban! A betűrendes katalógust használhatod.
Neked otthon milyen sorozataid vannak? Melyiket vásárolnád meg szívesen?

Szabadpólc

Versek
Beney
Csoóri
Horgás
Kassák
Szilágyi

Nézz meg legalább hármat a következő könyvekből!

- Beney Zsuzsa: Cérnahangra
- Csoóri Sándor: A lekvárcirkusz bohócai
- Horgás Béla: Nyelvöltögető
- Kassák Lajos: Csillagok csillogjatok
- Szilágyi Domokos: Liliompalota

Keress a hasonlóságot! Miben azonosak ezek a kötetek?

Sorold fel azonos tulajdonságaikat!

Keress a különbözőségeket! Miben különböznek egymástól ezek a kötetek?

Találsz-e ezeken a könyveken sorozati jelet (emlékmát)?

Találkozol-e bennük valamilyen közös elnevezést, sorozatcímet?

Szabadpólc

Versek
Juhász
Kosztolányi
Nagy
Simon

Ugyanezt a jelenséget a következő könyveken is felismerheted:

- Juhász Ferenc: Csikóéllés
- Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom
- Nagy László: Csodafiu-szarvas
- Simon István: A sümegi vadgesztenyék

Ezeknek a könyveknek a mérete, a terjedelme és nagy általánosságban a tartalma is azonos. Mégsem sorozatok. Az igazi sorozatok közös sorozatcímet, esetleg azonos jelet (emlékmát) viselnek. Sok ilyen rejtett vagy álsorozatot találhatsz az ismeretközlő művek között is. Tótfalusi István „vademeceum” könyvesaládjá is ilyen rejtett sorozat. Pl.: Ki kicsoda az antik mítoszokban?; Irodalmi alakok

álsorozat

lexikona; Nyelvi vademecum; Művészeti vademecum; Történelmi vademecum stb. Keresd őket a kézikönyvtárban!

Tudod-e mit jelent a vademecum szó?

ISzKKss

A szép-és az ismeretközlő irodalom rokon témájú alkotásai gyakran hasonló méretben, terjedelemben és kötésben, ún. sorozatban jelennek meg. Gyakran feltűnően kiemelt sorozatcímmel, sokszor azonos jellel, idegen szóval emblémával is felhívják magukra a figyelmet. Az olvasók választását segítik ezzel a kiadók.

A sorozatok tagjai önálló kötetek, de egyben a sorozat időszakonként megjelenő részei. Időszaki kiadványnak, idegen szóval periodikumnak, többes számban periodikának is nevezik ezért őket. Ha rendszeresen olvasunk egy sorozatot, már várjuk a legfrissebb kötet megjelenését.

A könyvesboltokban gyakran egymás mellett látjuk a sorozatok még kapható köteteit. Előfordul, hogy a könyvtárakban is egy helyre emelik ki őket, csakis az olvasók kedvéért. Megbízhatóan azonban csak a betűrendes katalógusban láthatjuk, hogy egy könyvtárnak mely sorozatai vannak, s egy sorozatból mely kötetekből válogathatunk. A betűrendes katalógusról további fejezetekben részletesen szólnunk. Addig is nézegetheted.

Napilapok, hetilapok, folyóiratok

Láttad már? Volt a kezében? Lapozod? Olvasod?

Napilapok

- Magyar nemzet
- Népszabadság

Hetilapok

- Élet és irodalom
- Élet és tudomány
- Nők Lapja

Gyermekfolyóiratok

- Buci Maci
- Csodaország
- Dumbó

NÉPSZABADSÁG

1994. MÁRCIUS 28., PÉNTEK

OROSZÁGON NAPILAP

LVI. évf. SZÁM. BUDAPESTI KIADÁS

A N I

A koronát a magyar népi kapta a viszra
5. oldal

60 éve Magyar Nemzet

Léte 20 Ft. Helyettes melléklet

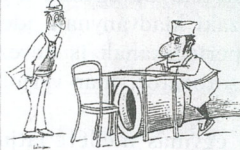
MAFŐRTÉL, PÉTERVÁROSI

IMI. évf. 1996. március 18., szerda

Műk. B&B Budapesti Könyvkiadó és Nyomtató Rt. **Magyar Nemzet** kiadója. **Magyar Nemzet** szerkesztés, nyomtatás, terjesztés. **Magyar Nemzet** Budapest, **Magyar Nemzet** központi irodája. **Magyar Nemzet** Budapest, **Magyar Nemzet** terjesztési irodája.

ATV	óra
2004	
2005	
2006	
2007	
2008	
2009	
2010	
2011	
2012	
2013	
2014	
2015	
2016	
2017	
2018	
2019	
2020	
2021	
2022	
2023	
2024	

Vörös kövödelés a kaszovai albánok és a szerbek között Orosz diplomáciai közvetítés

Clinton a NATO-küldetés körítésében ellen A magyar államot Washingtonban

WASHINGTON - Magyarországi megfigyelők szerint a NATO-küldetés körítésében Clinton a magyar államot Washingtonban... (Detailed text about Clinton's stance on NATO and Hungary's role in the Kosovo mission.)

EPIDEMIA - Pénz- és ételhiány miatt a Budapesti járványügyi hatóságok szerint a lakosság körében a pénz- és ételhiány miatt a lakosság körében a pénz- és ételhiány miatt a lakosság körében... (Detailed text about the epidemic and social conditions.)

Is időről-időre a Magyarországon élő albánok ellen Késik a rokkantnyugdíj új rendszerének bevezetése
BERLIN - Magyarországon élő albánok ellen időről-időre a Magyarországon élő albánok ellen... (Detailed text about pension system changes and Albanian issues.)

Napilapok címképe

Gyermekek ismeretterjesztő folyóiratai

- Süni és a természet
- Állatbarát

Gyermekek irodalmi folyóiratai

- Barangoló
- Én Újságom
- Kincskeresők

Milyen információt rejt a napilap, a hetilap elnevezés?
 Milyen időközönként jelennek meg?
 A folyóiratok folyamatosan, általában havonta jelennek meg.
 Mire utal az elnevezésük?
 Állj meg egy újságkereskedő kínálata előtt! Keresd meg a fent bemutatott lapokat! Most is kaphatók?
 Találkozol-e újdonságokkal?
 Egészítsd ki a fenti csoportokat egy-két legújabb lap nevével!

Folyóiratok, hetilapok címképe

Melyik lapot szoktad szüleiddel megvásárolni? Melyiket lapozod át? Melyiket olvasod?

Melyiket rendelték meg szüleid? Melyik lap jár az otthonodba?

Ha meg van rendelve egy lap, akkor a lapkézbesítő vagy a postás rendszeresen házhoz szállítja és bedobja a postaládába.

Tudod-e hogyan lehet egy folyóiratot megrendelni?

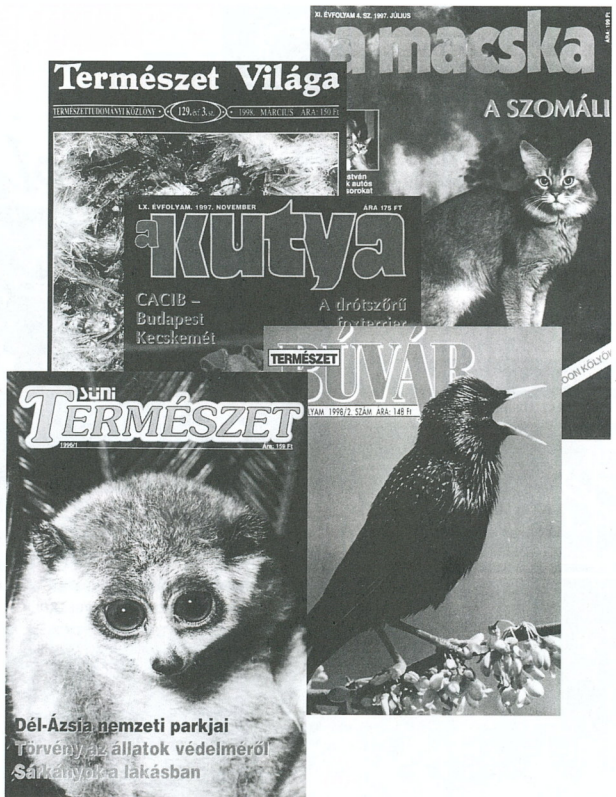
Vedd kézbe a fent felsorolt folyóiratok közül a Kincskereső bármelyik számát, és addig keressgélj, míg rá nem találsz a „Megrendelhető” vagy az „Előfizethető” szavakra az adatok között. Az adatokról a következő fejezetben részletesen is szólunk.

Milyen módokon lehet a megrendelést leadni és az előfizetést lebonyolítani? (Többféle megoldás is lehetséges.)

Még néhány lapon nézd meg, hogy milyen megoldások lehetségesek!

Gyermekfolyóiratok

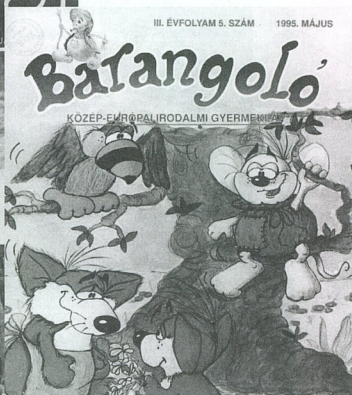
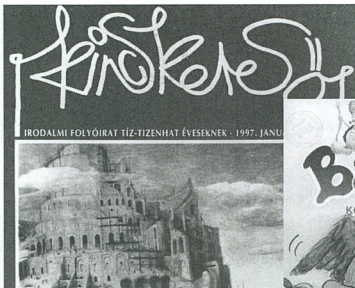
Gyermekek ismeretterjesztő folyóiratai

Neved meg azt a lapot, amelyet rendszeresen megtalálsz osztálytermedben!

Nézz körül iskolád és lakóhelyed könyvtárában!

Milyen napi-és hetilapokat és gyerekeknek szóló folyóiratokat olvashatsz ott?

Neved meg őket!

1992.
JANUÁR

Gyermekek irodalmi folyóiratai

KINCSKERESŐ, a Délmagyarország Könyv- és Lapkiadó Kft.
irodalmi-művészeti-kulturális folyóirata a 10–14 éveseknek.
Megjelenik évente kilenc alkalommal a Nemzeti Kulturális Alap,
a József Attila Alapítvány, a Soros Alapítvány, a Lakitelek Alapítvány és Szeged Megyei Jogú Város
Önkormányzata támogatásával.
Főszerkesztő: Simai Mihály. Szerkesztőség: Szeged, Deák Ferenc u. 28–30. 6720. Telefon: 311-776.
Postacím: Szeged, Postafiók: 453. 6701.
Kiadja: a Délmagyarország Könyv- és Lapkiadó Kft., Szeged, Stefánia 10. – 6740.
Felelős kiadók a társaság ügyvezető igazgatói: CHRISTIAN THEODOSE és DLUSZTUS IMRE.
Terjesztés: Kispál Antal adminisztrációs igazgató
Terjeszti: a Magyar Posta, a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok.
Előfizethető: bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a postai hírlapkézbesítőknél, a posta
hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR):
Budapest, XIII. Lehel u. 10/A – 1900 –, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámon.
ISKOLÁK KÖZVETLENÜL A SULIPÓSTATÓL (Sok Zoltán ügyvezető, 1399 Budapest Pf. 701/271)
ÉS A DÉLMAGYARORSZÁG KÖNYV- ÉS LAPKIADÓ KFT.-TŐL IS MEGRENDELHETIK.
Szédes: Délmagyarország Könyv- és Lapkiadó Kft.
Nyomás: Nice Press Invest, Szeged. HU ISSN 0133-3755. Igazgató: Surányi Tibor.

A Kincskereső c. folyóirat adatai

A napilapok, a hetilapok és a folyóiratok meghatározott időnként rendszeresen megjelenő sajtótermékek. Összefoglalóan időszakos kiadványoknak, sajtótermékeknek, röviden „sajtó”-nak is nevezik őket.

A napi- és hetilapokat röviden hírlapnak, újságnak, a sokféle színes információt követítő képes hetilapokat magazinnak is hívják.

A sajtótermékek hírei, szépirodalmi közleményei, tudományos információi frissebbek, napra készebbek, mint amit akár a legújabbban megjelent könyvek is nyújtani tudnak. Míg a könyvek inkább megérlelt összegezését adnak, addig a sajtó a legfrissebb hírekkel, információkkal, a legújabb tudományos eredményekkel szolgálja az érdeklődőket.

A rendszeres olvasók a könyvet és a sajtótermékeket párhuzamosan olvassák. Az utóbbiakban azonban ők is gyakran csak tallózgatnak, gyors tallózó, áttekintő olvasással keresik az érdekelt részleteket. Sokszor így akad meg a szemük sok olyan érdekességen vagy fontos információon, amivel egyébként esetleg nem találkoznának.

A lapok és folyóiratok egyes számait érdemes összegyűjteni és sorbarendezni. Ha egy évben minden számot megőriztél, együtt van a lap vagy folyóirat teljes évfolyama.

A könyvtárakban a fontosabb lapok, folyóiratok évfolyamait bekötvé tárolják és hasonlóan a könyvekhez az olvasók rendelkezésére bocsátják.

Van-e annál érdekesebb dolog, mint régi lapokban és folyóiratokban böngészni és olvasgatni?

Gyűjtsd össze:

Mi mindent lapozgathat manapság az ember?

El ne feledkezz a Képzűtség (teletext) „lapjairól” és a számítógép „ablakairól” és „noteszlapjairól”!

Halottál-e már rádiós magazin-t?

Néztél-e már televíziós magazint?

Nézd meg Televízió és Rádióújságban a legközelebbi meghallgatni illetve megnézni való magazinok időpontját! Hallgass, illetve pillants bele ezekbe a műsorokba!

Vajon miért kapták a magazin nevet ezek a műsorok?

Kézikönyvek

Ezek is olvasmányok?

- Ablak-zsiráf
- Móra lexikon
- Gyermekenciklopédia
- Képes diákszótár
- Életrajzi lexikon
- Usborne enciklopédia

Tanulmányaink során vagy olvasgatás közben gyakran szükségünk lehet egy szó jelentésére, egy fogalom vagy egy dolog, jelenség mibenlétének a magyarázatára.

Vannak olyan könyvek, amelyeket gyakran nem önmagukban, hanem más könyvek, tanulmányozása közben használunk, a szöveg jobb megértése érdekében. Soha nem olvassuk el elejétől végig őket, mindig csak egy éppen fontos részletükre vagyunk kíváncsiak. Ezt azonban nagyon gyorsan kell megtalálnunk. Ilyenkor a gyors áttekintő vagy tallózó, válogató, lényegkiemelő olvasás vezet a célhoz. Ezért mondjuk, hogy nem olvassuk, hanem módszeresen használjuk ezeket a könyveket. Ábécés szerkezet vagy áttekinthető ábécés mutatók segítik bennük a gyors eligazodást.

Ezek a könyvek a szótárak, a lexikonok és az enciklopédiák. Összefoglaló nevük: kézikönyvek vagy segédkönyvek. Nevük is mutatja, hogy jó volna, ha mindig kéznél lennének. Legtöbbjük azonban vaskos és drága könyv, ezért csak a könyvtárban használhatjuk őket. A kézikönyvek ismeretközlő művek. A könyvtárban külön csoportban, a kézikönyvtárban található meg. A kézikönyvek fajtáival és használatuk módjával a következő fejezetek foglalkoznak.

Mikor használjuk a következő kifejezéseket?

- forgatja a könyvet;
- használja a könyvet;
- tanulmányozza a könyvet (szöveget);
- olvassa a könyvet (szöveget);
- elolvassa a könyvet (szöveget);
- kiolvassa a könyvet.

Alkoss mondatokat a fenti kifejezésekkel!

Mit jelentenek a következő szavak? Használd a szótárakat!

- böngész(ik)
- búvárkodik
- kutat
- lapoz
- tallóz

Fejezd ki mozdulatokkal a fenti szavak jelentését!

KDsz, MÉKsz

Könyvjegyzékek – bibliográfiák

Mit olvassunk? Mit olvashatunk? Ki vagy mi segít olvasmányaink kiválasztásában?

könyvajánlás

Az *Ovass nekem!* c. kiadvány valójában neked szól, nemcsak a szüleidnek és a tanáraidnak. Könnyen meggyőződhetsz róla, hogy neked ajánl olvasmányokat: nézz bele pl. a 264–265. oldalon!

Már a címek is vonzóak ezen az oldalon, ha azonban az ismeretéseket is elolvasod, láthatod, hogy neked szólnak ezek a könyvek. Válassz közülük legalább egyet, és tervbe veheted elolvasását. Igen ám, de hogyan fogod megszerezni?

könyvismertetés

Könyvjegyzékek

Van egy különös fajtája a könyveknek, amelyben nem szöveget, izgalmas történetet vagy érdekes leírást találsz, hanem könyvajánlásokat: más könyvek felsorolását, rövid tartalmi ismertetését. A felsorolásban a szerzők neve, a könyvek címe és megjelenésének adatai állnak.

A könyvajánlás lehet önálló könyv, kis füzet vagy csupán egy lap. Megjelenhet azonban a napi-és hetilapok, folyóiratok rovataiban

tukrén mélyreható elemzést adja a rabszolgatörők és hatalmukban lévő neregék életének, s egyben vitairat is azok ellen, akék érvekkel próbálják igazolni a rabszolgáság intézményét

Szabó Magda (1917)

Áltarcsohá Bp., Móra, 1988 236 I. illusztr., 20 cm

Az iskola nagy eseményre készül, álarcosbál lesz, és ez mindenkinek foglalt, izgalmas esemény, de a főszereplő, Kriszti számára különösen. A bálra készüléskor és a bál folyamata egész addigi életét átgondolja. A harmadik személyben elmondott, de végig Kriszti személyéből ábrázolt történet azt az átmenetet mutatja be érzékeny pszichológiával és lélektanteremtéssel, ahogyan Krisztiből magányos lesz. A régóta érlelődött gondolatok, megfontolások, vágyak és remények a megújuló események hatására egyszer csak megfogalmazódnak benne, és megtalálja saját helyét ebben az új, megváltozott világban. Elisőrsótan fiatal lányoknak való

Szabó Magda (1917)

Mondják meg Zsófikának Bp., Móra, 1993 272 I.

Nagy Gábor ősvorvas rendelés közben szivrohambot kap és meghal. Utolsó íjle mondatán — "Mondják meg Zsófikának." — tizenegy éves kislányának szól. Zsófi mindenáron meg akarja tudni a mondat mikak felel is. A kislány senkinek sem árja el titkát, mert úgy látja, hogy nem strák meg. Az önállóság útját járó gyermek sok izgalmas, szivszorongató és néha megmólyosogató kalandba keveredik és kever másokat. Edesappa csonkán maradt mondatának hiányzó felel végül új barátai, igaz érte végre felismeri régi ismerőseit, rokonait magasztalásban, saját élményében és tapasztalataiban találja meg.

264

Szentiványi Jenő (1909—1986)

A köbaltás ember Bp., Móra, 1991 138 I. 20 cm

Szentiványi Jenő pergővé sűrített cselekményű regénye a bukki ősember újat tárja fel olvasói előtt — az Úral-hegység lábától a mai Magyarország Felső-Tisza vidékéig. A Széleta-barlang régészeti leletei ihlettek a szerzőt könyve megírásában, melyben a vadász Go-Og és hordánéje kőkorszakbeli világát eleveníti fel. Bár fény, hogy egyetlen emberből alant íly robbanásszerű tudás és technika fejlődés — amelyet az író által — nem következett be, mégis hiteles történeti kapjuk annak, hogy ő ember miként gondolkodott, és győzte le a sokszor ellenséges, fenyegető természet, körülményeket.

Szentmiklósi Szabó Péter (1945)

Világok virága Bp., Mágus, 1993 164 I. illusztr., 24 cm

Fény és árnyék, szili béke és sötét erő játéka, a mesék klasszikus szabályai szerint a jó és rossz harcát elevenedik meg a történetben, amelynek bizonyalma abból adódik, hogy Travis és a Sötétég Birodalmi szomszédos egymással. A világosság elpusztítására török kezében van a bűvés erejű Világok virága, s így biztos győzelemre számíthatnak a maok és a buzoakányok. Travis boldocza a követést, Nidringet választják ki a Kék Virág megszerzésére. Milyen próbafeladatok várnak a hőre, milyen hatámat kell megősztenni, ha semlegesíteni akarja a sötétég bűnös árnyait? Eről szól a modern technika elemét mesefigurákkal elegyítő regény, 10-14 éveseknek

Szánbathy Viktor (1902—1937)

Megszálat a törökújs Bp., Móra, 1987 252 I. illusztr., 21 cm

A mi a fiataloknak szóló regény és az utóéírás sajátos ötvöze esekelménye ugyanis egy hosszú és a korban — a 16-17. század fordulóján — megszokott viszontagságos utazás története. A regény helyenként kissé idillibe játzó képet fest a török hódoltság koráról, nem is találva a szer-

265

Asz Olvass nekem! c. kiadvány 264–265. lapja

vágy a könyvklubok kiadványaiban, sőt elrejtőzhet bármelyik könyv szövegébe vágy jegyzeteibe ágyazva is. Tankönyveidben például is így találkozhattál vele. Ha tanáraid könyvajánlásait rendszeresen feljegyzed, saját magadnak készítesz könyvjegyzéket.

Ezeknek a könyveknek, kisebb kiadványoknak vágy rejtett ajánlásoknak a neve: könyvjegyzék, idegen szóval bibliográfia.

bibliográfia

Keresd meg az ebben a könyvben elrejtett könyvajánlást!
Mely könyveket ajánja neked elolvasásra ez a jegyzék Lázár Ervintől? Melyiket nem olvastad még közülük?
Válassz magadnak ebből a könyvjegyzékből egy olvasmányt!
Jegyzd fel a szerző nevét és a könyv címét, hogy legközelebb kikölcsönözhesd a könyvtárból.

Tartalomjegyzék

Újság- és folyóirataikkre is felhívhatja valaki a figyelmedet. *cikkbibliográfia*

Ezekről is készülnek ajánló jegyzékek. Ezek a cikkbibliográfiák.

A bibliográfia nem olvasmány. Általában keresgélünk, böngészgetünk benne, leírásaiból egy-két könyvet kiválasztunk, amelyet meg akarunk vásárolni vagy ki akarunk kölcsönözni a könyvtárból.

Az újságok általában a legújabb könyvekre hívják fel a figyelmet, az önállóan megjelent vagy a könyvekbe rejtett ajánlások pedig a régebbiekre. A legfrissebb könyveket az Új könyvek című folyóirat havonta felsorakoztatja. A rádió és a televízió adásai is rendszeresen felhívják a figyelmet a friss könyvtermésre. A televíziós Képzőművészeti bemutató a könyvújdonságokat, sőt a legnépszerűbb folyóiratok egyes cikkeire is felhívja a figyelmet.

Nemcsak a könyvekről és sajtótermékekről, hanem a többi információhordozóról is készülnek jegyzékek. Ezeket sokszor katalógusnak vagy csak jegyzéknek hívják. A hanglemezek jegyzékének külön neve van: diszkográfia.

diszkográfia

MÉKSz

MTV 1

Fejtsd meg!

A televízióműsor 1996-ban a „Kefelevonat” című műsorában ismertetette a hónapok könyvújdonságait.

Mit jelent a „kefelevonat” szó? Jelentése milyen összefüggésben lehet a televíziós könyvismertetéssel?

Láttad-e már a televízió Telistele-video című műsorát?

Nézd meg a legközelebbi adást! A legfrissebb kapható video-kazettákat ajánlja.

Jegyezd fel magadnak:

Budapesten hol vannak a Televideo márkaboltjai?

Vidéki igénylők hol rendelhetik meg a kazettákat?

A könyvesbolt, a hírlapárúsító hely és a könyvtár előben kínálja választékát. A gazdag anyagból nem mindig könnyű a választás. A könyves- és újságboltok a legfrissebb kiadványokkal bővelkednek, a régebbiek ott már nem mindig kaphatók. A korábban megjelent könyveket bizvást keresheted a könyvtárban, de a legújabbakat még nem találd meg, esetleg hetekig kell várnod rájuk. Az újságok és folyóiratok nem mindegyike jár a könyvtárba.

Szüleid, tanáraid, barátaid és a rádió, televízió tanácsai mellett az ajánló jegyzékek támogatnak olvasmányaid kiválasztásában,

önállóságodra, véleményalkotásodra, döntésedre azért mindig szükséged lesz.

Érdeemes ezért a könyvről és a könyvtárról, a könyvek belső világában és a könyvek közötti tájékozódásról néhány dolgot tüzetesen megfigyelned. Következő fejezeteink ehhez nyújtanak segítséget.

Fejezetünkben különböző olvasmányokkal, olvasási módokkal és egyben a jellegzetes olvasmányfajtákkal, könyvtípusokkal és más kiadványfajtákkal ismerkedtünk meg. *Az olvasás céljától, és a feladat jellegétől függ, hogy mikor melyik fajta könyvet olvassuk vagy forgatjuk.* Más könyvet keresünk, ha kikapcsolódní, szórakozni akarunk, mást, ha új ismeretekre vágyunk, s megint mást, ha csak rövid, gyors információt szeretnénk kapni valamely dologról.

Választásunkat mindig az olvasás célja határozza meg.

Nem válik azonban mindig külön a szórakozás, a kikapcsolódás és a tanulás. A könyvtári bújázkodás mindig érdekességeket tartogat. Az önálló olvasva tanulás pedig gazdag siker- és örömforrás.

Olvasás közben

Feljegyzések a könyvben? Aláhúzhatunk-e bármit is a könyvben, *szélfjegyzetek* beírhatunk-e valamit a lapokra, készíthetünk-e szélfjegyzeteket?

Egy kisfiú egy alkalommal összefirkálva vitt vissza egy képeskönyvet a könyvtárba. A könyvtáros rosszalló kérdésére a rajzára mutatott csalódottan, és csak annyit felelt: – Hát nem tudod? – Ez egy kigyó! A gyermek nem csupán rosszaságból firkált a lapokra. Számára az írka-fírka érzelmi töltésű és információs értékű volt. Megdicsérni nem lehetett érte, de megszidni sem. A könyvtáros ezek után csak megkérte, hogy máskor óvja a könyvtári könyveket.

Azt már tudod, hogy olvasás közben az olvasó alkotó kapcsolatba kerül a szerzővel. Beszélget, vitatkozik vele gondolatban, és kritizálja, sőt tovább is fejleszti állításait. Óhatatlan, hogy ilyenkor ne kívánja azonnal aláhúzni, kijelölni a szóban forgó részeket,

írásban is rögzíteni a csendes vita eredményét és továbbvivő ötleteit. Kézenfekvő volna a lap szélén és alján, a hátsó borító üres előzéklapjain eszközölni ezeket.

Saját könyveidben, különösen a tankönyvekben és az ismeretközlő művekben halványan, puha ceruzával ezt meg is teheted. Könyvtári könyvekben semmiképpen. A könyvtári könyv köztulajdon, rajta kívül még sokan olvassák. A könyvtári könyv „csak olvasható” példány.

A számítógépes szövegszerkesztőknek van egy „csak olvasható” (ROM) alkalmazásuk. Ha a gép erre kap parancsot, a szöveget nem lehet átírni és bármiféle megjegyzéssel kiegészíteni. A számítógépen leolvasható CD-ROM-ok is védettek. Sajnos a könyvtári könyveknek nincs ilyen belső korlátozó parancsuk. Csak értékének tisztelete és az olvasó szeretete védheti meg az illetéktelen firkaótl és bejegyzésektől.

Még egy érdekesség a számítógépes gyakorlatból. A szövegszerkesztőn rögzített szöveghez széljegyzetet fűzni csak egy külön erre a célra kinyitott ablakban lehet. Olvasáskor ez nem látható. Szükség esetén külön parancsal lehet csak megjeleníteni, s újabb parancsot kell adni ahhoz, hogy be lehessen szűrni a szövegbe vagy ki lehessen nyomtatni. A láthatatlan széljegyzetek nem zavarják az olvasást. A könyvekbe írt bejegyzések soha nem láthatatlanok, sajnos azonban többnyire kitörölhetetlenek. Ha ki tudod rádirozni őket, akkor a papír és a nyomtatott szöveg károsodik meg.

Övd a könyvtári könyveket! Saját könyveidbe is csak halványan jelöld vagy írd be a legszükségesebbeket!

Tanács: Amikor olvasni kezdesz egy könyvet, tégy bele egy hosszú, üres papírcsikot, ún. kutyafül-et. Ha ez kéznél van olvasás közben, ráírhatod gondolataidat és kérdéseidet. Annak az oldalnak a számát is felírhatod melléjük, amelyek olvasásakor eszedbe jutottak. Feljegyezheted azokat az adatokat is, amelyekre szükséged lehet. Így bármikor visszakeresheted őket. Egy jegyzetfüzet vagy cédulák is alkalmasak erre a célra. A papírcsik azért jobb, mert egyben a könyvjelző is lehet.

könyvjelző **Könyvjelző.** Hol is tartottam? Hol hagytam abba az olvasást?

Pillanatok alatt megtalálod, ha könyvjelzőt teszel a lapok közé. A szövegoldalon már gyors tallózó, válogató olvasással egy-kettőre ott folytathatod az olvasást, ahol abbahagytad. Hasznos lehet ez a gyors áttekintés az előzmények felelevenítése érdekében. A szövegbe ezért fölösleges bármiféle bejegyzést tenned.

Könyvjelző bármilyen kis papírszelet, üres kártyalap vagy akár zsinór is lehet. Szépek a díszes, képes, hímzett vagy bőrből készült könyvjelzők is. Ilyeneket magad is csinálhatsz. Sok új könyvbe nyomtatott könyvjelzőt tesznek. Ezen vagy könyvismertetés (fülszöveg) vagy könyvjegyzék van. A sorozatok már megjelent és készülő köteteit például gyakran így hirdetik.

Tarts üres lapokat, könyvjelzőket az asztalodon és a könyvespolcon, hogy mindig kéznél legyenek, ha szükséged van rájuk!

A jövő „számítógépes könyvé”-ben, a mágneses lemezen rögzített szövegben majd elektronikus könyvjelzővel tájékozódhatunk. Ha abbahagyjuk az olvasást, egy láthatatlan könyvjelzőt teszünk a szövegbe mielőtt bezárjuk az ablakot. Ez a könyvjelző nem más, mint egy emlékeztető szó, amelyet beírunk a könyvjelző parancs megfelelő rovatába. Ez a szó bármi lehet, bár jobb, ha kapcsolatban van az utoljára olvasottakkal. Ha legközelebb olvasni akarunk, csak betöltjük a lemezt, megnyitjuk a dokumentumot és a könyvjelző emlékeztetője, valamint az ún. „Keres” parancs segítségével éppen azt a részletet látjuk az aktuális ablakban, amelybe a könyvjelzőt beszúrtuk.

*elektronikus
könyvjelző*

Olvasónapló

Ezt olvastam! Melyik könyvben is olvastam?

olvasónapló

Az olvasmányaidról szóló feljegyzéseket össze is gyűjtheted, ha folyamatosan egyetlen füzetet, jegyzetömböt vezetsz róluk. Több hónapra, több évre is visszatekinthetsz majd ebben, nem csak olvasmányaidra, hanem az általuk felkeltett gondolataidra, problémáidra is. Nem jössz majd zavarba akkor sem, ha barátaid, ismerőseid, tanáraid gyakorta felteszik a kérdést: Mit olvastál? Mit olvastál

Lázár Ervintől, Móra Ferencről, Öveges Józseftől, Varga Domokostól? Volt-e a kezdedben A kisfiú és az oroszlánok, tanulmányoztad-e már valamikor a Játékos fizikai kísérletek című könyvet? Olvasónaplódból egykönnyen ajánlatsz izgalmas vagy hasznos olvasmányt társaidnak is.

Felírhatod ebbe a füzetbe azoknak a könyveknek a szerzőjét és címét is, amelyeket ajánlottak neked, és még nem tudtad megszerzeni, vagy csak később akard elolvasni. Bejegyzéseid segítségével olvasási tervet is készíthetsz. Olvasónaplód így hasznos támogatója lesz rendszeres olvasóvá válásodnak.

Iskolai olvasmányokról minden évben vezetsz naplót. Ehhez tanáraid adnak szempontokat és feladatokat. Manapság szinte kész tankönyv-kiegészítő „olvasónaplók” is hozzájárulhatnak változatos, játékos munkalapjaikkal az olvasmányélmény elmélyítéséhez, a cselekmény rögzítéséhez, a szereplők jellemzéséhez, a legérdekesebb részletek felidézéséhez stb. Hasznos az efajta munka is, bár a legtöbb gyerek számára sokszor csak amolyan „nem szeretem” feladat. Másféle, csak magadnak szóló naplót is lehet ezek mellett vezetni. Egyéni naplódba akkor, annyit és azt írsz, amennyit akarsz.

Hasznos legalább rövid emlékeztetőt írni minden egyes könyvről, amit olvastál, tanulmányoztál. A szerző, a cím, esetleg a kiadás évszámának a rögzítése egyetlen sorban elfér. Ezt követheti, ha kedved van hozzá: a téma megjelölése, a szereplők felsorakoztatása, egy-egy érdekes helyzet, kaland leírása, lerajzolása vagy néhány adat rögzítése. Szinte mindegy, hogy mi, csak az legyen, ami tényleg magára vonta a figyelmedet. Ami tetszett, ami elgondolkoztatott, ami problémát jelentett és később utána akarsz nézni. Bármilyen részlet, ami emlékeztet majd az egész olvasmányra.

Szépirodalmi alkotásokból egy-egy szép gondolatot, ismeretközlő könyvekből néhány érdekességet akár szó szerint is ki lehet jegyezni.

Miért szép, miért tetszett, miért érdekes, miért új? Ezekre a kérdésekre nem kell azonnal válaszolni. Esetleg véleményed is csak lassan érlelődik meg róluk. Hagyhatsz helyet arra, hogy később kiélemezhesd feljegyzéseidet. Azt sem kell benne eltitkolnod, ha nem

tetszett egy könyv, vagy belekezdtem és mégsem tudtam elolvasni. Lehetséges, hogy máskor, más hangulatban vagy pár év múlva mégis újra belenézem és akkor megnyeri tetszésedet.

Az ember egyéniségének, műveltségének, világképének a fejlődéséhez jelentősen hozzájárulnak az olvasmányai. Milyen érdekes lesz ezekre évek múlva is visszatekinteni! Nincs élvezetesebb, mint nagy írók olvasónaplóival megismerkedni. A magyar irodalomból pl. Benedek Marcell, Illyés Gyula, Veres Péter feljegyzései jelenthetnek néhány év múlva élményt és olvasási vezérfonalat számodra.

A világ megismerésének eszközei – az információ megjelenési formái

Információ és kommunikáció

Hallod? Látod? Olvasod?

Az ember eredendően közvetlen tapasztalatok útján, érzékszerveivel ismerkedik szűkebb és tágabb környezetével, a természettel, a nagyvilággal, az emberekkel és a társadalommal. Így bármely dolog lehet a világon ismeretforrás, az emberek, az állatok, a tárgyak, a fák, a folyók, a rétek és a csillagok. A látással, a hallással, a szaglással, a tapintással, az ízeleléssel szerzett ismeretek az emberiség fejlődése folyamán mind értékesebbé váltak azáltal, ahogyan az emberek képessé váltak arra, hogy tapasztalataikat kicseréljék, és új ismereteket, híreket, információkat közöljenek egymással.

Az emberi kapcsolatokban élő friss híreket, újdonságot jelentő ismereteket, adatokat, jeleket ma a tudomány információnak, az információ áramlását, cseréjét pedig kommunikációnak nevezi.

Kommunikáció és metakommunikáció

Mi a kommunikáció? A kommunikációról az anyanyelvi órákon már sokat tanultál. Az információról és az információhordozókról, az információcsere minduntalan fejlődő lehetőségeiről a technika- és az informatikaórán kapsz részletező ismereteket.

Ha két gyerek beszélget, az egyik az információ adó-ja, a másik a vevő-je. Szerepük fel is cserélődhet. A kommunikációs csatorna, vagyis az információ hordozója a levegő illetve a beszéd. Ez a kommunikáció közvetlen formája.

*kommunikációs
csatorna
közvetlen
kommunikáció*

Ha telefonon beszélgetsz valakivel, a beszéd mellett a telefonkábellel és a készülék tölti be a kommunikációs csatorna (az információhordozó) szerepét.

Információhordozó lehet pl. a könyv, az újság, a hangkazetta, a számítógép merevlemeze stb. Ha az információ könyvben olvasható, akkor az író küldi (adó), és az olvasó fogadja (vevő) az üzenetet. A kommunikációs csatorna (információhordozó) pedig maga a könyv. Ez a kommunikáció közvetett formája.

információhordozó

közvetett kommunikáció

Mi a metakommunikáció? Az élőbeszédben a közlés információtartalmát, hírértékét az ún. metakommunikációs eszközök, úgy mint a mimika, a gesztusok, a kísérő mozdulatok is erősítik. A telefonbeszélgetésben csak a beszéd közvetíti az információt. Ilyenkor a hangszín a hangmagasság, és a beszédtempó is formálja a jelentést, mégis ha telefonálunk sokkal pontosabban, egyértelműbben fogalmazunk.

metakommunikáció

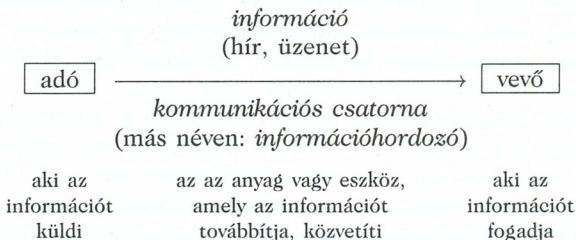
Kommunikációs csatorna – információhordozó

A kommunikációs csatorna, más néven információhordozó az az anyag vagy eszköz, amely az információt rögzíti és továbbítja. A mai szóhasználatban az információhordozó kifejezés az elterjedtebb.

Az információhordozó szó magyar megfelelője: ismerethordozó.

Mindezt szemléletesen láthatod az alábbi ábrán.

Az emberiség felhalmozott információit illetve információhordozóit a könyvtárak összegyűjtik és megőrzik.

dokumentum

Az információhordozók neve a könyvtárban: dokumentum.

Az információ közvetítésének és befogadásának az eszközei, a különböző adó-vevő készülékek, pl. a rádió, a televízió, a videolejátszó önmagukban nem információhordozók.

A tömegtájékoztásban használt információhordozókat (pl. a hírlapokat és az elektronikus sajtót, a rádió és a televízió műsorát) médium-nak hívják. Többes számú alakja: média.

média

Sorold fel azokat az információhordozókat, amelyeket ismersz. Csoportosítsd őket a következő szempontok szerint!

- mozdulatok
- tárgyak
- hangok
- képek
- jelek
- írás
- nyomtatás
- hangok és képek
- elektronikus eszközök

ISzKKsz

Verba volant, scripta manent. Nézz utána a latin mondás jelentésének!

KDsz, ISzKKsz

Mit jelent a médium, média szó? Keresd az információval kapcsolatos jelentését!

Ismerethordozó-e a számítógép? A legutóbbi időig a számítógépet nem sorolta a szakirodalom az információhordozók közé. Elsődleges feladata ugyanis nem az információcserére, hanem az információ feldolgozására, rendszerezésére és tárolására terjedt ki. Működésében azonban az információtárolás és -átadás funkciói összefonódnak: megfelelő parancsok, illetve programok segítségével a gép a használó rendelkezésére bocsátja az adatait. Ebben az értelemben *a számítógép is információhordozó.*

A számítógép különböző nyelvű elnevezései is arra utalnak, hogy ez a rendezőgép (francia nyelven: ordinateur) vagy tudásgép, szabálygép (finn nyelven: tietokone) vagy számítógép (angol nyelven: computer), kalkulátor, (ki)számítógép az olvasható memóriaegységei (ROM) segítségével bekapcsolható a kommunikációba, tehát van helye az információhordozók között.

Lehetne a számítógépet akár információsgépnek is nevezni? Gondoljunk az országos és nemzetközi számítógép-hálózatokra (internet), amelyekben a gép a kapcsolatteremtés és -tartás, a hivatkozás és egyre gyakrabban a magánlevelezésnek is eszköze.

internet

Kitüntetett szerepet játszik a számítógép a könyvtárban is, ahol fokozatosan átveszi a hagyományos tájékoztató eszközök szerepét. Adatbázisai segítségével tájékoztat a könyvtári állományról, de a CD-ROM-ok és más multimédiák, valamint a legújabban terjedő interaktív médiák segítségével részt vesz a közvetlen információszolgáltatásban, sőt az információcserében is.

Az információcsere régen és napjainkban

Az információcsere módjai az emberiség történetében óriási fejlődési utat tettek meg. A pusztaság mellett az információ rögzítése és megőrzése is ősi igényként jelentkezett. Az információhordozók fejlődésével, a rögzítés és megőrzés lehetőségeinek változásaival a technika vagy az informatikaórán részletesen is megismerkedsz.

Nagyon érdekes volna az információhordozók fejlődésével, változatos megjelenési formáival és kultúrtörténeti jelentőségével foglalkozni. Ebben a könyvben azonban nincs módunk rá. Több tantárgyad is érinti a témát: kommunikációs szempontból a nyelvtan, kultúrtörténeti oldalról az irodalom és a történelem, technikai viszonylatban pedig a technika, az informatika és a médiaismeret.

*információ-
hordozók
fejlődése*

Ismerkedj meg önállóan az információhordozók történetével! Érdekes játék önállóan ismerkedni a könyvtárban az információhordozók fejlődésével, különösen az írásos dokumentumok történetével. Mindegyiknek utána lehet nézni akár rövidebb, akár terjedelmesebb formában a kézikönyvekben és az ismeretközlő művekben. Nem mindegy azonban, hogy ehhez milyen keresési stratégiát választasz.

*keresési
stratégia*

Milyen szókapcsolattal tudod itt helyettesíteni a stratégia szót? Válaszd ki a szó jelentései közül azt, amelyik beleillik a fenti szövegösszefüggésbe!

ISzKKss

Hogyan kutatható az információhordozók történetét? Vizsgáld meg egyenként a következő kérdéseket!

Nevezd meg egyetlen szóval a kérdés témáját! Ez a szó a kulcsszó.

téma
kulcsszó

Melyik nagyobb témakör része lehet ez a kulcsszó?

Alakítsd át a kérdéseket úgy, ahogyan a legrövidebben és a legcélszerűbben érdeklődhetsz a témáról. Például:

Kérdések	Kulcsszavak
Hogyan rögzítették az információkat a betűírás feltalálása előtt?	információtárolás vagy rögzítés
Hogyan alakult ki a betűírás?	betűírás, jel, írásjel
Mit jelölnek a magyar betűk?	betű, magyar ábc
Honnan származnak a magyar ábc betűjelei?	az írás története, a magyar írás története

Ezek a kérdések az írástörténet témaköréből valók.

Mire írtak az emberek a papír feltalálása előtt?	írás, írástörténet
--	--------------------

Így is megkérdezhetem ugyanezt:

Mely anyagokra írtak az emberek ...?	írás anyaga
Mi volt az írás anyaga ...?	papír

Segíthet a keresésben az idő behatárolása, azaz a következő kérdés tisztázása:

Mikor találták fel a papírt?	papírgyártás
------------------------------	--------------

Ezek a kérdések az írástörténet és a papírgyártás történetéből valók. Az írástörténet tágabb összefüggésben a kultúrtörténet, a papírgyártás története pedig a technikatörténet része.

Próbálkozz önállóan! Állapítsd meg a megfelelő kulcsszót!

Mikor váltotta fel a kéziratos könyvet a nyomtatott könyv?
Kérdezd másképpen!

- Ki találta fel a könyvnyomtatást? Mikor?
- Mi volt az első nyomtatott könyv címe?

Ezek a kérdések a nyomtatás, tágabb összefüggésben pedig a technikatörténet témaköréből valók.

Hazánkban először Hess András nyomtatott könyvet.

- Mikor? Hol? Ki volt a pártfogója?
- Mi volt a Magyarországon elsőnek nyomtatott könyv címe?
- Melyik témakörből valók ezek a kérdések?

Helyezd el tágabb összefüggésbe az előző példák nyomán!

Melyek a 19. és a 20. század hangrögzítést szolgáló találmányai?

Melyek a 19. és a 20. század képrögzítést szolgáló találmányai?

Nevezd meg az utóbbi kérdések szűkebb és tágabb témakörét!

Gyűjtsd össze az információhordozókkal és információs eszközökkel kapcsolatos legfontosabb kulcsszavakat! A munkához az alábbi könyv jól áttekinthető mutatóját ajánlom:

Turvay, Peter: Találmányok: Feltalálók és remek ötletek. Bp. 1992. Passage K. (Az idő műhelyében)

A kulcsszavakhoz tartozó bővebb információkat ugyanebben a könyvben a mutató segítségével keresheted meg.

Más kézikönyvekben is megtalálhatod ugyanezeket a fogalmakat.
Pl.: AZS; ML; KDI; Macaulay, David: *Hogyan működik?*

Gyűjts még könyveket az információhordozók fejlődéséről!

Lapozd fel könyvünk ajánló bibliográfiáját! Ott még legalább tíz könyvet ajánlunk erről a témáról. Melyek ezek?

Jegyezd fel őket a füzetedbe a következő sorrendben: szerző, cím, a kiadás évszáma, a kiadó neve, a sorozat neve.

Pl.: Ballér Judit: Találmányok. 1992. Juventus. Csodálatos világunk.

Feljegyzéseid alapján megkeresheted ezeket a könyveket a könyvtárban. Keress még legalább egy új könyvet a könyvtárban a mai információhordozókról! Egészíts ki feljegyzéseidet!

A dokumentum

Az információhordozók fejlődésének tanulmányozása során tapasztalhattad, hogy az információk rögzítésének, megőrzésének és befogadásának módja hogyan változott az évszázadok folyamán. A továbbiakban összefoglaljuk, hogy manapság az információhordozók mely formáival találkozhatasz a leggyakrabban.

dokumentum **Mi a dokumentum?** Dokumentum = információhordozó vagy ismerethordozó.

Az információhordozó szó helyett a könyvtári gyakorlatban egyégesen a dokumentum szó használatos.

A dokumentumok fajtái. Az információ rögzítésének módja szerint lehetnek látható, ún. vizuális, hallható, ún. auditív és egyszerre látható/hallható ún. audiovizuális dokumentumok.

vizuális dokumentum **Vizuális (látható) dokumentumok.** Minden kép, képeslap, fénykép, plakát stb. és minden írott termék, kézirat vagy nyomtatott szöveg, például a könyv, a hírlap, a folyóirat stb. vizuális (látható) dokumentum. Ide sorolható még a film, a diakép, a diafilm, a mikrofilm is.

Az információk tárolásának anyaga a vizuális dokumentumokban a papír, a vászon, a filmszalag, a filmkocka.

Az információk befogadásának módja: a látás; az olvasás.

Az információközvetítés eszközei: filmvetítő, mikrofilm-leolvasó készülék.

auditív dokumentum **Auditív (hallható) dokumentumok.** A hagyományos hanglemez, a CD (compact disc) és a hangszalag auditív (hallható) információkat tárol.

Az információtárolás anyaga az auditív dokumentumokban a műanyag vagy a fémmel bevont lemez és a műanyag szalag.

Az információk befogadásának módja: a hallás.

Az információközvetítés eszközei: a lemezjátszó, a magnetofon és a CD lejátszó készülék.

Audiovizuális (hallható és látható) dokumentumok. A hanghatásokkal kísért filmek, videofilmek, CD-ROM-ok és az ún. multimédiák audiovizuális (hallható és látható) dokumentumok.

*audiovizuális
dokumentum*

Az információátvitel anyaga az audiovizuális dokumentumokban a film- és mágnesszalag, a hang- és videokazetta, a fémmel bevont műanyaglemezzel, a hajlékony(floppy)- és a merevlemez(Winchester).

Az információk befogadásának módja: a látás, a hallás; az olvasás.

Az információkövetítés eszközei: magnetofon, videomagnetofon, számítógép (tárolóegységek, billentyűzet, egér, képernyő, CD-ROM leolvasó készülék).

Megjegyzés: Az információkövetítés adó/vevő készülékei a lemezjátszó, magnó, video stb. az információcsere eszközei. Őnukban nem dokumentumok.

Mely dokumentumokat tárolnak a könyvtárak?

A legutóbbi időkig a könyvtárak főként az írásos, a hagyományos dokumentumokat, könyveket és más, főleg nyomtatott termékeket gyűjtöttek és tároltak. Manapság a modern információhordozók terjedésével a könyvtárak is gyűjtik és tárolják a modern, ún. nem hagyományos dokumentumokat is.

A könyvtárat azért szokták korunkban *médiatár*nak is nevezni. A médiatárak hangtárai és videotárai a fonotékák, illetve a videotékák.

*médiatár
fonotéka
videotéka*

A nem hagyományos dokumentumok ugyanúgy mint a könyvek hordozhatnak művészi, ismeretközlő és szórakoztató jellegű információkat.

A nem hagyományos dokumentumok (a hang-, a kép- és egyéb elektronikus információhordozók) formai, tartalmi ismertetőjegyével és azonosítási adataival ebben a könyvben részletesen nem foglalkozunk. A technika, az informatika és a médiaismeret témakörében találkozol velük. Használatuk során ezek megjelenési és azonosítási adatairól se feledkezz meg.

Könyvtári használatukhoz és kölcsönzésükhöz feltétlenül kell tudni, hogy

- pontosan mit keresel (hang-, kép-, vagy elektronikus jellegű dokumentumot);
- a szellemi kivitelezők (szerzők, alkotók) nevét;
- a szellemi, a művészi és technikai kivitelezők nevét;
- a kiadás évszámát.

Az információ korszerűségének a nem hagyományos dokumentumokban is fontos értékmérője a kiadás évszáma.

Bemutattuk az emberi kommunikáció egyre tökéletesebb és egyre változatosabb eszközeit. Ezek azonban csak akkor segítik az embert, ha megtanul velük bánni, megtanul köztük és bennük eligazodni. *Könyvünk elsősorban a hagyományos, az írásos dokumentumok közötti tájékozódással foglalkozik.* Ha ezt megismered, könnyedén boldogulsz majd a nem hagyományos eszközök között is. Rendszerezésük, feltárásuk ugyanis hasonló elveken alapul.

KDsz, ML

Mi a téka szó eredeti jelentése?

Micsoda a téka?

Milyen érdekességet rejt a válasz?

A következő feliratot láttam egy üzleten Budapesten: TELEKT-ROTÉKA.

Hány szó bújik el ebben a szóban?

ISzKKsz

Mit jelenthet a tele előtag ebben a szóban?

Gyűjts még a szótárból tele kezdetű távközléssel kapcsolatos szavakat!

ISzKKsz

Mit gondolsz, mit, miket árulnak a telektrotékában?

Melyik latin szó rejtőzik a televízió a Telis-televideo műsorának címében?

Értelmezd ezt a címet! Miről szólhat ez a műsor?

A könyv

A könyv külső megjelenési formája

A fejezetünk célja, a könyv formai elemeinek az áttekintése. Megtanulni most nem kell ezeket a fogalmakat. A legjobban csak akkor ismerhetjük meg a könyveket, ha gyakran használjuk és olvassuk őket.

Ha a könyvre gondolunk általában egy mű vagy egyetlen tárgy képe jelenik meg előttünk. A könyv megjelenési alapformája a kötet. Egy kötet az esetek többségében egyetlen műalkotást foglal magában. A gyakorlatban azonban ettől eltérő változatokkal is találkozhatunk.

kötet

Egy vagy többkötetes könyvek. *Terjedelmük szerint a könyvek lehetnek egy vagy több kötetesek.* Az Ablak-zsiráf például egy, a Magyar Értelmező Kéziszótár újabb kiadása két kötetes, de a Magyar Értelmező Szótárnak már hét vaskos kötete van. Az Értelmező Kéziszótár első kiadása egy kötetes, de nagyon vastag és súlyos, akár milyen vékony papírra nyomták. Bizony elég nehéz benne valamit gyorsan megtalálni.

egy vagy többkötetes könyvek

A gyermek- és ifjúsági könyvek legtöbbször egykötetes. Tudnátok-e egy-két több kötetes könyvet gyorsan megnevezni? Olvastatok-e már többkötetes könyvet? Benedek Elek Magyar mese és mondavilágának három kötetét bizonyára ismeritek.

Gyűjteményes kötetek. *Egy kötetben egyszerre több olvasmány, több alkotás is lehet.* Lázár Ervin például a nagyszerű A hétfejű tündér, a Bikfi bukfenec bukferenc és a Gyere haza Mikkamakka meséit egyetlen könyvben is megjelentette.

gyűjteményes kötet

Mi a címe Lázár Ervin gyűjteményes kötetének? Keresd a könyvtárban!

Tudjátok-e, hogy a Két Lotti mellett ugyanabban a könyvben például Kästner Emil és a detektívek című regényét is olvashatjátok. A dzsungel könyvében is ott a Riki tiki tévi és A fehér foka Maugli története mellett. Kormos István remeke, a három Vackor mese is újabban egy kötetben kerül az olvasóhoz. Nemsókára tanuljátok, hogy A tót atyafiak és a Jó palócok közös kötetével aratta Mikszáth Kálmán az első sikereit. Ismeretközlő és egyéb írások is egymás mellé kerülhetnek pl. az évkönyvekben. Ilyen a Lányok évkönyve, a Fiúk évkönyve vagy a Búvár évkönyvek sokáig népszerű sorozata.

A gyűjteményes kötetekben két vagy több, egymástól független művet kötnek egybe. Keresd meg a könyvtárban a fent említett gyűjteményes köteteket! Meglátod, kedvet fogsz kapni valamelyik elolvasásához.

antológia **Antológiák.** Antológiával, azaz irodalmi szöveggyűjteménnyel már mindnyájan találkozhatok.

Az antológia különböző szerzők verseiből vagy prózai alkotásából összeállított gyűjtemény. Pl. A Bóbita álmos című antológia altatódalokat és verseket, A királlyá választott kutya állatmeséket, az Ami a szívedet nyomja a kiskamaszok érzelmeit kifejező szabadverseket kínál nektek olvasásra.

Tedd magad elé a könyvtárban a következő könyveket! Nézd meg kívülről őket! A sorozate cím segítségével találsz meg őket a leggyorsabban a könyvtárban.

Ásványok /Búvár zsebkönyvek/ sorozat	Drágakövek /Határozó kézikönyvek/ sorozat	Kristályok és drágakövek /Szemtanú/ sorozat
Ablak-zsiráf	Képes diáksztár	Magyar Ért. Kézisztár

Figyeld meg a könyvek külső megjelenési formáját!

A minden nap megszokott formák mellett vannak-e furcsa, érdekes, újszerű könyveid?

Fejezetünkben a hagyományos könyvek formai jegyeit vesszük sorra.

A könyv anyaga. Nevezd meg, milyen anyagokat használnak fel a *könyv anyaga* könyv készítésénél?

Miből lehet a könyv kötése?

A könyv alakja, mérete és terjedelme. Mely könyvekre illenek a *könyv alakja, mérete és terjedelme* következő szavak az előttek lévő könyvek közül?

kis méretű	közepes méretű	nagy méretű
kis alakú	közepes alakú	nagy alakú
kis terjedelmű	közepes terjedelmű	nagy terjedelmű
vékony	nem túl vékony/vastag	vastag, vaskos, testes
könnyű	nem nehéz	nehéz
kevés lapja/oldala van	több lapja/oldala van	még több lapja/oldala van

Miért kisebb a kisebb, miért nagyobb a nagyobb?

Van-e ezeknél kisebb vagy ezeknél nagyobb könyved?

Nézz körül a könyvtárban! Keresd meg a legkisebb és a legnagyobb könyvet!

Lehetne ennél kisebb is? Lehetne ennél nagyobb is?

A könyv „vastagsága”, látszólagos terjedelme a papír minőségétől is függ.

Hasonlítsd össze az Ablak-zsiráf, a Képes diákszótár és a Magyar Értelmező Kéziszótár papírjának minőségét! Melyik a legerősebb, a legvastagabb? Miért?

Láttál-e már könyvet ennél vastagabb papírból?

Emlékezz vissza kisgyermekkorod képekönveidre! Megőriztél-e közülük egy vastag lapú, hajtogatós leprellót?

Hogyan vannak összeragasztva és hajtogatva egy leprellónak a lapjai? Miért?

A könyv részei

Vedd kézbe a Képes Diákszótárt!

Ha két kézzel megfogod, ujjaidd az alsó és a felső borítótáblát fogják össze, és a bal tenyeredben nyugszik a könyv gerince.

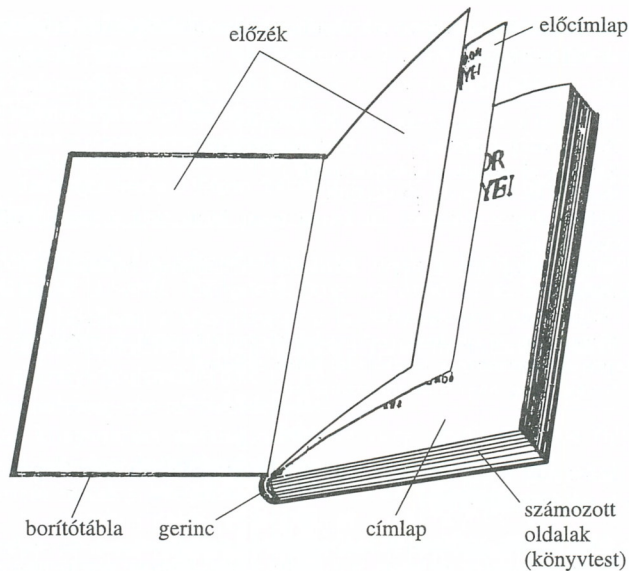

A Képes Diákszótár felső kötéstáblája és gerince

Tedd le most az asztalra, magadtól jobbra a könyvet! Így jól látható a a könyv gerince és felső borítótáblája.

A gerince fogja össze a borítótáblákat és a könyv lapjait, az ún. könyvtestet.

borítófedél **A borítófedél.** A borítótáblákat kötéstáblának vagy borítófedélnek is nevezik. Ha a borítófedél kemény, akkor kötött könyvről beszélünk. *kötött könyv* Most csupa kötött könyvet vettünk elő. Tankönyveinket legtöbbször *fűzött könyv* puha papírkötés védi. Ezek a fűzött könyvek. Ma egyre gyakrabban jelennek meg népszerű és értékes olvasmányok is puha papír borításban. Angol szóval kifejezve ezek az ún. paperback kiadások. Olesón és nagy számban vásárolják meg őket. A megjelenés példányszáma – ahány darabot nyomnak belőle – mindig a könyv népszerűségének a fokmérője.

Borítótábla, gerinc, előzéklap, könyvtest

A borítófedelet, bőrrrel, műbőrrrel és vászonnal is bevonhatják a tetszetősség kedvéért.

A szép könyv mindig érték. Ennek hazánkban nagy kultúrtörténeti hagyományai vannak.

A védőborító és a fülszöveg. Esetenként védőborító óvhatja a rongálódástól a borítófedelet. A könyv értékesítésében ez figyelemkeltő reklámcélok is szolgálhat. Egyik felén vagy a behajtott részén, a „fülén” rövid tartalmi ismertetés lehet. Ezt hívjuk fülszövegnek.

*védőborító
fülszöveg*

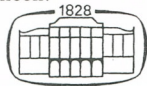
A *fülszöveg röviden tájékoztat a könyv tartalmáról.* Ha nincs a könyvön védőborító, a fülszöveg a hátsó kötéstáblára, a könyv utolsó lapjaira vagy a könyvjelzőjére is kerülhet. A Képes diákszótár a

hátsó kötéstáblán, a Képes történelem sorozat kötetei a könyvjelzőn közlik a fülszöveget.

Olvasd el a Képes Diákszótár fülszövegét!
Keress meg a szöveg 5 fontos (kulcs)szavát!
Kérdezz rá ezekre a kulcsszavakra!
Mutasd be a könyvet társaidnak!
Milyen fontos dolgról tájékoztat ezen kívül még a borítófedelé hátsó oldala?
Nézzük meg újra a Képes diákszótár borítójának belső oldalát a gerincét!
Oldjuk meg a rejtvényeket!
Milyen fontos állítások (információk) mutatkoznak és rejtőznek a Képes diákszótárról a borítófedelé belső oldalán?
Nevezd meg ezeket az információkat!

könyvgerinc **Miről informál a könyv gerince?** A következőkben is a Képes Diákszótár-t tanulmányozzuk.

Miért szerepel a gerincen is a könyv címe? Hogyan sorakoznak a könyvek a polcokon?
Mit jelenthet a felső képjel (embléma) a gerincen?
Van-e ennek valami kapcsolata a borítófedelé első oldalának képeivel?
Hol találkoztál már a gerinc alsó részén lévő képjellel (emlémmával)?
Keress meg ezt az emblémát a Magyar Értelmező Kéziszótár, az Idegen szavak kéziszótára és a Néprajzi lexikon köteteinek a gerincén!

Ezeket a könyveket az Akadémiai Kiadó adta ki. A jel az Akadémiai Könyvkiadó emblémája. Fejtsd meg! Mit jelent az évszám az Akadémiai Kiadó emblémáján?

Gyűjts újabb információkat más könyveken is a borítófedeléről!
Keress a Búvár zsebkönyvek borítóján olyan információt, amelyet nem láthattál a Képes diákszótáron!
Keress meg ugyanezt az információt valamelyik Határozó kézikönyv borítóján!
Mely információval nyújt ennél is többet a Kineskereső kis ködmön vágy a Kinizsi Pál című könyv borítója?

A könyv borítófedele, védőborítója és gerince információkat közöl a könyvről, megjelenési körülményeiről, esetleg tartalmáról. Ezek közül a szerző, a cím, a kiadó és a sorozat megjelölése valamint a tartalmi ismertetés a legfontosabb.

Lapozz vissza az előző ábrákhoz!
Vedd újra kézbe a Képes diákszótárt! Nyisd ki a borítófedelet! Mit látsz?

Az **előzéklapok**. A könyvtestet nem csak a borítók, hanem erős előzéklapok is védik. Láthatod, hogy egyúttal ez az erős lap erősíti hozzá ragasztással a könyvtestet a borítóhoz. *előzéklapok*

A Képes diákszótár előzéklapjain hasznos információkat is kapunk a könyv használatához.

Nevezd meg ezt az információt!

Más könyvekben esetleg térképet vagy egyéb érdekes figyelemfelkeltő képeket fedezhetsz fel.

Keress néhány könyvben érdekes előzéklapokat!

A **címlap és a szövegtest**. A könyvtest formailag elkülönülő részei: *címlap és szövegtest*
a címlap és a szövegtest.

A címlap a könyv címét és egyéb azonosítási adatait tartalmazza. Ezek az adatok az ún. előcímlapon, a címlapon és annak hátoldalán (verzóján), valamint az utolsó lapon találhatóak. Maga a szöveg, a könyv lelke pedig az ún. szövegtest számozott oldalain jelenik meg.

Miből áll a könyvtest? A könyvtest látszólag lapokból áll. *könyvtest*

Tudtad-e? A könyveket nem oldalanként nyomják, hanem több oldalt egyszerre, nagyobb egységenként, ívenként. Ezért mondják, hogy a könyvtest ívekből épül fel. Csak a nyomtatás után hajtogatják az íveket oldalakra. Ha kettőbe, azaz ha félbe hajtják nagyobb, ha négy részre, akkor kisebb, ha nyolcra, akkor még kisebb méretűek lesznek az oldalak.

Nézz utána, hogy mekkora egy nyomdai ív? Kéznél van a Képes diákszótár.

Hajtogass össze egy írlapot háromszor egymás után, mindig kettőbe! Vágd el az éleket! Hány lapod van? Hány oldalad van?

Az ívek és az oldalak számozása. Az íveket és az oldalakat a nyomdában megszámozzák. Az oldalszámozás a szöveg folyamatosságát biztosítja és a szövegben való tájékozódás eszköze. Segíti az olvasót, hogy gyorsan tájékozódjék a szövegben. A könyv terjedelmét is az oldalszámokkal jelöljük.

A könyv adatai. Hol található a könyvben?

a könyv adatai

A címlap és a könyv adatai. Ahogy az embert, a gyermeket (a nevén kívül) a személyi adatai: az anyja neve, a születési ideje azonosítja önmagával vagy különbözteti meg másoktól a legegyszerűbben, úgy a könyv azonosítására, más könyvektől való megkülönböztetésére is (a címe mellett) keletkezési körülményeinek és adatainak a közlése a legalkalmasabb.

a könyv azonosítása

Miért fontos az olvasónak a könyv azonosítása? Az adatok tájékoztatják az olvasót arról, hogy pontosan melyik könyvet tartja a kezében. Tájékoztatják arról, hogy azt a könyvet találta-e meg a könyvesboltban vagy a könyvtárban, amelyet ajánlottak neki. Egy könyvnek ugyanis többféle kiadása is lehet.

Nem mindegy például, hogy Benedek Elek meséinek százéves eredeti kiadását vagy ennek átdolgozását vagy rajzos rövidített változatát olvashatja. A Robinson közel háromszáz éves angol kiadásában is kevés öröme lenne egy mai gyereknek. Reich Károly színes képeivel szívesebben olvasod a Kincskereső kisködmönt is, mint az apró betűs, csakis fekete grafikákkal illusztrált iskolai kiadást.

A Micimackó szintén veszítene a varázsából, ha nem Karinthy Frigyes fordításával és Shepard bácsi rajzaival kerülne kezédbe. A kis herceg-ből pedig hiányozna a szerző rajza a nyitott és a csukott óriáskígyóról. A Jókai vagy a Gárdonyi könyvek régebbi kiadásából pedig a mai gyermekeknek szóló magyarázatok és kiegészítések hiányoznának.

Ismernünk kell a könyv adatait ahhoz, hogy pontosan megnevezhessük, ha meg akarjuk vásárolni vagy ki akarjuk kölcsönözni a könyvtárból.

Ha tanáraink, barátaink vagy könyveink olvasmányokat ajánlanak nekünk, jegyezzük meg a legfontosabb adatait, hogy pontosan azt a művet tudjuk megszerezni, amelyre felhívták a figyelmünket!

Az adatok helye a könyvben. Aki már elmúlt 14 éves, az személyi igazolványt kap, hogy adataival bármikor, bármilyen helyzetben igazolni tudja magát. A könyvek születésük pillanatától önmagukon viselik keletkezési adataikat.

Az adatok helyét minden könyvben egységesen előírt szabályok rögzítik. Ezek szerint az adatokat a következő helyeken találjuk meg a könyvben:

- a könyv elején, az előcímlapon,
- a címlapon és annak hátsó oldalán, idegen szóval verzóján,
- hátul pedig az utolsó lapon.

Az utolsó lapon olvasható adatokat záradék-nak, idegen szóval kolofon-nak mondják. Újabban azonban inkább a címlap verzójára helyezik el ezeket az adatokat.

A könyvtári könyvek „igazolványt” is kapnak. Ez a katalóguscédula. Ha kikölcsönzünk egy könyvet, a könyvtárban ott marad helyette a katalóguscédulája. Az adatokat számítógépes adatbázis is rögzítheti.

Mit nevezünk impresszumnak? Melyek az adatok közül a legfontosabbak? *impresszum*

- a könyv szellemi, művészi alkotójának (vagy alkotóinak) a neve,
- a cím és az alcím,
- a kiadás sorszáma,
- a kiadás helye, ideje
- a kiadó neve.

Ezek összefoglaló elnevezése: impresszum, helye a címlap és verzója.

Nézz utána az impresszum és a kolofon szavak jelentésének!

ISzKkSz, KDsz

A könyvek nemzetközi azonosító száma. A verzón vagy a kolofonban találunk még egy ISBN jellel kezdődő többjegyű számot. Ez a *ISBN*

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat igazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte
Felelős vezető: Zöld Ferenc
Budapest, 1992
Nyomdai tászkaszám: 20584
Felelős szerkesztő: Giliczéné Szamák Ágnes
Műszaki szerkesztő: Szakács Sándorné
A borító- és kötésterv Balogh Jenő munkája
Kiadványszám: 2916
Megjelent 64,5 (A/5) iv + 80 oldal melléklet terjedelemben

Kolofon

könyv ún. nemzetközi azonosító száma. Ez a kód az 1980-as évek elején jelent meg az adatok között. A hagyományos könyvtárhasználatban az olvasó szempontjából látszólag nincs sok jelentősége,

1400

KÉPES DIÁKSZÓTÁR

14 000 CÍMSZÓBAN

Irtta

BIRÓ ÁGNES, P. EÖRY VILMA, FELDE GYÖRGYI, HELTAINÉ NAGY
ERZÉBET, KARDOS TAMÁS, SZÓTS LÁSZLÓ, T. URBÁN ILONA

A szerkesztésben közreműködött

KISS GÁBOR, T. SOMOGYI MAGDA, G. SZAMÁK ÁGNES

Szaktanácsadó

KOVALOVSKY MIKLÓS

ISBN 963 05 6413 0

Kiadja az Akadémiai Kiadó, Budapest

Első kiadás: 1992

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1992

Illusztrációk © Balogh Jenő, 1992

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és televíziózás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Hungary

A Képes Diákszótár címlapja és a címlap verzója

újabbban azonban igen fontos azonosító szerepe van a számítógépes adatfeldolgozásban.

Jelölése: ISBN (International Standard Book Number). Nemzetközi szabványos könyvazonosító kódszám, amely számkóddal kifejezi, hogy mely ország, mely kiadó adta ki a könyvet, és tartalmazza a könyv egyedi azonosító számát is.

Keress a kézi könyvtárban!

Nézzük meg együtt a Park Kiadó Képes gyermekenciklopédiájának azonosító számát!

ISBN 963 7737 243

Az első három szám Magyarországot jelöli, a számok második csoportja a Park Kiadó kódszáma, az utolsó három szám a Képes gyermekenciklopédia egyedi sorszáma.

Az olvasó szempontjából nincs közvetlen jelentősége ennek a számnak, de a nemzetközi számítógépes könyvnyilvántartó adattárak szempontjából fontos szerepük van. A könyvtárosok ennek alapján tudják a könyveket (különösen a külföldieket) pontosan megrendelni és nyilvántartani.

A sorozatok nemzetközi azonosító száma. A sorozatokat szintén egy nemzetközileg megállapított, szabványosított szám jelöli. A neve: ISSN (International Standard Serial Number) időszaki kiadványok nemzetközi azonosító száma. Nyolc számjegyből áll, előtte pedig a könyvet vagy más sajtóterméket kiadó ország nevének rövidítése áll. Pl.: Hu = Hungária = Magyarország.

Ezt a számot megtaláljuk minden sajtóterméken, de a sorozatban megjelenő könyveken is. (Egy könyvsorozat tagjai tehát két számot is kapnak: mint könyv az ISBN-t, mint sorozat az ISSN-t.)

Keress a kézi könyvtárban!

Keress a folyóiratok között!

Keress meg a Szemtanú sorozat Az írás c. kötetének nemzetközi azonosító jeleit!

ISBN 963-530-143-X

ISSN 0865-1973,23

Nézd meg a Kineskereső című folyóirat ISSN számát! Bármelyik számban keresheted.

HU ISSN 0133-3755

ISBN 963 530 143 X

9 789635 301430

ős kiadó: Sziládi János igazgató. Terjé-
vatalnál, a postai hírlapkézbetítőknél,
dánál (HELIR) Budapest, XIII. Lehe-
rint átutalással a HELIR 215-96 162 p
mda HU ISSN 0133-3755. Felelős vez

a)

b)

a) *A Szemtanú c. sorozat Az írás c. kötetének ISBN száma*
b) *A Kincskereső c. folyóirat ISSN száma*

Miben azonos és miben más? Olvassunk egy könyv adataiból!
Hasonlítsd össze egy szépirodalmi alkotás két különböző kiadásának adatait!

Alább egy gyönyörű mesekönyv két kiadásának címlapját és kolofonját látod.

Tanulmányozd az adatokat!

Vizsgáld meg a két könyv egymástól eltérő adatait!
Az eltérő adatok közül melyek fontosak az olvasónak?
Próbáld megkeresni a könyvtárban ezt a két könyvet!
Ha még nem olvastad, elolvashatod a mesét! Örömd lesz benne.

Szabadpolic

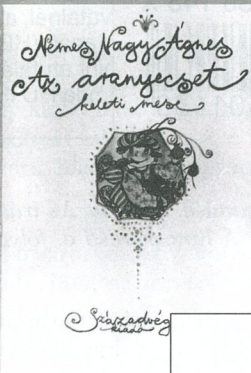
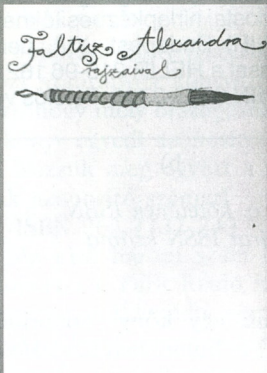
Szépirodalom
Mesék
N.N.Á.

Mit jelent ez a jel: ©? Neve: copyright (ejtsd: kopirájt), jelentése: *copyright*
szerzői, kiadói jog. Jele: ©, a szerző, örököse vagy a kiadó nevével *szerzői jog*
és a jogvédelem kezdetének az évszámával kiegészítve. Mindig a
címlap verzóján vagy a kolofonban találjuk.

*A mű mint szellemi alkotás a szerzőnek, az örökösének vagy a
kiadónak a tulajdona. A hozzájárulásuk nélkül nem lehet kiadni vagy
bármilyen módon sokszorosítani és terjeszteni a könyvet.*

Vizsgáld meg önállóan még néhány szépirodalmi és ismeretterjesztő
könyv adatait!

Nézd meg egyenként a könyvek címlapját és a verzóját és kolo-
fonját! Mit olvashatsz le az adatokból?

NEMES NAGY ÁGNES
AZ ARANYECSET
KELETI MESE

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

Harmadik kiadás
© Nemes Nagy Ágnes ötétköze, 1993
© Faltusz Alexandra, 1993 (illusztráció)
© Századvég Kiadó, 1993

Feloldó kiadói Gyurgyák János
Feloldó szerkesztő Bekki Mária
Összevázlatos kiadói Nemeth Zsófia
Műszaki szerkesztő Horváth Andrea
A kiadás és fordítás
a Századvég Kiadói szolgáltatórendszerén keresztül
Feloldó vezető Zsolt Jánosné
Fordító Szűcs János
Nyomtatva és költözve a Csabai Nyomda Rt.
Kiadás vezető Bittai Csaba vezetőigazgató
Munkatárs: 93-0611
ISBN 963 8394 336

NEMES NAGY ÁGNES: AZ ARANYECSET
Móra Ferenc Könyvkiadó, 1979
ISBN 963 11 143 1

Móra Ferenc Híradó Könyvkiadó, Budapest
Feltételek: Szűcs György igazgató
Szűcs Árpád igazgató, Fényes Zoltán igazgató
Officer és Jankovics Nyomda Rt. 1085 Budapest, 117
Feltételek: Dr. László Kálmán igazgató
Feltételek: Simonovics Mária
Műszaki szerkesztő: Horváth Andrea
Működési igazgató: Buzsák Teréz
Kiadás helye: Budapest
Tirulmány: A 31. sz. 1F 1212

Nemes Nagy Ágnes: Az aranyecset

Kik dolgoznak egy könyv előállításán? El sem tudod képzelni, hogy milyen sok kézen megy át egy könyv, amíg elkészül. Szellemi, művészi alkotók illetve technikai munkatársak szoros együttműködése a tartalmilag jó, a művészileg szép könyv sikerének feltétele.

Szellemi alkotó a szerző, (író, költő vagy tudós vagy szakember), a szerkesztő (szerkesztőbizottság), a bíráló vagy lektor, esetleg szaktanácsadó, idegennyelvből átvett műveknél a fordító. Ezeknek a nevét a könyv címlapján és annak túloldalán (verzóján) tüntetik fel.

Művészi alkotó a rajzoló vagy illusztrátor, a fotók és ábrák készítője. Nevük legtöbbször a címlap verzóján szerepel.

A műszaki szerkesztő, a képszerkesztő, a tördelő, a borító és a kötés tervezője a technikai kivitelezőket képviseli. Nevükkel a kolofonban (záradékban) találkozol a könyv utolsó oldalán vagy a címlap verzóján.

A modern könyvek technikai kivitelezésében elsősorban számítógépes szakemberek vesznek részt. Ennek a könyvnek a kiadója pl. kizárólag számítógépes szerkesztéssel hozza létre a kiadványait.

Kísérd végig egy mai színes képekkel illusztrált könyv útját a szerzőtől az olvasóig – 19 lépésben!

Hasonlítsd össze ezt a képet egy 15. századi könyvnyomtatóműhely képével! A képet megtalálod A reneszánsz és a humanizmus fényei című könyvben az Új képes történelem sorozatban. Keresd meg a könyv adatait könyvünk ajánló bibliográfiájában, mielőtt a könyvtárban keresed.

LDe 152–153.l.

Új képes tört.

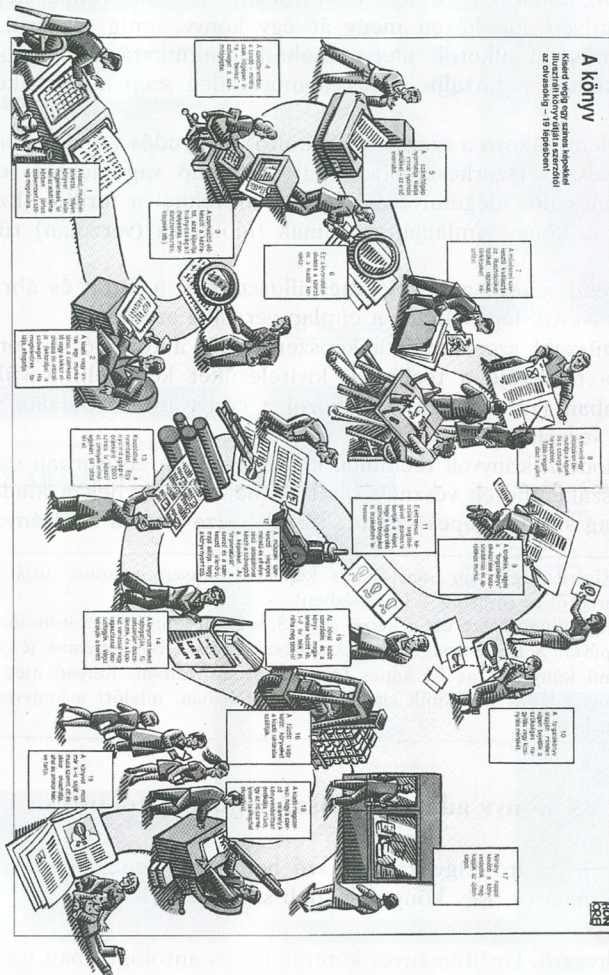
A könyv adatainak összefoglaló áttekintése

A szerző. Az író vagy a költő szó helyett összefoglalóan a szerző szó használatos. Egy könyvnek több szerzője is lehet. *szerző*

A szerkesztő. Gyűjteményes kötetekben és antológiákban több szerző művei is megjelenhetnek. Ilyenkor egy szerkesztő válogatja, készíti elő és rendezi a könyv anyagát. *szerkesztő*

A könyv

Kiindul mindig egy zseni képzeletétől
 Informatikai könyv digitálisan szerkesztett
 az olvasásig – itt lépésről lépésre

A könyv útja a szerzőtől az olvasóig

Károlyffy István
1673-ban írt a Pázmány
Könyvtárakról

A könyvnyomtatás

A XVII. században kezdte az élelmiség fejlettebbé válni, és ekkor kezdtek megjelenni a nyomtatott könyvek, amelyek a tudás terjedését segítik elő. A könyvnyomtatás a 15. században jelent meg Európában, és a 17. században már elterjedt Magyarországon is. A nyomtatott könyvek a tudás terjedését segítik elő, és a kultúra fejlődését is elősegítik.

A 17. században kezdte megjelenni a nyomtatott könyvek, amelyek a tudás terjedését segítik elő. A könyvnyomtatás a 15. században jelent meg Európában, és a 17. században már elterjedt Magyarországon is.

A 17. században kezdte megjelenni a nyomtatott könyvek, amelyek a tudás terjedését segítik elő. A könyvnyomtatás a 15. században jelent meg Európában, és a 17. században már elterjedt Magyarországon is.

A könyv útja a szerzőtől az olvasóig

cím és alcím **A cím és alcím.** A cím és az alcím többnyire együtt található a címlapon. A cím már az előcímlapon is szerepelhet. Mi a címe Nemes Nagy Ágnes keleti meséjének?

Miről tájékoztatja az olvasót ugyanennek a könyvnek az alcíme?

Az idegen nyelvből fordított könyvek eredeti címét a verzón tüntetik fel. Miben segítheti az olvasót egy mű eredeti címének az ismerete? Pl.: A kis herceg eredeti címe: Le petit prince.

A cím és alcím szerepét az írásművek értelmezésében olvasás- és fogalmazásórákon már tanultad. Ismereteid ebben az összefüggésben is érvényesek.

Vizsgáld meg a következő címeket és alcímeket!

Mi az alcím szerepe a következő címek mellett?

Miért van szüksége az olvasónak az alcímmel adott információra?

Cím	Alcím
Beszélő könyvtár	Ajánló könyvjegyzék gyerekeknek
A világ és az ember	Képes gyermekenciklopédia
Hányat nézek a naptárban?	Régi falusi ünnepek
Sárkányok unokái	Ismeretterjesztő képekönny
Ez neked is sikerül	Barkácskönyv
Nekem két születésnapom van	A születésről gyermekeknek
Medve a szekéren	Mesék
Lúdanyó meséi	Versek
Lúdas Matyi	Elbeszélő költemény
Robinson	Ifjúsági regény
Róka a körben	Elbeszélések
Nagy magyarok élete	Válogatás. Portrék
Ne féljünk a farkastól!	Útleírás
Ős Napkelet	Az írott történelem kezdetei
Ősi kultúrák, születő államok	A kőkorszaktól a keltáig

NEMES NAGY ÁGNES
AZ ARANYECSET

NEMES NAGY ÁGNES
AZ ARANYECSET

KELETI MESE

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

Nemes Nagy Ágnes: Az aranyecset

Állapítsd meg a következő címekből a könyvek témáját! Miről szólnak a következő című könyvek?

Állatkerti útmutató

Barackvirág

Fecskeköszöntő

Mi fán terem?

Salamon király gyűrűje

A sehány éves kislány

A könyvtáros vagy a betűrendes katalógus segítségével keresd meg a könyvtárban, és vedd kézbe a fent felsorolt könyveket! Keresd a címlapon és a könyv más részén kiegészítő információkat a könyv tartalmára vonatkozóan.

kötet cím és sorozat cím

A kötet cím és sorozat cím. A többkötetes művek címlapján egy összefoglaló egységes címet és kötet címet is láthatunk a kötetek sorszámával együtt.

Szabadpólc

Szépirodalom

Mesék

Benedek Elek:

Magyar mese

és mondavilág

Melyek a kötet címei Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág című művének?

A műnek nem mindegyik kiadása válaszol erre a kérdésre. Azt a kiadást keresd, amelynek az adatai szerepelnek könyvünk További olvasmányok c. részében!

A sorozatok címe a címlap felső részén vagy a páros címloldal bal oldalán is lehet.

Tégy magad elé három-öt kötetet a Delfin könyvek sorozatból! Olyan példányt válassz, amely még az eredeti papírkötésben van. Sajnos a könyvtári kötés sokszor megfosztja az olvasót a kötéstábla információitól.

Nézd meg bennük a Delfin könyvek adatait! A sorozatcímen kívül mit találsz még a páros címloldal bal oldalán? Ezen kívül a könyv melyik részén látod még a sorozat címét vagy emblémáját?

kiadás adatai

A kiadás adatai. Keresd a kiadás adatait három szabadon választott könyvben! Milyen érdekességekkel találkozottál?

A könyv melyik részén találtad meg a nemzetközi azonosító (ISBN) számot?

HAJNAL GABRIELLA RAJZAIVAL

MÁSODIK KIADÁS

© NEMES NAGY ÁGNES, 1961

Nemes Nagy Ágnes: Az aranyecset

Hányadik kiadás? Hol, a könyv melyik részén olvastad a kiadás sorszámát Az aranyecset című könyvben?

Milyen következtetést lehet levonni a könyv értékére vonatkozóan abból, hogy többször is kiadják? Vajon melyik értékesebb az olvasónak az első vagy a legújabb kiadás?

kiadás helye és éve

A kiadás helye és éve. A kiadás helye, éve és a kiadó neve a címlapon látható. Az évszám újabban gyakran a kolofonba kerül. Az is előfordulhat, hogy hiányzik az adatok közül. Mi lehet ennek az oka?

Nézd meg újra Az aranyecset két kiadásának adatait!

kiadó

A kiadó. Gyűjtsd össze könyvünk További olvasmányok c. ajánló bibliográfiájában, hogy mely kiadók adnak ki a gyermekeknek könyveket?

Melyik kiadó szerepel az adatok között a legtöbbször?

Melyik városban működik hazánkban a legtöbb kiadó? Miért?

Egy könyvet több kiadó is kiadhat.

Ezt tapasztaltad is már Az aranyecset tanulmányozásánál. Azt is láttad, hogy sok minden változhat ilyenkor a könyv kivitelezésében. Előfordulhat, az is, hogy még a könyv címe is megváltozik. Idegen nyelvből fordított könyveknél ez gyakran előfordul.

Tanulmányozd könyvünk ajánló bibliográfiáját!

Keress a szépirodalmi művek között olyan könyveket, amelyeknek több kiadását is feltűntettük!

Nézd meg Graham, Kenneth nevével közölt könyvek leírását!

A két leírásban csak a szerző azonos. Minden más adat különböző: a cím, a fordító, az illusztrátor, a kiadó, a kiadás évszáma. Miből is sejthetné az olvasó, hogy ez a két könyv egyetlen írói alkotás!

Próbáld megkeresni Graham, Kenneth művét a könyvtárban!

Lehetséges, hogy egy újabb kiadást is találsz a polcon.

Szabadpólc

Mesék

G

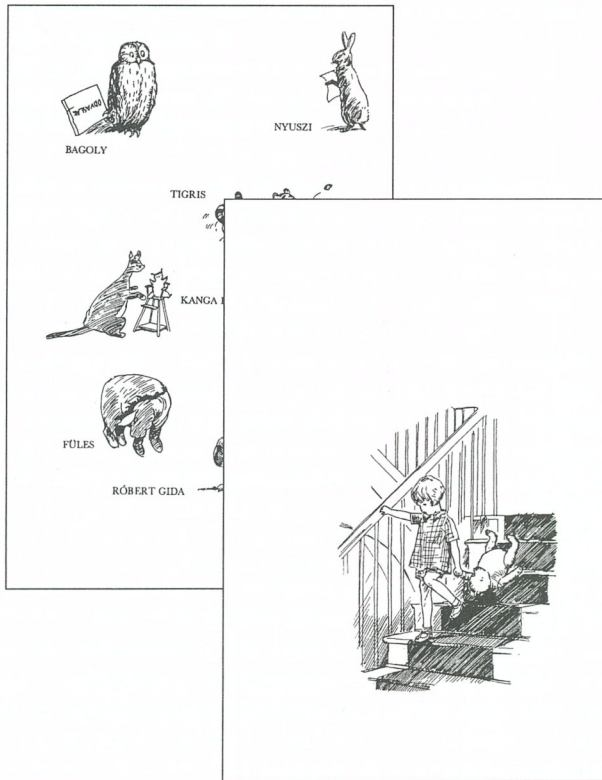
terjedelem

A terjedelem. Figyeld meg, három szabadon választott könyvben, hogy miként tünteti fel a kolofon a könyv terjedelmét?

A szövegtest

szövegtest

A könyv tartalma és szerkezete a szövegtestben jelenik meg. Fejezetünkben a szöveg tartalmi egységeivel foglalkozunk.

A.A. Milne: Micimackó

Ajánlás – Az író kapcsolatot keres az olvasóval. A könyv írója, szerkesztője műve sikere érdekében kapcsolatot keres az olvasóval, és mindent megtesz azért, hogy az megértse gondolatait, és örömmel olvassa, eredményesen használja könyvét. Ezért előszavában, bevezetésében vagy ajánlásában, néha az első fejezetében megszólítja, beszélgető partnerévé fogadja és köszönti az olvasót.

Bizonyára emlékszel a Micimackó című könyv kezdősoraira.

Az olvasóhoz!
Köszöntünk, kéz a kézben
(részemről mondjunk mancsot),
hogy teljesítsük részben
kéreseed és parancsod,
mely minket felidézett,
mint mackóvágy a mézet.
Róbert Gida meg én
egy lélek, két legény,
egymást nagyon szeretjük,
és együtt
s evégett
ketten szeretünk téged.

Keressd meg ezt a kommunikációs kapcsolatfelvételt a következő könyvekben!

Micimackó kuckója (Ajánlás)

Négyszögletű kerek erdő (Bemutakozunk)

Emil és a detektívek (Előszó I–II.)

Képes diákszótár (Köszöntjük az olvasót)

Keress korábbi élményeid között olyan könyveket, amelyek olvasásakor úgy érezted, hogy megszólított és társává fogadott a könyv alkotója, úgy, mintha egyenesen neked írta volna a könyvét!

A Képes diákszótárban az előszó (Köszöntjük az olvasót) azt is megfogalmazza, hogy a mű éppen a te korosztályodnak szól, és a könyv célját is megjelöli. Arról is itt olvashatsz, hogy milyen körülmények között keletkezett ez a mű.

bevezetés

Bevezetés – Az író kézen fogja olvasóját. Az író (szerkesztő) számára fontos, hogy megértsék és haszonnal forgassák könyvét. Bevezetésében ezért kézen fogja olvasóját, közelebbről megvilágítja a mű témáját, a legfontosabb alapfogalmakat, tanácsokat ad az olvasáshoz, az információk gyors megtalálásához és felhasználásához. (Vö.:

Képes diákszótár: Útmutató a szótár használatához; Határozó kézikönyvek: Hogyan használd a könyvet?) Olyan ez, mint egy használati utasítás. Ábécés szerkezetű kézikönyvekben, pl. a lexikonokban és a szótárakban ez az útmutató felsorakoztathatja az ábécét, sőt a rövidítések és jelölések jegyzékét is.

Segédletek a szöveg megértéséhez. Az író más eszközökkel is az olvasó segítségére siet, hogy az jobban megértse a szöveget. Ezért segédletekkel és tájékoztató eszközökkel egészíti ki művét. Ilyen segédletek a tartalomjegyzék, az előfej, az utalás, a jegyzetek, a kislexikon, a rövidítések jegyzéke és a különféle mutatók.

segédletek

A tartalomjegyzék – Az író tájékoztat a mű tartalmáról. A lexikonokban és a szótárakban a tartalom ábécérendben álló szócikkekben bontakozik ki, úgy mint például a Képes diákszótárban. Az ismeretközlő könyvekben fejezetekkel, esetleg alfejezetekkel tagolja mondanivalóját az író. Fejezetekkel a szépirodalmi művekben is találkozhatunk. Pl.: „Első fejezet, amelyben bemutatnak bennünket Micimackónak és a méheknek, mellékesen a könyv is elkezdődik.”

tartalomjegyzék

Olvasd el a Micimackó című könyv fejezeteit!
Keress néhány olyan könyvet, ahol hasonlóan tagolódnak a fejezetek!

A tartalomjegyzék a mű szerkezeti felépítését tükrözi. Felsorolja a fejezetek és alfejezetek címét, és megjelöli, hogy ezek hányadik oldalon találhatóak.

Nézz meg egy ismeretterjesztő könyvet! Hogyan tudhatod meg a leggyorsabban, hogy mely fejezetei vannak? Hogyan találsz meg benne az egyes fejezeteket?

Az előfej. A fejezetek és az alfejezetek címe megjelenhet a szövegdoldalak felső részén, az ún. fejlécben is. Ez az előfej. Az előfej használatának előnye, hogy bármilyen részletet olvasunk, mindig tudjuk, hogy mely nagyobb fejezet vagy gondolati egység részeként értelmezzük.

előfej

Ebben a könyvben is találsz élőfejet. Mi van kiemelve az élőfejben ezen az oldalon?

Élőfejet pl.: Macaulay, David: *Hogy is működik?* (Bp. 1991. Park Kiadó) című könyvében láthatsz.

Nézd meg az élőfejet a következő sorozatok egyik kötetében!

- Határozó kézikönyvek
- Az idő műhelyében
- SH Junior

Még hasznosabb az élőfej az ábécés szerkezetű könyvekben, pl. a lexikonokban és a szótárakban, mert azokban nincs tartalomjegyzék. A gyors keresést csak az élőfej támogatja minden oldal vagy minden páros oldal első és utolsó címszavának kiemelésével.

KDss

Milyen élőfejet találsz a Képes diákszótárban?

Keressz meg a cirmos és a cukrárszda szavakat mutató élőfejet!

Keresheted-e ezen az oldalon a cica szót? Indokold meg a válaszodat!

Megtalálod-e ugyanitt a cula szót? Kire mondják, hogy nagy cula?

Keresheted-e ezeken az oldalakon a cica, a cukor vagy a csikó szavakat?

A gyerekek tájékozódását jobban segítő élőfejet használhatsz a Csodaország című képes gyermeklexikonban, amely minden páros oldalon a teljes ábécét felsorolja az ott szereplő címszavak kezdőbetűjének a kiemelésével.

CsoKGyl

Keressz meg a kalendárium szót! Mi a kalendárium? Melyik betűt emeli ki az élőfej ezen az oldalon?

Olvasd el az első és az utolsó címszót azon az oldalon, amelyen a kalendárium szót megtaláltad. Egy igazi élőfejben ez a két szó állna.

utalás **Az utalás.** Az utalás a lexikonokban és a szótárakban az összefüggések feltárásának az eszköze. Célja, hogy újabb címszavak elolvasására hívja fel a figyelmet. A szócikkekben különféle jelek és felhívások jelölik. Pl.:

Nézd meg!,

Lásd (L. I. Id.)!,

vesd össze (vö.)!,

Olvass tovább!

→ (előremutató nyíl),

* (csillaggal jelölt szó),

dőlt betűvel kiemelt szó.

Ha egy lexikonban láncszerűen elolvassuk egy szó összes utalását, megkapjuk a téma lényeges kulcsszavait. Ezek a szavak a könyvtárban is segíthetnek a témáról szóló könyvek felkutatásában. Minden összefüggésre nem lehet, de nem is szükséges utalni. Érdeklődésünknek megfelelően az utalásoktól függetlenül is továbbvashatunk.

Az utalás sajátos formája az utaló címszó. A lexikonok és a szótárak a név- és szóváltozatok közül csak a legismertebb formánál közölnek önálló szócikket. A nyelvi, helyesírási, esetleg kiejtésbeli eltérések csak ún. utaló címszót kapnak, amelyek megnevezik, hogy melyik címszónál lehet róla bővebb ismertetést keresni. Pl.:

utaló címszó

csönd → csend;

jeles napok → népszokások;

kerékpár → bicikli;

kettőspont → írásjel;

ródlí → szánkó,

télapó → Mikulás;

tévé → televízió stb.

Oda-vissza jellegű utalás is lehetséges. Pl.:

majdan → hajdan;

hajdan → majdan.

Jegyzetek – Az író előkészíti a szöveg megértését. A szöveg egyes részeinek megértését jegyzetek és magyarázatok segíthetik. A könyvoldalak alsó részén található az ún. lapalji, vagy lábjegyzetek. A szövegben a megfelelő szó vagy mondat végén apró szám (index) vagy csillag hívja fel rájuk a figyelmet. Olvasókönyvekben, tankönyvekben is találkozhattál velük. A szöveghez fűzött megjegyzések és kiegészítéseket a fejezetek vagy a könyv végén is keresheted.

jegyzetek

lábjegyzet

Kislexikon – Rövidítések jegyzéke. Ismeretközlő könyvek a fontosabb kulcsszavaikat kiemelten is értelmezhetik a kislexikon vagy a

kislexikon

rövidítések

kifejezések magyarázata című részben. Mellette gyakran a rövidítések jegyzéke és feloldása is megtalálható. Sok könyvben külön listát közölnek az idegen szavak kiejtéséről is.

mutatók **Mutatók.** A könyv tartalmát a legrészletesebben a különböző mutatók áttekintésével érzékelhetjük. A névmutató a könyvben előforduló fontosabb neveket, a tárgymutató pedig a kulcsszavakat listázza ábécérendben. A mutató megadja azokat az oldalszámokat, amelyeken a szó előfordul. A nevekhez és a kulcsfogalmakhoz tartozó információk visszakeresése az összefüggések feltárásában hasznos. A név- és tárgymutató kulcsszavait gyakran összevonva találjuk. Az időrendi és a földrajzi mutatók is jó szolgálatokat tehetnek az olvasónak.

könyvjegyzék **Könyvjegyzék, más szóval bibliográfia – A szerző újabb olvasmányokra hívja fel az olvasó figyelmét.** Tudományos és ismeretközlő művekben az író felsorolja témája korábbi legfontosabb feldolgozásait, azokat a műveket, amelyeket elolvasott vagy felhasznált műve megírásához. A források felsorolása az irodalomjegyzék, könyvjegyzék, más szóval bibliográfia a fejezetek vagy a könyv végén található. Sokszor a lapalji jegyzetekben is találhatunk szakirodalmi utalásokat. A más szerzőtől szó szerint átvett részletek, idézetek megjelenési adataira egészen pontosan hivatkozik a szerző.

A kiadók is szinte minden könyvben élnek a könyvajánlás lehetőségével. Pl. a védőborító egyik üresen maradt behajtott részén „fülén”, a hátsó borítólapon vagy a könyv hátsó előzéklapjain, esetleg egy mellékelt könyvjelzőn hívják fel a figyelmet újabb kiadványaikra.

képek jegyzéke **Képek jegyzéke.** A képek eredeti lelőhelyét, forrását a képek jegyzéke sorolja fel. Ez egyben megjelölheti azt is, hogy a képek hányadik oldalon találhatóak meg a szövegben.

A képjegyzék és a bibliográfia egyben könyvajánlás az olvasónak: ezeket a könyveket, cikkeket, képeket lehet még elolvasni és megnézni a témáról.

Összefoglaló a könyvben. Némelyik könyv végén a szerző tömören összefoglalja mondanivalójának lényegét. Tudományos és szakkönyvekben gyakori, hogy a külföldi érdeklődők számára idegen nyelven is összefoglalják a könyv tartalmát. Ez a resumé (ejtsd: rezümé). *összefoglaló*

Melléklet és függelék. A mellékletekben és a függelékben azok az információk állhatnak, amelyeket a szerző vagy a szerkesztő nem akart a szövegben elhelyezni, mégis fontosnak tartja, hogy az olvasó elé tárja. A képek, a táblázatok és adatok, az idegen kifejezések és szakkifejezések magyarázata, a rövidítések jegyzéke, a különféle jelek feloldása stb. kerülhet például ide. Hegedűs Géza: A költői mesterség c. művében pl. a verstani alapfogalmak kerültek a függelékbe. *melléklet és függelék*

Ismerd meg tankönyveid külső formai elemeit és belső tartalmi egységeit!

Jellemezd olvasókönyved külső megjelenését !

Mutasd be olvasókönyved tartalmi felépítését!

Mutasd be irodalom- vagy történelemkönyvedet a megismert szempontok alapján!

Milyen segédletek állnak ezekben a rendelkezésedre? Te milyen mutatókat helyeznél még el ezekben a könyvekben?

Tájékozódj matematikakönyved formai és szerkezeti jellemzőiről!

A könyvválasztás és ajánlás módjai

A könyvesboltban és a könyvtárban sokszor nagyon gyorsan kell tájékozódnunk egy könyv tartalmáról és felhasználási lehetőségeiről. Érdemes-e megvásárolni, kikölcsönözni? Megfelel-e érdeklődésünknek? Elég információt nyújt-e feladataink megoldásához? Könnyen olvasható-e? Milyenek a képei? Szórakoztató-e? Elég vicces-e? Stb. *könyvválasztás és ajánlás*

Nem kell feltétlenül végigolvasni egy könyvet ahhoz, hogy véleményt alkossunk róla. Elég néhány benyomást szereznünk a külső formáról és a tartalomról ahhoz, hogy döntsünk, nekünk való-e, megfelel-e igényeinknek vagy nem.

Ha ezt önmagunknak már meg tudjuk fogalmazni, akkor másoknak is elmondhatjuk véleményünket. Véleményünk egyúttal indoklás is arra nézve, hogy ajánljuk, vagy nem ajánljuk osztálytársainknak a könyvet.

Azért foglalkoztunk olyan részletesen a könyv formai és tartalmi ismertetőjegyeivel, hogy lásd, mi mindenre terjedhet ki a figyelmed, ha egy könyvvel ismerkedsz.

Könyvünk elején felvázoltuk egy könyvvel való ismerkedés egyik lehetséges modelljét.

Lapozz vissza könyvünk első, Miről szól ez a könyv? című fejezetéhez.

Tekintsd át a fejezet kulcsszavait!

Látsz-e valamilyen rendszert a kulcsszavak sorrendjében?

Lehetne-e másképpen csoportosítani ugyanezeket a kulcsszavakat?

Te milyen sorrendben haladnál, ha egy könyvről gyors véleményt szeretnél formálni?

Nem kell mereven ragaszkodnod ehhez a példához, ha egy könyvvel ismerkedsz.

Válassz ki tetszés szerint egy szépirodalmi és egy ismeretközlő könyvet könyvünk ajánló könyvjegyzékéből!

Keresd meg őket a könyvtárban!

Tájékozódj egyenként e könyvek formai és tartalmi jellemzőiről!

Mutasd be társaidnak ezeket a könyveket! Tarts róluk rövid könyvismertetést!

Fogalmazd meg véleményedet is róluk!

Ájánlod-e társaidnak őket? Fogalmazd meg röviden ajánlásodat!

Ha nem ajánlod társaidnak őket, indokold meg véleményedet!

Keresd meg a szabadpolcon és tanulmányozd egyenként a következő könyveket!

Tatay Sándor: Kinizsi Pál

Madarak /Búvár zsebkönyvek/

Fekete István: Csi

Kipling: A dzsungel könyve

Az élővilág enciklopédiája /Usborne/

Lázár Ervin: Négyszögletű Kerek Erdő

Melyiket ajánlod közülük elsősorban osztálytársaidnak?

Készülj fel ennek a könyvnek rövid szóbeli ismertetésére!

Hogyan ajánlanád osztálytársaidnak a könyvet?

Van-e olyan köztük, amelyiket kisebbeknek ajánlanál? Miért?

Melyiket ajánlanád nagyobbaknak közülük? Miért?

Napilapok, hetilapok, folyóiratok

Ezek a sajtótermékek külső jegyeiket tekintve hasonlóak a könyvekhez. Legtöbbször vékonyabbak és kicsit nagyobb alakúak az átlagos méretű könyveknél, fűzött, puha borítású füzetek. A könyvektől eltérő ismertetőjegyeiket magad is felfedezheted, ha célzatosan forogtad őket. Ez lesz most a feladatod.

Nézz meg tüzetesen néhány hírlapot és folyóiratot!

Javaslom, hogy könyvtárban végezd a munkát. Vedd figyelembe hozzá a következő szempontokat!

Napilapok (újságok vagy hírlapok)

A napilapok megjelenési egysége: a szám.

Figyeld meg az egyes számok lapszámozását!

*újságok vagy
hírlapok*

Címlap helyett a napilapoknak csak fejlécük, más néven címfejük van. Az első oldalt főoldalnak tekinthetjük.

Ellenőrizd bármelyik napilapon a fejléc adatait! A következőkben felsorolt adatokon kívül találkozol-e a fejlécen még valamivel ?

- cím
- közreadó szerv neve
- az évfolyam és a szám megjelölése
- dátum
- a lap jellegének a közlése: pl. általános vagy politikai napilap

A kolofon legtöbbször az utolsó oldalon található.

Ellenőrizd bármelyik napilapon a kolofon adatait! Valóban ott vannak-e a következőkben felsorolt adatok?

- a szerkesztőség, a főszerkesztő, a szerkesztők, a rovatvezetők neve
- a kiadó neve

- a nyomda neve
- az ISSN (azonosító szám)
- tájékoztatás a terjesztés (árúítás) és a megrendelés (előfizetés) módjáról és az egyedi szám áráról

Mi a HELIR rövidítés feloldása? (Nézd meg a kolofont a Magyar Nemzet-ben vagy az Élet és Tudomány-ban!)

A napilapok tartalmilag lehetnek általánosak és politikai jellegűek.

A főoldalon szokott megjelenni a vezércikk, a továbbiakon kisebb nagyobb közleményeket, cikkeket, riportokat, tudósításokat közölnek jól tagolt egységekben, az ún. rovatokban.

Minden lapnak vannak állandó és alkalmi rovatai. A rovatok címét a fejléc oldalanként kiemelheti.

KDsz, MÉKsz

Nézz utána a rovat szó jelentésének!
 Sorold fel, mi mindennek lehetnek rovatai!
 Mit gondolsz, melyik cselekvést jelentő szóból (igéből) származik a rovat szó?

Ezt is megtalálod a MÉKsz-ban.

A rovat szó felsorolt jelentései közül melyikre nem illik végképp ez a cselekvés?

ISzKKsz

Mi a feladata egy lap szerkesztésében a rovatvezetőnek?

Tudod-e, hogy mi a hagyományos írógépek és a szövegszerkesztő tabulátorának magyar neve?

Hetilapok

hetilapok Egymásba illesztett vagy fűzött lapokból állnak. Első oldalukat számonként más és más kép figyelemfelkeltő kép díszítheti. Adatai az első oldal címfején és a kolofonban találhatóak. A kolofon az első oldal hátán, vagy az utolsó oldalon lehet. Az egyes számok teljes vagy válogatott tartalomjegyzéket is közölnek.

Nézz meg néhány hetilapot!
 Sorold fel a címfej adatait!
 Hogyan lapszámozták az egyes számokat?
 Hol – a lap melyik részén – találsz a kolofont?
 Miről tájékoztatja az olvasót ez a kolofon?

Nézd meg néhány lap címképét! Keresd meg a kép megnevezését, forrásának adatait! Hol – melyik részben – találtad meg?

A hetilapok tartalmilag igen változatosak. Belső rendjük állandó vagy alkalmi rovatokból építkezik.

Hogyan, melyik eszköz segítségével tájékozódhatsz a hetilapok egyes számainak tartalmáról?

Miért lehet fontos az olvasónak a következő számunk tartalmából című ajánlásnak?

Folyóiratok

Fedezd fel önállóan a folyóiratok formai jellemzőit!

folyóiratok

Jellemezd pl. a Dörmögő Dömötör, a Kincskereső, a Barangoló külső megjelenési formáját! Van-e borítólapjuk?

Hol – melyik részükön – találd meg a címet és a megjelenésre vonatkozó adatokat? Keresd meg bennük a kolofont! Mit közölnek az olvasóval a kolofon adatai?

A folyóiratok mely részén olvashatsz a megrendelésre/előfizetésre vonatkozó információkat?

Hogyan – melyik segédeszköz segítségével – tájékozódhatsz az egyes számok tartalmáról?

Hogyan nevezzük összefoglalóan a folyóiratok egész évben megjelent összes számát?

A folyóiratok évfolyamáról összesített tartalomjegyzéket, esetleg névmutatót is kiadnak. Általában az utolsó számban találjuk őket, vagy külön lapon mellékelik a következő év első számához.

Több évre visszamenően is kiadnak tartalom-és névmutatót a fontosabb folyóiratokról. A neve: repertórium.

Kérd el a könyvtárostól a Kincskereső c. folyóirat repertóriumát!

Nézd meg benne, hogy melyik évben és melyik számban jelent meg írás a következő szerzőktől!

- Fekete István
- Janikovszky Éva
- Karinthy Frigyes
- Lázár Ervin
- Móra Ferenc

A könyvtárban a folyóiratok korábbi évfolyamait, számait is olvashatod.

Tartalmi szempontból az egyes folyóiratok egy-egy meghatározott témakört képviselnek.

Vannak gyerekirodalmi, szépirodalmi, természettudományos, technikai stb. folyóiratok.

A Kincskereső elsősorban szépirodalmi írásokat jelentet meg gyermekeknek. Ezért szépirodalmi gyermek és ifjúsági folyóirat.

A Kincskeresőn kívül találsz még a könyvtárban egy-két szépirodalmi gyermekfolyóiratot. Melyek ezek?

Gyűjts a könyvtárban egy-két természettudomány-nyal foglalkozó folyóiratot!

Melyiket olvasnád szívesen ezek közül rendszeresen?

Érdeemes megfigyelni, hogy mikor érkezik be a könyvtárba a legfrissebb száma! Ha éppen akkor mész a könyvtárba, az első között olvashatod az új számot.

Az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai

Vizsgáld meg a könyvtárban a következő könyveket! Hogyan, milyen rendben közlik ezek a könyvek az információkat?

- Ablak-zsiráf gyermeklexikon
- Képes gyermeklexikon általános iskolások számára (Csodaország Könyvkiadó Kft.)
- Móra lexikon I–II.
- Szemtanú képes gyermekenciklopédia

Rendezd két csoportba a vizsgált könyveket, az alábbi példa szerint:

Lexikonok és szótárak	Enciklopédiák
Életrajzi lexikon	Larousse gyermekenciklopédia
Idegen szavak kézis�ótára	A világ és az ember (Képes gyermekenciklopédia)
Irodalmi lexikon	Az állatok enciklopédiája

Az információk rendje a könyvekben

Megfigyelhetted a könyvekben az információk rendezésének két lehetőségét. Az ábécé sorrend, vagy betűrend tartalmuktól függetlenül, mechanikusan (gépiesen) rendezi az információkat. A tartalmi vagy logikai rend alapja az információk tartalmi csoportosítása. Mind a kettő bővíthető, rugalmas rendszer.

A lexikonokban és a szótárakban az ismeretek ábécé rendben, az enciklopédiákban és más összefoglaló alkotásokban tartalmilag rendezett, logikusan felépített fejezetekben sorakoznak.

A könyvek információiban való eligazodás legfontosabb eszköze a betűrendes keresés és a logikus gondolkodás. Könyvünk további fejezeteiben látjuk majd, hogy a könyvtárban is ezek lesznek elsőrendű segítőink.

ábécé sorrend

logikai rend

Betűrendes szerkezetű könyvek

lexikon
szótár

Lexikonok és szótárak. A lexikonok és a szótárak ábécés v. betűrendes szerkezetűek. A betűrendet ezért szokták lexikális rendnek is nevezni.

A lexikonok és a szótárak címszavakban illetve szócikkekben közlik az ismereteket. A címszavak mechanikus betűrendben követik egymást. A gyors ábécés keresést az élőfejjel segítik, és a szócikkek közötti összefüggéseket utalással tárják fel. A szócikkek végén (szak)irodalom-ajánlás is lehet.

A szöveg a lexikonokban és a szótárakban általában hasábokban helyezkedik el. A hasáb a szövegoldalt függőlegesen két vagy több oszlopszerű részre tagolja.

AZs, KDSz, ML

Figyeld meg az ismeretek két hasábjában való közlését az Ablak-sziráf, a Képes diákszótár vagy a Móra lexikon oldalain!

Három hasábot ritkábban láthatsz a gyermekkönyvek oldalain.

LDe, KGyl

Nézd meg a Larousse diákenciklopédia a Képes gyermeklexikon, a Világ és az ember sorozat köteteinek oldalait!

A modern könyvekben több, esetleg különböző méretű és színű hasáb is lehet. Meggyőződhetsz róla a Móra lexikonban vagy az Új képes történelem sorozat egyik kötetében.

ML, ÚKT

Mi az érdekessége ezekben a könyvekben a hasábok szerkesztésének?

KDSz

Keresd meg a hasáb szót a Képes diákszótárban! Mi választja el a Képes diákszótárban a hasábokat egymástól?

Más könyvekben függőleges vonalat láthatsz a hasábok között. Ez az elválasztó hézag vagy vonal irányít az olvasásban.

A több hasábjában közölt szövegben nem kell a sorokat lapszélről lapszélig olvasni.

MÉL

Kísérd végig a lexikális könyvek jellemzőit a Magyar életrajzi lexikonban!

Keresd meg pl. a következő címszavakat!

- Kittenberger Kálmán
- Magyar László

Nevezd meg a két személy életének legfontosabb közös jellemzőjét!

enciklopédikus
sorozat

Enciklopédikus sorozatok. A gyermekkönyvek között gyakoriak az ún. enciklopédikus sorozatok. Ezek nem egy-egy kötetükkel, hanem a sorozat egészével mutatják be a kiválasztott tudományterületet vagy ismeretágot. Ilyen enciklopédikus sorozat például

- Az állatvilág enciklopédiája,
- a Szemtanú sorozat,
- a Tudománytár gyermekeknek,
- a Tini enciklopédia.

SzKGYe

Szemtanú
sorozat

Válogass a könyvtárban néhány minden fontos ismeret bemutatására törekvő könyvet! Pl.: Szemtanú Képes gyermekenciklopédia.
Keress a könyvtárban egy tudományág vagy tárgykör bemutatására vállalkozó művet! Pl.: A Szemtanú című sorozat egyes kötetei.

Az enciklopédia a leírt dolgokat és jelenségeket valamilyen rendben csoportosítja. A rend lehet időrend (pl. a történelmi témájú könyveknél), térbeli rend (pl. a földrajzi témájú könyveknél) vagy logikai rend (pl. a fizikai jelenségeket leíró könyveknél.)

A *enciklopédiák szerkezete meghatározott tartalmi, logikai rendet tükröz.* A nagyobb logikai egységek kisebbre tagolódnak, azok esetenként még kisebbekre. Az egyes logikai egységek alá- és fölérendeltségi viszonyban állnak. Az ilyen szöveget idegen szóval hierarchikusan felépített szövegnek is nevezik.

Kislexikon

MÉKsz
ISzKKsz

Nézz utána a szavak jelentésének!

- logika, logikus
- hierarchia, hierarchikus

LDe

Figyeld meg ezt a tartalmi, logikai rendet pl. a Larousse diákenciklopédia tartalomjegyzékében!

Nézd meg a Larousse diákenciklopédia teljes tartalomjegyzékében, hogy pl. az „Emberi test” c. fejezet milyen alfejezetekből áll!

Tájékozódj arról, hogy pl. a „Tömegkommunikáció, reklám, könyv” c. alfejezet milyen részfejezeteket tartalmaz!

Miről szól „A Számok titka” című fejezet?

Előszó
Az emberiség története,
10–63
Rövid világtörténet
Magyarország története
Mitológia
Világvallások
Az öltözködés története
Időszámítás és naptárak
A világ élete, 64–153
Népek és nyelvek
A világ országai
Francia nyelvű országok
Magyarország, színek,
hangulatok
Világgazdaság
Nemzetközi szervezetek
Tömegkommunikáció,
reklám, könyv

Természettudományok,
154–221
Az égbolt és az univerzum
A Föld
Állatvilág
Növényvilág
Tudományos eredmények –
Technikai vívmányok,
222–245
Az emberi test, 246–261
Táplálkozás, 262–277
Művészet és művészek,
278–327
Kis művészettörténet
Művészeti ágak, alkotók,
művek
A sport világa, 328–355
Jelek, jelrendszerek, 356–361
A számok titka, 362–366

Részlet a Larousse diákenciklopédia tartalomjegyzékéből

Összefoglaló kézikönyvek. A logikus szerkesztésmód nemcsak a nagy összefoglalásokra törekvő enciklopédiákra, hanem, egy-egy szűkebb tudományos terület bemutatására vállalkozó összefoglaló könyvekre is jellemző. Ilyen pl.

Macaulay, David: *Hogyan is működik? Az emelőtől a lézerig, a szerkértől a videóig: a gépek világának teljes áttekintése* című könyve.

Figyeld meg a tartalomjegyzékben e könyv fejezeteinek és alfejezeteinek logikus felépítését!

Az *Így élt ...* vagy az *Új képes történelem* sorozat köteteinek szerkezete is logikai rendre épül.

Tartalomjegyzék

1.rész	A mozgás törvényszerűségei	6
2.rész	Az elemek leigázása és munkába fogása	94
3.rész	A hullámok hasznosítása	182
4.rész	Elektromosság és automatizálás	270
	Bevezetés	274
	Elektromosság	278
	Mágnesség	294
	Érzékelők és detektorok	310
	Számítógépek	330
5.rész	Heuréka! A gépek feltalálása	358
	Műszaki kislexikon	374
	Index	380

Részlet a Hogy is működik c. könyv tartalomjegyzékéből

Nézd meg, és ismertesd társaiddal a következő könyvek szerkezeti felépítését!

- Így élt a szabadságharc költője
- Így élt Móra Ferenc
- A reneszánsz és a humanizmus fényei. A középkor alkonyától a reformációig. /Új képes történelem/
- Ősi kultúrák, születő államok. /Új képes történelem/

Az enciklopédikus szerkesztésű könyvek felépítése. Az enciklopédiák és más összefoglaló könyvek fejezetekből és alfejezetekből állnak. Ezek logikus rendben követik egymást. Sorrendjüket a tartalomjegyzék tükrözi. A fejezetcímek az előfejben is megjelenhetnek. A feldolgozott információk kulcsszavai a mutatók segítségével visszakereshetők. A szövegben, a lap alján, a fejezetek végén vagy a könyv végén forrásmegjelölés, (szak)irodalomjegyzék is lehet.

A szöveg nyomtatása az enciklopédiákban is lehet két vagy több hasábos.

Tanulmányozd a Szemtanú Képes Gyermekenciklopédiát! Felismered-e benne az enciklopédia jellemzőit?

Nézd meg Greguss Ferenc: Élhetetlen feltalálók, eleven találmányok I-II. című könyvét! Jellemezd a szerkesztésmódját!

Kétarcú könyvek?

A betűrend és a tartalmi, logikai rend együtt is megjelenhet a könyvekben.

Mai könyvekben gyakran a lexikális és az enciklopédikus szerkesztés legkülönbözőbb változataival találkozunk.

A gyermeklexikonok és szótárak szerkesztői könnyíteni akarják a gyerekek tájékozódását, ezért többféle mutatót is elhelyeznek a könyvben számukra. Pl. a

- Csodaország. Képes gyermeklexikon az általános iskolások számára

az ábécés szerkesztés mellett részletes tartalomjegyzékkel is segíti a keresést.

A sokféle kérdés-feleletre épülő gyermekkönyv is egyszerre alkalmas a betűrendet és a logikai rendet információi közlésében. Így a lexikon és az enciklopédia ismervei egyaránt fellelhetők benne. Pl.:

Az 1000 kérdés híres emberekről című könyv tematikus fejezetekbe rendezi a felfedezőket, tudósokat, művészek életéről, körülményeiről szóló kérdéseket és válaszokat. A fejezetek végén közli a téma legfontosabb alapfogalmait, a kötet végén pedig egy ábécés személynév-mutató tükrözi, hogy kik szerepelnek a fejezetekben. A szerkesztő így az életrajzi lexikonok oldottabb, kötetlenebb formáját hozta létre.

A Képes diáklexikon is tematikus kötetekre bontja az anyagát. A *KDI* kötetek címe: Társadalom, Technika, Természet. Az egyes kötetek lexikális szerkezetűek, de hátul részletező betűrendes mutató is segíti a tájékozódást.

A Móra lexikon és az Ábel–Zsuzsanna című Képes bibliai lexikon részletező mutatóval, index-szel is feltárja szócikkeinek anyagát.

Enciklopédia, lexikon vagy szótár? A Magyar Larousse enciklopédikus szótár I–II–III. már címében is az enciklopédikus és az ábécés szerkesztés összefonódását jelzi. Az enciklopédikus szó jelentése itt az átfogó, mindenre kiterjedő értelemben, a szótár szó pedig a lexikon szó magyar jelentéseként van jelen.

Ez az enciklopédikus szótár az értelmező szótár és az általános lexikon kézfogása. Vegyesen tartalmaz rövid, értelmező szómagyarázatokat és részletező szócikkeket. A szómagyarázat és a részletezés egyetlen szócikkben, egymás után is megjelenhet benne. A szűkszavú értelmezéstől ilyenkor fekete négyzet (■) választja el a bővebb információkat.

LeM

Más szerkesztési elveket követ a Larousse enciklopédia, Memo címen megjelent általános képes tematikus enciklopédia, amely húsz témában, több, mint hétszáz tárgykört ölel fel háromezer pontos, logikai rendbe szedett szócikkben. A témák és a tárgykörök közötti tájékozódást a mutatók és összefoglaló, valamint témánként is jelentkező tartalomjegyzék segíti.

Mit jelenthet a könyv címében a memo szó? A könyv nem ad semmiféle magyarázatot hozzá. Nem hivatalos rövidítés, az ún. betűszavak között is ismeretlen. Arra gondolhatunk, hogy csakis a francia la mémoire, a magyar használatban a memória = emlékezet, emlékezőtehetség jelentésű szó rövidítése lehet, vagy az ugyan-csak francia le memorandum = emlékeztető, emlékirat szóra utalhat.

ISzKkSz
Francia-
magyar szótár
Kislexikon
Szűcs Ervin:
Komputervilág

Tudsz-e jobb megoldást a memo szó értelmezésére?
Mit jelent a memória szó a komputervilágban?
Mi a számítógép memóriája?
Nézz utána hát a kislexikonban vagy Szűcs Ervin: Komputervilág című könyvében!

VKe **Amikor csak a cím pontatlan.** Előfordul, hogy csak a könyv címe pontatlan. Például a Világirodalmi kisenciklopédia inkább lexikon, mint enciklopédia. Szerkezete ugyanis egyértelműen lexikális.

VKe Milyen részektől épül fel Cooper: Nagy indiánkönyv című műve?
VKe Keresd a választ a Világirodalmi kisenciklopédiában a Cooper, James Feminore szócikkben!

ASz Az Ablak-zsiráf képes gyermeklexikon inkább szótár, mint lexikon. Elsősorban a szavak jelentését találjuk meg benne. Kereshetsz benne mindenféle szófajtát, ígét, főnevet, melléknevet, névelőt, névutót egyaránt. Az igazi lexikonokban csak főnevek vannak.

A Móra Kiadó A világ és az ember című sorozata (77 kérdés ...) alapvetően ábécés felépítésű, mégis terjedelmes, önálló fejezeteknek is beillő logikusan felépített részek sorakoznak benne.

A világ és az ember című sorozat köteteinek tárgya az ember és környezete: a világmindenség, a Föld, az ember helye az élővilágban stb. Minden kötet alapismereteket tartalmaz hetvenhét sorszámozott, betűrendben álló fejezetben. Az egyes köteteket kislexikon zárja, a könyvben szereplő jelentős személyiségek életrajzi adataival. A fejezetek közötti tájékozódást tartalomjegyzék, az összefüggések feltárását gazdag utalásrendszer segíti.

Ismerkedj meg A világ és az ember sorozattal!

Tanulmányozd szerkezeti szempontból Szűcs Ervin: Komputervilág című könyvét!

Tájékozódj, hogy a Móra Kiadó A világ és az ember sorozatának mely kötetei vannak meg a könyvtárban? Nézd meg egyenként, hogy közülük melyik van bent a könyvtárban? Ki tudod-e kölesönözni őket? Jegyeztesd elő magadnak, amelyek érdekel, ha már előtted kikölesönözte valaki.

*Betűrendes
katalógus
Szabadpólc*

Amikor nehéz egy könyvben eligazodni. Vannak olyan könyvek is, amelyeknek bizony nem elég átgondolt a szerkezete. Ezért sajnos nem adnak az olvasónak elegendő segítséget az ismeretek közötti tájékozódáshoz.

Tanulmányozd ebből a szempontból a 366 ... sőt több kérdés és felelet című könyvet! Tükröz-e valamilyen összefüggést a fejezetek rendje? Van-e kapcsolat az alfejezetek között? Melyik fejezete foglalkozik könyvünk egyik témájával? Mi hiányzik a tartalomjegyzékből? 366 ...

Más a probléma A technika nagy enciklopédiája esetében, amely fejezetenként közli ugyan a tartalmat, de hiányzik az összefoglaló tartalomjegyzéke. Így teljesen áttekinthetetlen az olvasó számára. Próbáld meg kideríteni a könyvből, hogy mely fejezetekből áll! TNE

Volt-e már olyan könyv a kezdedben, amelyben nehéz volt tájékozódnod? Mi okozott számodra nehézséget?

Ha kézbe veszel és használni akarsz egy könyvet, tájékozódj szerkezeti felépítéséről, az ismeretek közlésének rendjéről! Ha társaidnak ajánlasz könyvet, akkor sem feledkezhetsz meg a szerkezeti jellemzőkről.

Hogyan ajánlanád?

Szabadpól

Tekintsd át és ismertesd társaiddal például Both Előd: A világmindenség című könyvének szerkesztésmódját!

Kézikönyvtár

Ismerkedj meg önállóan a Határozókönyvek sorozat Drágakövek vagy Csigák és kagylók című kötetével! Nézd meg a tartalomjegyzéket! Készíts magadnak feljegyzéseket!

Keresd meg azt a fejezetet, amelyben a szerkesztő tanácsokat ad a könyv használatához! Hogyan épülnek fel a fejezetek? Milyen mutatók segítik a könyvben való tájékozódást? Van-e egyéb segédanyag a könyvben?

Feljegyzéseid segítségével tervezd meg, hogyan ajánlanád társaidnak ezt a könyvet! Fogalmazz meg élelőszóban ajánlásodat!

Előgyakorlatok a könyvek és a könyvtárak használatához

Mindent az ábécénél kell kezdeni!

Játék:

- Hány betűből áll a ábécé? (öt)
- Mi a különbség az ábécé és a zászló között? (Az egyiket betűzik, a másikat kitűzik.)
- Alkoss viccet a következő mondat beleszövésével: A nap betűz az ablakon ... a,á,b,c,cs,d,e,é stb.

A teljes magyar ábécé. *a á b c cs d dz dsz e é f g gy h i í j k l ly m n ny o ó ö ő p q r s sz t ty u ú v w x y z zs*

Hogy mi mindent lehet ebből kihozni!

A latin vagy a nemzetközi ábécé. A magyar ábécé a föníciai, a görög illetve a latin ábécéből származik. A latin ábécé rövidebb mint a magyar. Nem szerepelnek benne a jellegzetesen magyar hangok betűi. Ezt tekintik nemzetközi ábécének.

a,b,c,d,e,f,g,h,i,j,k,l,m,n,o,p,q,r,s,t,u,v,w,x,y,z

A könyvtári ábécé. A könyvtári ábécé a nemzetközi ábécére épül. Nem tartalmazza a magyar ábécé összes betűjét, a hosszú magánhangzókat és a két- és többjegyű mássalhangzókat, de az ö, az ü és az sz betűt kivételnek tekinti.

a,b,c,d,e,f,g,h,i,j,k,l,m,n,o,ö,p,q,r,s,(sz),t,u,ü,v,w,x,y,z

Hasonlítsd össze egymással a latin, a könyvtári és a magyar ábécét!

latin	könyvtári	magyar	latin	könyvtári	magyar
a	a	a			ny
		á	o	o	ó
b	b	b		ö	ő
c	c	c			ő
		cs	p	p	p
d	d	d	q	q	q
		dz	r	r	r
		dzs	s	s	s
e	e	e		sz	sz
		é	t	t	t
f	f	f			ty
g	g	g	u	u	u
		gy		ü	ú
h	h	h			ü
i	i	i			ű
		í	v	v	v
j	j	j	w	w	w
k	k	k	x	x	x
l	l	l	y	y	y
		ly	z	z	z
m	m	m			zs
n	n	n			

ISzKKsz

AZs, KDSz,
MÉKSz

Szorgalmi feladat: Mi az ábécé görög eredetű latin neve? α = alfa, a görög ábécé első betűje. Ennél a címszónál keresd!
Hol található meg a magyar ábécé az Ablak-zsiráf képes gyermeklexikonban, a Képes diákszótárban, a Magyar Értelmező Kéziszótárban?

A magyar nyelvű értelmező szótárak közlik a teljes magyar ábécét. A lexikonok azonban nem mindig adnak ilyen segítséget a kereséshez. Nézd meg a Móra lexikont!

Mi az ábécé? Az ábécé a betűk meghatározott, szigorúan pontos sorrendje. Ezért alkalmas a különböző betűvel kezdődő szavak (pl. nevek), szósorok, sőt mondatok (pl. címek) csoportosítására. Nagy szerepe van a könyvekben lévő ismeretek és a könyvtári könyvek rendszerezésében. A betűrendbe sorolásnak szigorú szabályai vannak.

A szoros betűrend szabályai

Hol szoros az ábécé? Mi a szabály a következő felsorolásban?

az	becses	Borbála	borús
ázik	bécsi	borbély	borz
aznap	becsületos	borda	borzas
azóta	bíró	boríték	bosnyák
aztán	bodza	borjú	boszorka
áztat	Boldizsár	borotva	botos
bab	boldog	borozó	bozót
báb	bolygó	bors	bő
bácsi	bolyhos	borsfű	
Bécs	bor	borsó	

Figyeld meg egyenként a fenti szavak sorrendjében:

- az azonos betűvel kezdődő szavakat;
- a különböző betűvel kezdődő szavakat;
- a rövid magánhangzóval kezdődő szavakat;
- a hosszú magánhangzóval kezdődő szavakat;
- a kis- és a nagybetűs szavakat.

A szoros betűrend általános szabályai. Előző megfigyelésed alapján összefoglalhatjuk, hogy a szoros betűrend

- az első betűjük szerint sorolja be a szavakat az ábécérendbe;
- nem tesz különbséget a besorolásnál:
 - a kisbetűk és a nagybetűk között;
 - a rövid és a hosszú magánhangzók között;
- ha a szavak első betűje megegyezik, a második betű a besorolás alapja,
- ha a második betű is megegyezik, akkor a harmadik, és így tovább.

Pl.: *Boldizsár* ↓ *borda* ↓ *borsó* ↓
boldog *boríték* *borús*
bolha *borjú* *borz*

Ellenőrizd a szabályt A magyar helyesírás szabályaiban!

MHSz

Ha szavak rendezésénél ezeket a szabályokat alkalmazzuk, szoros ábécérendet, más szóval szoros betűrendet kapunk.

A szoros betűrenddel a szótárakban és a lexikonokban találkozunk. Az enciklopédiákban és az ismeretközlő könyvek tárgy- és névmutatóiban is ez a szavak felsorolásának rendje. A különböző könyvekben azonban kisebb eltérések is lehetnek a sorrendben.

AZs

Szoros-e az ábécérend az Ablak-zsiráf gyermeklexikonban? Ellenőrizd az a-val és az á-val, az e-vel és az é-vel kezdődő szavak helyét! Külön-külön csoportban található-e még az ábécé minden betűje? Nézd meg a gy, az ny és ly betűvel kezdődő szavak elhelyezését!

KDSz

Hogyan rendezi el anyagát a Képes diákszótár? Megnézheted az Útmutató a szótár használatához című fejezet 1. pontjában!

MÉKSz

Ellenőrizd a szoros ábécérendet a Magyar Értelmező Kéziszótárban!

Betűrend a könyvtárban

Nézd meg a mesekönyvek rendjét a szabadpolcon!

Keresd a betűrendet a szabadpolcon az állatokról szóló ismeretterjesztő könyvek elhelyezésében!

Miről kaphatta nevét a betűrendes katalógus?

Nézd meg a szakkatalógusban, az 590 Állatvilág felirat mögött a katalóguscédulák sorrendjét!

Nézd meg ebben a könyvben a További olvasmányok című részt!
Kövessd a betűrendet a szépirodalmi könyvek felsorolásában!

Ábécérend van a könyvtárban szabadpolcon, a könyvek felsorolásában, pl. a katalógusokban és a bibliográfiákban. A könyvtári betűrendbe sorolásnak külön szabályai vannak. Néhányat bemutattunk közülük.

A címek betűrendje. Figyeld meg a címek ábécés sorrendjét a következő felsorolásban! Mi a szabály? A szavak melyik (hányadik) betűje dönti el a sorrendet? Van-e szerepük a névelőknek (a, az) a sorrend kialakításában?

Állatkertek ritkaságai	Az okos lány
Az állatok enciklopédiája	Okos Marci
Az álomerdő	Rejtelmes sziget
Anyám tyúkjá	Rémusz bácsi meséi
Arany Lacinak	A rendíthetetlen ólomkatona
Gulliver utazásai	A Tündértó titka
A három kismalac	Tűzcipő és Szélsaru
Kétévi vakáció	Uránia állatvilág
A kiskakas gyémánt félkrajcárja	

A könyvtári betűrendbe sorolás a névelőket (a, az) nem veszi figyelembe. A több szóból álló címeket egy egységként kezeli.

A szerzők neve a betűrendben. Kövesd a következő nevek sorrendjét!

Arany János	Collodi, Carlo
Arany László	Cooper, James Feminore
Benedek Elek	Csokonai Vitéz Mihály
Benedek István	Defoe, Daniel
Berze Nagy Ilona	Dékány András
Beze Nagy János	Devecseri Gábor

Az azonos családnevű szerzők nevét az utó(kereszt)nevük alapján sorolják be a betűrendbe. Magyar és nem magyar szerzők neve egyaránt szerepelhet benne. Az idegen szerzők családnevét vessző választja el az utónévtől.

Egy szerzőnek több műve is szerepelhet a betűrendben. Nézd meg a következő felsorolásban Arany János műveinek sorrendjét! Melyek azok a betűk, amelyek egy szerző műveinek sorrendjét meghatározzák! Mit tapasztalsz Benedek Elek műveinek sorrendjében?

Arany János	Buda halála
	Összes művei
	Toldi
Arany László	Mesék

Benedek Elek	Magyar mese és mondavilág Székely Tündérország Többsincs királyfi Világszép Nádyszál Kisasszony Vitéz szabólegény
Benedek István	Csavargás az Alpokban
Benedek Marcell	Hajnaltól alkonyatig Naplómat olvasom
Berze-Nagy Ilona	Lábuk nyomát elmosta a víz
Berze Nagy János	A bűbajos lakat Sárkányölő Sebestyén Szőlőszem királyfi

Egy szerző különböző alkotásainak helyét a címük határozza meg a betűrendben.

Nevek és címek a könyvtári felsorolásokban. Figyeld meg a következő felsorolásban a nevek és a címek sorrendjét!

Cifra mese	Nagy Katalin
Cini cini muzsika	Nagy magyarok élete
Collodi, Carlo	Négy testvér egymást kergeti
Csicseri történet	Nemes Nagy Ágnes
Csoóri Sándor	Nemo kapitány
Cooper, James Fenimore	Nils Holgerson csodálatos utazása
A csudálatos Mary	Nyelv, zene, matematika
Csukás István	Nyolclábú vadászok
Dala László	Sárkányok unokái
Defoe, Daniel	Sicc
Devecseri Gábor	Simon István
Dióbél királyfi	Síppal dobbal
Dömötör Tekla	Szabó Magda
A dzsungel könyve	Szántó György
A görög gálya titka	Szélkiáltó
Görög mondák és regék	Sző, fon, nem takács. Mi az?
Gyermekenciklopédia	Tatay Sándor
Gyurkovics Tibor	Tolsztoj, Lev

Nevek és címek együtt is szerepelhetnek a könyvtári felsorolásokban.

Ábécé a mindennapi életben.

Sorolj fel néhány példát! Pl.: osztálynévsor, telefonkönyv stb.

Láttad-e már „futni” az ábécét a televízió képűjságjában?

Használtad-e már az ábécét a számítógép Sűgő programjában vagy valamelyik CD-ROM választékának megtekintésében?

Ábécé a számítógépes programokban. Egy kattintás és már szalad is a számítógép képernyőjén az ábécés adatsor: szerzők, címek, kulcsszók. Villámgyorsan kell kiválasztani közülük, amire szükséged van. A számítógépes rendszerek keresési technikái alig különböznek a könyvtárakban hosszú idő alatt kialakult elvektől. A könyvtárban előgyakorlatokat végzel a számítógépes adatbázisok használatához is. Hamarabb jut el hozzád a jövő könyve, mint gondolod.

Mit jelentenek a következő szólások?

- Mindent az ábécénél kell kezdeni!
- Aki á-t mond, mondjon b-t is!
- Annyit ért hozzá, mint tyúk az ábécéhez.

*O. Nagy
Gábor: Magyar
szólások és
köszmondások*

Különös jelrendszerek – különös ábécék

Olvasd el a LDe-ből a Jelek, jelrendszerek szabályok című fejezetet!

Beszélhetnek-e egymással a süketnémák? Nevezd meg az eszközt, amelynek segítségével a süketnémák közölhetnek egymással valamit! *LDe*

Olvasnak-e a vakok? Hogy nevezik azt az írást, amelyet a vakok is el tudnak olvasni? Hogyan hozzák létre ennek az írásnak a jeleit? *LDe*

Milyen jelekkel működött a hagyományos táviró? Hogy nevezzük ezeknek a jeleknek az összességét? *LDe*

Mi a nemzetközi rádiós ábécé? Milyen elemekből épül fel? Mire használják?

ML Még egy különös ábécével lehetne kiegészíteni ennek a fejezetnek az anyagát. Melyik ez az ábécé? Nézd meg a Móra lexikon ábécé címszavát!

Ábécés kereső játékok

Fújod az ábécét? Tanács: A könyvtári tájékozáásban, ábécés kezelésben nem elég kívülről fújni a teljes magyar ábécét. Érdemesebb minden egyes betű helyét érzékelné a sorrendben. Ehhez sokszor elég a betűsorrend szakaszos, részenkénti felidézése. A teljes ábécé ritmikus tagolásával lehet ezt a legkönnyebben megjegyezni és ha kell, gyorsan felidézni. Tagoljuk ritmikus sorokra a teljes magyar ábécét!

A Á B C CS
D DZ DZS
E É F G GY H
I Í J K L LY
M N NY
O Ó Ö Ő P Q
R S SZ T TY
U Ú Ü Ű V
W X Y
Z ZS

Olvasd el némán a sorokat! Figyeld meg a főhangsúlyok és hangsúlyok elhelyezését!

Olvasd el többször hangosan, mondd ki a betűk nevét! Így: a, á, bé, cé, csé stb.

Olvasd hangosan a jelölésnek megfelelő hangsúlyozással! Már mondhatod is kívülről mint egy mondókát.

Ha már tudod kívülről az ábécésverset, érdekes játék következhet.

Játék: A játékvezető kimondja egy betű nevét. Mondjátok meg gyorsan, hogy melyik betű van előtte az ábécében? Melyik betű következik utána a sorrendben?

Pl.: *b* (előtte: *a*; utána *c*; sorrendjük: *a,b,c*)

f (előtte: *é*; utána *g*; sorrendjük: *é,f,g*)

k (előtte: *j*; utána *l*; sorrendjük: *j,k,l*)

stb.

Aki helyesen válaszol, újabb betűt mondhat. Ha feljegyzitek a válaszokat, könnyebben ellenőrizhetitek a megoldást.

Gyors keresés közben leggyakrabban a rövidített könyvtári ábécé részleteit mondogatjuk magunkban.

A rövidített ábécé tagolását megnézheted a Képes diáklexikon Technika című kötetének a gerincén. Alkoss ritmikus sorokat a fűzetedben a könyvtári ábécé betűiből. Lásd el a szükséges hangsúlyjelekkel is! Olvasd el többször hangosan, erőteljes hangsúlyozással! Versenyezzetek, ki tudja hamarabb kívülről elmondani?

A Mi van előtte? Mi van utána? játék a rövidített ábécé betűivel is érdekes.

Ki a leggyorsabb? Ki a legpontosabb? Társasjáték: Hárman vagy akár négyen, öten is játszhatjátok, ha mindenki kezében van egy helyesírási vagy egy Képes diákszótár vagy egy Móra lexikon. A játékvezető megnevez egy szót valamelyik szótárból. Ezt a szót minden játékos megkeresi a saját szótárában. Aki először megtalálja, új szót mondhat. Az győz, akinek a legtöbb találat van.

KDSz, ML

Jól játszható ugyanez bármelyik ismeretközlő könyv betűrendes mutatójával is. Próbáljátok meg pl. Az élővilág kisenciklopédiája (Usborne) példányaival!

Ábécés keresőjátékok a könyvtárban. Sokféle betűrendes játék szervezhető a könyvtárban is. A könyvtáros vagy egy tanár segítségével ezek már akkor is érdekesek, mikor még keveset tudtok a könyvtárról. Ahogy előrehaladtok a könyvtári eszközök megismerésében, a játékok is továbbfejleszthetők.

Az ábécés keresés játékhöz a könyvek szabadpolcos elhelyezése és a betűrendes katalógus kínál páratlan lehetőséget.

Eszközök: szabadpolec, katalógusok, könyvjegyzékek.

Keress a szabadpolecen! Az egyik legegyszerűbb játékot már ketten is játszhatjátok. Helyezkedjete el a szabadpolec közelében. Az egyik játékos huny, vagy kimegy a teremből. A másik pedig kiválaszt egy könyvet például az Állattörténetek közül. Cédulára írja a szerzőjét és a címét, majd átadja a cédulát a hunyó játékosnak. Ezt a könyvet kell neki megtalálnia a polecon.

Például: Fekete István: Bogáncs
Knight, Eric: Lassie
Salten, Felix: Bambi

A játéknál használhatjátok az őrjegyet. Bár azzal is élénkíthettek a játékot, hogy valamelyik játékosnak vissza is kell tennie a könyvet pontosan a helyére.

Továbbfejleszhető a játék a könyvajánlás irányában is. A kiemelt könyveket a játékosok sorban ajánlhatják egymásnak.

Keress a betűrendes katalógusban! Megvan-e a könyvtárban? A betűrendes katalógussal játszható. A játék közben észrevétlenül azt is megtanuljátok, hogy mire való a bibliográfia. Kérjete a könyvtárostól egy ajánló bibliográfiát!

Pl.: A Ki kicsoda a magyar gyermek és ifjúsági irodalomban című kézikönyv bibliográfiája fejezetenként felsorolja a jelentősebb magyar gyermekkönyveket. Jól használható ehhez a játékhoz könyvünk ajánló bibliográfiája is.

A játékosok a katalógusok közelében helyezkednek el. Valaki kimegy a teremből. A játékvezető kiválasztja a jegyzékből egy könyv szerzőjét és címét. Felírja egy cédulára és átadja a hunyónak. Ezt a szerzőt és címet kell megkeresni a katalógusban.

Például: Zelk Zoltán: Tollászkodik a tavasz
Kiss Anna: A holdnak háza van
Lear, Edward: Boldog bolondságok

Ha sikerül megtalálni ezt a két adatot, akkor a műnek valamelyik kiadása megvan a könyvtárban. Ha a keresés nem jár sikerrel,

lehetséges, hogy a könyvtár nem vásárolta meg ezt a könyvet. Esetleg másik könyvtárban lehetne megkeresni.

A játék továbbfejleszthető: ha megvan a könyv a könyvtárban, keressétek meg a szabadpolcon. Gyors könyvajánlás is kiegészítheti a játékot.

Ki írta a könyvet? Megvan-e a könyvtárban? Ugyanúgy folyhat a játék, ha csak címeket kerestek a betűrendes katalógusban. Ez lesz a módja a keresésnek, ha történetesen csak a címére emlékszel egy könyvnek. Ha a cím benne van a betűrendes katalógusban, megtudod a könyv szerzőjét, sőt azt is, hogy megvan a könyv a könyvtárban, és hol található meg a polcon. Szabadpolcos keresés és könyvajánlás zárhatja a játékot.

Hogyan segíti az élőfej az olvasó tájékozódását?

Nézd meg könyvünk kislexikonjában: mi az élőfej?

Ismételd át, amit ebben a könyvben olvastál az élőfejről!

Nézd meg könyvünk tárgymutatójában, hogy mely oldalakon van róla szó!

Élőfej a könyvekben. Mit segít az élőfej az ábécés keresésben?

Keresd meg Fekete István nevét a Magyar Irodalmi lexikonban! Mit látsz az élőfejben azon az oldalon, amelyen Fekete István nevét megtaláltad?

MIL

Tanulmányozd az élőfejet a Magyar Életrajzi lexikonban! Keresd meg a Bartók Béla címszót! Mit látsz az élőfejben azon az oldalon, amelyen a Bartók Béla címszót megtaláltad?

MÉL

Keresd meg a Dobó István nevét! Az élőfejben mi áll azon a lapon, amelyen megtaláltad?

A következő lapon mi van az élőfejben?

Melyik név előzi meg Fekete Istvánét ebben a lexikonban? Mi követi a Fekete István nevét? Mi az élőfej érdekessége ezen az oldalon?

MÉL	<p>Melyik szó vagy szórész van az élőfejben azon az oldalon, amelyen Jelky András nevét találod?</p> <p>Kittenberger Kálmán nevének a helyét hogyan határolja be az élőfej?</p>
KDIT	<p>Nézd meg mely címszavakat olvashatod a Képes Diákklexikon Technika című kötetének élőfejében kiemelt szavak között?</p> <p>mosószer \iff mozdonyok</p> <p>sárkányszerkezet \iff siklócsapágy</p> <p>műszaki múzeumok \iff műtrágya</p>
LESZ	<p>Kinek a könyve Az éjszakai repülés című alkotás? Miről szól? A választ megtaláld a Larousse Enciklopédikus Szótár ejtőernyő \iff ejtőernyős szavakat kiemelő élőfejével ellátott oldalain.</p> <p>Mi az állatöv? Olvashatsz róla a Larousse Enciklopédikus Szótár államszerződés \iff állatrendszer szavakat kiemelő élőfejével ellátott oldalain.</p>
AZs	<p>Az Ablak-zsiráf gyermeklexikonban nincs élőfej. Szerkessz élőfejet saját példányod első tíz oldalára! Ceruzával dolgozz!</p>
ML	<p>Keresd meg a Móra lexikonban a következő költők nevét!</p> <p>Arany János</p> <p>József Attila</p> <p>Petőfi Sándor</p> <p>Mit – mely szót vagy szórészt – emelnél ki az élőfejbe ezeken az oldalakon, ha te lennél a szerkesztő?</p>
	<p>Tanulmányozd az élőfejet a nem ábécés szerkezetű könyvekben! Miről olvashatsz Turvay, Peter: Feltalálók és remek ötletek /Az idő műhelyében/ című könyvében az 1700–1800 – Gőz, vas, szén szavakat tartalmazó élőfejével ellátott oldalain?</p>
ÚKT	<p>Mit jelentenek a színek az Új képes történelem élőfejében? A válaszhoz tanulmányozd az oldalak tartalmát, vagy keresd az információt a kötetek első oldalain.</p>

Kaphatnak-e AIDS betegséget a macskák? Keresd a választ a Larousse Memo című könyv Állat és növényvilág című fejezetében! Mi van az élőfejben ezen az oldalon?

Miről lehet felismerni a beteg kutyákat? A Larousse Memo A kutya c. alfejezetében olvashatsz erről. Mit gondolsz, miért ugyanazt a szót emeli itt is ki az élőfej, mint az előző feladat esetében?

Tanulmányozd az élőfejet Maculay: Hogy is működik című könyvében! Mi áll az élőfejben az Elektromosság és automatizálás című fejezetben? Figyeld meg a páros és a páratlan oldalak élőfejének váltokozását! Hasonlítsd össze mindkettőt a tartalomjegyzékkel!

Vedd kezvedbe a Móra Kiadó A világ és az ember című sorozatának egy-két kötetét! Pl.:

- Both Előd: A világegyetem
- Szűcs Ervin: Komputervilág

Mit gondolsz, miért nincs élőfej a sorozat köteteiben?

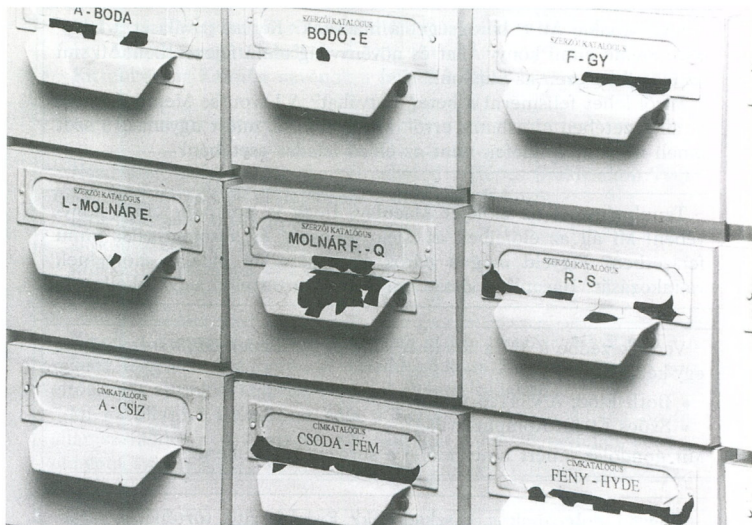
Hogyan dolgoznak a kaszkadőrök? Érdekesítő történetet olvashatsz róla Kindersley, Dorling: A tudás nagy könyve, Fénykép, film, filmtrükkök című fejezetében. Mi lehetne ennek a fejezetnek az élőfeje?

Ki volt a némafilmek egyik világhírű csillaga? Keresd a választ az előző feladatban megjelölt fejezetben! Kiírnád-e az élőfejbe ennek a művésznek a nevét?

Van-e olyan tankönyved, amelyikben van élőfej? Melyikben? Szoktad-e használni?

Élőfej a könyvtárban? Nézz körül az iskolai vagy a lakóhelyi szabadpolcos könyvtárban! Sorban olvasd el a polcok feliratait! A feliratok a polcokon lévő könyvek tartalmáról tájékoztatnak. A feliratok összességét akár a szabadpolc tartalomjegyzékének is tekinthetjük. Milyen sorrendben állnak a könyvek egy-egy témacsoporton belül?

Mit gondolsz, miért lógnak ki a könyvek közül az ábécés és tematikus választólapok? Segítenek-e ezek neked az ábécés keresésben? Ha úgy tetszik, ez a szabadpolc élőfeje.

A betűrendes katalógus

Ugyanilyen tájékoztató jelzésekkel találkozol majd a katalógusok fiókjain és cédulák között. Ezeknek sem más a szerepük az olvasó tájékozódásában, mint a könyvekben az élőfejnek.

Tégy legalább egy próbát! Az alábbi jelzéseket pl. a betűrendes katalógus fiókjain látod:

L – Molnár E. Molnár F. – Q R – S

Melyik fiókban keresed Mikszáth Kálmán műveinek leírását? Melyikben talárod meg Molnár Ferenc nevét? Móricz Zsigmond: Pipacsok a tengeren című művével melyik fiókban találkozhatasz?

A számítógép használatánál is találkozhatasz élőfejvel. Minden alkalmazói ablak ún. címke sávja mindig megjelöli az ablak nevét. A név utal a tartalomra. Pl. Programkezelő, Filekezelő, Kellékek,

Játék stb. Egyszerre több ablakot is kinyithatsz, bármelyik ablakban dolgozhatsz, játszhatsz, a címke mindig jelzi, hogy éppen melyik van legfölül, amelyikben lehet dolgozni.

Ha pedig a szövegszerkesztővel dolgozol, a Nézet menü Fejléc parancsával magad is létrehozatsz élőfejet. Ezt csak a nyomtatási képen lehet látni.

Az utalás szerepe az összefüggések feltárásában

Mi az utalás? Nézd meg könyvünk kislexikonjában az utalás címszót! Milyen szerkezetű könyvekben találkozunk leginkább az utalással? Ismételd át, mit olvastál az utalásról ebben a könyvben? Használd könyvünk tárgymutatóját!

Hogyan, mely szavakkal vagy jelekkel alkalmaznak utalást az egyes kézikönyvek? Nézd meg az utalás módját a következő könyvekben!

- Ablak-zsiráf
- Képes Diákiszótár
- Magyar Szinonimaszótár
- Ideglen szavak és kifejezések szótára
- Móra lexikon
- Szemtanú Képes Gyermekenciklopédia

Olvass el bennük néhány címszót és szócikket!

AZs
KDsz
MSszsz
ISzKKsz
ML
SzKGye

Keresd meg valamelyik bevezető fejezetükben, hogy mit írnak az utalás módjáról! Pl.: a Hogyan használd a könyvet? vagy az Útmutató a lexikon használatához című fejezetben.

Könyvünk kislexikonja milyen jelet használ az utalásra?

Mire való az utalás? Az utalás fajtáit leginkább az Ablak-zsiráfban tanulmányozhatod. Ennyire részletes és következetes utalás-rendszert ugyanis csak ebben a lexikonban találsz. Ha itt felfedezed az utalások gondolati rendjét, más könyvekben már önállóan is rátalálsz azokra a kulcsszavakra, amelyek nyomán érdemes tovább keresni.

Keresd meg a következő szavakat az Ablak-zsiráf-ban! Haladj az AZs utalások nyomán szócikkről szócikre! Mit tapasztalsz?

	Az utalás iránya, jellemzője
<i>csacsi</i> →szamár	utalás rokon értelmű
<i>vulkán</i> →tűzhányó	kifejezésre
<i>puha</i> →kemény	utalás ellentétes értelmű kifejezésre
<i>cipzár</i> →villámzár	magyar és idegen kifejezés
<i>burgonya</i> →krumpli	felcserélése
<i>cimbalom</i> →hangszer	utalás tágabb értelmű
<i>barack</i> →gyümölcs	kifejezésre
<i>nővény</i> →élőlény	
<i>datolya</i> →gyümölcs	
<i>kötőjel</i> →írásjel	
<i>gyümölcs</i> →alma, cseresznye stb.	utalás szűkebb értelmű
<i>gyűjt, gyűjtemény</i> →bélyeggyűjtemény stb.	kifejezésre
<i>rovar</i> →bogár	
<i>kés</i> →él	a tárgy részeire való utalás
<i>töltőtoll</i> →szivattyú	
<i>ültet</i> →palánta	a szó
<i>úrhajó</i> →rakéta	jelentéskapcsolataira
<i>cirkusz</i> →bohóc→bűvész →állatszelistító	való utalás
<i>külföld</i> →haza	
<i>ősemlék</i> →barlang	
<i>tej</i> →fej	
<i>víz</i> →forr→jég	

ML

Hány újabb címszóra utal a Móra lexikon kutyafélék címszava?
Keress meg a Móra lexikon kommunikáció címszavát! Olvasd el a
szócikket! Milyen összefüggés van a szócikk dőlt betűs utalószavai
között?

Találkoztál már utaló címszóval? Mi jellemző a következő utaló-
sokra? Keresd meg az alábbi címszavakat a megjelölt könyvekben!

Azs

burgonya Nézd meg a krumpli címszót!
cipzár Nézd meg a villámzár címszót!

CD compact disc→kompaktlemez

ISzKKsz

cursor→kurzor

föl L. fel

KDsz

hisz L. hiszen

csönd Lásd csend

MÉKsz

csöng Lásd cseng

jány Lásd lány

Jellemezd röviden könyvünk kislexikonjának utalásait!

Jelek és rövidítések a könyvekben

Jelek könyvekben. Leggyakrabban az ábécés szerkezetű könyvekben fordulnak elő, ezért lexikális jeleknek is hívják őket. Találkozhatsz velük más fajta olvasmányban is. Céljuk gyakorlati: a legegyszerűbben kifejezni egy információt, hogy a legrövidebb úton jusson hozzá az olvasó. Szerepük nyomdatechnikai szempontból sem elhanyagolható, sok betűhelyet lehet velük megtakarítani.

Bevezető fejezeteiben minden könyv megemlíti, hogy milyen jeleket alkalmaz.

Ha először használsz egy könyvet, nézd meg a jelek magyarázatát! Ha olvasás közben bárhol ismeretlen jelre bukkansz, ismét a jelmagyarázathoz fordulj!

A leggyakoribb lexikális jelek:

→ előre mutató nyíl	az utalás jele
~ fekvő hullámvonal, idegen szóval: tilde	a címszót helyettesíti a szócikkben
~ fekvő hullámvonal ékezettel	a címszó ékezetes változatát helyettesíti a szócikkben
[] szögletes zárójel	a címszó kiejtését jelöli
? kérdőjel	valamelyik adat bizonytalanságára utal
elválasztó álló egyenes, idegen szóval: virgula	elválasztást, különbözőséget jelent a pl. az összetett szavak jelentésében

- / ferde v. dőlt vonal a szavak felcserélhetőségének jele a szótárakban
- < relációs jel a szavak eredetére utalhat a szótárakban

*a jelek
feloldása*

Hogyan oldjuk fel a jeleket olvasás közben? Ha jól ismerjük őket, szinte ugyanúgy „olvassuk” őket, mint a betűket.

→: Ha előre mutató nyíllal találkozunk, tudjuk, hogy melyik címszót kereshetjük még a témáról ugyanabban a könyvben.

~: A fekvő hullámvonal helyett magát a címszót olvassuk.

KDs:

Gyakorold a ~ (a fekvő hullámvonal) feloldását! Keresd meg, és néma áttekintés után olvasd el hangosan a következő címszavakat a Képes diákszótárban!

lap a ~ (fekvő hullámvonal) helyett a címszót olvasd!

lánc

kártya a ~ jel helyett a címszó 2. szótagjának ékezetes változatával olvasd a szót!

teve

MÉKs:

Λ Magyar értelmező kéziszótárban is olvass el néhány címszót!

- gerinc
- hó
- inga
- ostor
- pulyka

ISzKk:

Az idegen szavakat a []-ben jelölt kiejtés szerint olvasd, majd nézd meg a jelentésüket is!

- barkochba
- caritas
- deziderata
- gazette
- lupus in fabula

Az elvlasztó álló egyenessel (|) leginkább szótárakban találkozhatsz. Nézz meg néhány címszót a Magyar értelmező kéziszótárban!

- rádióhallgató, rádiókészülék
- szél, szélbarázda, szélfogó, szélirány, szélkakas, szélvész
- tévéhíradó, tévéműsor

Rövidítések a könyvekben. Minden szövegben lehetnek rövidítések. Feloldásukhoz, gyors kiegészítésükhöz maguk a könyvek nyújtanak segítséget.

A leggyakrabban előforduló állandó rövidítéseket a Magyar helyesírás szabályainak önálló fejezete is felsorolja. Itt olvashatsz a rövidítések helyesírásáról is. A szabály szerint minden rövidítés után pontot kell tenni. A lexikonok és a szótárak szerkesztői ettől eltekintenek.

Nézd meg könyvünkben a Rövidítések jegyzékét! Jellemezd ezt a jegyzéket! Mely rövidítések feloldását közli?

Gyakorold a jegyzék segítségével a rövidítések kiegészítő, szóképes olvasását! Haladj sorról sorra a jegyzékben! Nézd meg a rövidítést, majd olvasd hangosan a feloldását!

Takard le egy papírlappal a jegyzék jobb oldalát! Olvasd el a rövidítést némán! Mondd ki egész szóval hangosan!

Ha szövegben találkozol egy rövidítéssel a szövegösszefüggés is segít a megértésben és a gyors kiegészítésben.

Egy rövidítésnek többféle jelentése is lehet. A szövegösszefüggéstől függ, hogy éppen melyiket kell alkalmazni. Pl. mi mindent jelenthet a kis „k” és a nagy „K” a magyar nyelvű szövegekben?

k	az ábécé betűje
K.	Keleti (pályaudvar)
k. v. K.	kis (kicsi) földrajzi nevekben
k.	körül
k.	kötet
k.	kút földrajzi névben
K	Kálium
K	kelet (égtáj)

- K kelvin fok (a hőmérséklet mérésének egysége)
- K. kiadó
- K Kilo (mértékegység)

A szakirodalomban biztosan mást is jelenthethet még ez a rövidítés.

Most te búvárkodj! Mi mindent jelenthet a kis „l” és a nagy „L” a magyar nyelvű szövegekben?

- l
- l
- l.
- l.
- L
- L.

Rövidítésekkel nemcsak a könyvekben, hanem a könyvtárban is gyakran találkozhatasz. Pl. katalóguscédulán, a bibliográfiákban sőt a számítógépes adatbázisok leírásaiban is. Ezekből a fontosabbakat megtalálod könyvünkben a rövidítések jegyzékében.

Mit jelentenek a könyvek adatai között a következő rövidítések?

- átd.
- böv.
- ford.
- ill.
- k.
- kiad.
- szerk.

Feloldásukat megtalálod a rövidítések jegyzékében.

Lapozd fel könyvünk További olvasmányok c. ajánló bibliográfiáját! Olvasd el néhány tételét a rövidítések feloldásával! Használd a Rövidítések jegyzékét!

Olvasunk el együtt néhány szócikket! A bal oldalon úgy közlünk egy szócikket, ahogyan a szótárakban áll. A jobb oldalon feloldjuk ugyanezekben a szócikkekben a jeleket és a rövidítéseket. Olvasd el egyenként a szócikkeket! Először a bal oldali részt tekintsd át némán, majd olvasd hangosan a jobb oldali részt a rövidítések kiégészítésével.

Idegen szavak és kifejezések szótára

rébusz *fr* (<*lat*) 1. rejtvény. 2. **rébusz** *francia* szó, a *latin* talány; nehezen érthető rejtélyes *nyelvből* származó szó. 1. *jelentése*: rejtvény, 2. *jelentése*: talány; nehezen érthető beszéd, kifejezés.

kifejezés.

Magyar értelmező kéziszótár

rébusz *fn* 1. *rég* rejtvény. 2. **rébusz** *főnév*. 1. *régies kifejezés*: rejtvény. 2. *választékos stílusban*: rejtélyes kifejezés. *Rébuszokban* beszél. *Vándorszó*: *francia, latin* eredetű.

francia, latin eredetű.

Magyar szinonimaszótár

rébusz *l.* rejtély

rejtély *vk*i számára *vál* talány *t.é. biz* rejtvény ... *vál* rébusz *t.é.*
→ titok

rébusz *lásd* rejtély

rejtély *valaki* számára, *választékos stílusban* talány, *tágabb értelemben, bizalmas társalgásban* rejtvény ... *választékos stílusban* rébusz, *tágabb értelemben* *lásd* titok

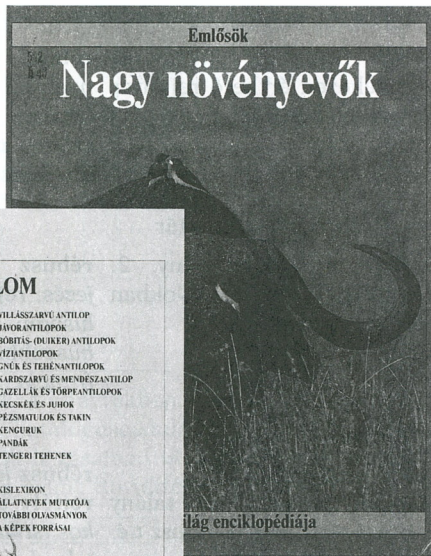
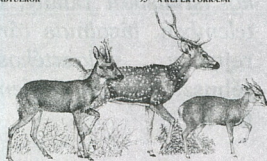
Használd a tartalomjegyzéket, a név- és tárgymutatót!

Melyik állat a panda legközelebbi rokona? Mivel táplálkozik a panda? Mekkora, milyen súlyú a kicsinye?

Ha a könyvtárhoz fordulsz ezekkel a kérdésekkel, akkor megmutatja neked a kézikönyvtárban például az Állatvilág enciklopédiája című sorozatot és kezdedbe adja közülük az Emlősök – Nagy növényevők című kötetét. Legközelebb már magad is megtalárod ezt a sorozatot, ha kérdésed az állatvilággal kapcsolatos.

Mi mindenről szól ez a kötet? Ír-e a pandákról? Hol? Melyik oldalon? Nézd meg a tartalomjegyzéket!

TARTALOM	
5	BEVEZETÉS
6	ELEFANTOK
10	LOVAK ÉS SZÁMARAK
12	ZEBRÁK
14	TAPÍROK
16	ORSZÁRVAK
20	VADORSZŐRŐK
22	PEKÁRIK
24	VÍZILÓVÁK
26	TEYÉK ÉS LAMÁK
30	PÉZSMÁLLÁT
32	KANCSILÓK
34	SZÁRVASOK ÉS ÖZEK
40	JÁVORSZÁRVAS
42	TARAND-VAGY RENSZÁRVAS
44	ZSIRAF ÉS OKAPI
46	VADTULOK
50	VILLÁSZÁRVÁ ANTILÓP
52	JÁVORANTILÓPOK
54	BŐRITIS- (DUIKER) ANTILÓPOK
56	VÍZANTILÓPOK
60	GNÉK ÉS TEHÉNANTILÓPOK
64	KARDSZÁRVÁ ÉS MENDESZANTILÓP
68	GZELLÁK ÉS TORPENTILÓPOK
74	KÉCSKÉK ÉS JUHOK
80	PÉZSMULLOK ÉS TAKIN
82	KENCERULK
86	PANDÁK
88	TENGERI TEJHENEK
90	KISLEUKON
92	ÁLLATNEVEK MUTATÓJA
95	TÖVÁBBI OLASMANÝOK
95	AKÉPEK FORRÁSAI

Emlősök – Nagy növényevők c. könyv

Szerencséd van, ez a könyv önálló fejezetet szentel a pandáknak. Hogy képet is találsz-e ebben a könyvben róluk, arra a tartalomjegyzék nem válaszol. Nyisd ki a tartalomjegyzékben megjelölt oldalt! Ha elolvasod a fejezetet, választ kapsz fenti kérdéseidre.

Nem biztos azonban, hogy mindegyik könyvben ilyen könnyen boldogulsz. Hogyan keresnéd ugyanezt a témát pl. a Larousse diákciklopédiában?

ÁLLATNEVEK MUTATÓJA

Vagyar állatnevek

Az egyetemi előadásaimok a főszövegnek egy nagyobb részét jelölik. A kötetellenő-
szekción kétoldalszámok
a főbb szövegekre utalnak. A vastagon szedett oldalza-
mok az illusztrációkat jelölik.

addax 1 antilop, mende-
sana, hegyi 46
antilop, dűlőhegyi bokorlókő
56, 58
~ fakó 68, 71
~ indiai 68, 72
~ jávor 52-53
~ kardszarvú 64
~ keske 68, 72
~ közzáli 1, szeszu
~ kőzsongásbokorlókő 57,
58
~ lantaszarvú 60, 61
~ négyzarvú 54
~ mende-sz 64-67
~ mocsári 56, 57, 58
~ szarvú bokorlókő 57
~ tarka erdei 53
~ tehén 60-63
~ vándor 68, 71, 72
~ villásszarvú 50-51, 50-51,
argalisz 74, 79

babruuszta 21
bannan 49
beira 68
bejra, arab 64, 66, 67
bitvöl, afrikai erdei 49
~ kaffer-, 47-49
~ víz-, 47-49
bóbissámlon, fehér hátsú 54
~ kék 54, 55
~ libériai 54, 55
~ Maxwell- 55
~ óriási 54, 55
~ puzsai 54, 55
~ vörös oldalú 55
~ zebra- 55
bóbissámlonok 54-55
bokorlókő antilopok 56-59
l. még kob, paku, őzantilop
bolyoi, amerikai 46, 47-49
~ európai 45
csiru 75, 76

dámszav 36, 37, 39
dibatag 68, 73
öküantilop 69
~ ormányos 71
düzön, folyami 20
~ óriás erdei 20, 21
~ törpe vad- 20
~ vad- 20
~ varrások 20, 21
dugong 88, 89
duiker, Maxwell- 65
duikerek 1, bóbissámlonok

elefánt, afrikai 6, 7, 9
~ indiai 6, 7, 9
filander, kis 85
~ szürke 83
gazella, dűma- 68
~ dorkász- 72
~ golyvós 69
~ homoki 69
~ mongol 73
~ Thomson- 68, 72, 73
~ tibeti 68, 73
~ zsiráfnyakú 70, 72, 73
gera 46, 49
gerenuk 70, 72, 73
gün, ciklos 60, 61, 62
~ félszarvú 60
güni 60-63
goril 74, 75, 76
guzamok 36, 28

hírnál 6
huemul 35
impala 60, 61
jak 47, 49
jávorszarvú 52-53
~ óriás 53
jávorszarvú 34, 40-41
jü, alantörpe vad- 76, 79
~ asziai vad- 69
~ kannaiai vad- 79
~ kannaikai havasi 79
juhok 74-79
kancsli, foltos 32
~ jávai 32
keske, beszir- 74, 75
~ havasi 74, 75, 78
~ közzáli 74, 78, 79
~ podóttzarvú 79

~ sörényes 74, 78, 79
kerékék 74-79
l. még juhok, poszumulok,
kenguru, fakuló 84, 85
~ hegyi 84, 85
~ kelet-ázsiai pikke-
~ lyefarkú 84
~ kurtafarkú 85
~ sárgalábú hegyi 83
~ sávós 85
~ szürke óriás 84
~ tasmániai szürke óriás 84
~ vörös óriás 82, 83, 84
kenguruyüli, polyhos 85
kenguruparkány, vörös 85
kob, magyszarvú 58
~ zambei 56, 58
kudu, nagy 53

láma 26, 27, 28, 29
lái, belső-ázsiai vad- 10, 11
~ házi- 10
~ Przewalski- 10, 11
lőantilop, fakó 65
~ fekete 65, 67
~ kék 64
lőantilopok 64-67
macskamelve, vörös l. pan-
da, kis
manúsz, afrikai 88, 89
~ amazonas 88, 89
~ nyugati-indiai 88, 89
mullon 79
nyalú 53
~ hegyi 53

okapi 44-45, 44
eposzumparkány, dél-ázsiai
84
orongo l. csiru
orszarvú, fehér 16, 17, 19
~ fekete 16, 17, 19
~ indiai 16, 17, 19
~ jávai 16, 17
~ személtai 16, 17
őz 38, 39
őzantilop 68, 71
őzantilop 56, 57, 59
pampaszarvú 34
panda, kis 86, 87
~ óriás 86, 87
puszta 86, 67

putkányú, afrikai 32
~ nagy 32
~ pórási, chiesi 22
~ fehérjékű 22
~ óriás 22
~ hegyi 22-23
pézsmaantilop 70-71
pézsmaparkány, erzsényes
82, 85
pézsmaantilok 80-81
poturo 85
pudu 34
puku 34-34

rényszarvú l. tarányszarvú
szajga 75, 76
szamir, aszian fel- 10, 11
~ vad- 10, 11
szarvú, bóbissá 39
~ Dávid- 39
~ füles amerikai 34
~ gim- 34, 36, 37, 38, 39
~ jávor- 34, 40-41
~ mocsári 34
~ muntyák- 39
~ nyársas 36, 38
~ pettyes 38, 39
~ Reeve-muntyák- 39
~ szarvú- 34
~ szika- 39
~ taránd- 42-43, 43
~ timori 39
~ virginiai 37
szarvúok 34-39
l. még dámszav, pudu, vapi-
t, vörök

szarvamarha, házi 46, 49
szeszu 68, 71, 72
szeszabi 60, 64
szitungs 53
tahr, himaljai 74, 75
takin 80-81
tamano 47
tápi, Bland- 15
~ brazilai 15
~ hegyi 15
~ indiai 14, 15
tapirok 14, 15
tarányszarvú 42-43, 43
tengeri teknős 81, 89
l. még dugong, manúsz
teve, egyiptupi 26, 27, 28
~ képpeni 26, 27

*Részlet az Állatvilág enciklopédiája állatnevek
mutatójából (A vastagon szedett oldalzsámok a képeket
jelölik)*

Melyik nagy fejezetben találd meg az Állatvilág alfejezetet? Ebben a terjedelmes alfejezetben vajon melyik oldalon olvashatsz valamit a pandákról? Hosszadalmas volna a keresés, ha az egész alfejezetet tüzetesen el kellene olvasni ahhoz, hogy a pandákról

információt kapj. Nézd meg, van-e ugyanebben a könyvben olyan segédeszköz, amely esetleg gyorsabban a célhoz vezet!

LDe **Mire való a név-és tárgymutató?** Keressük meg a panda címszót! Ha ilyen nincs keressünk tovább! Próbálkozzunk a növényevők címszóval! Ha ezt sem találjuk meg, valószínűleg ez a könyv nem foglalkozik részletekbe menően az állatvilággal.

ÁE Vedd most újra kézbe az Állatvilág enciklopédiája, Emlősök, Nagy növényevők című kötetét! Keresd meg a mutatóban a panda szót! (Lásd az előző ábrán.)

Üsd fel a könyvben a mutatóban jelzett oldalakat. Melyik az az információ, mivel ez mutató többet nyújt, mint ugyanennek a könyvnek a tartalomjegyzéke?

Mit jelent a mutatóban a címszó mellett a vastagon szedett oldalszám? Nézd meg a képeket a pandáról!

Tallózó olvasással nézd át a szöveges információkat a pandáról! Találkoztál-e olyan információval, amelyet még nem ismertél?

Képekre vagy képes táblákra más formában is utalhat a mutató.

*Egzsotikus
rovarok
/Bűvár
zsebkönyvek/*

Nézd meg a Bűvár zsebkönyvek sorozat tájékoztatását a mutató a használatáról!

Keress képet a névmutató segítségével a következő rovarokról!

- szarvasbogár
- fülbemászó
- óriáscincér
- sünbogár, indiai

Tallózó olvasással keresd meg a szövegben ugyanezen rovarok nevét, majd legfontosabb ismertetőjeit!

*Emberek
/Bűvár
zsebkönyvek/*

Milyenek – hogy néznek ki – a következő emberek? Milyen a testalkatuk, természetük, fejük, szemük stb.?

- hottentoták
- eszkimók
- aztékok
- kurdok
- pügméusok

Keress róluk képet és szöveget a névmutató segítségével! Tallózó olvasással keresd a fent kiemelt szavakat a szövegben!

Láttál már perzsa macskát? Keresd róla képet a Fürkész könyvek Macskák című kötetében! Próbáld a tárgymutatóval dolgozni, ha az nem vezet sikerre, használd a tartalomjegyzéket!

*Macskák
/Fürkész kv./*

Mi a szerepe az olvasó tájékoztatásában a Móra lexikon Név-és tárgymutatójának? Olvasd el a bevezető fejezetben! Nézd meg a Deák Ferenc címszót a Név-és tárgymutatóban! Hol – melyik nagyobb szókikbbe – olvashatsz Deák Ferencről?

ML

Használd együtt a tartalomjegyzéket és a mutatót! Keresd meg a könyvtárban az Új képes történelem sorozat Ósi kultúrák, születő államok című kötetét!

Nézd meg a tartalomjegyzéket! Az írás felfedezéséről és elterjedéséről hány fejezetet találsz?

Nézd meg a névmutatóban az ábécé, az ékírás, az írás címszavakat! Hány oldalszámot jelöl meg a mutató?

Hány helyen olvashatsz a könyvben az írásról? Üsd fel ezeket az oldalakat!

Nézd meg milyen érdekesek a képek! Érdemes a szöveget is elolvasni!

Tegyük fel, hogy most a mágnesség-ről akarsz információt szerezni. Keresd meg a kézikönyvtárban Macaulay, David: Hogy is működik? című könyvét. Melyik nagy fejezetben olvashatsz a mágnesség-ről? Találsz-e ilyen című alfejezetet a könyvben?

Keresd a mágnesség címszót a név-és tárgymutatóban! Tájékoztat-e a mutató arról, hogy a mágnességről hosszabban is olvashatsz a könyvben? A tartalomjegyzékben megjelölt fejezeten kívül még hány helyen olvashatsz a mágnességről a könyvben?

Gondkoddj! Rendszerezz!

Logikai feladatok

Keresd a kakukktójást a szóhalmazban! Soronként vizsgálj meg a következő szavakat! Húzd ki a szósorból azt a szót, amelyik nem illik a többihez!

Adj egyetlen nevet a maradék négy szónak!

oroszlán	vörösbegy	bagoly	cinke	sas
macska	egér	krokodil	kutya	nyúl
galóca	galagonya	vargánya	csiperke	őzláb
szilva	körte	banán	málnaszörp	alma
tojás	sajt	hús	kenyér	cola
ceruza	papír	golyóstoll	töltőtoll	kréta
labda	siléc	baba	súlyzó	pingpongütő
szőnyeg	szék	asztal	szekrény	fotel
nagybőgő	hegedű	kotta	cselló	mélyhegedű
eszperantó	Ausztria	magyar	angol	francia
mágneslemez	írógép	hangkazetta	diafilm	videokazetta
képirás	betűírás	bélyegző	rovásírás	szótagírás
folyóirat	könyv	képeslap	boríték	napilap
hang	ige	főnév	melléknév	számnév
Budapest	Balaton	Győr	Sopron	Szeged
kör	négyzet	téglalap	kocka	háromszög
régészet	irodalom	történelem	földrajz	matematika
olvasás	írás	balettozás	matematika	nyelvtan
rím	ritmus	cím	verssor	versszak
Ady Endre	József	Petőfi Sándor	Arany János	Munkácsi Mihály
Móra	Fekete	Gazdag Erzsi	Tatay Sándor	Móricz Zsigmond
Ferenc	István			vers
mese	regény	elbeszélés	film	Szív könyvek
Búvár	Λ dzsungel	Fürkész	Delfin	
könyvek	könyve	könyvek	könyvek	
Madarak	Λ két Lotti	Pál utcai fiúk	Egri csillagok	Kincsereő kis ködmön

Találj ki te is hasonló érdekes feladatokat társaidnak!

Gyűjts szavakat!

- Közlekedési eszközök
 - szárazföldi járművek
 - légi járművek
 - vízi járművek
- Hangszerek
 - vonós hangszerek
 - fúvós hangszerek
 - ütőhangszerek
 - pengetős hangszerek

- Állatok
 - erdei állatok
 - házi állatok
- Főnevek
 - köznevek
 - tulajdonnevek
- Számok
 - római számok
 - arab számok
- Könyvek
 - szépirodalmi könyvek
 - mesék
 - regények
 - elbeszélések
 - ismeretközlő könyvek
 - természettudományi
 - művészeti
 - történelmi
- Sorozatok
 - szépirodalmi sorozatok
 - ismeretközlő sorozatok

Nevezd meg a felsorolt tárgyak fontosabb részeit!

- asztal
- fa
- háromszög
- iskolatáska
- könyv
- lemezjátszó
- számítógép
- személyautó
- telefon
- virág
- zseblámpa

Nevezd meg rokon értelmű szóval vagy kifejezéssel! A könyvtárban gyakran lesz szükséged a rokon értelmű kifejezések gyors felidőzésére. Előfordulhat mindenkivel, hogy azért nem találja meg amit keres, mert nem jól nevezte meg, nem elég jól kérdezett.

Tégy próbát! Ismered-e a következő szavak rokon értelmű megfelelőit?

KDsz, MÉKsz,
MSzsz

Emlékezeted megerősítheted a szótárak használatával.

adóállomás
ciklus
égöv
elbeszélés
elektromosság
elektroncső
elem
emlékirat
gép
gyógyszertár
gyűjtemény
hegymászó
hír
hobby
időrend
jeles
nap
jelkép
kábel
kollégium
komputer
költészet
közmondás
kuplung
leopárd
lista
lúd

mozi
művelődés
népszokások
országház
önkényuralom
program
rege
régészet
sárgarigó
szerszám
távcső
telefon
vadkacsa
vers
villanykörte
zseblámpa

Játék. Eszköz: néhány Magyar szinonímaszótár.

MSzss

A játékvezető megnevez egy szót. A többiek először fejből felidézik ennek rokon értelmű párját. Azután a szótárban is megkeresik, és újabb rokon értelmű változatokat mondanak. Végül minden szóval mondatot alkotnak. Az nyer, aki a legtöbb szót, a legtöbb mondatot mondja.

A könyvtár mint információs rendszer

Ismétlő gyakorlatok

Az információs rendszerrel könyvünk elején az dióhéjban már találkoztál. Ismételd át, amit olvastál már róla! Használd könyvünk tárgymutatóját! Mi az információ? Nézd meg könyvünk kislexikonjában!

Az információt a könyvtárban a ún. információhordozók, elsősorban a könyvek és más sajtótermékek, különféle adattárak képviselik. Adattár minden kézikönyv, a katalógusok és a bibliográfiák.

Az adattárak rendszerezik és áttekinthetővé teszik az információkat. Információt nyújtanak az olvasónak az információkeresés útjáról is. Korunk információáradatában ez egyre fontosabb. Pl.:

- Ha van egy problémád, melyik könyvben vagy más információhordozóban nézhetsz utána;
- Megvan-e ez a könyv vagy más információhordozó a könyvtárban;
- Ha megvan: hol található meg a polcokon vagy a raktárban;
- Bent van-e a könyvtárban;
- Kölcsönözhető-e;
- Ha nincs meg: Melyik könyvtárban v. más intézményben lehet ehhez az információhoz hozzájutni.

Az információk és az adattárak a könyvtárban információs rendszert alkotnak. Ahhoz, hogy pl. az előző kérdésekre választ kapjon az olvasó, szinte az egész rendszert működtetni kell.

Kérdezz! Felelek. A könyvtári információs rendszer működése is a kommunikációra épül. Az információkeresés a rendszerben nem más, mint egy kérdés-feleletre épülő társasjáték. Az olvasó kérdez, s a rendszer válaszol. Fekete, fehér, igen, nem ... Ismered ezt

a játékot? Csak igennel vagy nemmel lehet felelni a kérdésekre. Persze ehhez nem akárhogyan kell kérdezni.

Kérdezni tudni kell! Az olvasó és a rendszer közötti párbeszéd sikerének egyik kulcsa a kérdés illetve a megoldandó feladat világos, pontos, rövid megfogalmazása. A másik kulcs pedig a rendszer nyelvének az ismerete.

*a kérdés meg-
fogalmazása*

Milyen nyelven beszélhetsz a rendszerrel? Ismered-e a könyvtár nyelvét?

*a könyvtár
nyelve*

Könyvünk egésze ezzel foglalkozik. Kislexikonunk és tárgymutatónk felsorakoztatja az információkeresés és a könyvtárhasználat szókincsét. A kislexikonban elolvashatod a szavak jelentését, a tárgymutató segítségével pedig visszakeresheted a szövegben a bővebb magyarázatokat. Aki ezt ismeri, már nem vész el a könyvtárban.

*információ-
keresés
a könyvtár-
használat
szókincese*

A könyvtári információs rendszer részei

Személyek

Olvasó vagy tájékozódó ———→ Aki kérdez.

Könyvtáros vagy tájékoztató → Aki segíti az olvasót az eszközök használatában.

Tájékoztató eszközök

Kézikönyvek —————→ Pontosítják a problémát, segítik (lexikonok, enciklopédiák, adattárak) a kérdés megfogalmazását.

Szabadpolc —————→ Lehetőséget ad a válogatásra vagy egy könyv megkeresésére.

Katalógusok

Betűrendes katalógus ———→ Meghatározott könyv keresésére nyújt alkalmat a szerző és/vagy a cím ismeretében. A kérdés: Megvan-e a könyvtárban? Hol található meg a szabadpolcon v. a raktárban?

- Szak(téma)katalógus —————> Választ ad arra a kérdésre, hogy egy adott témáról mely könyvek vannak meg a könyvtárban, és ezek hol találhatóak meg a szabadpolcon v. a raktárban.
- Bibliográfiák* —————> A következő kérdésekre válaszolnak: Egy szerzőnek milyen könyvei jelentek meg? Milyen könyvek jelentek meg egy témáról?
- Számítógépes adatbázisok* ———> A leggyorsabban válaszolnak az információkeresés valamennyi kérdésére.

*számítógépes
adatbázisok*

A számítógépes adatbázisok. A hagyományos könyvtári eszközökön túl a számítógépes adatbázisok (bibliográfiák), és a lexikonok, az enciklopédiák, a szótárak CD-ROM változatai valamint a számítógépes könyvtári katalógusok is részei ennek a rendszernek. Sőt várható, hogy rövid időn belül ezek nagyrészt átveszik a könyvtárban a hagyományos eszközök szerepét.

A számítógép elektronikus adatfeldolgozása és visszakereső rendszere rendkívül meggyorsítja az olvasó tájékozódását. Pl. a keresés és válogatás hosszadalmas és fáradtságos munkáját a gép pillanatok alatt elvégzi. A rendszerezés és keresés menete a számítógépen többnyire a hagyományos keresési módok elveire épül.

A számítógépes könyvtári katalógusok és adatbázisok használatára való felkészülés legjobb gyakorlótere a könyvtár hagyományos eszköztára.

Az információs rendszer felépítése. *Az információs rendszer felépítésének alapja az ábécérend és a logikai rend. Ezzel a kétféle renddel találkozunk a könyvekben, a szabadpolcon, a katalóguscédlák és a bibliográfiák adatai között is.*

Az ábécé sorrend és a tartalmi rend az információs rendszerben kiegészíti egymást. Pl. a szépirodalmi könyvek rendezésére az ábécé gépies rendje alkalmasabb, az ismeretközlő könyvek pedig

tartalmuk szerzteágazó gondolati, logikai összefüggései szerint alkotnak rendszert a könyvtárban.

Mindkettő bővíthető, rugalmas rendszer. Az új információk, az új könyvek így bármelyik ponton minden további nélkül beilleszthetők akár a betűrendbe, akár a tartalmi, logikai rendszerbe.

A könyvek és az információk rendezési lehetőségeire még többször visszatérünk további fejezeteinkben.

Ismétlő gyakorlatok

Az információk rendje a könyvekben. Hogyan, milyen rendben közlik az információkat az ismeretközlő könyvek? Lapozz vissza könyvünkben Az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai c. fejezethez! Ismételd át, amit az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságairól korábban olvastál!

Milyen rendben közlik az ismereteket a lexikonok és a szótárak?

Milyen rendben közlik az ismereteket az enciklopédiák?

A könyvek rendje a könyvtárban. Mit olvastál az információk tartalmi rendjéről ebben a könyvben? Több helyen is találkozhattál vele.

Lapozz vissza ismét az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai c. fejezethez! Ismételd át, amit az enciklopédiák szerkezetéről korábban olvastál!

Most keresd meg a Mire való az utalás című fejezetet ebben a könyvben! Milyen tartalmi összefüggéseket tárhat fel az információk között az utalás?

Kövessd újra a Mire való az utalás? című fejezetben az Ablak-Zsiráf utalásrendszerét!

Üsd fel a könyvben azokat a további oldalakat, amelyeken szó van az ismeretek tartalmi, logikai rendjéről! Használd a tárgymutatót!

Ismételd át ezeket a részleteket az ismeretek tartalmi összefüggéseiről!

Az ismeretek, illetve a könyvek tartalmi csoportjaival részletesen foglalkozunk még A szabadpalc és A katalógusok című fejezetünkben.

A betűrend (ábécérend). Nézd meg a szépirodalmi könyvek nagyobb témacsoportjait a szabadpolcos könyvtárban! Milyen sorakoznak a könyvek a nagyobb témacsoportokban?

Nézd meg, mely nagyobb témacsoportokban sorakoznak az ismeretközlő könyvek a szabadpolcon! A nagyobb témacsoportokon belül milyen renddel találkozol?

Mi jellemző a betűrendre? Lapozz vissza a tárgymutató segítségével könyvünk megfelelő oldalaira! Ismételd át, amit a betűrendről korábban olvastál!

Mi a szoros betűrend? Tanulmányozd a szoros betűrendet a könyv végén lévő ajánló bibliográfiában! Kövesd nyomon

- a címek helyét a szoros betűrendben,
- a szerzők nevének sorrendjét,
- egy szerző több művének az elhelyezését,
- és az idegen szerzők nevének helyét a felsorolásban.

A könyvek betűrendes elhelyezésével részletesen foglalkozik még A szabadpole című fejezetünk.

Kézikönyvtár – kézikönyvek

„Van egy ország, Eldorádó,
 Am ott lakni volna ám jó.”
 Edvi Illés Pál

Hol van Eldorádó? Létezik-e egyáltalán? Kicsoda Edvi Illés Pál?

Mi a kintorna, hogy működik?

Mit jelent a feltarisznyál, a privatizáció, a tőzsde szó?

Mikor használjuk az „illa berek, nádak, erek” kifejezést?

Mi a blues? Mikor keletkezett? Kik a művelői?

Nap mint nap találkozhattok ilyen és hasonló kérdésekkel beszélgetés, tanulás, olvasás, televíziózás, rádióhallgatás közben. Jó volna pillanatok alatt választ kapni rájuk, pedig érdemes esetleg bővebben, részletezőbben is foglalkozni.

Érdemes a választ a könyvtárban keresni.

Ismerkedjünk a könyvtárral, kérdezzük, faggassuk a könyveket. Velük is úgy vagyunk mint az emberekkel, minél többet találkozzunk és beszélgetünk velük, annál jobban megismerjük őket.

A tájékozódás első lépése a kézikönyvtárba vezet. Gyors, rövid és pontos választ kérdéseinkre leginkább a kézikönyvek adnak. Segítenek még abban is, hogy úgy pontosítsuk és fogalmazzuk meg a problémát, hogy lássuk, melyik nagyobb könyvtári témacsoportban érdemes további információkat keresnünk.

*kézikönyvtár
 kézikönyv*

A kézikönyvekről, szerkezetükről és felépítésükről már sokat olvastál előző fejezeteinkben. Ismételd át, amit már tudsz a kézikönyvekről! Olvasd át a következő fejezeteket!

- Hogyan olvasunk? Mit olvasunk? Hogyan olvassunk? – Kézikönyvek
- Az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai

- A könyvtár információs rendszer
- Előgyakorlatok a könyvek és a könyvtárak használatához

Tanulmányaid során már sok kézikönyvet használtál. Melyek ezek?

Melyik kézikönyvet forgatod a leggyakrabban tanulás közben? És a szabadidődben?

Van-e otthon néhány kézikönyved? Melyek ezek?

Szüleidnek, nagyobb testvérednek vannak-e kézikönyvei? Használhatod-e őket?

kézikönyv

Mi a kézikönyv? *A kézikönyv a gyors tájékozódás eszköze. Nevét onnan kapta, hogy más könyvek tanulmányozása közben is gyakran kéznél kell lenniök. A szótárak, a lexikonok és az enciklopédiák kézikönyvek. A kézikönyvek a könyvtárban csak helyben olvashatók, nem veheted kölcsön őket.*

kézikönyvtár

Mi a kézikönyvtár? *A kézikönyveket és más gyakran használt könyvek összefoglaló neve: kézikönyvtár. A kézikönyvtár köteteit és a folyóiratokat a könyvtárban külön polcon vagy külön teremben helyezik el. Ez az olvasóterem.*

A könyvek rendje a kézikönyvtárban. *A kézikönyvtárban tartalmi rendben állnak a kézikönyvek. A nagyobb témacsoportokon belül pedig betűrend uralkodik.*

Legelől a teljességre törekvő nagy összefoglalások, az általános lexikonok és enciklopédiák találhatóak, majd a különféle témák összefoglaló kézikönyvei a szaklexikonok, a szakenciklopédiák és a különféle szótárak sorakoznak.

Az iskolai és a lakóhelyi könyvtár kézikönyvtárában együtt találsz a gyerekek kézikönyveit a felnőttekével.

Sokszor kell majd a felnőttek könyveit is forgatnod, hogy választsz kérdéseidre. Fejezetünkben ezért nem csak a gyermekek kézikönyveivel foglalkozunk.

Hogyan keresel információkat a szótárakban és a lexikonokban? *A szótárak és lexikonok szerkezetével és használatuk módjával az előző fejezetekben sokat foglalkoztál.*

*Kézikönyvtár a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi
gyermekkönyvtárában (Budapest, XII. Dágyly u. 9.)*

Ismételd át ezeket a tudnivalókat Az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai című fejezet segítségével!

Milyen eszközök segítik a szótárakban és a lexikonokban az információkeresést?

Keressd meg ebben a könyvben a tárgymutató segítségével következő kulcsszavakhoz tartozó tudnivalókat és gyakorlatokat: címszó, szócikk, szoros ábécé, élőfej, hasáb, lexikális jelek, utalás.

A kézikönyvetek legjobban használat közben ismerheted meg. Összegyűjtöttünk ezért néhány izgalmas kérdést, amelyekre a kézikönyvekben kereshetsz választ.

A kérdések mellett a margón feltüntetjük a válaszhoz használható kézikönyv nevének rövidítését.

A rövidítések feloldását keresd a Rövidítések jegyzékében! Itt megtalálsz a kézikönyv teljes címét.

A címek alapján az ajánló bibliográfiában megtalálsz a könyvek adatait.

Nem minden választ találsz meg az ajánlott kézikönyvben! Ebben az esetben a kérdés újra szerepel mindaddig, amíg el nem jutsz a válaszig.

Szótárak

„Sok szó van, hogy mindenről tudj beszélni”

*értelmező
szótár*

Szabadpólc

Versek

Mit jelent ez a szó? – Értelmező szótárak. Az idézet Charpentreau verséből való. Hasznos üzenetet tartogat számodra ez a vers, érdekes elolvasnod az egészet. Megtalálsz a Volt játékomban aranyalma című verseskötetben.

Keresd a könyv adatait hátul az ajánló jegyzékben!

KDsz

Mit jelent a video szó?

Mi a palindrom vagy palindroma?

Milyen talajon termelik a tormát?

Van-e kalamáris-od?

Tudod-e, mi az eldorádó?

Mikor használod a mellesleg szót? Mondj vele egy mondatot!

Mit csinál, aki mindig zsémbel?

Mikor van húshagyókedd?

Értelmezd az egy füst alatt kifejezést a szótár segítségével!

Mondd más szóval: faképnél hagy.

MÉKsz

Van-e ilyen szó a magyar nyelvben: eldorádó?

Melyik gyerekekre mondják, hogy nyaláns?

Sorolj fel néhány nyalánságot!

Ma hogy mondjuk Budapesten: tikmony?

Miből készül a rizottó?

Mit jelent a menü szó? Az élet melyik területein használják?

Hány jelentése van a kuka szónak?

Milyen kék a hupikék?

Milyen vörös a jajvörös?

Parkol vagy parkíroz egy autó? Mi a különbség a két szó jelentése között?

Értelmező szótárként is használható még a Magyar Larousse *MLESz* enciklopédikus szótár.

Mondd másképpen! – Szinonimaszótár. Fejezd ki a következő szavakat rokon értelmű kifejezésekkel!

- szinonima
- nápolyi (szelet)
- betétkönyv
- mártír
- cethal

MSzSz

Miért hívják a széket éppen széknak? – Szófejtő szótárak.

„Miért hívják a széket éppen széknak,
Miért mondjuk a késre, hogy kés,
Honnan tudjuk, hogy a boglya boglya?
Ki adott nevet a dolgoknak legelőszőr?”

szófejtő szótár

Ezt a verset megtalálod az Ami a szívedet nyomja című verseskötetben. Keresd meg a könyv adatait hátul az ajánló jegyzékben! Keresd meg a szabadpolcon is!

Szabadpolc
Versek

Mióta hívják a rikító kék színt hupikék-nek?
Hogyan került a hupi szócska a kék elé?
Mióta eszünk trappista sajtot?
Honnan származik a trappista szó?
Mióta játszanak ipiapacsos hunyót a magyar gyerekek?

MNyTESz

Az ipiapacs szó történetét elolvashatod még Szilágyi Ferenc: Fejtsünk szót! című könyvében.

Kézírási
Nyelvtudomány

Hogyan írjuk helyesen? – Helyesírási szótárak.

ELŐREGYÁRTOTTELEMEK
MADÁRLÁTTAKENYÉR
RABSZOLGALÁZADÁS
ALASZKAIFÉLSZIGET

helyesírási
szótár
MHSz

HKsz

Idegen szavak szótára **Idegen szavak magyar szövegben – Idegen szavak szótára.** Mit jelent a tele- előtag a televízió szóban?

ISzKKsz Keress a szótárban néhány tele- előtaggal kezdődő távközléssel és hírközléssel kapcsolatos szót!

MÉKsz Próbáld meg az előző két feladatot a MÉKsz-ral is megoldani! Melyik szótárral dolgoztál eredményesebben? Miért?
Mit jelent a poeta doctus kifejezés?

ISzKKsz Quo vadis? Ez egy híres lengyel regény címe. Mit jelent a kérdés? A könyv szerzőjének nevét megtalálod könyvünk ajánló bibliográfiájában. El is olvashatod ezt a könyvet.

ISzKKsz Nézz utána a vademecum szó jelentésének!
Mit jelentenek a következő latin mondások?

- Non scolae sed vitae discimus.
- Verba volant, scripta manent.

szakmai értelmező szótár **Szakmai értelmező szótárak.**
Kik használják a LOGO-t?

Mit jelent a menü szó, a „számítógépes” nyelvben?
Ki lehet-e fejezni a számítógéppel kapcsolatban használt program szót magyarul?

Az angol nyelvű számítógépes programok hogyan fejezik ki az útvonal szót?

Beszélgés, olvasás, tanulás, televíziózás közben sokszor találkozol olyan szavakkal és kifejezésekkel, amelyeknek nem egészen érted vagy csak sejtet a jelentését. A szótárak használatával pontosíthatod és bővítheted ilyenkor ismereteidet.

Vannak egynyelvű- és többnyelvű szótárak.

Az egynyelvű szótárak az ún. értelmező szótárak, amelyek egy nyelv szavait vagy annak egy részét magyarázzák, mondatba illesztik és szemléltetik.

A szavak helyes leírását a helyesírási szótárak segítik.

Egy nyelv szókészletének eredetét pedig a történeti vagy az ún. szófejtő szótárak követik nyomon.

A magyar nyelvű szövegekben előforduló idegen szót vagy kifejezést az idegen szavak és kifejezések szótárában érdemes megnézni.

Az egyes szakterületek idegen szavait és kifejezéseit a szakmai értelmező szótárakban keresheted.

A többnyelvű szótárak az idegen nyelvek tanulásánál tesznek hasznos szolgálatokat. Használatukat az angol, a német vagy más nyelvi feladatokkal kapcsolatban gyakorolod.

Jöjj velem! – A Móra Kiadó Vademecum sorozata.

Mi a palindrom? Keress rá példát!

*Nyelvi
vademecum
Vallási
vademecum*

Tamási Áron: Ábel a rengetegben című könyvének olvasása közben találkozol pl.a következő szavakkal. Mit jelentenek?
prédikál, prímás, gárdián, hozsanna

Átmenet az értelmező szótárak és a kislexikonok között a Móra Kiadó Vademecum című könyvsorozat. Érdemes megismerkedni a művészeti, történelmi vademecummal is.

Szólás- és kifejezéstárak

Keress a következő kifejezések jelentését és eredetét a megjelölt könyvekben!

*szólás- és
kifejezéstár*

Illa berek, nádak erek.
Alszik, mint a mormota.

Híves Márta: Nem árulok zsákba-
maeskát

Sok van a rovásán.
Több is veszett Mohácsnál.

Gyapay – Megyer – Ritoók: Ki
mondta, miért mondta?

Ordít, mint a fába szorult féreg.
Vargabetűt csinál.

O. Nagy Gábor: Mi fán terem?

A szerencse forgandó.

O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások

Keress még olyan kifejezést a Kulcsszó: szerencse könyvben, ami ugyanazt a gondolatot fejezi ki, mint a szerencse forgandó.

Nincs új a nap alatt.

Járt utat a járatlanért el ne hagyj!
Csizmadia Károly: Bibliai eredetű szállóigék és közmondások

Ecce homo.

Nihil sub sole novum.

Bánk József: Latin bölcsességek, szállóigék

A szólás és kifejezéstárak a szótárak mellett találhatóak a kézikönyvtárakban. Szerkesztésmódja mindegyiknek más. Mielőtt keresel bennük valamit, tájékozódj használatuk módjáról!

Jelképek és jelképtárak

jelképtár Minden, ami körülvesz bennünket – legyen az a természet vagy az ember alkotása – őseink számára egykor többet jelentett önmagánál. Sokat mondó jel, jelkép is volt egyben. Mindenkinek meg kell ismernie ezt az örökséget, ha a kultúrában, az irodalomban, a művészetekben el akar igazodni.

Szerencsés esetben anyanyelveddel együtt a jelképek, a szimbólumok nyelvét is megtanulod. A népi mondókák és a népmesék közvetítik számadra leginkább ezt az örökséget. Később a sok beszélgetés, olvasás, televíziózás bővíti folyamatosan a szavak pusztá jelentésének határait.

Olvasás-, irodalom- és rajzórákon sokat találkozol a jelképek üzenetével.

AZs, KDsz, MÉKsz, ISzKKsz Nézz utána több szótárban a jelkép és a szimbólum szavak jelentésének!

Nézz utána a magyar népművészeti alkotások néhány jelképének!

Milyen jelképes jelentése lehet a hetes számnak és a többszörö- *Jelképtár*
seinek?

Miért tekintjük a patkó-t szerencsehozó jelképnek?

Miért állítunk májusfát?

Milyen jelképi tartalmat hordoz a páva a magyar rabénekekben?
(Felszállott a páva ...)

Ki vagy mi lehet táltos? Mi a szó jelentése? Mit jelképez a táltos
a magyar népmesében?

Milyen ősi jelképek tükröződnek a csodaszarvas mondában?

Nézz utána a könyv szóhoz tapadó jelképeknek!

A magyar szavak jelképi öröksége csak részben bontakozik ki az értelmező szótárakból. Vannak kimondottan jelképek megfigyeltét nyújtó kézikönyvek, ún. jelképtárak is. Ezek is a szótárak mellett találhatóak a kézikönyvtárakban.

Általános lexikonok

*A lexikon ismerettár. Betűrendben sorakozó címszavakban, illetve általános
szócikkekben sorolja fel az ismereteket. lexikon*

Gyermeklexikonok. Mire válaszolnak és mire nem válaszolnak a *gyermeklexikon*
gyermeklexikonok?

Válaszolj az alábbi kérdésekre a gyermeklexikonok segítségével!
Ha kérdéseidre egyetlen kézikönyv nem válaszol, mindig keress
tovább! Ha szükséges, kérj segítséget!

Hal-e az ebihal? *AZs*

Melyik a legnagyobb bogár?

Mit csinál, aki edzi magát?

Micsoda a denevér?

Mi a video?

Kicsoda Janikovszky Éva?

Miért termelik a tormá-t? *KGyL*

Mi a privatizáció?

Mire való a postai irányítószám?

Mikor van pünkösöd? Mit ünnepelünk pünkösöd-kor?

*Lexikonok a Budapesti Tanítóképző Főiskola
Gyakorlóiskolájának kézikönyvtárában*

Mit írt a gyermekeknek Janikovszky Éva?
Milyen népek meséi vannak az Ezeregyéjszakában?

CsoKGYL

Mit csinál, aki cselleng?
Hogy működik a kintorna?
Hogyan lehet álcázni valakit?
Milyen pénzek vannak a világon?
Mi a video?
Melyik kiadóban dolgozik Janikovszky Éva?
Hogyan működik a kintorna?

ML

Mi a blues?
Ki írta a Péter és a farkas zenéjét?
Mi az információ?

Hogyan került át Európába az Ezeregyéjszaka című mesegyűjtemény?

Ki fordította először magyarra az Ezeregyéjszaka meséit? Mikor?

Miből készül cola?

Mi a palindrom?

Kicsoda Tamási Áron?

Melyek a kézikönyvek fajtái?

ML

Mi a kommunikáció?

Mikor írta Petőfi a János vitézt?

Melyek Afrika legnagyobb folyói?

Mi a bináris kód? Melyik számrendszerre épül? Melyik információkereső játék elve ismerhető fel benne? Te is szoktad játszani.

A gyermeklexikonok általános lexikonok. Szócikkeik a tudományok minden területét felölelik. Mindenfélét kérdezhetek tőlük. Mégsem biztos, hogy minden kérdésre válaszolnak. Ha valamit nem találsz meg bennük, mindig más lexikonban keress tovább!

Nagyon hasznos, ha minél többet forgatod őket. Sok szót és ismeretet tanulsz meg belőlük, és gyakorolod az ábécés keresést is.

A könyvtárakban a gyermeklexikonok mellett ott vannak a nagyobb, az általános használatra készült lexikonok is. Bátran vedd kezvedbe ezeket is!

Nagyobb általános lexikonok.

*általános
lexikon
AkKI*

Micsoda a blues?

Mi a memória?

Létezik-e Eldorádó (El Dorado)? Honnan kapta a nevét?

Mi a Pégaszosz (Pégazus) a görög kultúrában?

Minek a jelképe a Pégazus?

Kicsoda Tamási Áron? Mikor élt?

Miből készül a kóla? Mi terem a kólafán?

Hol élnek a hottentották? Kik nevezték el így őket?

Mi a Biblia pauperum?

AiKI

Mi a címe Bartók Béla leghíresebb baletzenéjének?

Miről nevezetes az Őrség?

Hol vannak skanzenek Magyarországon?
Mikor élt és alkotott Weöres Sándor?
Hol született Tamási Áron?
Micsoda a printer?

MLESs

Mi az állatöv? Melyek az állatöv jegyei?
Kik voltak az Árpád-ház jelentősebb királyai?
Milyen hosszú kb. az Alpok hegységrendszere?
Hogy kerültek át Európába Aiszoposz meséi?
Mit jelent a busó szó?
Mi a busójárás?

Ne tévesszen meg ennek a kézikönyvnek a címe! Magyar Larousse enciklopédikus szótár ábécés szerkezetű értelmező szótár és általános lexikon.

MNI

Milyen alakú az amfora?
Mennyi volt Amszterdam lakosainak száma az 1990-es években?
Mi a teljes neve Amicisnek, a Szív című ifjúsági regény írójának?
Mikor uralkodott I. Ahmed? Milyen szerepet játszott a magyarországi török hadjáratokban?
Mire mondjuk, hogy abrakadabra? Miből származik ez a szó?
Láttál már akciófilmet? Mi a jellemzője az akciófilmeknek?

RNI

Eldorádó (El Dorado)
csodaszarvas
Kinizsi Pál
számítógép
televízió

A 20. század elején jelent meg a Révai nagy lexikona, azóta sem adtak ki terjedelmesebb magyar általános lexikont. Ha megvan a könyvtárban, érdemes a több mint húsz kötet egyikébe bepillantani.

Egy általános lexikon használhatóságának mértékét jelentősen befolyásolja a megjelenésének az ideje. A legfrissebb információkat csakis a legújabban megjelent kiadványokban kereshetjük.

Nézd meg könyvünk ajánló bibliográfiájának adataiban, hogy melyik a legújabb az ott feltüntetett általános lexikonok közül! Lehetséges, hogy ma már van ennél újabb is a könyvtárakban.

As általános lexikonok az ismeretek teljességének bemutatására törekvő betűrendes szerkezetű kézikönyvek.

Akkor használjuk őket, ha gyorsan akarunk információhoz jutni, és megelégszünk annak rövid, tömör közlésével. (Az általános lexikonok mellett vannak szaklexikonok is, melyek egy-egy szakterület ismeretanyagára korlátozódnak.)

Megfigyelheted, hogy a kislexikonokban gyorsabb a keresés, de minél nagyobb, terjedelmesebb egy lexikon, annál több címszó és részletező információ van benne.

Idegennyelvű általános lexikonok. A világ egyik legterjedelmesebb általános lexikona az Encyclopedia Britannica.

Ha tudsz angolul, érdemes ebbe is bepillantani. A nagyobb könyvtárakban megtalálható.

Lexikon a számítógép képernyőjén

Legújabban néhány lexikon, így pl. az Akadémiai kislexikon vagy az angol nyelvű Encyclopedia Britannica a hagyományos könyv alak mellett elektronikus úton rögzített, CD-ROM-on tárolt változatban is megjelenik. A CD-ROM változat számítógéppel olvasható le. Ez a forma gyors keresést és sok találatot biztosít, ezért ez jövő modern adattára.

*számítógépes
lexikon*

Az információkeresés elvei lényegében hasonlóak, de a keresési technika merőben más a számítógépen rögzített információk között, mint a hagyományos lexikonokban. Elég csak begépelni azt a szót, amelyről tudni akarsz valamit, s a program megkeresi és felkínálja a vele összefüggésben lévő szavak teljes választékát. Nemcsak a címszót keresi meg, hanem minden olyan szócikket, amelyben a beírt szó előfordul. Érdeklődésedtől és idődtől függ a továbbiakban, hogy mennyit és milyen részletesen tanulmányozod a keresett szóhoz tartozó információkat. Mindenképpen válogatni kell belőlük.

A számítógépes információkeresés a dolgok és jelenségek lényegét kifejező szavakra épül. Igén fontos ezért a lényeg felismerése

és rövid, egyszavas megfogalmazása, bármit is keresel. A részletező információk kiválogatásához pedig a szavak közötti tartalmi összefüggések felismerésére lesz a legnagyobb szükséged.

A számítógép a kiválasztott információkat utasításodra ki is nyomtatja.

Tegyük egy próbát!

Létezik-e Eldorádó (El Dorado) ország vagy város?

Hol van? Mikor keletkezett? Miről nevezetes?

Kérdéseinket tömöríteni kell. Ki lehet-e fejezni egyetlen szóval a fenti kérdéseket vagy több szó is szükséges hozzá?

Láttuk a hagyományos kézikönyvekben, hogy az Eldorádó szó írásának legalább két változatát alkalmazzák. Most arra is kell gondolnunk, hogy angol nyelvű segédeszközzel dolgozunk. A következő két kulcsszó lesz a keresés alapja:

Eldorado El Dorado

Még kell még azt is határoznunk, hogy ez a két kulcsszó milyen tartalmi kapcsolatban van egymással. Ebben az esetben:

Eldorado *va*gy El Dorado

Ezután kezdhetjük el a munkát a számítógéppel.

Begépeljük a billentyűzeten a kulcsszavakat a következő formában:

Eldorado *va*gy (*or*) El Dorado

Ezután utasítást adunk a keresésre. Megnyomjuk a KERES (Search) gombot.

Kis várakozás után megjelenik a képernyőn az az önálló szócikk, amelynek a címszava:

Eldorado *va*gy El Dorado

Ezeket a szócikkeket elolvashatjuk vagy kinyomtathatjuk.

Ha még további információkat is meg akarunk tudni, újabb utasításunkra a gép megjeleníti azoknak a szócikkeknek a részleteit, amelyekben a keresett kulcsszavak valamilyen vonatkozásban szerepelnek. Pl.: olyan címszavakat olvashatunk a képernyőn, amelyben a keresett kulcsszó

- egy földrajzi hely;

- egy személy, aki a kulcsszóval kifejezett földrajzi helyen született;
- egy irodalmi mű v. más művészi alkotás, amelynek címe megegyezik a kulcsszóval stb.

Az utóbbi elméletben megfelel annak a technikának, amikor a hagyományos lexikonokban utalásról utalásra keresünk. A gép azonban mérhetetlenül több lehetőséget képes feltárni pillanatok alatt.

Ezeknek a számát szerencsére korlátozni lehet, különben elvesznénk az adathalmazban. Például megadhatjuk, hogy összesen tíz szócikk részletét jelenítse meg a a program.

Válogatni kell még ezekből is igényeink szerint. A kiválasztott címszót újabb utasításra részletesen is olvashatjuk a képernyőn, vagy ki is lehet nyomtatni.

Szaklexikonok

Mit jelent a Biblia szó?

ÁZsu

Miért mondják, hogy a Biblia Isten népének könyvtára?

Hány könyv van a Bibliában?

Nevezd meg a Biblia könyveinek két nagy csoportját!

Mit ünnepel a keresztény világ húsvétkor?

Mi a zsoltár?

Miből raknak boglyát? Hogyan?

NL

Honnan származik a vasorrú bába kifejezés?

Hol van az Óperenciás tenger?

Mivel festik a húsvéti tojást?

Milyen hagyományok fűződnek a zöldághoz?

Hogyan zajlik a tavaszi zöldágjárás (zöldághordás)?

Mi a szerepe a tornácnak a népi építkezésben?

Mire való a fogaskerék?

TtKI

Melyek a háromszög nevezetes pontjai és vonalai?

Mi az írisz? Ebben a lexikonban így találod: irisz.

Melyik állat maradványa a kecskeköröm?

Melyek a coca-cola legfontosabb alkotóelemei?

Milyen betegséget okoz az embereknek az A vitamin hiánya?
Mivel foglalkozik az elektronfizika?
Mi az atomreaktor másik neve?

*KDL –
Technika c.
kötete*

Melyik az ókori világ hét csodája?
Mióta tagja Magyarország a nemzetközi vonalkód-szövetségnek?
Miért lehetetlen örökmozgót létrehozni?
Mikor helyezték üzembe Magyarországon az első omnibuszt?
Mire való a LOGO programnyelv?

ZL

Honnan származik a blues?
Mikortól terjed a blues a nagyvárosokban?
Mi a blues zenei formája?
Milyen zeneművet alkotott Prokofjev a gyerekek számára?
Mikor aratja első sikereit hazánkban Bartók Béla?

*Ki kicsoda a
magyar
gyermekiroda-
lomban?*

Milyen műveket írt a gyerekeknek Janikovszky Éva?
Mikor adták ki Nemes Nagy Ágnes: Bors néni könyve c. al-
kotását?

Tamási Áron írt-e gyerekeknek?

MIL

Mikor jelent meg Tamási Áron Ábel trilógiája?
Mi a három kötet címe?
Hol született Tamási Áron?
Mikor halt meg? Hol van eltemetve?
Melyik században élt és alkotott Edvi Illés Pál?
Mikor jelent meg először a XX. században az Én újságom című
gyermeklap?
Ki volt a szerkesztője?
Mi a könyvek ún. fakszimile kiadása?
Mikor jelent meg Sütő András: Anyám könnyű álmot ígér c.
regénye?

A magyar irodalmi lexikon 1963–1965 között jelent meg. Szemlélete ma már túlhaladott, és természetesen nem foglalkozik irodalmunk 1965 utáni szakaszával. Ha megvan a könyvtárban, célzerűbb az Új magyar irodalmi lexikont használni.

ÚMIL

Mikor és hol halt meg Tamási Áron?

Hol temették el Tamási Áron-t?

Mikor jelent meg Sütő András: Anyám könnyű álmot ígér című regénye?

Mi Nemes Nagy Ágnes gyermekvers-köteteinek a címe?

Mikor zárult le Weöres Sándor életműve?

Mikortól jelenik meg a Kincskereső c. gyermek és ifjúsági irodalmi folyóirat? Melyik városban adják ki?

Ki dolgozta fel regényben Juliánus barát életét?

Mikor jelent meg a Juliánus barát c. regény?

Kik a Pál utcai fiúk főszereplői?

IAL

Ki írta a Pál utcai fiúk c. könyvet?

Melyik történelmi regény hőse Bornemissza Gergely?

Keresd meg a lexikonban az Egri csillagok szereplőinek nevét!

Melyik irodalmi mű szereplője Harpagon? Ki írta ezt a művet?

Az Irodalmi alakok lexikonában megtalálod a szerzők és a művek mutatóját is. Segítségével összegyűjtheted egy-egy irodalmi mű szereplőinek a nevét. Ha megkeresed a szócikkeket, képet kapsz a művek eseményeiről is.

Mi az eredeti neve Mark Twainnek?

VKe

Mit jelent a Mark Twain álnév?

Ki írt magyarul könyvet Mark Twain világról?

Olvastad-e a Tom Sawyer kalandjai c. könyvet?

Mikor írta Antoine de Saint Exupéry A kis herceg c. művét?

Mi A kis herceg eredeti címe? Mikor jelent meg először magyarul?

Kiesoda Pamela Travers a Csudálatos Mary írója?

Mit olvashatnak a magyar gyerekek Pamela Lyndon Travers író-tól?

Ki fordította magyarra a Csudálatos Maryt?

Mikor jelent meg először magyarul?

Mi a Csudálatos Maryról szóló könyvek címe?

A szaklexikon egy-egy szakterület ismeretanyagát tudományos igényvel feldolgozó betűrendes szerkezetű kézikönyv. Akkor használjuk, ha valmiről szakszerű, részletes információt szeretnénk kapni.

A szaklexikonoknak általában van egy kisebb és egy terjedelmesebb változata. A kislexikonok sokszor nem elegendők problémánk megoldásához.

A legfrissebb kiadású szaklexikonokat érdemes használni.

Életrajzi lexikonok

MÉL Ki volt Kinizsi Pál?

Hogyan alakult Kinizsi Pál sorsa Mátyás király halála után?

Ki írt róla ifjúsági regényt? Érdemes elolvasni!

Képzelt vagy hiteles személy-e a Kinizsi Pál című regény egyik alakja Magyar Balázs?

Ki volt Jelky András? Melyik város őrzi ma is az emlékét?

Mikor írtak először regényt róla?

Hevesy Lajos Jelky András című könyvtét ki dolgozta át a mai gyerekeknek?

Miről nevezetes a magyar zenei életben Székely Mihály?

Miért Szabó Ervin nevét viseli a fővárosi könyvtár?

A Magyar életrajzi lexikon magyar történelem és művelődéstörténet már nem élő jelentős személyiségeinek életrajzi adatait tartalmazza. Folyamatosan jelennek meg kiegészítő kötetei, azokat is érdemes megnézni. Ha sikertelenül búvárkodsz benne, helyette egy nagy általános lexikont vagy a megfelelő szaklexikont fordasd.

EKEV Milyen körülmények között élt és alkotott Michelangelo?

Milyen tudományos felfedezések fűződnek Albert Einstein nevéhez?

Magyar és Hány nagylemeze van HOBO-nak?

nemzetközi Ki Mi a teljes neve?

kicsoda Hol él ma Sütő András?

Mikor készült Rubik Ernő bűvös kockája?

Hány éves Polgár Judit sakkvilágbajnok?

Kicsoda Andrzej Wajda?

Mindig a legújabb kiadású Ki kicsoda című kiadványt keresd a kézikönyvtárban!

A Magyar és nemzetközi Ki kicsoda újabb CD-ROM változatban is hozzáférhető.

Az információkeresés módja a lexikonokban

Sok kérdést vetettünk fel ebben a fejezetben, amelyekre a lexikonokban találtál választ. Vizsgáld meg sorban újra a fejezet kérdéseit! Melyek voltak a lexikonok használatához vezető leggyakoribb kérdőszavak?

Jól megfigyelted-e, hogy a kérdések lényege egyetlen szóval kifejezhető? Ez az egyetlen szó a kulcsszó.

A lexikonokban mindig a kulcsszó a keresés kiindulópontja. Ha a kulcsszót megtalálod a címszavak között, a szócikkek rövid, tömör meghatározást adnak róluk. Lássunk egy-két példát!

A kérdés:	Micsoda a denevér?
A keresés alapja, a kulcsszó:	denevér
A válasz:	A denevér → emlősállat → állat → élőlény.
A kérdés:	Micsoda a cseresznyefa?
A keresés alapja, a kulcsszó:	cseresznyefa
A válasz:	A cseresznyefa → gyümölcsfa → fa → növény → élőlény

Ez a meghatározás egyben megadja azokat a nagyobb témacsoportokat, amelyekben érdemes lesz az összefoglaló kézikönyvekben vagy a szabadpolcon, sőt a katalógusban is részletező olvasmányt keresni akár a denevérről, akár a cseresznyefáról vagy bármi más témáról.

Enciklopédiák

Az előző fejezetben felvetett kérdésekre a lexikonok csak lényegre törő, rövid választ adtak. Ha részletesebben, az összefüggésekre is kitéintően akarsz egy kérdéssel foglalkozni, akkor enciklopédiát vagy más összefoglaló kézikönyvet használj.

Az enciklopédiák ismerettárak. Az általános enciklopédiák az ismeretek teljességének a bemutatására törekssenek. A szakenciklopédiák egy-egy tudományterület egészének a bemutatását vállalják.

Általános enciklopédiák	Szakenciklopédiák
Képes gyermekenciklopédia	Az állatvilág enciklopédiája
Kérdések könyve	A technika nagy enciklopédiája
Larousse diákenciklopédia	Tini enciklopédia
Larousse enciklopédia, Memo	Tudománytár gyermekeknek

Nézz körül a kézikönyvtárban!

Mely enciklopédiák vannak meg iskolád vagy lakóhelyed könyvtárában?

Melyek a legújabb kiadású enciklopédiák iskolád vagy lakóhelyed könyvtárában?

Az enciklopédiák szerkezetével és használatuk módjával az előző fejezetekben sokat foglalkoztál. Mit olvastál az enciklopédiák szerkezetéről? Megtaláld Az ismeretközlő könyvek szerkezeti sajátosságai című fejezetben!

Milyen eszközök segítik az enciklopédiákban az információkeresést? Keresd meg könyvünkben a tárgymutató segítségével a következő kulcsszavakhoz tartozó gyakorlatokat: tartalomjegyzék, mutató.

Általános enciklopédiák.

- ME* *A legkisebbek általános enciklopédiái.* Hogyan készül a könyv?
Mi minden van egy repülőtéren?
Mit láthatsz egy tengeri halászkikötőben?
- NLK* Hogyan készül egy televízió-műsor?
Milyen eszközök kellene egy televízió-műsor elkészüléséhez?
Milyen szakemberek dolgoznak egy televízió-műsoron?
- UEGy* Miért váltakoznak az évszakok?
Miért van a növényeknek virágja?
Miért hálnak ki a kézműves mesterségek?
Ki volt Artúr király és kik voltak a kerekasztal lovagjai?
Miért szavaznak az emberek?

Mióta írnak őseink latin betűvel?

KV

Mi a kódex? Hogyan készül?

Mi a miniatúra?

Mikor készült az első nyomtatott könyv?

Merre megy a Göncölszekér az égen?

MNEK

Miért hullanak le ősszel a levelek?

Beleakad-e a denevér az ember hajába?

Milyen év a szökőév?

Miért egyformák az ikrek?

A legkisebbek általános enciklopédiái legtöbbször kérdés-feleltől álló fejezetekből állnak. A kérdéseket a tartalomjegyzékben keresheted. Betűrendes mutató sajnos nincs mindegyikben.

Általános enciklopédiák nagyobb gyerekeknek. Olvasd el a *Hogyan használd a könyvet?* című fejezetet!

KGYeSs

Melyik az a probléma, amely éppen foglalkoztat?

Fogalmazz meg egy kérdést róla!

Határozd meg a témáját néhány szóval!

Fejezd ki ennek a témának a lényegét egy vagy több kulcsszóval!

Keressd ezt a témát a címszavak tartalomjegyzékében!

Keressd a kulcsszó vagy kulcsszavakat a mutatóban!

Üsd fel sorban a megfelelő oldalakat!

Keressd meg a szövegben, és olvasd el az információkat!

Melyik két találmány jóvoltából válhatott valóra az űrrepülés?

KGYeSs

Mi indítja el az űrrepülőgépet a Föld körüli pályára?

Hányszor lehet egy űrrakétával Föld körüli pályára indulni?

Olvasd el a *Hogyan használd a könyvet?* című fejezetet!

TNK

Van-e olyan kérdés, amelyre éppen most választ keresel?

Fogalmazz meg ezt a kérdést röviden és pontosan!

Határozd meg a témáját néhány szóval!

Fejezd ki ennek a témának a lényegét egy vagy több kulcsszóval!

Keressd ezt a témát a címszavak tartalomjegyzékében!

Keressd a kulcsszó vagy kulcsszavakat a mutatóban!

Üsd fel sorban a megfelelő oldalakat!

Keressd meg a szövegben, és olvasd el az információkat!

- TNK* Mikor volt az első holdexpedíció (holdutazás)?
Ki volt az első ember, aki a Holdra lépett,
Kik voltak a következő holdutazók?
Keress képet a holdkompról!
Mely részei vannak a holdkompnak?
- LDe* Olvasd el az Előljáróban ezt kell tudnod a Larousse diákencik-
lopédia használatáról c. fejezetet!
Melyek a Föld legmagasabb vulkánjai?
Milyen formája lehet a vulkánoknak?
Hogyan ébrednek fel a vulkánok?
Milyen kapcsolatban van a vulkán kitörése a földrengésekkel?
Mit csinálnak a vulkanológusok?
- LEM* Mi jellemzi a Gergely-naptárt?
Melyek a legismertebb mai játékok?
Mióta játszanak a világon monopolyt?
Mi hívta életre a monopoly játékot?
Kik a sakk világbajnokai az utolsó évtizedben?
- TtGy* **Szakenciklopédiák gyerekeknek.** Gyűjtsd össze a könyvtárban a
Móra Kiadó Tudománytár gyermekeknek c. soroztából az állatvilág-
gal foglalkozó köteteket!
Keress információkat a farkasokról! Melyik kötetben keresed?
Fogalmazd meg a kérdést, amelynek alapján keresel! Pl: Miért
üvöltenek a farkasok?
Fejezd ki egyetlen szóval: Miről keresel információt? Pl: farkas
- TtGy* Mit esznek a denevérek?
Milyen fajta denevérek vannak?
Hogyan talál haza a postagalamb?
Mit eszik a panda?
- ÉKe* Az élővilág kisenciklopédiája életterenként sorakoztatja fel a
világ élőlényeit.
Milyen élettereket sorakoztat fel?
Melyik a struce(madár) élettere?
- ÁE* Nézd meg a kézikönyvtárban hány kötetből áll Az állatvilág en-

ciklopédiája című sorozat?

Mi a kötetek címe?

Keresd meg ugyanott a sorozat újabb, összefoglaló köteteit is!

Mi az összefoglaló kötetek címe?

Keress képeket a krokodilról!

Tudod, hogy a krokodil hulló. Ez a kulcsszó segít a keresésben.

Válaszd ki a megfelelő kötetet a sorozatból!

Használj az állatnevek mutatóját!

Melyik a legközelebbi csillag?

Mekkora Nap?

Mennyi a hőmérséklet a Nap felszínén?

Kik az asztronauták? Mivel foglalkoznak?

Hogyan öltözködnek az asztronauták?

*TNE Csillagok
és bolygók c.
kötete*

*TNE Űrutasítás
c. kötet*

A technika nagy enciklopédiája hat egybefűzött kötetből áll: Csillagok és bolygók, Űrutasítás, Sugárhajtású repülőgépek, Autók, Motorok, Vonatok. Minden kötetnek önálló oldalszámozása, külön tartalomjegyzéke és mutatója van. Összefoglaló tartalomjegyzéket és mutatót hiába keresel benne.

Ki evett a világon először szendvicset?

Hogy hívják Mexikóban a kukoricalepényt?

Mikor találta fel Morze a távirót?

Hol volt Morze első táviróvonala?

*TE Mindennapi
kenyerünk c.
kötete
SZT
Elektromosság
c. kötet*

Sokféle külön kötetekből álló képes enciklopédiát találsz a kézikönyvtárban. A legnépesebb sorozat a Szemtanú – Tudomány, a Szemtanú – Kísérletek, a Szemtanú – Művészetek sorozat és a Tini enciklopédia.

Az információkeresés módja az enciklopédiákban. Mit tapasztaltál az enciklopédiák használatáról az előző gyakorlatsorban? Megfigyelhetted, hogy az enciklopédiákban és más összefoglaló kézikönyvekben a tartalomjegyzékben mindig a téma szerint kereshetsz, a mutatókban pedig a témához tartozó kulcsszavak segítségével juthatsz információkhoz.

*információ-
keresés
enciklopédiá-
ban*

Az enciklopédiákban mindig a téma meghatározása és a kulcsszó kiemelése a keresés kiindulópontja.

A témát a tartalomjegyzékben, a kulcsszavakat a mutatóban keresheted. Lássunk egy példát:

A kérdés: Madár-e a denevér?

A téma: élőlény → állat → madár?
élővilág → állat → emlősállat?

Ezeket a témákat keresheted a tartalomjegyzékben.

A kérdés? Mi a denevér?

A kulcsszó: denevér

Ezt a kulcsszót keresheted a betűrendes mutatóban. A kulcsszó melletti oldalszámok segítségével kereshetsz a szövegben információkat a denevérről.

Ha megnézed azoknak az oldalaknak az előfejét, amelyeken a denevér szóról olvashatsz, tájékoztatást kapsz arról is, hogy a denevérről pl. az Állatokról szóló fejezet *Kisemlősök* című alfejezésben olvashatsz bővebben.

A téma jó körülhatárolása és a fejezetek, alfejezetek címe az enciklopédiákban azt is megmutatja, hogy a könyvtárban mely nagyobb témacsoportokban érdemes egyéb könyveket, részletező információkat keresni egy adott problémáról.

Mi van még a kézikönyvtárban?

Határozó kézikönyvek.

Mi a drágakő?

Drágakő-e a borostyán, az elefántesont, a koráll, az igazgyöngy?

Mi a briliáns?

Melyik a gyémánt leggyakoribb csiszolási formája?

Hogyan lehet megkülönböztetni a valódi drágakövet a hamisítástól?

Mielőtt használod ezeket a kézikönyveket, olvasd el a bevezetés tanácsait a könyv használatához és a tájékozódj a mutatókról!

*Drágakövek
/Határozó
kézikönyvek/*

A kézikönyvtárban többféle határozókönyvet is találsz. Ilyen pl.a Határozó kézikönyvek, A kis természethatározó, a Természetkalauz, a Búvár zsebkönyvek, a Kolibri és a Fürkész könyvek sorozat. E kötetek segítenek a természeti jelenségek, a növények, az állatok, a kőzetek legfontosabb jellemzőinek összegyűjtésében, rendszerezésében.

Nézd meg a kézikönyvtárban a Határozó kézikönyvek köteteit!

Kézikönyvtár

Nézd meg a betűrendes katalógusban, hogy miféle kötetekből állnak a következő sorozatok:

Betűrendes katalógus

- Határozó kézikönyvek,
- Kis természethatározó,
- Természetkalauz,
- Búvár zsebkönyvek,
- Kolibri könyvek.

Összefoglaló kézikönyvek, adattárak, címtárak, atlaszok, kronológiák. Valamennyi tudományág összefoglaló kézikönyvei itt sorakoznak. Ilyenek például a nagy Brehm, Az állatok világa vagy a Magyar irodalomtörténet.

Összefoglaló kézikönyvek

Itt sorakoznak még a legkülönfélébb adattárak, címtárak, atlaszok és krónikák is. Mindezekkel nem tudunk részletesen foglalkozni, de legalább vess egy pillantást a legfrissebb krónikákra. Nézz utána például a következőknek:

Mi történt 1848-ban Amerikában (Egyesült Államokban)? Szövegeket és képeket keress!

Az emberiség krónikája

Az emberiség krónikája egyszerre kézikönyv, adattár, képgyűjtemény, időrendi gyűjtemény (kronológia) és lebilincselő olvasmány. A kortárs szemével tekinti át az emberiség történetét a kezdetektől napjainkig. Függelékében felsorolja a világ összes Nóbel-díjasát és pápáját 1989-ig. Röviden összefoglalja továbbá a Föld ma létező államainak történelmét is. Az időrend és a névmutató szerint tájékozódhatsz benne.

Milyen technikai újdonságok születtek a világban 1848-ban? Találsz-e magyar vonatkozású adatokat? Melyeket?

A technika krónikája

Keresd naptárszerűen az 1948-as évszámot!

Tájékozódj! Milyen adatokat találsz a Függelék-ben?

Hányféle mutató segíti tájékozódásodat?

Nézd át könyvünk kislexikonját!

Írj ceruzával 'K' betűt azon címszavak elé, amelyek a kézikönyvekkel vagy a kézikönyvtárral kapcsolatban vannak.

Hány címszót jelöltél meg? Ha legalább húszat, akkor jól dolgoztál.

Játék: Ki emlékszik rá jobban?

Üljetek körbe! Nyissátok ki könyveteket a kislexikkonnál!

Kérdezzétek egymástól a kézikönyvtárral kapcsolatos címszavakat!

Válaszadás előtt szabad megkeresni és elolvasni a címszót a kislexikonban.

Az nyer, aki a legtöbb pontos választ adja.

A szabadpolc

A könyvek szabadpolcos elhelyezését tapasztalhattad már iskolád vagy lakóhelyed könyvtárában.

Sok ismeretet is szereztél már a szabadpolc rendjéről ebben a könyvben is.

Ismételd át ezeket a tudnivalókat a következő fejezetek segítségével:

- Dióhéjban a könyvtárról,
- A könyvtár információs rendszer.

A szabadpolc az információs rendszer része. Az olvasó szabadon válogat az információs rendszerben. Vagy egy meghatározott témájú könyvet, vagy egy szerző adott művét keresi. Pl. a népszokásokról, a számítógépekről, a magyar történelemről akar olvasni valamit, vagy egyenesen Dömötör Tekla, Szűcs Ervin vagy László Gyula, Molnár Ferenc vagy Tatay Sándor könyvét akarja megtalálni.

A szabadpolcos keresés a könyvtári tájékozódás második lépése.

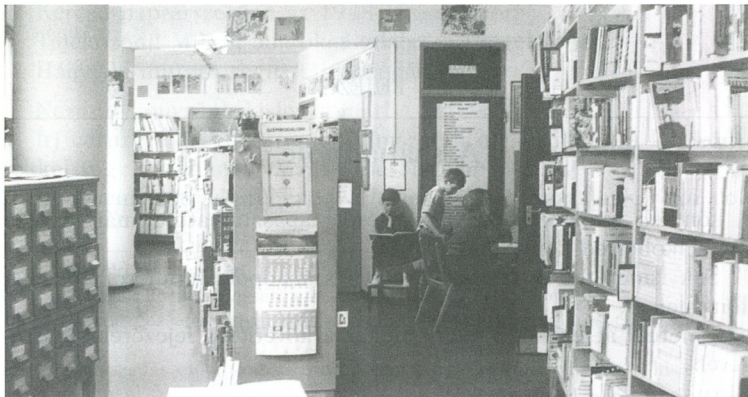
Ha a kézikönyveknél bővebb kifejtését keressük egy témának, önálló könyvet vagy részletesebb tanulmányt keresünk róla a szabadpolcon.

Tájékozódás a szabadpolcon. A szabadpolcon külön témacsoportban találjuk a szépirodalmi és az ismeretközlő könyveket.

Mind a két nagy egységben kisebb csoportok lehetnek.

A szépirodalmi könyvek rendje a szabadpolcon

A szépirodalmi könyvek csoportjai nem minden könyvtárban azonosak. Különösen az iskolai és a lakóhelyi könyvtár szépirodalmi könyveinek elhelyezésében lehetnek nagy különbségek.

*A szépirodalom és az ismeretközlő könyvek
szabadpolcos elhelyezése a Budapesti Tanítóképző
Főiskola Gyakorlóiskolájának könyvtárában*

A lakóhelyi könyvtárban esetleg külön-külön csoportban találod meg a képeskönyveket, a meséket, az állattörténeteket, a gyerekekről szóló elbeszéléseket, a fantasztikus regényeket, a történelmi olvasmányokat, a híres emberekről szóló írásokat, a színműveket, a verseket és egy válogatást a felnőttek irodalmából.

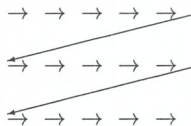
Az iskolai könyvtár szépirodalmi könyvei többnyire egyetlen egységes betűrendben sorakoznak. A legkisebbek olvasmányai (képeskönyvek, mesék) azért itt is külön polcokon lehetnek. Legtöbbször külön csoportban találod meg a kötelező és az ajánlott olvasmányokat is.

Az egyes témacsoportokon belül minden könyvtárban a könyvtári ábécé szerint rendezik a könyveket.

ÁLLATTÖRTÉNETEK

- Adamson, J.: Shaba királynője
- Az állatok farsangja
- Aubry, C.: Belle és Sebastien
- Čapek, K.: Egy kis foxi története
- Fallada, Hans.: Fridolin, a pimasz borz
- Fekete István:
 - Bogáncs
 - Csí
 - Kele
 - Vuk
- Kipling, R.:
 - A dzsungel könyve
 - Maugli kalandjai az őserdőben
- A királyné választott kutya
- Knight, E.: Lassie hazatér
- Móra Ferenc:
 - A hatrongyosi kakasok
 - Egy póknak hány lábáról...
- Salten, F.:
 - Bambi
 - Bambi és gyermekei

A szabadpolcos keresés haladási iránya. A szabadpolcos keresés haladási iránya megegyezik a soronkénti olvasás irányával. Balról jobbra, föntről le.

Ismételd át az ábécés keresés gyakorlatait!

Keress meg a könyvben az Előgyakorlatok a könyvek és a könyvtárak használatához című fejezetet!

Jelek a szépirodalmi könyveken

Hogyan tartja fenn a könyvtáros könyvek rendjét a polcokon?
Bizonyára jól ismeri minden könyv témáját és a könyvtári ábécét.

Hogyan tudja pillanatok alatt a helyére tenni a könyveket?

Különféle jelek–kódok, pl. szín-, betű-, és számjelzések gyorsítják, és teszik szinte gépiessé a könyvtáros munkáját.

A szépirodalmi könyvek témájának jelölése nem egységes a könyvtárakban.

A lakóhelyi könyvtárban a szépirodalmi könyvek témáit pl. színes csíkok jelölhetik a könyvek gerincén. Pl. a MESÉK rózsaszín, az ÁLLATTÖRTÉNETEK zöld, a KALANDOS KÖNYVEK piros csíkot viselnek a gerincükön. A színjelzés könyvtáranként változó. Nem is alkalmazza minden könyvtár.

A könyvek témáját betűjelekkel is ki lehet fejezni. Pl. a MESÉK 'M', az ÁLLATTÖRTÉNETEK 'Á', a KALANDOS KÖNYVEK 'K' jelölést kaphatnak.

Ez a betűjel a könyv címlapján, előzéklapján és a gerincén lehet. Sem a jel, sem a helye a könyvben nem azonos minden könyvtárban.

Az iskolai könyvtárak többségében nem használják ezeket a tematikus jelöléseket.

A raktári jelzet. Minden könyvtárban egységes felépítésű betű és számjelzések könnyítik és gyorsítják a könyvek betűrendes elhelyezését. Ezek a jelek jól láthatók a könyvek gerincén vagy a borítófedél jobb felső részén.

Figyeld meg a betű és a számjelzéseket néhány könyv gerincén. Jelentenek-e valamit ezek a jelzések?

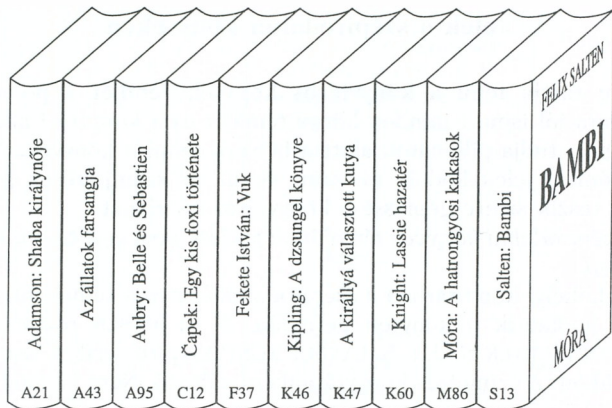
A jelzés részei: egy betű és egy kétjegyű szám. Pl.:

F37

K46

M86

A betű a szerző nevének vagy a könyv címének kezdőbetűje. (A cím névelője, tehát az a, az, egy nem számít.) Pl.:

F = Fekete István

K = Kipling

M = Móra

Á = Az állatok farsangja

K = A királyné választott kutyája

A szám 10-től 99-ig terjedhet. Csak gépies sorrendet jelöl, egyéb jelentése nincs. Pl.:

F34 Fehér Klára

F37 Fekete István

F65 Fodor András

M67 Mikszáth Kálmán

M86 Móra Ferenc

M90 Móricz Zsigmond

Fekete István neve Fehér Klára után és Fodor András előtt áll a könyvtári betűrendben.

Móra Ferenc könyvei Mikszáth művei után és Móricz kötetei előtt állnak a polcokon.

Raktári jelzet vagy Cutter-szám? Ez a jel a könyvek gyors és pontos elhelyezését, raktározását segíti. Innen kapta a nevét is: raktári jelzet. Egy amerikai könyvtáros, Cutter (ejtsd: katter) alkalmazta először, ezért Cutter-jelzetnek vagy Cutter-számnak is hívják.

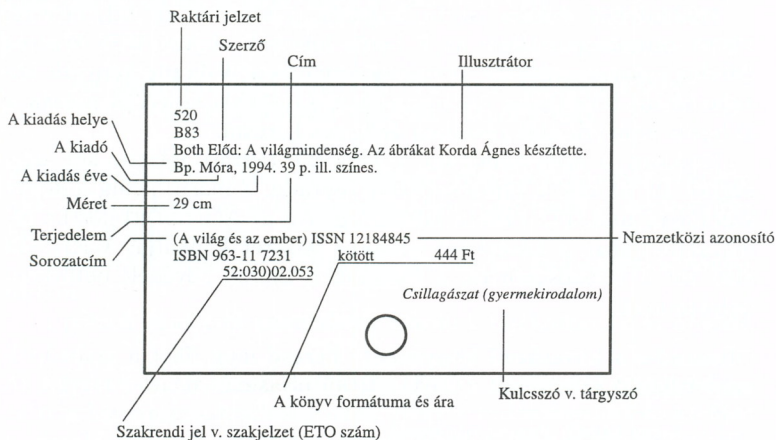
Cutter-szám

A raktári jelzet alkalmazása minden könyvtárban egységes.

A Cutter-számokat a könyvtáros nem tudja kívülről, a könyvtári raktározási táblázatokból állapítja meg. Neked sem kell megtanulnod őket.

A raktári jelzet a katalóguscédulán. A raktári jelzet a könyv fontos adata, ezért nemcsak a könyveken, hanem a hagyományos és a legújabb számítógépes katalógusokban is feltüntetik. raktári jelzet

A hagyományos katalógusokban a raktári jelzet a katalóguscédula bal felső sarkában látható. Nézd meg az alábbi katalóguscédulán!

Mi van még a katalóguscédulán? Tanulmányozd a fenti katalóguscédula többi adatát! a katalóguscédula adatai

A katalóguscédula feltünteti a könyv minden fontos adatát. Minden könyvtárban azonos sorrendben és azonos formában kerülnek az adatok a katalóguscédulára.

Egy katalóguscédula adatai összetartoznak. Ebben az összetartozásban csak egyetlen könyvre érvényesek. Az adatok közül a szerző, a cím és a sorozatcím információs értéke a legerőteljesebb.

Miről tájékoztatja az olvasót a raktári jelzet? A raktári jelzet vagy Cutter-szám könyv szabadpolcos vagy raktári elhelyezésére utal. Pontosan meghatározza a könyv helyét az ábécé sorrendben.

A szépirodalmi könyvek raktári jelzete csak a Cutter-számból áll.

Nézd meg a szépirodalmi könyvek raktári jelzeteit könyvünk ajánló bibliográfiájában!

Amelyik könyvtárban az olvasmányokat tematikus csoportokra osztották (pl. állattörténetek, kalandos könyvek stb.) a Cutter-jelzet önmagában nem elég egy könyv megtalálásához. Azt is feltétlenül tudni kell, hogy a művet melyik témacsoportban helyezték el.

Például F37 Fekete István Bogács c. könyvét az ÁLLATTÖRTÉNETEK témacsoportjában az F betűs könyvek elején, W58 Weöres Sándor műveit a VERSEK témacsoportjában a W betűs könyvek közepe táján, D39 Defoe Robinson-ját a KALANDOS KÖNYVEK polcán a D betűs könyvek első részében érdemes keresni.

Ezekben a könyvtárakban a könyvek raktári jelzete két egy-ségből áll: az első a témacsoportot mutatja, a másik pedig a könyv szerzőjére utal. Pl.: Fekete István regénye az ÁLLATTÖRTÉNETEK témacsoportjában a következő kétsoros jelzettel kaphatja: Á/F37. Az első sor a témacsoportra, a második a szerző nevének betűrendi helyére utal.

Olvastad-e? **Olvastad-e a következő könyveket?** Keresd meg őket a szabadpolcon! Válaszd ki közülük a legközelebbi olvasmányodat!

Arany László: Magyar népmesék
Lázár Ervin: A négyszögletű kerek erdő
Milne: Micimackó
Travers: Csudálatos Mary

Csoóri Sándor: A lekvárcirkusz bohócai
Szabó Lőrinc: Lóci óriás lesz
Volt játékom aranyalma

Cervantes: Don Quiote
Defoe: Robinson
Hevesi Lajos: Jelky András kalandjai

Kästner: A két Lotti
Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk
Gárdonyi Géza: Egri csillagok
Tatay Sándor: Kinizsi Pál

Nézd meg a szabadpolcon!
Verne Gyula mely könyveiből válogathatsz?
Bent van-e a könyvtárban Jókai: A kőszívű ember fiai című könyve?

Ha nem találsz meg egy könyvet a szabadpolcon, az még nem jelenti azt, hogy nincs meg a könyvtárban. Lehet, hogy kikölcsönözte már valaki, de az is lehet, hogy a raktárban van.

Az ismeretközlő könyvek rendje a szabadpolcon: az Egyetemes Tizedes Osztályozás

Az ismeretközlő könyvek kisebb-nagyobb témacsoportokban sorakoznak a szabadpolcon. A témacsoportokon belül pedig a betűrendben helyezik el a könyveket.

A nagyobb témacsoportok azonosak minden szabadpolcos könyvtárban.

A polcok rendjéről szemléletes feliratok tájékoztatják az olvasót.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO). Körülbelül száz évvel ezelőtt a könyvtárosok elhatározták, hogy a tudományokat és az őket képviselő könyveket tartalmi összefüggéseik szerint csoportosítják. Akkor még nem voltak számítógépek, hogy ezt a problémát gyorsan és célszerűen megoldják. A könyvtárosok viszont olyan ötletes rendszert dolgoztak ki, amelyet azóta is használnak az egész világon, és akár számítógéppel is könnyedén kivitelezhető.

A rendszer alapja a természetes számok tízes oszthatósága. Egy egész = tíz tized, egy tized = tíz század, egy század = tíz ezred és így tovább, ahogyan a matematikában tanultad a tizedes törteket.

Kövessük nyomon a tízes csoportok alakulását a tudományok és a könyvek világában.

A tudományokat, illetve a könyveket a könyvtárosok először tíz nagy csoportra osztották, és ezeket 0–9-ig terjedő számokkal jelölték. Ezután minden csoportból a tizedes rendszernek megfelelően újabb és újabb tíz egységet képeztek, jelölésüket pedig a tizedes számokkal oldották meg.

*Egyetemes
Tizedes
Osztályozás*

0 Általános művek

1 Filozófia

2 Vallás

3 Társadalomtudományok

4 _____*

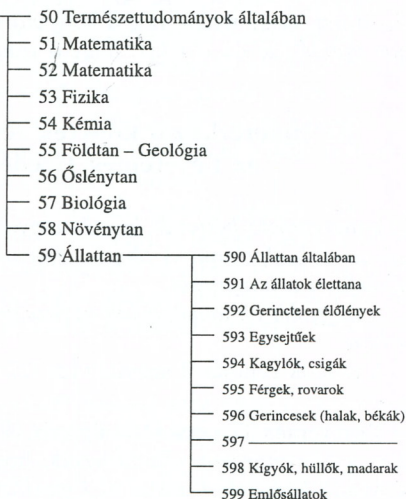
5 Természettudományok

6 Alkalmazott tudományok – – Egészségügy – Technika

7 Művészetek

8 Nyelvészet – Irodalom

9 Földrajz – Történelem

Egyetemes Tizedes Osztályozás

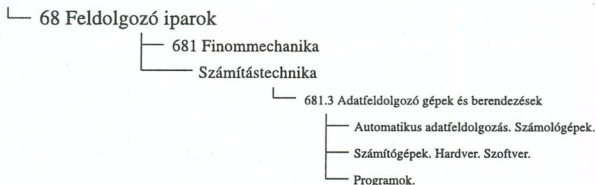
* Eredetileg a 4. csoportban volt a Nyelvtudomány helye. (Némely könyvtárban ma is ott található.) A nyelvtudományt áthelyezték az irodalom mellé a 8. csoportba, és mivel napjainkban a társadalommal foglalkozó tudományok illetve a velük foglalkozó könyvek száma nagyon megnövekedett, a 4. csoport üresen maradt helyét is ez fogja kitölteni.

A módszer a tizedes osztályozás elnevezést kapta. Használata rövid idő alatt általánossá vált az egész világon. Ezért hívják Egyetemes Tizedes Osztályozásnak. Rövidítése: ETO.

A fenti ábrán a tíz nagy csoportot, és a Természettudományok felosztását tanulmányozhatod.

A számok az egyes tudományterületek jelei, más néven kódjai. A kódolás célja a a témacsoport nevének rövid, tömör kifejezése.

6 Alkalmazott tudományok – – Egészségügy – Technika

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás előnye, hogy tetszés szerint bővíthető, rugalmas rendszer. Ha egy új tudomány születik, az is megtalálja a helyét benne. Vegyünk egy példát a számítástechnika területéről:

A könyvtárosok több kötetes ETO táblázataiban kibontakozik a tudományok teljes hierarchikus rendszere. Számítógépes tapasztalataid alapján képzelheted el ezt majd leginkább.

Az ETO-ban is úgy bomlanak fel az egyes tudományterületek mind kisebb csoportokra, ahogyan a számítógép gombnyomásról gombnyomásra felkínálja teljes választékát.

Találkoztál már a számítógép ún. legördülő menüivel? És a könyvtárával?

Ha majd számítógépet használsz, egyiket sem tudod elkerülni. Tanulni fogsz róluk.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) nagyobb témacsoportjairól szemléletes falitábla és a polcokon feliratok tájékoztatnak a könyvtárban.

Jelek az ismeretközlő könyveken

A szabadpolcon a valóságban is láthatod a természettudományi könyvek nagyobb és kisebb csoportjait. A feliratokon a címetek és a számokat is láthatod. A könyvek gerincén már csak a kódszámokat, alattuk pedig a Cutter-számokat figyelheted meg.

Cutter-szám

Az ismeretközlő könyvek raktári jelzete az ETO-számból és a Cutter-jelzetből áll. Pl.:

A raktári jelzet segítségével a könyvtárosok szinte automatikusan biztosítják a szabadpolc rendjét.

Az ismeretközlő könyvek közötti tájékozódásban a raktári jelzet az olvasónak is hasznos támpontokat nyújt.

Válassz egy-egy könyvet a természet-tudományok témacsoportjaiból! Olvasd le a polc feliratairól, hogy mit jelent a gerincen lévő kódszám és az alatta lévő Cutter-szám! Pl.:

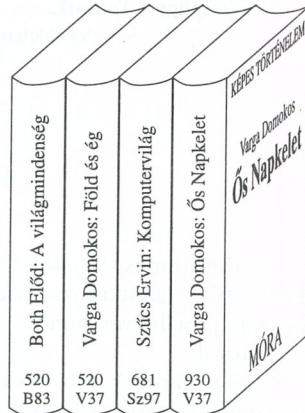
520 Both Előd: A világmindenség
B83

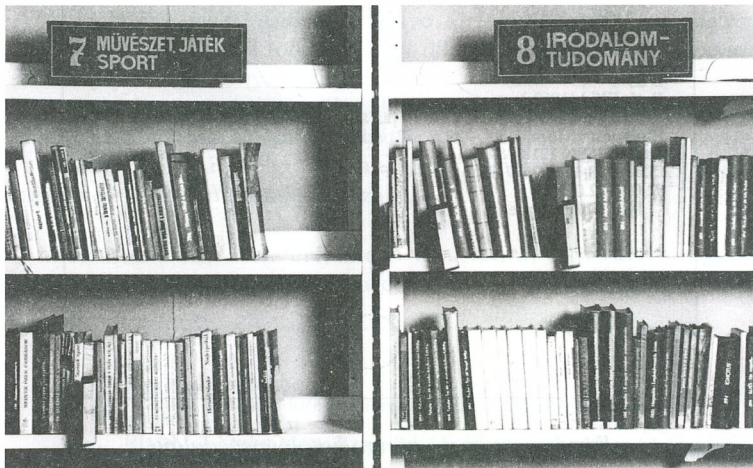
Ez a könyv a Csillagászat köréből való, és a csillagászati könyvek között a B betűvel kezdődő szerzők sorának a vége felé helyezkedik el a polcon.

Az ismeretközlő könyvek tematikus csoportjai a háromjegyű ETO számok növekvő sorrendjében kerülnek a polcokra.

Tanulmányozd az ismeretközlő könyvek témacsoportjait könyvünk ajánló bibliográfiájában!

A témakörökön belül a polcon a szerzők (illetve a címek) betűrendjében állnak a könyvek. A betűrend megtartásában a Cutter-számok segítenek a könyvtárosoknak.

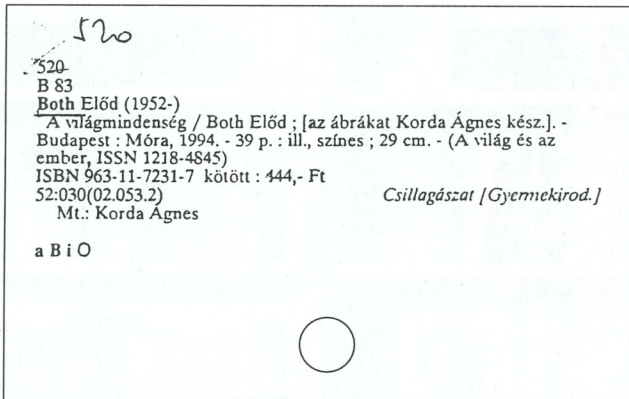
*Az ismeretterjesztő könyvek tematikus csoportjai a
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Gyermekkönyvtárában
(Budapest, XIII. Dagály u. 9.)*

Hogyan olvassunk katalóguscédulát?

Az ismeretközlő könyvek raktári jelzete a katalóguscédulán. Minden ismeretközlő könyv katalóguscédulája feltünteti a raktári jelzetet.

Ha megtalálja az olvasó a katalógusban egy könyv adatait, a raktári jelzet segítségével keresheti a könyvet a szabadpolcon. Both Előd könyvét pl. a csillagászatnál és a B betűnél találhatod meg, ha nem kölcsönözte ki előtted valaki.

Előfordulhat, hogy nincs a helyén a könyv, pedig ha a katalógusban megtaláltad az adatait, biztosan megvan a könyvtárban. Mit tehetsz ilyenkor?

Egy ismeretközlő könyv katalóguscédulája

- Megkérdezheted a könyvtárost, hogy van-e belőle még példány a raktárban.
- Kérheted a könyv előjegyzését.

Mire való még az Egyetemes Tizedes Osztályozás? Ha az iskolai vagy a lakóhelyi könyvtárban nyomtatott katalóguscédulával találkozol, ezen többnyire találsz egy hosszabb számot is, amelynek az eleje megegyezik a raktári jellel. Az ETO ugyanis nemcsak a könyvek raktározásában, hanem a különféle felsorolások, listák, katalógusok, bibliográfiák készítésében is nagy szerepet játszik.

*szakjel
szakrendi jel*

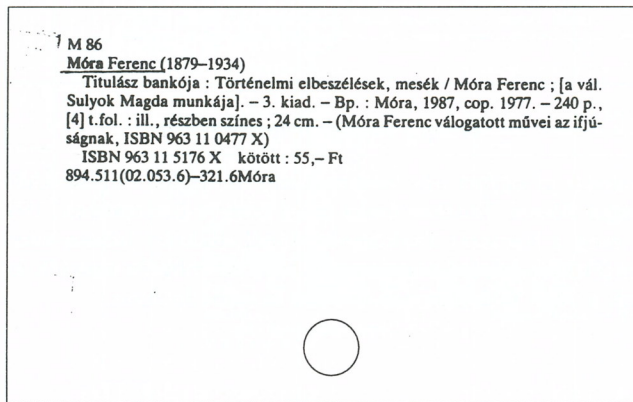
A könyvek szakjele vagy szakrendi jele. A könyvek raktározásában többnyire elegendő az ETO témacsoportjainak három számjeggyel való jelölése. A katalógusokban és egyéb listákban olykor célszerű azonban a témacsoportok további bontása és több számjeggyel való kifejezése. Ezzel az eljárással hozzák létre a könyvek szakjelét v. szakrendi jelét.

A szakrendi jel v. szakjel a könyv tartalmát fejezi ki részleteső ETO számokkal. Minél több számból áll egy szakjelzet, annál pontosabban fejezi ki a könyv tartalmát.

A szakjelzet is rajta van a katalóguscédulán. Nézd meg újra Both Előd könyvének katalóguscéduláját!

Kisebb könyvtárakban, pl. az iskolai könyvtárban a hosszabb szakrendi jeleket nem alkalmazzák.

Gyakorlatok az adatok értelmező olvasására. Olvassuk el együtt egy szépirodalmi könyv katalóguscéduláját!

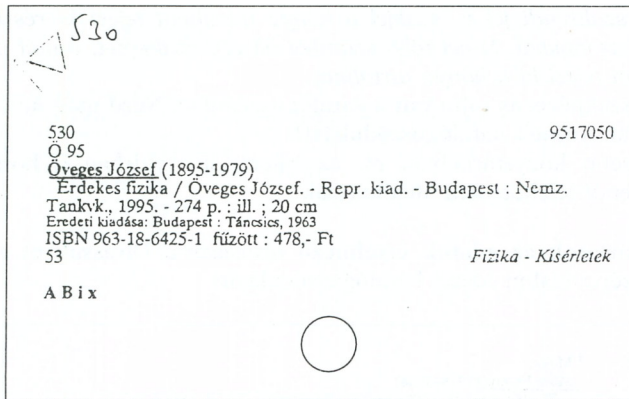

Móra Ferenc: Titulász bankója

Móra Ferenc Titulász bankója műve a Móra Ferenc válogatott művei az ifjúságnak című sorozatban jelent meg Budapesten, 1987-ben a Móra Kiadónál. Történelmi elbeszéléseket és meséket tartalmaz. A terjedelme 240 lap, a gerinc hossza 24 cm.

A raktári jelzet szerint a szépirodalmi könyvek között, az M betűs szerzők sorának a vége felé érdemes keresni a szabadpolcon.

A katalóguscédula adatainak utolsó soraiban a nemzetközi azonosító szám és a könyv szakjelzete látható.

Öveges József: Érdekes fizika

Olvassuk el együtt egy ismeretközlő könyv katalóguscéduláját!

Öveges József: *Érdekes fizika* című könyve Budapesten, 1995-ben jelent meg a Nemzeti Tankönyvkiadónál. Raktári jelzete szerint az 530-as (Fizika) jelzésű témacsoportban, az Ö betűs szerzők könyvei sorának a vége felé érdemes keresni a szabadpolcon.

Olvasd el önállóan a következő katalóguscédulákat!

Pilinszky János

A nap születése / Pilinszky János. -
2. kiad. - Bp. : Móra, 1985. - 91 p. :

il

T 34

TATAY Sándor (1910)

812487

89

Kintási Pál. [Történelmi regény az ifjúság számára.] (III.) Cso-
hány Kálmán. 9. kiad.] (Bp. 1981), Móra Kiadó. 147. [5] l. 20 cm.

200

Képek könyve +

200

A 11

883503

Ábel - Zsuzsanna : Képes bibliai lexikon / [szerk. Landeszman
György et al.]; [a képeket vá. Dávid Katalin]. - 2. kiad. - [Bp.] :
Közsejtségi Irodalmi Könyvtár, 1988. - 190 p. - ill. 16két színes. - 29 cm.

520

520

K 38

881734

Kérdések könyve : [Képes gyermekenciklopédia] / [szerk. D. Nagy
Eva]. - 4. kiad. - Bp. : Móra, 1988. - . - 29 cm

400

Képek könyve +

400

R 12

880723

Rácz Endre (1922)

Kis magyar nyelvtan / Rácz Endre, Takács Etel. - 7. átd., bőv.
kiad. - Bp. : Gondolat, 1987. - 332 p. : ill. ; 20 cm
ISBN 963 281 835 0 kötött : 67,- Ft

809.541.15

Magyar nyelv - Nyelvtan

Mt.: Takács Etel (1921)

A B S * K

Olvastad-e a következő könyveket? Keresd meg a szabadpolcon a következő könyveket!

Válaszd ki közülük a legközelebbi olvasmányodat!

Mielőtt a polchoz mégy, határozd meg, hogy melyik nagyobb vagy kisebb témacsoportban keresheted. Pl.:

Parker: Elektromosság /Szemtanú – tudomány/

Menj a megfelelő polchoz a tájékoztató feliratok alapján!

Hasonlóan járj el a többi könyv keresésénél is.

Kósa László – Szemerikényi Ágnes: Apáról fiúra. Néprajzi kalauz

Lukács – Péter – Tarján: Tarkabarka fizika

Benei Zsuzsa: Nyitva van az aranykapu. Verselemzések

Fekete Sándor: Így élt a szabadságharc költője

Benedek István: Csavargás az Alpokban. Útleírás

Hegedűs Géza: Korona és kard. Magyarország a XIII–XIV. században

Varga Domokos – Varga András: Föld és ég

A katalógusok

Iskolád vagy lakóhelyed könyvtárában már találkoztál a katalógusokkal. Azt is tudod már, hogy a katalógusfiókokban cédulák helyettesítik a könyveket. *katalógus*

Ismételd át a katalógusról és a cédulákról szóló részleteket könyvünk következő fejezeteiben:

- Dióhéjban a könyvtárról,
- A könyvtár információs rendszer,
- Mindent az ábécénél kell kezdeni,
- A szabadpolc,
- Olvassunk együtt katalóguscédulát!

A katalógus az információs rendszer része

A szabadpolcon közvetlenül válogathatsz a könyvek között. Csak azt a könyvet találod meg azonban, amit még előtted nem kölcsönöztek ki. Ha nem találsz meg egy könyvet a szabadpolcon, akkor a következő kérdésekkel kell szembenézned:

- Jó helyen – megfelelő témacsoportban – kerested-e a szabadpolcon?
- Egyáltalán megvan-e a könyvtárban?

Most olyan segédeszközre van szükséged, amely ezekre a kérdésekre válaszol. Ez a segédeszköz a katalógus.

A katalógus használata a könyvtári tájékozódás harmadik lépése. Ha jól kérdezel, a katalógusok többféle kérdésre is válaszolhatnak.

Ha egy meghatározott könyvet keresel, vagyis pontosan tudod, hogy melyik könyvért mentél a könyvtárba, a következőképpen kérdezel:

- Megvan-e a könyv a könyvtárban?
- Hol – melyik témacsoportban – található meg a szabadpolcon vagy a raktárban?

Ezekkel a kérdésekkel a betűrendes katalógushoz fordulhatsz. Ha legalább egy adatot biztosan tudsz a könyvről, pl. a szerzője nevét, a címét vagy a sorozatcímét, már számíthatsz a pontos válaszra.

Ha egy témáról szóló könyvet keresel, és nem tudod pontosan, melyik könyv szól erről a témáról, a következők lesznek a kérdéseid:

- Van-e olyan könyv a könyvtárban, amelyik erről a témáról szól?
- Megvan-e a könyvtárban?

- Hol – melyik témacsoportban – található meg a szabadpolcon vagy a raktárban?

Ezeket a kérdéseket a téma(szak)katalógus vagy a tárgyszó-katalógus válaszolhatja meg. Csak akkor számíthatsz pontos válaszra, ha jól körülhatároltad és röviden, akár egyetlen szóval is ki tudod fejezni a témát, amelyet keresel.

Mi a katalógus? *A katalógus szó görög eredetű. Jelentése: felsorolás. katalógus*
A könyvtári katalógus nem más, mint könyvek felsorolása.

A katalógusok fajtái

Cédulakatalógus? *A cédulakatalógus külön-külön cédulákból áll. A cédulákon a könyvek azonosítási adatai állnak. A könyveket mintegy ezek a cédulák helyettesítik a katalógusban. Gyakorlati szempontból*

ez rendkívül hasznos. A cédulákat ugyanis sokféleképpen lehet rendezni, számukat bővíteni vagy csökkenteni. Sokkal rugalmasabban kezelhető, mint például a korábbi füzet vagy kötetkatalógusok, viszont kevesebbet tudnak, mint a számítógéppel olvasható katalógusok. (Ezekkel külön fejezetben foglalkozunk.)

*nem
hagyományos
dokumentumok
katalógusa*

Csak a könyveknek lehet katalógusa? Természetesen nem csak a könyvekről, hanem a nem hagyományos dokumentumokról is készülnek katalógusok a könyvtárban. A hanglemezek, CD-k, magno- és videokazetták, mágneslemezek és CD-ROM-ok katalógusa sem más, mint felsorolás. Ezek adatait is felsorolhatja a cédula-katalógus.

*könyvek
katalógusa*

A továbbiakban a könyvek katalógusaival foglalkozunk részletebben.

Még egyszer a könyv adatairól. Vizsgáljuk most meg közelebbről a könyvtári könyvek legfontosabb adatait. Már sokat olvashattál róluk az előző fejezetekben is. Egy könyv adatai egymással összefüggő logikai egységet képeznek, és csakis egyetlen könyvre(műre) érvényesek.

A következő táblázatban soronként egy-egy ilyen logikai egységet tüntetünk fel.

Olvasd el soronként az alábbi táblázat adatait!

Szerző	Cím	Sorozatócím	Szajkjel	Λ téma röviden (tárgyszó)
Pilinszky	Λ nap születése	–	–	irodalom, mese
Tatay	Kinizsi Pál	Delfin könyvek	–	irodalom, mese
Öveges	Érdekes fizika	–	530	fizika
Both	Λ világmindenség	Λ világ és az ember	520	csillagászat
Varga	Föld és ég	Kérdések könyve	520	csillagászat
Rácz	Kis magyar nyelvtan	–	800	nyelvészet, magyar nyelvtan

Lapozz hátra könyvünk ajánló bibliográfiájához! Nézd meg ott is a felsorolás elemeit! Ott is szerzőkből, címekből és más adatokból álló egységekkel találkozol.

Hogyan lehetne a fenti adatsort áttekinthetően rendszerezni?
Több lehetőség is van, nézzünk meg néhányat közülük.

Emeljük ki a szerzők nevét az adatsorból!

Both Előd
Öveges József
Pilinszky János
Rácz Endre
Tatay Sándor
Varga Domokos

*szerzői
betűrendes
katalógus*

A szerzők neve szoros betűrendbe sorolható. Így szerkesztik a *szerzői betűrendes katalógust*.

A szerzői betűrendes katalógus. *A szerzői betűrendes katalógus a szerzők nevének ábécérendjében felsorolja a könyvtár valamennyi könyvét.* Amelyik könyvnek több (két vagy három) szerzője van, annak a katalóguscédulája több helyen is megtalálható. Ha egy könyvnek nincs szerzője (vagy több, mint három szerzője van), az a címe szerint kerül be a felsorolásba.

A szerzői betűrendes katalógus megbízható választ ad arra a kérdésre, hogy valamely könyv megvan-e a könyvtárban.

Ha csak a szerzőjét jegyezted meg annak a könyvnek, amelyre szükséged van, ehhez a segédeszközhöz fordulj. *A szerzői betűrendes katalógus egy helyen sorolja fel a szerző összes könyvét.*

A szerzői betűrendes katalógus egy szerző több alkotását a művek címének betűrendjében sorakoztatja fel.

Megjegyzés:

1. A lakóhelyi könyvtárak gyermekeknek összeállított katalógusai a könyvtári könyvek egyszerűsített felsorolását nyújtják. Pl. nem sorolják be a cédulák közé a könyvek régebbi kiadásainak adatait. Nem tartalmazzák ezért a könyvtár összes könyvének felsorolását.

2. Vannak könyvtárak, melyek nem vezetnek külön szerzői betűrendes katalógust. Ezekben a könyvtárakban egyetlen egységes betűrendes katalógusban keresheted a szerzők nevét.

Mégvan-e a könyvtárban? Használd a betűrendes katalógust!
Szabó Magda: Mondják meg Zsófikának című könyve?
Dékány Andrásnak mely könyvei vannak meg a könyvtárban?
Mi a teljes neve a Momo című könyv szerzőjének? Ende? Ha csak
erre emlékszel, keresd ezt a szót a betűrendes katalógusban!
Ajánló bibliográfiánk bármelyik könyvét keresheted a betűrendes
katalógusban. Ha megtalálod a céduláját, akkor megvan a könyvtár-
ban. Ki is kölcsönözheted.

címző-
katalógus **A címző-katalógus.** Emeljük ki a címeket az előző táblázat adat-
sorából!

Érdekes fizika
Föld és ég
Kinizsi Pál
Kis magyar nyelvtan
A nap születése
A világmindenség

A könyvek címe is szoros betűrendbe állítható. *Így szerkesztik a betűrendes címző-katalógust.* (A címek betűrendbe sorolásakor a névelők – a, az, egy – nem számítanak.)

A betűrendes címző-katalógus felsorolja a könyvtár összes könyvének címét.

Ha csak a címére emlékszel egy könyvnek, a címző-katalógusból megtudhatod a szerző nevét.

Megjegyzés:

1. A lakóhelyi könyvtárak gyermekeknek összeállított címző-katalógusa is egyszerűsített felsorolását nyújtja a könyvtár könyveinek. Tehát nem sorolja fel a könyvtár összes könyvének a címét.

2. A kisebb könyvtárak nem vezetnek külön betűrendes címző-katalógust. Ezekben a könyvtárakban egyetlen egységes betűrendes katalógusban keresheted a könyvek címét.

Nézz utána: Ki írta a következő könyveket!

- A szív
- Bibi
- Ma is élő hegyek és vulkánok
- Megjártam a hadak útját
- Huszárok

A sorozatok betűrendes katalógusa. Emeljük ki az adatsorból a sorozatok címét!

*sorozatok
betűrendes
katalógusa*

Delfin könyvek

Kérdések könyve

A világ és az ember

A sorozatok címét is betűrendbe lehet sorolni. *Így jön létre a sorozatok betűrendes katalógusa.*

Ha megkedveltél egy sorozatot, és szívesen olvasnál el még egy-két kötetet belőle, a sorozatok betűrendes katalógusa tájékoztat arról, hogy a sorozatnak mely kötetei vannak meg a könyvtárban.

Egy sorozat könyveinek az adatait a szerzők nevének betűrendjében találhatod meg a sorozatok betűrendes katalógusában.

Megjegyzés:

1. A lakóhelyi könyvtárak gyermekeknek összeállított katalógusa egyszerűsített felsorolását nyújtja a könyvtár könyveinek. Nem sorolja fel a sorozatokhoz tartozó valamennyi könyv adatait.

2. Nem minden könyvtár vezet külön sorozati katalógust. Ezekben a könyvtárakban egyetlen egységes betűrendes katalógusban keresheted a sorozatok címét.

Nézd meg a betűrendes katalógusban!

Mely kötetekből áll a Regék és mondák sorozat?

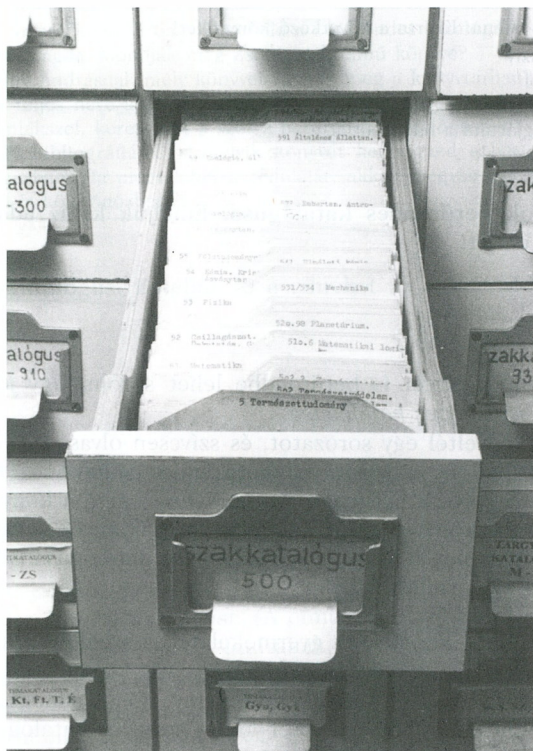
Milyen témájú könyvek vannak a Kolibri sorozatban?

Jelent-e meg könyv a hangszerekről a Szemtanú sorozatban?

Ismerkedj meg a Mi micsoda? sorozattal! Milyen témákkal foglalkoznak a kötetei?

A ~~(téma)szakkatalógus~~. Emeljük ki a szakjeleket a fenti adatsorból!

*(téma)szak-
katalógus*

520
530
800

A szakjeleket kifejező számokból növekvő sorrend képezhető. A számok növekvő sorrendje a téma(szak)katalógus rendezési elve. A téma(szak)katalógus a tartalmuk szerint rendezi a könyveket.

Ha nem egy meghatározott könyvet keresel a könyvtárban, hanem egy adott témához válogatsz olvasnivalót, a szakkatalógust célszerű használnod.

A *téma*(szakkatalógus egy helyen tünteti fel azokat a könyveket, amelyek egy adott témáról a könyvtárban megtalálhatók. Keresésed azonban csak akkor jár sikerrel, ha jól körülhatároltad a témát, és tömören, egyetlen szóval is ki tudod fejezni.

A *téma*(szak)katalógus használatához jó, ha ismered az ETO (Egyetemes Tizedes Osztályozás) rendezési elvét. Ez alapjaiban meg egyezik a szabadpolc könyveinek tematikus csoportjaival. Az előző fejezetben ezeket részletesen bemutattuk.

A (téma)szakkatalógusnak részletes betűrendes mutatója is van. A mutató feltünteti azt a nagyobb témacsoportot, amelyben érdemes tovább bújárkodnod. Ezt a mutatót ugyanúgy kell használni, mint a könyvek tárgymutatóját.

Mely könyvekben olvashatsz az alábbi témákról?

- Hány lába van a póknak?
- Hogyan működik a dinamó?
- Ki volt Kittenberger Kálmán?
- Hogyan készül a kerámia?
- Miről nevezetes Hollókő?

A tárgyszó-katalógus. Végül nézzük meg a tárgyszavakat a fenti *tárgyszó-katalógus* adatsorban!

csillagászat
fizika
irodalom
magyar nyelvtan
mese
nyelvészet
történelmi regény

A *tárgyszavak* rendezésének is legcélszerűbb módja a szoros betűrend. Ennek alapján szerkesztik a *tárgyszó-katalógust*. Egy könyvnek több tárgyszava is lehet, és ezek mindegyikét lehet keresni ebben a katalógusban.

A tárgyszó-katalógus is a tartalmuk alapján rendezi a könyveket. Rendezésének alapja a könyv tartalmát röviden kifejező egy vagy több tárgyszó. Akkor célszerű használnod, ha egy adott témához gyűjtesz könyveket. Használata előtt a témát azonban egy vagy két tárgyszóval meg kell tudni nevezni.

Keress a tárgyszó-katalógusban könyvet az alábbi témákról!

- bélyeg, bélyeggyűjtés
- briliáns, drágakövek
- kamilla, gyógynövények
- bazilika, építészet
- vasútmodellezés, modellezés

Megjegyzés: tárgyszó-katalógus nem minden könyvtárban található.

Még néhány tudnivaló a katalógusról

Hogyan készül a cédulakatalógus? A könyvtárosok külön-külön cédulákon elkészítik a könyvek legfontosabb adatainak leírását. Ezekről néhány másolatot is csinálnak. Ezután következik a cédulák rendszerezése. Mint láttuk, a könyvek szerzőinek neve, a címek, a sorozatcímek, a szakjelek és a tárgyszavak szerint is lehet rendezni a cédulákat. Egy könyv cédulája több helyre is bekerülhet a katalógusokba. Így jön létre a betűrendes szerzői és a címszó-katalógus, valamint a sorozati, a (téma)szak- és a tárgyszó-katalógus.

Minden könyvtárban mérlegelik, hogy olvasóinknak milyen katalógusokra lehet szüksége. Ennek alapján döntenek arról, hogy milyen katalógusokat szerkesztenek.

a cédulakatalógus használata

Hogyan használjuk a cédulakatalógusokat? Az olvasó a könyvtárban különböző szerzők műveit, különböző című és különféle sorozatba tartozó más és más témájú könyveket keres. *Először is ki kell választani a célnak leginkább megfelelő katalógust.* Ezután a keresés a cédulák mechanikus lapozgatásával folyik. Addig kell lapozgatni a rendszerezett cédulákat, amíg a kívánt információ elő nem bukkan. Aki ismeri a rendszerezés módját, az könnyebben boldogul.

Osztólapok a cédulakatalógusban. A keresést a cédulakatalógusban tájékoztató feliratok segítik. A tájékoztató feliratok kiemelkednek a többi cédula közül. A könyvtárosok osztólapnak hívják őket. Az osztólapok rendszere egyúttal a katalógus szerkezetét is szemlélteti. Pl. a szerzői betűrendes katalógus osztólapjain a szerzők neve, a tárgyszó-katalógus osztólapjain pedig a tárgyszavak sorakoznak betűrendben. A (téma)szakkatalógusban az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) kódszámainak növekvő sorrendje határozza meg az osztólapok rendjét.

A könyv adatainak elektronikus tárolása

A számítógépes katalógus

számítógépes
katalógus

A könyvek adatainak számítógépes feltárását technikailag egészen másképp kell elképzelned, mint ahogyan az a hagyományos katalógusokban lehetséges. *A számítógép valójában nem kész betűrendes vagy tematikus katalógusokat tárol, hanem adatok rendezetlen halmaszát.* Ezt az adathalmazt számítógépes nyelven adatbázisnak hívják. Az adatbázist az ún. adatkeresési programok használata, az információ visszakeresésének többféle lehetősége teszi a katalógushoz hasonlóvá.

Hogyan kereshetjük a könyv adatait a számítógépes adatbázisban?

Nézzük meg újra néhány könyv adatsorát!

Szerző	Cím	Sorozato cím	Szakkjel	Λ téma röviden (tárgyszó)
Pilinszky	Λ nap születése	–	–	irodalom, mese
Tatay	Kinizsi Pál	Delfin könyvek	–	irodalom, mese
Öveges	Érdekes fizika	–	530	fizika
Both	Λ világmindenség	Λ világ és az ember	520	csillagászat
Varga	Föld és ég	Kérdések könyve	520	csillagászat
Rác	Kis magyar nyelvtan	–	800	nyelvészet, magyar nyelvtan

Olvasd el soronként (vízzintesén) a fenti táblázat sorait!

Egy sor itt a könyvtáros és az olvasó nyelvén egy könyv legfontosabb adatainak a rövidített leírása.

Számítógépes nyelven ez a sor egyetlen logikai egység. A neve: rekord. Egy rekord körülbelül a katalóguscédula adatsorának felel meg.

A hagyományos katalógusokban ez az adatsor mindig együtt marad. Az olvasó is mindig együtt látja a könyv adatait a cédulákon.

A könyvtáros a szerzők nevének, a címek, a sorozatcímek, és a tárgyszavak ábécérendjébe vagy a szakszámok növekvő sorrendjébe helyezi őket. Mint láttuk, így jönnek létre a különböző katalógusok. Ha ismeri ezt a rendszert az olvasó, akkor biztonságosan válogat a különböző szerzők, a címek és a témák között.

Olvasd el most oszloponként (függgőlegesen) a táblázat adatait! Pl.:
Szerzők: Pilinszky, Tatay, Öveges, Both, Varga, Rác
Címek: A nap születése, Kinizsi Pál, Érdekes fizika, A világmindenség, Föld és ég, Kis magyar nyelvtan
Sorozatcímek: Delfin könyvek, A világ és az ember, Kérdések könyve
Szakjelek: 530, 520, 800
Tárgyszók: irodalom, mese; irodalom, történelmi regény; fizika; csillagászat; nyelvészet, magyar nyelvtan

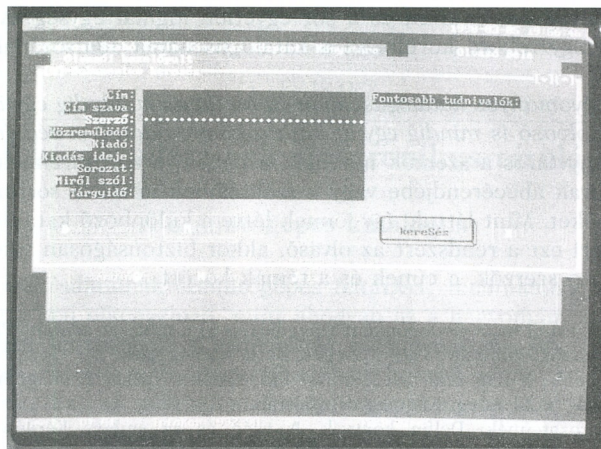
Az elektronikus adattárolásban nem maradnak mindig együtt a rekord elemei (egy könyv adatai).

Táblázatunk függőleges soraiból a számítógép önálló halmazokat képez, és külön-külön tárolja őket. Számítógépes nyelven ezek a tárolóhelyek a mezők. (A mező angol neve: field.) Így létrehozza a gép a szerzők, a címek, a sorozatcímek, a szakjelek vagy a tárgyszavak mezőit. A mezők (adatelemek) között a gép kapcsolatokat is létre tud hozni. Ez teszi lehetővé a keresési technikák pontosítását.

A számítógépes adatbázisban kereshetsz például a következő adatelemek szerint:

- a szerzők neve
- a címek
- a sorozatcímek
- a szakjelek
- a tárgyszók

vagy a

- a szerző neve és a könyv címe
- a szerző neve és a sorozat címe
- a sorozat címe és a tárgyszó stb.

számítógépes
(könyv)adat-
bázisok

A számítógépes (könyv)adatbázisok sajátosságai. Ha egy könyvtárban cédulakatalógussal találkozunk, biztosak lehetünk benne, hogy csakis ebben a könyvtárban található könyvek felsorolását tartalmazza. A cédulakatalógust ugyanis mindig a könyvtáros készíti, a saját könyvtárának könyvei alapján. Minden cédulakatalógus egyedi, más könyvtárba nem lehet átvinni. Nem is lenne értelme.

Ezzel szemben a könyvek számítógépes adatbázisa technikailag átvihető az egyik könyvtárból a másikba. Ez azzal az előnnyel jár, hogy bármelyik kis könyvtárba, ahol van számítógép, át lehet vinni akár az ország legnagyobb könyvtárának az adatbázisát. Ezzel a lehetőséggel élnek is a könyvtárak.

Némely könyvtár számítógépén hozzá lehet jutni az adott könyvtár könyveinek felsorolásához és valamely nagyobb, országos (könyv)adatbázishoz egyaránt. A nagyobb könyvtárakban pedig még a külföldi könyvtárak adatbázisa is megtekinthető.

Ha az iskolai vagy a lakóhelyi könyvtárban számítógépes adatbázissal találkozunk, először azt kell megkérdeznünk, hogy az csak e könyvtár könyveinek adatait tartalmazza-e vagy valamely más adatbázisban szereplő, a könyvtárban nem elérhető könyvekét is.

Hogyan használjuk az adatkereső programokat?

A könyvtárakban már ma is többféle adatkereső programmal találkozhatasz, a jövőben még inkább. Sok iskolai könyvtárban működik például a SZIRÉN program, de a lakóhelyi könyvtárakban esetleg más adatkereső rendszerre bukkanasz. Az egyes rendszerek használata eltér egymástól, ezeket most nem részletezzük.

*adatkereső
programok*

Az adatkereső programok használatát csak a számítógép mellett lehet sok próbálkozással és gyakorlással és megtanulni.

A könyvtári számítógépes adatkereséssel kapcsolatban néhány olyan tudnivalót sorolunk fel, amelyek a különféle rendszerekben egyaránt érvényesek és használhatók.

A katalógusok fajtáinak áttekintésekor láttuk, hogy a könyv adatait milyen sokféleképpen lehet rendezni: a szerzői betűrend, a cím szava, a sorozat, a téma(szak) és a tárgyszó alapján. A cédulakatalógus esetében ez mind külön-külön katalógust jelenthet.

A hagyományos katalógus használatakor először is azt kell eldöntened, hogy melyik katalógust akarod igénybe venni.

A könyvek számítógépes nyilvántartásában nincs többféle katalógus.

Ha a számítógépes adatbázist használod, akkor a képernyőn első lépésként egy felsorolás jelenik meg arról, hogy a könyv milyen adatai alapján kereshetsz az adatbázisban. Például:

szerző: _____
cím: _____
a cím bármely szava: _____
sorozat: _____
szakjel (ETO szám): _____
tárgyszó: _____

Egyszerűen rá kell kattintanod (klikkelned) valamelyikre, és a gép annak alapján fog keresni.

A következő lépés: megkeresni a kívánt könyv adatait.

Tegyünk próbát!

Tegyük fel, hogy Tatay Sándor: Kinizsi Pál című történelmi regényét keresed.

Rákattintottunk a Szerző felíratra. Az üres keretbe gépeljük be: Tatay Sándor, és adjunk a gépnek parancsot a keresésre.

szerző: Tatay Sándor _____
cím: _____
a cím bármely szava: _____
sorozat: _____
szakjel (ETO szám): _____
tárgyszó: _____

A gép ki fogja nekünk keresni az összes művet, melyet Tatay Sándor írt, és amelyik az adatbázisában szerepel.

Más utat is választhatunk. Kattintsunk rá a Cím felíratra, az üres keretbe pedig írjuk be: Kinizsi Pál. Adjunk parancsot a keresésre.

szerző: _____
cím: Kinizsi Pál _____
a cím bármely szava: _____
sorozat: _____
szakjel (ETO szám): _____
tárgyszó: _____

A gép ebben az esetben ki fogja keresni nekünk az összes olyan könyvet, melynek Kinizsi Pál a címe.

Azt is megtehetjük, hogy mindkét adatunkat beírjuk a gépbe: Tatay Sándor nevét a Szerző-höz, Kinizsi Pál-t pedig a Cím-hez.

szerző: Tatay Sándor _____
cím: Kinizsi Pál _____
a cím bármely szava: _____
sorozat: _____
szakjel (ETO szám): _____
tárgyszó: _____

Parancsunkra ebben az esetben a gép csak ennek az egy műnek az adatait keresi ki.

Ha a gép befejezte a keresést, közli velünk, hogy hány találat van. Például Tatay Sándor nevének megadása után azt válaszolja: 8. Vagyis a könyvtárban nyolc mű található Tatay Sándortól. Ezután újabb parancsot kell adnunk a gépnek, hogy jelenítse meg számunkra is ezeknek a könyveknek a leírását. Például: jelenjenek meg részletesen az adatok a képernyőn.

Megjelenik például ez a leírás:

T34

Tatay Sándor: Kinizsi Pál. (Történelmi regény) Bp. Sygnatura, 1993. 130 l. 20 cm.

Most már tudjuk, hogy a keresett könyvnek az 1993. évi kiadása megvan a könyvtárban, és a szépirodalmi könyvek csoportjában található még.

Túllépés egy könyvtár választékán: a bibliográfia

A bibliográfiákról már többször olvastál ebben a könyvben.
 Mi a szó jelentése?
 Használd e könyv Kislexikonját!
 Tanulmányozd e könyv További olvasmányok című ajánló bibliográfiáját!

bibliográfia **Mi a bibliográfia?** *A szó jelentése: könyvek leírása. Könyvjegyzék, könyvajánlás, forrásmegjelölés értelemben is használják.*

A bibliográfiák a könyvtáraktól függetlenül rendszerezik és ajánlják a könyveket olvasóiknak. A további olvasmányok jegyzéke ebben a könyvben is például olyan sok és sokféle könyvre hívja fel a figyelmedet, hogy egyáltalán nem biztos, hogy egyetlen iskolai vagy lakóhelyi könyvtárban megvan, és ki is kölesönözheted őket.

Ha figyelmesen tanulmányoztad az előző fejezetet, akkor látod, hogy a számítógépes (könyv)adatbázisok egyaránt lehetnek katalógusok vagy a könyvtártól független könyvjegyzékek. Sokszor egy-egy hagyományos bibliográfia anyaga jelenik meg bennük számítógépes formában.

A SZIRÉN program például a Magyar nemzeti bibliográfia legfrissebb anyagát tekinti adatbázisának. Ez az jelenti, hogy egy nagy, széleskörű könyvjegyzék adatait táplálta be a szerkesztő a számítógép memóriájába.

nemzeti bibliográfia **Mi a nemzeti bibliográfia?** *A nemzeti bibliográfia könyvjegyzék, amely felsorolja az összes Magyarországon megjelent könyvet. Sőt azokat a könyveket is tartalmazza, melyek bárhol a világon jelentek meg, ha a nyelvük magyar, vagy ha a tartalmuk Magyarországgal kapcsolatos.*

A nemzeti bibliográfia felsorolja a magyar és magyar vonatkozású könyvek legfontosabb adatait. A magyarul olvasók számára ez a leggyakoribb könyvjegyzék.

Korábban a Magyar nemzeti bibliográfia csak nyomtatásban jelent meg, újabban mágneslemezen (floppy) és a számítógépes hálózaton keresztül is hozzáfuthatnak a könyvtárak és az érdeklődők.

A bibliográfia és számítógépes adatbázis az információs rendszer része. A bibliográfiai széles választékot nyújtanak az olvasónak, amelyből érdeklődésük szerint válogathatnak. A Magyar nemzeti bibliográfia a magyar nyelvű kiadványok teljes választékáról tájékoztatja olvasóját.

A bibliográfiai és adatbázisok használata a könyvtári tájékozódás negyedik lépése. Érdeklődésünk és sokszor feladataink súlya sokszor túllépi az egyetlen könyvtár nyújtotta lehetőségeket. A könyvek választéka sokkal szélesebb, mint amelyet egyetlen könyvtár nyújtani tud az olvasónak.

Ha érdeklődésünket nem elégíti ki egy könyvtár állománya, vagy ha a feladatainkat nem tudjuk megoldani egyetlen könyvtárban, a bibliográfiai segítségével tájékozódunk arról, hogy mely könyvek jelentek még meg a témában.

A bibliográfiai kiválasztott könyveket aztán gyakran egy másik, esetleg nagyobb könyvtárban kell keresnünk.

Túl az iskolai és lakóhelyi könyvtáron. Az iskolai könyvtár a tanulmányaidhoz szorosan kapcsolódó olvasmányokat és kézikönyveket bocsátja rendelkezésedre.

A lakóhelyi könyvtárban már szélesebb körben válogathatsz a könyvekből. Adott esetben nemcsak a gyermekek, hanem a felnőttek könyveit is használhatod vagy kölcsönözheted.

A lakóhelyi könyvtárakat közművelődési könyvtáraknak is hívják.

*közművelődési
könyvtár*

A közművelődési könyvtárak általános könyvtárak. Az olvasók érdeklődési körének megfelelően mindenféle témakörből beszereznek könyveket.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

*városi és a
községi
könyvtár
Fővárosi Szabó
Ervin Könyvtár*

Minden településnek megvan a maga kisebb nagyobb közművelődési könyvtára. Ezek a városi és a községi könyvtárak.

Budapest közművelődési könyvtára a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

Vidéken a megyeszékhelyeken pedig megyei könyvtárak vannak.

A megyei és a városi könyvtárak külön gyermekkönyvtárat működtethetnek.

A Országos Széchényi Könyvtár

A nagyobb városokban szakkönyvtárak is állnak az olvasók rendelkezésére.

Hasánk nemzeti könyvtára az Országos Széchényi Könyvtár. Ez a legnagyobb általános könyvtárunk. Összegyűjt és megőriz minden Magyarországon megjelent könyvet és egyéb kiadványt.

*Országos
Széchényi
Könyvtár*

Még egyszer az olvasóhoz

„Könyv könyvet nyit fel” – mondta egy ókori gondolkodó. Ebben a könyvben is könyvről könyvre pillantva haladtunk előre az információhordozók és a tájékozódási eszközök használatának bemutatásában. Ha jól forgattad ezt a könyvet, sorban kézbe vetted mindazokat a kiadványokat, amelyeket megemlítettünk, sőt a legfrissebb termékeket is felkutathattad a szóban forgó témákban.

Fejezetről fejezetre bővült könyvismereted, feladatról feladatra haladva nyertél biztonságot a könyvek és a hagyományos könyvtári eszközök használatában, s előretekinthettél a jövő információkereső kultúrájára is.

Köszönöm, hogy vállaltad a közös munkát. Örülök, hogy elképzelhettem kérdéseidet, és szembesülhettem problémáiddal feladataid megoldása közben.

Akár hiszed, akár nem, én megoldottam a te könyved valamennyi feladatát. Ezért vagyok biztos abban, hogy te is sikeresen megbirkózhatsz velük. Csak azért aggódok kicsit, hogy netán az első alkalommal elveszíted a kedved, ha nem találsz meg valamely könyvet a könyvtárban. Ne keseregj ilyenkor, hanem próbálj a megadott témában hasonló típusú könyvet keresni. Bátran kérj tanácsot tanáraidtól és a könyvtárostól! A legfrissebb könyvekkel és eszközökkel ugyanis neked kell majd kiegészítened közös munkánkat.

Ehhez kívánok neked kedvet, bátorságot és erőt, szeretettel:

Budapest, 1998 januárjában

Könyves-Tóth Lilla

Rövidítések jegyzéke

Ebben a jegyzékben megtalálod a könyvünkben és a kézikönyvekben gyakran előforduló rövidítések feloldását. Ezek többsége a szövegösszefüggésnek megfelelően kis és nagy kezdőbetűvel is előfordulhat. Az általánosan használt rövidítéseket, mint pl. a mm, cm, km stb. nem tüntetjük fel. A könyvek adatait a További olvasmányok című fejezetben találod meg.

ÁÉ	Az állatvilág enciklopédiája
á.é.	átvitt értelemben
ált.	általában
AlKl	Alapismereti kislexikon
AKl	Akadémiai kislexikon
ant.	antológia
átd.	átdolgozta
ÁZs	Áblak-zsiráf
ÁZsu	Ábel-Zsuzsanna. Képes bibliai lexikon
bet. kat.	betűrendes katalógus
bibl.	bibliográfia
biz.	a közvetlen, bizalmas stílusban használt szó v. kifejezés
böv.	bővített
c.	cím, című
CD	compact disk, fémmel bevont műanyag lemez
CD-ROM	számítógéppel leolvasható CD → CD
©	copyright
CsoKGyl	Csodaország Képes Gyermeklexikon általános iskolásoknak
e.	ejtsd!
ÉKe	Az élővilág kisenciklopédiája
ETO	Egyetemes Tizedes Osztályozás
é.n.	év nélkül
évf.	évfolyam
EKEV	1000 kérdés, 1000 válasz
fényk.	fényképezte

ford.	fordította
fn.	főnév
gyűjt.	gyűjtemény
366 ...	366 ... sőt több kérdés és felelet
HELIR	Hírlap Előfizető Iroda
hiv.	hivatalos
HKSz	Helyesírási Kéziszótár
LAL	Irodalmi alakok lexikona
ISzKKsz	Idegen szavak és kifejezések kézisztótára
id.	idézi
i.h.	idézett hely
ill.	illetőleg, illusztráció v. illusztrálta
i.m.	idézett mű
k.	kötet
kapcs.	kapcsolatban, kapcsolatosan
kat.	katalógus
KDI	Képes diáklekikon
KDSz	Képes diáksztótár
KGyeSz	Képes gyermekenciklopédia. Szemtanú
KGyl	Képes gyermeklexikon
KV	Kérdések világa
kiad.	kiadás, kiadta
kif.	kifejezés
köt.	kötet
köv.	következő
Kr.e.	Krisztus előtt
Kr.u.	Krisztus után
ksz.	kötőszó
l.	lap
ld.	lásd!
LDe	Larousse Diákciklopédia
ld. még	lásd még!
LEM	Larousse enciklopédia, Memo
LLI-F	Larousse lexikon a legkisebbeknek. Főnevek
m.	mondat
ME	Mini enciklopédia
MÉKsz	Magyar Értelmező Kéziszótár
MÉL	Magyar Életrajzi Lexikon
MHSz	Magyar Helyesírás Szabályai
MIL	Magyar irodalmi lexikon. I-III.
MLESz	Magyar Larousse enciklopédikus szótár
ML	Móra lexikon
MNI	Magyar Nagylekikon

MNEK	Minden napra egy kérdés
MN _Y TESz	Magyar nyelv történeti etimológiai szótára
MRT	Magyar Rádió Televízió
MSzsz	Magyar Szinonimaszótár
mn.	melléknév
NLK	Nagy Larousse kicsiknek
NL	Néprajzi lexikon
nép.	népi(es)
o.	oldal
olv.	olvasd!
p.	pagína, magyarul: oldal
p.	pont
pejor.	a latin pejoratív szó rövidítése, jelentése: rosszalló (értelemben)
r.	rész
rég.	régies szó v. kifejezés
rend.	rendszerint
RNL	Révai nagy lexikona
ritk.	ritkán
röv.	rövidítés, rövidítve
s.k.	saját kezével
sz.	század
szakny.	szaknyelvi
SZÉSZ	Számítástechnikai Értelmező Szótár
sz.é.	szűkebb értelemben
szn.	számnév
szépir.	szépirodalmi
SzT	Szemtanú – Tudomány
t.	tábla, táblázat
táj.	tájji, tájnyelvi
tart.	tartalom, tartalma
TtKl	Természettudományi kislexikon
t.é.	tágabb értelemben
ti.	tudni illik
tkp.	tulajdonképpen
tréf.	tréfás szó v. kifejezés
TE	Tini enciklopédia
TtGy	Tudománytár gyermekeknek
TtKl	Természettudományi Kislexikon
TNE	Λ technika nagy enciklopédiája
TNK	Λ tudás nagy könyve
ua.	ugyanaz
UEGy	Usborne enciklopédia gyermekeknek
ÚKT	Új képes történelem

ún.	ügynevezett
ÚMIL	Új magyar irodalmi lexikon
uo.	ugyanott
v.	vágy
vál.	választékos szó v. kifejezés, válogatta
VKe	Világirodalmi kisenciklopédia
vki, vmi	valaki, valami
VL	Világirodalmi lexikon
von.	vonatkozó(an), v. vonatkozólag, vonatkozásban
vö.	vesd össze!
ZL	Zenei lexikon

A rövidítések többsége után pontot szokás tenni. A szótárakban és a lexikonokban legtöbbször nincs pont utánuk.

Kislexikon

Kislexikonunkban megkeresheted a könyvben előforduló fontosabb fogalmak jelentését és magyarázatát. Használatával a betűrendes keresést és a jelek feloldását is gyakorolhatod.

ábécés szerkezet: →*lexikális szerkezet*.

ablak: a →*számítógép* képernyőjén látható téglalap alakú rész.

adatbázis: a számítógépen tárolt →*információk* rendszerezett gyűjteménye.

általános enciklopédia: az ismeretek teljességének bemutatására törekvő kézikönyv. →*enciklopédia*.

általános könyvtár: minden →*közművelődési könyvtár* ~. A tudományok minden területét képviselő és szépirodalmi könyveket találsz benne.

általános lexikon: az ismeretek teljességét bemutató lexikális szerkesztésű kézikönyv. →*lexikális szerkezet*.

antológia: egy vagy több szerző műveiből válogatott és összeállított könyv.

audiovizuális információhordozó: hangzó és képi →*információkat* rögzítő és továbbító →*információhordozó*. Pl. filmszalag, videokazetta, CD.

automatizálódik: önműködővé, ösztönössé, gépiessé válik pl. valamilyen tevékenység v. tevékenységsor.

betűrendi jel: alkotójáról Cutter-számnak is nevezik. Egy betűből és két számjegyből áll. Elsősorban a könyvtárosok munkáját segíti a könyvek és a katalóguscédulák ábécé szerinti elhelyezésében.

betűrendes katalógus: a könyvtárban található könyvek és más információhordozók felsorolása. Fajtái: a →*szerzői* ~, a →*címzőkatalógus*, a →*tárgyszó-katalógus* és a →*sorozatok katalógusa*. →*katalógus*.

bibliográfia: könyvjegyzék, (szak)irodalomjegyzék. Célja a könyvajánlás. Segít olvasmányaink kiválasztásában, egy téma (szak)irodalmának összegyűjtésében. Könyveik végén a szerzők megjelölik forrásaikat: közlik a felhasznált irodalom jegyzékét, és az olvasóknak további olvasmányokat ajánlanak.

bibliotéka: →*könyvtár*.

borítófedel: →*kötéstábla*.

CD(Compact Disc): angol szó rövidítése, ejtsd: kompakt diszk. Információhordozó. Pémréteggel bevont műanyag korong. Különösen alkalmas zene rögzítésére, de a \rightarrow számítógép-technikában is alkalmazzák adattárolóként. \rightarrow ~ROM.

CD-ROM (Compact Disc Read Only Memory): csak olvasható adatokat tartalmazó merevlemez. A felhasználó sem hozzáírni nem tud, sem törölni belőle. \rightarrow ROM.

Cédulakatalógus: a könyvtári katalógus hagyományos megjelenési formája. A ~ban minden könyvnek és más információhordozónak külön cédulája van, amely adatokat tüntet fel. Pl.: szerző(alkotó), cím, a megjelenés helye és éve, a kiadó neve, terjedelem(forma), a \rightarrow raktári jelzet, \rightarrow szakrendi jel és \rightarrow tárgyszók.

címke: füzetre v. más tárgyra ragasztott a tulajdonos v. a tárgy nevét feltüntető papírlap. A számítógépes alkalmazói ablakok címkéjén pl. az alkalmazás neve olvasható.

címleap: könyvnek v. más sajtóterméknek a címet, a szerzőt és más adatokat feltüntető egyik első lapja.

címszó: lexikonok és értelmező szótárak vastag betűvel kiemelt szava. A \rightarrow szócikk címe, amelyet a ~ jelentése v. annak bővebb magyarázata követ. \rightarrow utaló címszó.

címszó-katalógus: a \rightarrow betűrendes katalógus egyik fajtája. A címek ábécé rendjében sorolja fel a könyvek adatait. Nem minden könyvtárban van külön ~. Ezekben a könyvtárakban a betűrendes katalógusban találsz meg a könyvek címét.

©, **copyright:** szerzői, kiadói jog.

Cutter-szám: \rightarrow betűrendi jel.

dekódoj: jeleket, jelrendszereket megfejt, visszaalakít. \rightarrow kód.

dedikál: ajánlással látja el a könyvet. Az írók és költők aláírásukkal dedikálják a könyvüket.

diszkográfia: hanglemezek adatainak leírása, hanglemezek jegyzéke.

dokumentum: a szó eredeti jelentése: bizonyíték. Információt tartalmazó tárgy. ~ pl. a könyv, az időszaki kiadványok, a hang- v. a videokazetta, \rightarrow audiovizuális eszköz, CD-ROM, hajlékonylemez, merevlemez. \rightarrow számítógép. A ~ lehet írott, nyomtatott, képi, hanghatású, audiovizuális és elektronikus (számítógépes) eljárással \rightarrow kódolt. \rightarrow információhordozó.

Egyetemes Tizedes Osztályozás: rövidítése: ETO. A könyvek tematikus rendszerezésének eszköze, amely a természetes számok végtelen tizedes oszthatóságára épül. A könyveket tíz nagy csoportra, majd minden csoportot tíz kisebbre osztja és így tovább. A csoportokat 0–9-ig terjedő számokkal jelöli. **előfeje:** könyvekben, folyóiratokban az oldalak legfelső részén lévő tájékoztató felirat.

enciklopédia: ismerettár. Vannak \rightarrow általános ~-k és \rightarrow szak~-k.

értelmező szótár: egynyelvű szótár. Egy nyelv szavait v. annak egy részét magyarázza, mondatba illeszti, szemlélteti.

ETO: →*Egyvetemes Tisedes Osztályozás*.

ETO-szám: a könyvek tartalmának számokkal való kifejezése.

fejezet: írásművek, könyvek elkülönülő, nagyobb önálló egysége.

fejléc: könyvekben, folyóiratokban az oldalak felső részén szalagszerűen ismétlődő díszítmény v. tájékoztató felirat. →*előfej*.

floppy: →*hajlékonylemez*.

folyóirat: rendszeres időközönként, hetente, havonta megjelenő sajtótermék.

Vannak általános és szakfolyóiratok. →*időszaki kiadványok*.

fonotéka: hangtár. A könyvtár hangzó dokumentumainak (hanglemez, compact lemez (CD), hangkazetta) gyűjtőhelye.

függelék: írásművekhez, könyvekhez kapcsolódó kiegészítő rész.

fül: a védőborító behajtott része. →*fülszöveg*.

fülszöveg: a könyv rövid tartalmi ismertetése a könyv fülén, a hátsó kötéstábláján vagy nyomtatott könyvjelzőjén. →*fül*.

gerinc: a könyvek két kötéstábláját és a könyvtestet összetartó része.

hajlékonylemez: a számítógép adatok, szövegek és programok tárolására szolgáló mágneslemez.

hasáb: nyomtatott szöveg oszlopszerű része. Egy oldalon két v. több hasáb is lehet.

háttértároló: a számítógép információtároló berendezése, amelyen az éppen nem használt adatokat és programokat tárolja. →*floppy*, →*winchester*, →*CD-ROM*, optikai lemez.

hetilap: hetenként megjelenő általános v. szakmai tartalmú, gyakran képes kiadvány. →*időszaki kiadvány*.

hierarchikus rend: valaminek, pl. az információknak v. a könyveknek meghatározott →*logikai rendre* épülő csoportosítása.

hírlap: →*újság*.

időrend: idő szerinti sorrend. →*kronológia*.

időszaki kiadvány: szabályos időközökben rendszeresen megjelenő kiadvány. Pl. →*hírlap*, →*hetilap*, →*folyóirat*.

illusztráció: a nyomtatott műveket díszítő, kiegészítő, szemléltető kép v. ábra.

illusztrátor: az illusztrációkat készítő festő, rajzoló, fényképész stb. →*illusztráció*.

index: →*mutató*.

információ: új hír, ismeret, tudnivaló, adat. Az információt jelenthet egy szám, szöveg vagy valamilyen jel. →*információhordozó*.

információhordozó: →*információt* tartalmazó anyag v. tárgy. Vannak írásos, nyomtatott, hangot vagy/és képet rögzítő, valamint elektronikus úton működő ~-k. Az ~ neve a könyvtárban →*dokumentum*. Az ~-k összességének megnevezésére manapság gyakran a →*média* szót is használják.

memória: 1. emlékezet. 2. tár. $\Lambda \rightarrow$ számítógép \sim ja csak addig őrzi meg az \rightarrow információkat, amíg ki nem kapcsolod a gépet. Ezért kell munkádat rendszeresen \rightarrow mágneszlemezre vagy \rightarrow winchesterre elmenteni. \rightarrow RAM.

menü v. menürendszer: választási lehetőségek számítógépes képernyőre kiírt listája, amelyből a használó kiválaszthatja a neki megfelelőt. A kiválasztás vagy az egérrel vagy billentyű-kombinációkkal lehetséges.

monográfia: egyetlen témát mutat be a teljesség igényével.

multimédia: a „multi” latin eredetű szó, jelentése: sok. $\Lambda \sim$ többféle média egyidejű működése. \rightarrow média, \rightarrow interaktív média.

munkatankönyv: az új ismeretek mellett a gyakorló feladatokat is tartalmazza.

mutató: könyvek és más információhordozók kulcsszavait, személy- v. földrajzi neveit betűrendben felsoroló jegyzék. $\Lambda \sim$ feltüntet azokat az oldalszámokat, amelyeken a kulcsszavak, a személy- v. a földrajzi nevek előfordulnak. \rightarrow névmutató, \rightarrow tárgymutató.

napilap: \rightarrow újság.

nem hagyományos dokumentum: az információt hangzó (hanglemez, compact lemez(CD), hangkazetta) vagy képi (film, videokazetta) vagy hangzó és képi (videokazetta) formában tárolja.

nemzeti bibliográfia: könyvjegyzék, amely felsorolja az összes Magyarországon megjelent könyvet és mindazon kiadványokat, amelyek nyelve magyar, vagy a tartalmuk Magyarországgal kapcsolatos, bárhol a világon jelentek is meg.

nemzeti könyvtár: Hazánk \sim -a az Országos Széchényi Könyvtár. A legnagyobb magyar \rightarrow általános könyvtár. Összegyűjt és megőrzi minden Magyarországon megjelent könyvet és egyéb kiadványt.

névmutató: a könyvben szereplő jelentősebb személynevek betűrendes felsorolása. $\Lambda \sim$ feltüntet azokat az oldalszámokat is, amelyek említést tesznek v. bővebben is szólnak róluk.

nyomtatási kép: ha a szövegszerkesztővel dolgozol – beviszel egy szöveget a számítógép \rightarrow memóriájába – a képernyőn nem úgy látod a szöveget, ahogyan majd a nyomtatásban megjelenik. A nyomtatott forma parancs alkalmazásával azonban meg lehet nézni a \sim et. \rightarrow szövegszerkesztő.

nyitvatartási idő: az az időszak, amikor a könyvtár nyitva van, és fogadja az olvasókat.

olvasójegy: az olvasói igazolvány. Ha beiratkozol a könyvtárba, olvasójegyet kapsz.

olvasóterem: a helyben olvasásra berendezett terem a könyvtárban. $\Lambda \rightarrow$ kézi könyveket és a \rightarrow folyóiratokat nem kölcsönözheted, csak az \sim -ben használhatod.

osztólap: a \rightarrow katalóguscédulák ábécés és tartalmi rendjét szemlélteti a \rightarrow katalógusban. Az \sim ok feliratai az olvasók tájékoztatását szolgálják.

örjegy: kartonlap, a könyv pontos helyének a jelzésére. Ha kiemelsz egy könyvet a szabadpoleról, örjegyet tehetsz a helyére. Segít abban, hogy pontosan oda tedd vissza a könyvet, ahonnan elvetted. →*szabadpolc*.

periodika: →*időszaki kiadvány*.

piktogram: képjel.

program: a számítógérendszernek egységként átadható utasításhalmaz, amely irányítja a rendszer viselkedését. →*számítógép*.

raktári jelzet: a könyvek és más információhordozók szabadpolcos v. raktári helyét meghatározó szám, ill. betűjelzés, amely kifejezi a mű tartalmát és helyét a könyvtári betűrendben. →*Cutter-szám*, →*szakrendi jel*.

RAM (Random Access Memory): a →*számítógép* írható és olvasható →*memóriájának* angol nyelvű rövidítése. Λ ~ban lévő adatokkal, szöveggel lehet tovább dolgozni, pl. megváltoztatni, bővíteni, szűkíteni.

rendszo: a katalóguscédulán aláhúzott szó vagy adat. Λ ~ alapján kerül be a cédula a katalógus ábécé v. tematikus(szak) rendjébe. →*katalóguscédula*, →*betűrendes katalógus*, →*téma(szak)katalógus*.

repertórium: fontosabb →*folyóiratok* több évfolyamának együttes tartalmi feltárása, →*név-* és →*tárgymutatója*.

ROM (Read Only Memory): a →*számítógép* csak olvasható →*memóriájának* angol nyelvű rövidítése. Λ ~ban lévő adatokat és szöveget csak olvasni lehet, változtatásra nincs lehetőség. →*CD-ROM*.

rovat: hírlapok, hetilapok, folyóiratok rendszeresen jelentkező fejezete. Az állandó rovatokat a rovatvezetők szerkesztik.

scanner: ejtsd: szkenner. Lapmásoló, amely képes szöveget és képet másolni a →*számítógép* memóriájába.

stratégia: egy művelet sor végrehajtásának terve, utasításrendszere.

sorozat: tartalmilag v. formailag összetartozó alkotások együttese.

sorozatok katalógusa: a →*betűrendes katalógus* egyik fajtája. Felsorolja, hogy egy könyvtárnak mely sorozatai vannak, és a sorozatok kötetiből melyek vannak meg a könyvtárban. Nem minden könyvtárban van külön ~, ezekben a könyvtárakban a →*betűrendes katalógusban* található meg a sorozatok címét.

szabadpolc: a kölcsönözhető, közvetlenül kiválasztható könyvek együttese a →*szabadpolcos könyvtárban*. Λ ~ rendje kettős: a könyvek tartalom szerinti tematikus rendjét, a témacsoportokon belül pedig a szoros betűrendet jelenti.

szabadpolcos könyvtár: önkiválasztó és önkiszolgáló könyvtár. Λ ~ban az olvasók szabadon válogathatnak a könyvekből és más →*információhordozókból*. Minden könyvnek meghatározott helye van a ~ban. →*szabadpolc*.

szakenciklopédia: egy tudományterület egészének bemutatására törekvő kézikönyv.

szakkatalógus: témája szerint sorolja fel és csoportosítja a könyvtár könyveit. Rendszerezésének alapja az $\rightarrow ETO$. Egy könyv adatai több helyen is szerepelhetnek a \sim -ban.

szakkönyvtár: széleskörűen gyűjti egy tudományterület könyveit és \rightarrow *nem hagyományos dokumentumait*.

szaklexikon: egy szakterület ismeretanyagát tudományos igénnyel feldolgozó, betűrendes szerkezetű kézikönyv. \rightarrow *lexikon*.

szakrendi jel: az ismeretközlő művek tematikus elrendezésének eszköze a szabadpolcos könyvtárban. Az ETO szám egyszerűsített változata, a \rightarrow *raktári jelzet* része.

szakszám: $\rightarrow ETO$ szám.

számítógép: a hosszú számítási műveletek elvégzésére, nagyszámú \rightarrow *információ* (adat) rögzítésére, tárolására, feldolgozására és a használók rendelkezésére bocsátására való elektronikus berendezés. \rightarrow *dokumentum*, \rightarrow *információhordozó*.

szépirodalmi mű: művészi igénnyel megírt alkotás. Nemes szórakozást és esztétikai élményt nyújt olvasójának. \sim pl. a vers, a mese, a monda, az elbeszélés, a regény.

szerkesztő: könyvek, újságok, folyóiratok kéziratait válogatja, egységesíti, rendezi és nyomtatásra előkészíti.

szerzői katalógus: a \rightarrow *betűrendes katalógus* egyik fajtája. A szerző neve szerint sorolja fel a könyvek és más információhordozók adatait. Nem minden könyvtárban van külön \sim . Ezekben a könyvtárakban a \rightarrow *betűrendes katalógus*-ban találod meg a szerzők nevét.

szócikk: lexikális szerkezetű könyvekben a \rightarrow *címsszók* magyarázata.

szótár: egy nyelv szavait betűrendben tartalmazó és értelmező kézikönyv. Vannak egynyelvű (értelmező) és kétnyelvű v. többnyelvű \sim -ak.

szövegszerkesztő: szövegek, szövegszerű információk bevitelét, tárolását, szerkesztését és kinyomtatását biztosító számítógépes segédprogram.

tájékoztató: a könyvtáros támogatja az olvasót az információk és az információhordozók rendszerében való eligazodásban. Segít a szabadpolcos válogatásban, a katalógusok és más segédeszközök használatában. T.é.: információt szolgáltat. \rightarrow *tájékoztató*.

tájékoztató: információt szolgáltató személy. Az \sim tájékoztatja a használót az információhoz való hozzáférés lehetőségeiről is. \rightarrow *tájékoztató*.

tallózó folyóirat: más folyóiratokban és hírlapokban már megjelent műveket közlő kiadvány. \rightarrow *folyóirat*, \rightarrow *hírlap*.

tárgymutató: egy mű kulcsszavainak betűrendes felsorolása. A \sim feltünteti azokat az oldalszámokat is, amelyek a kulcsszót megemlítik v. bővebben ismeretik. \rightarrow *kulcsszó*.

tárgyszó: valamely mű (könyv v. más információhordozó) tartalmának egyetlen v. két-három szóval való kifejezése. \rightarrow *kulcsszó*, \rightarrow *tárgyszó-katalógus*.

tárgyszókönyvtár: témájuk szerint sorolja fel és csoportosítja a könyvtár könyveit. Rendszerezésének alapja a könyvek tartalmát kifejező *→tárgyszavak* szoros betűrendje. Egy könyv adatai több helyen is szerepelhetnek a ~ban. *→téma(szak)katalógus*.

tartalmi rend: *→logikai rend*.

tartalomjegyzék: ismeretközlő művek felépítésének gondolati rendjét, a fejezetek és az alfejezetek rendszerét tükröző jegyzék.

téka: a régi magyar nyelvben: könyvtár, a *→bibliotéka* esonkított alakja.

teletext: elektronikus úton továbbított szöveges információszolgáltatás. A ~ a televízió képernyőjén látható, ha a készülék megfelelő átalakító készülékkel van kiegészítve.

témakatalógus: *→szak-katalógus*.

tilde: fekvő hullámvonal:~. A címszót helyettesíti a kézikönyvek *→szócikkeiben* v. *→mutatójában*.

tömegkommunikációs eszköz: *→információhordozó*.

újrság: szabályos időközökben, rendszerint naponta megjelenő közéleti eseményeket bemutató sajtótermék.

utalás: jele: az előre mutatónyíl:→, vagy a „Nézd meg!”, a „Lásd még!”, a „L.”, „vö.” felszólítások a szövegben. A lexikonok és szótárak egymással összefüggésben lévő címszavaira hívja fel a figyelmet.

utaló címszó: szótárakban és a lexikonokban nem követi bővebb *→szócikk*, helyette arra a címszóra utal, amelyben a magyarázat megtalálható. *→utalás*.

választólap: a könyvek támacsoportjait és ábécés rendjét szemlélteti a szabadpolcon. A ~ok az olvasók tájékoztatását szolgálják.

védőborító: a könyvek *→kötéstábláját* védő külső papírborító.

verzó: könyvek címlapjának hátsó v. belső oldala a megjelenésére vonatkozó adatokkal.

vizuális kultúra: képi kultúra.

videotéka: elektronikus úton tárolt képi dokumentumok gyűjtőhelye a könyvtárban. Nem csak a könyvtárban lehetnek ~k.

Winchester: a számítógép programok és adatok tárolására szolgáló merevlemeze. Itt tárolja a gép a memóriában elmentett adatokat. *→memória*.

További olvasmányok

Ajánló bibliográfia gyermekeknek

Ebben a jegyzékben megtalálod azon könyvek adatainak pontos leírását, amelyeket könyvünkben bármilyen összefüggésben megemlítettünk. Jegyzékünket kiegészítettük további olvasmányok ajánlásával is.

A szépirodalom felsorolásában tanulmányozhatod a könyvtári ábécé szabályait és a betűrendi jelek sorrendjét. Az ismeretközlő könyveknél felfedezheted a nagyobb tematikus könyvtári csoportokat és a raktári jelek rendszerét.

Ha jól tudsz olvasni, ez a bibliográfia arról is tájékoztat, hogy ezeket a könyveket hol találod meg a szabadpolcon.

Szépirodalom

- Λ20 Adamson, Joy: Shaba királynője: Egy afrikai leopárd története. Bp. 1985. Gondolat K.
- Λ26 Ágai Ágnes: A titkokat az ujjaimnak mondom el. Bp. 1996. Móra K.
- Λ31 A királlyá választott kutya. Állatmesék a világ minden tájától. Szerk. T. Aszódi Éva. Bratislava, 1973. Madách K.
- Λ31 Álkom, bákomp berkenye. Mai népi gyermekköltészet. Bp. 1988. Móra K.
- Λ43 Az állatok farsangja. Vál. és szerk. Magyar Beck Anna. Bp. 1981. Móra K.
- Λ45 Az álomerdő. Mesegyűjtemény. Bp. 1988. Móra K. /Hetedhét Magyarország/
- Λ54 Ami a szívedet nyomja. Mai svéd gyermekversek. Vál. és ford. Tótfalusi István. Bp. 1988. Móra K.
- Λ54 Amicis, Edmondo De: Szív. Bp. 1987. Móra K.
- Λ76 Arany János: Toldi. Bp. 1992. Sós Antikvárium K. /S. O. S diákkönyvtár/
- Λ77 Arany László: Magyar népmesék. Bp. 1978. Móra K.
- Λ95 Aubry, Cecile: Belle és Sebastien. Bp. 1991. Móra K.
- B29 Barackvirág. XX. századi klasszikusaink legszebb meséiből. Antológia. Szerk. T. Aszódi Éva. Bp. 1978. Móra K.

- B35 Bársony István: Róka a körben. Ill. Urbán László. Bp. 1979. Móra K.
- B42 Baum, Lyman Frank: Óz a nagy varázsló. Bp. 1991. Westinvest K.
- B48 Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág. I. A csodaszarvas. Ill. Reich Károly. Bp. 1987. Könyvértékesítő Váll. – Móra K.
- B48 Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág. II. A fekete kisasszony. Ill. Reich Károly. Bp. 1988. Könyvértékesítő Váll. – Móra K.
- B48 Benedek Elek: Magyar mese és mondavilág. III. A tűzmadár. Ill. Reich Károly. Bp. 1989. Könyvértékesítő Váll. – Móra K.
- B48 Benedek Elek: Nagy magyarok élete. Válogatás. Bp. 1979. Gondolat K.
- B48 Benedek Elek: Székely Tündérország. Az 1927. évi 4. kiad. felhasználásával. Bp. 1987. Terra – Kossuth Nyomda.
- B48 Benedek Elek: Többsincs királyfi. 9. kiad. Bp. 1981. Móra K.
- B48 Benedek Elek: Világszép Nádszál Kisasszony. 9. kiad. Bp. 1987. Móra K.
- B48 Benedek Elek: Vitéz szabólegény. 7. kiad. Bp. 1987. Móra K.
- B49 Benedek Marcell: Naplómát olvasom. Visszaemlékezések. Bp. 1965. Szépir. K.
- B58 Berze Nagy Ilona: Lábuk nyomát elmosta a víz. Bp. 1989. Móra K.
- B58 Berze Nagy János. A bűbájos lakat. Bp. 1980. Móra K.
- B58 Berze Nagy János: Sárkányölő Sebestyén. Bp. 1969. Móra K.
- B58 Berze Nagy János: Szőlőszem királyfi. 2. kiad. Bp. 1967. Móra K.
- B72 Bodó Béla: Brumi a Balatonon. Bp. 1990. Új Génius K.
- B72 Bodó Béla: Brumi Mackóvárosban. Bp. 1989. Új génius K.
- B72 Bodó Béla: Brumi újabb kalandjai. Bp. 1989. Új Génius K.
- B98 Bürger, Gottfried August: Münchhausen kalandjai. Bp. 1989. Regé K.
- C13 Capek, Karel: Egy kis foxi kalandjai. Bp. 1993. Móra K.
- C15 Cervantes, Saavedra, Miguel de : Don Quiote. Bp. 1992. Holnap K.
- C15 Cervantes, Saavedra, Miguel de: Don Quiote. Átd. Radnóti Miklós. Bp. 1988. Móra K.
- C24 Collodi, Carlo: Pinoccio kalandjai. Ford. és átd. Rónay György. Bp. 1994. Móra K.
- C27 Cooper, James, Feminore: Nagy indiánkönyv. Ford. és az ifjúság számára átd. Réz Ádám és Szinnai Tivadar. 5. kiad. Bp. 1983. Móra K.
- C38 Csanádi Imre: Kergetőző négy testvér. Ill. Kass János. Bp. 1975. Móra K.
- C80 Csoóri Sándor: A lekvárcirkusz bohócai. Gyermekversek. Ill. Orosz János. 2. kiad. Bp. 1977. Móra K.
- C84 Czukás István: A téli tücsök meséi. Bp. 1988. Móra K.
- C84 Czukás István: Vakáció a halott utcában. Bp. 1993. Móra K.
- D39 Defoe, Daniel: Robinson. Ifjúsági regény. 19. kiad. Bp. 1995. Móra K.
- D41 Dékány András: S. O. S Titanic! 4. kiad. Bp. 1988. Móra K.
- D59 Devecseri Gábor: Állatkerti útmutató. Ill. Bakai Pirokska. Bp. 1988. Pannónia Film Váll.

- D59 Deveseri Gábor: Állatkerti útmutató. III. Borsos Miklós. 3. kiad. Bp. 1977. Móra K.
- D59 Deveseri Gábor: Állatkerti útmutató. III. Réber László. 4. átd. kiad. Bp. 1992. Móra K.
- E52 Ende, Michael: Momo Ford. Kalász Márton. Bp. 1986. Móra K.
- F13 Fallada, Hans: Fridolin, a pimasz borz. Ford. Réz Pál. 2. kiad. Bp. 1982. Móra K.
- F28 Fazekas Anna: Öreg néne őzikéje. Bp. 1992. Cicero K.
- F28 Fazekas Mihály: Lúdas Matyi. Elbeszélő költemény. III. Szántó Piroska. 4. kiad. Bp. 1978. Móra K.
- F31 Fecskeköszöntő. Gyermekversek a világirodalomból. Antológia III. Würtz Ádám. 3. kiad. Bp. 1977. Móra K.
- F37 Fekete István: Bogánes. 10. kiad. Bp. 1988. Móra K
- F37 Fekete István: Csí. Bp. 1979. Móra K. /Már tudok olvasni/
- F37 Fekete István: Kele. Bp. 1994. Nesztor K.
- F37 Fekete István: A koppányi ága testamentuma. 10. kiad. Bp. 1990. Móra K. /Fekete István művei az ifjúságnak/
- F37 Fekete István: Vuk. Állatregény. 3. kiad. Bp. 1975. Móra K.
- F37 Fekete István: Túskevár. Regény. 19. kiad. Bp. 1987. Móra K.
- G25 Gárdonyi Géza: Cifra mese. 2. kiad. Bp. 1982. Móra K.
- G25 Gárdonyi Géza: Egri csillagok. Bp. 1993. Trezor K.
- G25 Gárdonyi Géza: Isten rabjai. Bp. 1991. Móra K.
- G25 Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember. Bp. 1988. Móra K.
- G61 Graham, Kenneth: Szél lengeti a fűzfákat. Ford. Szemlér Ferenc. III. Horváth Mária. Bp. 1988. Móra K.
- G61 Graham, Kenneth: Békavári uraság és barátai. Kalandozások szárazon és vízen. előszavával. Ford. Görög Livia. III. Patrick Benson. Bp. 1995. Falukönyv – Cicero K. /Klasszikusok fiataloknak/
- G65 Grimm, Jacob: Gyermek- és családi mesék. Ford. Márton László és Adamik Lajos. Bp. 1989. Magvető K.
- G99 Gyurkovics Tibor: Üveggyöly. Novellaciklus. III. Heinzemann Emma. Bp. 1973. Móra K.
- H33 A három kismalac és más mesék. A világ legszebb meséi. 1. Bp. 1990. Juventus K.
- H49 Hegedűs Géza: A milétoszi hajós. Bp. 1987. Móra K.
- H67 Hevesi Lajos: Jelly András. Bp. 1990. Göncöl K. .
- H81 Horgás Béla: Nyelvöltögető. Gyermekversek, mesék. III. Horgás Ádám. Bp. 1978. Móra K.
- I39 Illyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese. 13. kiad. Bp. 1993. Móra K.
- J32 Janikovszky Éva: Ha én felnőtt volnék. 3. kiad. Bp. 1983. Móra K.
- J32 Janikovszky Éva: Kire ütött ez a gyerek? III. : Réber László. Bp. 1987. Móra K

- J61 Jerome, Jerome Klapka: Három ember egy csónakban. Három ember ke-
rékpáron. Ford. Zágoni Zoltán. Bp. 1991. Háttér K.
- J68 Jókai Mór: Csataképek a magyar szabadságharcból. Bp. 1988. Népszava K.
/Híres könyvek/
- J68 Jókai Mór: A kőszívű ember fiai. 12. kiad. Bp. 1987. Móra K. – Uzsgorod,
Kárpáti K.
- J82 József Attila: Világokat igazgatok: üveggolyókkal játszom. Würtz Ádám
rajzaival. Bp. 1987. Móra K.
- J89 Juhász Ferenc: Csikóéllés. Ill. Reich Károly. Bp. 1978. Móra K.
- K14 Kányádi Sándor: A farkasúzó furulya. Bp. 1979. Móra K.
- K14 Kányádi Sándor: Tavaszi tarisznya. Bp. 1982. Móra K.
- K14 Kányádi Sándor: A virágon vett vitéz. Bp. 1984. Móra K.
- K19 Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem. Bp. 1993. Trezor K.
- K20 Károly Amy: Két kis bunda bandukol. Bp. 1980. Móra K.
- K23 Kassák Lajos: Csillagok csillogtatok, virágok virágoztatok. Gyermekversek.
Ill. Würtz Ádám. 2. kiad. Bp. 1977. Móra K.
- K26 Kästner, Eric: Emil és a detektívek. 4. kiad. Bp. 1983. Móra K.
- K26 Kästner, Eric: A két Lotti. 12. kiad. Bp. 1995. Móra K. /Szív könyvek/
K26 Kästner, Eric: Emil és a detektívek. A repülő osztály. Bp. 1993. Móra K.
/Móra klasszikusok/
- K26 Kästner, Eric: A repülő osztály. 4. kiad. Bp. 1984. Móra K. /Delfin köny-
vek/.
- K46 Kipling, Rudyard: A dzsungel könyve. Ford. Benedek Marcell. 13. kiad. Bp.
1986. Móra K.
- K51 A kiskakas gyémánt félkrajcárja. Magyar népmese. Bp. 1990. Mágus K.
- K60 Knight, Eric: Lassie hazatér. Ford. Thurzó Gábor. Bp. 1995. Talentum:
Alkord K.
- K67 Komjáthy István: Mondák könyve. 10. kiad. Bp. 1995. Móra K.
- K70 Kormos István: Mesék Vaekorról. Ill. Reich Károly. Bp. 1983. Móra K. Tart.
: Mese Vaekorról egy pisze kölyökmackóról; Vaekor világot lát; Vaekor az
első bében.
- K70 Kormos István: Az égigérő fa. 2. kiad. Bp. 1980. Móra K.
- K74 Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom. Bp. 1979. Móra K.
- L14 Lagerlöf, Selma: Nils Holgersson csodálatos utazása. Bukarest, 1992. Kri-
terion K.
- L13 Ladogai pagoda. Versek gyerekeknek. Szerk. Fazekas László. Bp. 1970.
Móra K.
- L36 Lázár Ervin: Bikfi bukfenc bukferenc. Bp. 1976. Móra K.
- L36 Lázár Ervin: A hétfejű tündér. Bp. 1973. Móra K.
- L36 Lázár Ervin: Gyere haza Milkamakka. Bp. 1980. Móra K.
- L36 Lázár Ervin: A Négyszögletű Kerek Erdő. Ill. Réber László. Bp. 1985. Móra
K.

- L36 Lázár Ervin: Tuvudsz ivígy? Bp. 1987. Szépirodalmi K.
- L40 Lear, Edward: Boldog bolondságok. Gyermekversek. Bp. 1978. Móra K.
- L49 Lengyel Dénes: Régi magyar mondák. 8. kiad. Bp. 1991. Móra K.
- L49 Lengyel Dénes: Mondák a török világból és a kuruc korból. 4. átd. kiad. Bp. 1992. Móra K.
- L49 Lengyel Dénes: Kossuth Lajos öröksége. Mondák a XVIII. –XIX. századból. Bp. 1977. Móra K.
- L49 Lengyel Dénes: Az új élet hajnalán. Bp. 1979. Móra K.
- L56 Leslie, Robert Franklin: A medvék – és én. Bp. 1979. Gondolat K
- L68 Lindgren, Astrid: Britta kiönti szívét. Ford. Lontai László. Bp. 1992. Móra K. /Szív könyvek/
- L89 Lúdanyó meséi. Versek. Ford. Tótfalusi István. Ill. Würtz Ádám. 3. kiad. Bp. 1973. Móra K.
- M26 Mátyás Iván: Csutak és a szürke ló. 2. kiad. Bp. 1982. Móra K. /Mókus könyvek/
- M52 Méliusz Anna – Méliusz József: Okos Marci. Én és az oroszlán. Bukarest. 1976. Kriterion K.
- M67 Mikszáth Kálmán: Tót atyafiak. A jó palócok. Bp. 1975. Szépir. K. /Diák-könyvtár/
- M67 Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák. Beszélő köntös. Bp. 1990. Szépir. K. /Olesó Könyvtár/
- M68 Milne, A. Alexander: Micimackó. Micimackó kuckója. Gyermekregények. Ill. Ernest Howard Shepard. 12. kiad. Bp. 1994. Móra K.
- M79 Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk. 31. kiad. Bp. 1995. Móra K.
- M86 Móra Ferenc: Dióbél királyfi. 6. kiad. Bp. 1992. Móra K.
- M86 Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön. 31. kiad. Bp. 1992. Móra K.
- M86 Móra Ferenc: A hatrongyosi kakasok. Állatmesék. 3. kiad. Ill. Reich Károly. Bp. 1978. Móra K. /Móra Ferenc válogatott művei az ifjúságnak/
- M86 Móra Ferenc: Körtemuzsika. Bp. 1975. Móra K. /Móra Ferenc vál. művei az ifjúságnak/
- M86 Móra Ferenc: Az ember feje nem füge. Elbeszélések az ifjúság számára. Ill. Reich Károly. Bp. 1981. Móra K. / Móra Ferenc vál. művei az ifjúságnak/
- M86 Móra Ferenc: Titulász bankója. Történelmi elbeszélések, mesék. 3. kiad. Bp. 1987. Móra K. /Móra Ferenc vál művei az ifjúságnak/
- N23 Nagy Katalin: Szív a kerítésen. Ifjúsági regény. Bp. 1989. Móra K.
- N24 Nagy László: Csodafitű-szarvas. Versek. Ill. Kass János. Bp. 1977. Móra K.
- N38 Nefelejcs. Szép magyar versek kisiskolásoknak. Vál. és szerk. : T. Aszódi Éva. Ill. : Sziszian Wanda. Bp. 1975. Móra K.
- N46 Nemes Nagy Ágnes: Az aranyecset. Ill. Hajnal Gabriella. Bp. 1969. Móra K.
- N46 Nemes Nagy Ágnes: Az aranyecset. Ill. Hajnal Gabriella. Bp. 1979. Móra K.
- N46 Nemes Nagy Ágnes: Az aranyecset. Ill. : Faltisz Alekszandra. Bp. 1993. Századvég K.

- N46 Nemes Nagy Ágnes: Szökökút. 2. kiad. Bp. 1984. Móra K.
- O16 Az okos lány. Népmesék. Bp. 1989. Móra K.
- P65 Petőfi Sándor: Anyám tyúkjá. Ill. Kass János. 3. kiad. Bp. 1977. Móra K. .
- P65 Petőfi Sándor: Arany Lacinak. Ill. Würtz Ádám. Bp. 1969. Móra K.
- P65 Petőfi Sándor: Összes költeménye. I–II. Bp. 1981. Szépirodalmi Kiad.
- P69 Pilinszky János: A nap születése. Bp. 1974. Móra K.
- R56 A rendíthetetlen ólomkatona és más mesék. A világ legszebb meséi. 8. Bp. 1992. Juventus K.
- S13 Salten, Felix: Bambi. Ford. Fenyő László. Bp. 1991. Móra K
- S13 Salten, Felix: Bambi és gyermekei. Ford. Stark Ferenc. Bp. 1992. Móra K.
- S24 Scarry, Richard: Murphy őrmester kalandjai. Bp. 1994. General Press, 1994. /Zenélő könyvek/
- S55 Sienkiewicz: Quo vadis? Történelmi regény. Ford. Mészáros István. 5. kiad. Bp. 1979. Európa K.
- S59 Simon István: A sümegei vadgesztenyék. Versek. Bp. 1979. Móra K.
- S99 Sütő András: Gyermekkorom tükörcserepei. Bp. 1982, Móra K.
- S99 Swift, Jonathan: Gulliver utazásai a törpék és az óriások országában. Bp. 1991. Móra K.
- Sz18 Szabó Lőrinc: Lóci óriás lesz. 2. kiad. Bp. 1983. Móra K.
- Sz19 Szabó Magda: Álarcosbál. 6. kiad. Bp. 1988. Móra K.
- Sz19 Szabó Magda: Mondják meg Zsófikának. Bp. 1993. Móra K.
- Sz30 Szántó György: Az alapiak kincse. Történelmi regény az ifjúság számára. 7. kiad. Bp. 1984. Móra K.
- Sz64 Szentiványi Jenő: A kőbaltás ember. 6. kiad. Bp. 1991. Móra K.
- Sz64 Szentiványi Jenő: A görög gálya titka. Ifjúsági regény. 3. Kiad. Bp. 1982. . Móra K.
- Sz67 Szentmihályi Szabó Péter: Világok virága. Bp. 1995. Mágus Kiadó.
- Sz69 Szép Ernő: Gyerekeknek való. Bp. 1958. Móra K.
- Sz79 Szilágyi Domokos: Liliompalota. Gyermekversek. Bp. 1980. Móra K.
- Sz89 Szombathy Viktor: Megszólal a töröksíp. Bp. 1987. Móra K
- T26 Tamkó Sirató Károly: Tengerecki Pál. Gyermekversek. Ill. Réber László. 2. kiad. 1984. Móra K.
- T26 Tamkó Sirató Károly: Tengerecki hazaszáll. Ill. Réber László. 2. kiad. Bp. 1979 Móra K.
- T26 Tamkó Sirató Károly: Széllkiáltó. Bp. 1977. Móra K.
- T34 Tatay Sándor: Kinizsi Pál. 9. kiad. Bp. 1981. Móra K.
- T56 Titkos út. Versek óvodásoknak és kisiskolásoknak /ill. Poszpisek Márta/ Bp. 1994. Mágus K.
- T62 Tolsztoj, Lev: Medve a szekéren. Mesék. Bp. – Uzsgorod. 1977. Móra K. – Kárpáti K.
- T90 Travers, Pamela: Csudálatos Mary. 4. kiad. Bp. 1987. Móra K.
- T90 Travers, Pamela: Csudálatos Mary visszatér. 3. kiad. Bp. 1991. Móra K.

- V98 A tündértörténetek. Magyar népmesék. Bp. 1987. Móra K. /Hetedhét Magyarországra/
- V39 Varga Katalin: Gőgös Gúnár Gedeon. 25. kiad. Bp. 1992. Móra K.
- V39 Varga Katalin: Mosó Masa mosodája. 17. kiad. Bp. 1995. Móra K.
- V62 Vázsonyi Endre: Rémusz bácsi meséi. Bp. 1989. Móra K.
- V69 Veres Péter: Olvasónapló. 1956 – 1969. I–II–III. Bp. 1988. Szépir. K.
- V74 Verne Gyula: Sándor Mátyás. 6. kiad. Bp. 1976. Móra K. /Verne, Jules művei/
- V74 Verne Gyula : Kétévi vakáció. 6. kiad. Bp. 1977. Móra K.
- V74 Verne, Jules: Nemo kapitány. Tenger alatt a világ körül. Bukarest, 1988. Kriterion K.
- V74 Verne, Jules: A rejtelmes sziget. I–II. Bp. 1989. Móra K.
- V95 Volt játékom, aranyalma. Külföldi költők versei. Szerk. T. Aszódi Éva. Bp. 1980. Móra K.
- W58 Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne. Ill Hincz Gyula. 5. kiad. Bp. 1986. Móra K.
- W97 Wölfel, Ursula: Tűzcipő és Szélsaru. Ford. Gergely Erzsébet. Ill. Réber László. Bp. 1970. Móra K.

Ismeretközlő irodalom – szakirodalom

000 Általános művek.

- Beszélő könyvtár. Összeáll. : Képes Ágnes és Szász Eta. Bp. 1958. Móra K.
- Beszélő könyvtár 1967–75. Újabb ifjúsági olvasmányok. Összeáll. : Kepes Ágnes és Szász Eta. Bp. 1980. Móra K
- Caselli, Giovanni: A világ esodái. A világ hét esodája. Bp. 1990. Helikon-Minerva K. /Ablak a világra/
- Hegeudis Géza: Az olvasás gyönyörűsége. Beszélgetések könyvekről, irodalomról, költészetéről. Bp. 1978. Móra K.
- Illés György: Mesélő könyvtárak. Bp. 1984. Móra K
- Az írás. Bp. 1995. Park K. /Szemtanú tudomány/
- Katsányi Sándor – Könyves-Tóth Lilla: Felfedezem a könyvtárat. 2. jav. kiad. Bp. 1978. Tankönyvkiadó.
- Kéli Béla: Az írás története. Ill. és a képeket vál. Köpeczi Bócz István. Bp. 1971. Gondolat K. /Gondolat zsebkönyvek/
- Könyves-Tóth Lilla – Gaál Éva: Keresd a könyvtárban! 2. kiad. Bp. 1982. Móra K. /Böles bagoly/
- Lupatelli, Antony: Találmányok és feltalálók története aprók és nagyok épülésére. Rajzolta: Antony, Lupatelli, a magy. kiad. szövegét írta Bogáti Péter. Bp. 1987. ILK.
- Megay László – Rékassy Csaba: Könyves könyv. Bp. 1981. Móra K. /Böles Bagoly/

- Könyvtári kis tükör. Ajánló könyvjegyzék. Gyermek és ifjúsági irodalom, 1976–1980. Bp. 1983. Népművelési Propaganda Iroda.
- Olvass nekem! Kalauz szülőknék, óvónőknék, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. /Összeáll. : Boesák Veronika, Benkő Zsuzsanna, Hölgyesi Györgyi/ Bp. 1995. Trezor K
- Új beszélő könyvár. Az ifjúsági olvasmányok ajánló jegyzéke. Összeáll. : Bak János, Rákai István. Bp. 1969. Móra K.

030 Általános lexikonok és enciklopédiák.

- Ablak-zsiráf képes gyermeklexikon. Írta és összeáll. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes. Ill. Szeceksó Tamás és Szeceksó Ágnes. 20. kiad. Bp. 1994. Móra K.
- Akadémiai kislexikon. I–II. Főszerk. Beck Mihály, Peschka Vilmos. Bp. 1989. Akadémiai K.
- Alapismereti lexikon. Bp. 1988. Novotrade K.
- Csodaország. Képes gyermeklexikon az általános iskolások számára. /Csörgő Anikó – Füzesi Zsuzsa. Bp. 1995. Csodaország Kiadó Kft.
- 366 ... sőt több kérdés és felelet. Bp. 1993. Móra K.
- Képes gyermekenciklopédia. Szemtanú. 2. jav. kiad. Főszerk. Ann Kramer, a magy. kiad. főszerk. Katona Sándorné. Bp. 1994. Park K
- Képes gyermeklexikon. Szerk. Tóth Dóra, Molnár Márta, ill. Benei Klára. Debrecen, 1994. Aquila K.
- Kérdések világa. Szerk. B. Méhes Vera. Bp. 1991. Officina Nova K.
- Larousse lexikon a legkisebbeknek. Főnevek. A magyar kiadást átd. Szalontai Ágnes. Bp. 1993. Venezia K.
- Larousse diákciklopédia, 2. kiad. Szerk. Philippe Schuwer, ford. A. Fodor Ágnes. Bp. 1995. Glória K.
- Larousse enciklopédia, Memo. Bp. 1995. Akadémiai K.
- Magyar Larousse enciklopédikus szótár. I–II–III. Bp. 1991. Akadémiai K.
- Magyar nagylexikon. 1 – Főszerk. Élesztős László. Bp. Akadémiai K. 1993-
- Mini enciklopédia. Szerk. Babin, Veronique. Ford. Jancsó Júlia. Bp. é. n. Passage Könyvkiadó Kft.
- Minden napra egy kérdés. Szerk. Dornbach Mária. 5. felújított kiad. Bp. 1994. Móra lexikon. I–II. Vél. és szerk. D. Major Klára. Bp. 1992. Móra K.
- Nagy Larousse kiesiknek. Képes enciklopédia gyermekeknek. Szerk. Martine és Daniel Sassier, ford. Görög Livia. Bp. 1995. Passage K.
- Révai nagy lexikona. I–XXII. Bp. 1911. Révai Testvérek K.
- Tini enciklopédia sorozat. Bp. 1991- Venezia K.
- A tudás nagy könyve. Fedezd fel a világot képek és leírások segítségével. Szerk. és ford. Greguss Ferenc. Bp. 1994. Fabula Könyvkiadó Kft.
- Tudománytár gyermekeknek. Képes enciklopédia sorozat. Bp. 1990- Móra K.
- Usborne enciklopédia gyermekeknek. Szerk. Elliot, Jane és King, Colin. 4. kiad. Bp. 1992. Novotrade K.

A világ és az ember. Képes gyermekenciklopédia. Szerk. D. Major Klára. 1. jav kiad. Bp. 1982. Móra K.

100 Filozófia (Gondolkodók).

Diószegi György: A bölselet eredete. Bp. 1988. Gondolat K. /Gondolat zsebkönyvek/

Filozófiai vademecum. Szerk. Lendvai L. Ferenc Bp. 1995. Móra K.

Lendvai L. Ferenc: A gondolkodás története. 2. kiad. Bp. 1984. Móra K.

Lengyel Dénes: Újkori bölselek nyomában. Bp. 1987. Móra K.

200 Vallás.

Vallási vademecum. Szerk. Tótfalusi István. Bp. –Szegeed. 1992. Móra K. – Szent Gellért Egyházi Kiadó.

220 *Biblia. Szentírás. Ó- és Újszövetség.*

Ábel-Zsuzsanna: Képes bibliai lexikon. 2. kiad. Bp. 1988. Közgazd- és Jogí K

Biblia. Ószövetségi és újszövetségi szentírás. 3. kiad. Bp. 1979. Szent István Társulat K.

Képes Biblia. Válogatott történetek. Anna de Graf elbeszélése nyomán. Ill. José Perez Montero. Bp. 1991. Omega K.

Ki kicsoda a Bibliában? Írta Tótfalusi István. Bp. 1995. Móra K.

290 *Nem keresztény vallások, mitológia.*

Ki kicsoda az antik mítoszokban? Írta Tótfalusi István Bp. 1993. Móra K.

Quesnel, Alain: Görögök. Ill. Torton, Jean. Ford. Thimar Márta. /Mítoszok, legendák/

300 Társadalomtudományok.

Képes diálexikon. Társadalom. Bp. Minerva K. (Előkészületben)

330 *Köszgazdaságtan.*

Cribb, Joe: A pénz. Ford. és a Magyarország c. fejezetet írta Fráter Zoltán Tamás. Bp. 1991. Park K. /Szemtanú/

350 *Államigazgatás, közigazgatás.*

Imre István: Stop! Közlekedj okosan! Bp. 1979. RTV – Minerva K.

355 *Hadtudomány.*

Barezy Zoltán – Somogyi Győző: Magyar huszárok. Bp. 1987. Móra K.

370 *A nevelés általában. A nevelés története.*

Csoma Gyula: Elviszik-e a kutyák az iskolát? Bp. 1983. Móra K.

379 *A szabadidő felhasználása.*

Watkins, David – Dalal, Meike: Kempingezés, túrázás. Ford. Kolosszár Olga. Bp. 1990. Novotrade k. /Usborne kézikönyv/

390 *Néprajz.*

- Néprajzi lexikon. I–V. Főszerk. Ortutay Gyula. Bp. 1977–1982. Akadémiai K.
- Apáról fiúra. Néprajzi kalauz. Írta: Kósa László, Szemerékényi Ágnes. Bp. 1973. Móra K. /Természethúvárok könyvespolca/
- Ágh István: Hányat nézek a naptárban? Régi falusi ünnepek Ill Würtz Ádám. Bp. 1980. Móra K. /Böles bagoly/
- Dömötör Tekla: A népszokások költészete. Bp. 1974. Akadémiai K.
- Ház tetején egy fél lepény. Finnugor népek találós kérdései. Vál. és ford. : Mándoki László, ill. Vida Győző. Bp. 1986. Móra K.
- Ház tetején gyalogösvény. Szomszédaink, nemzetiségeink találós kérdései. Vál. és ford. Mándoki László, ill. Vida Győző. Bp. 1987. Móra K.
- Ház tetején nyeles edény. Török népek találós kérdései. Vál. és ford. Mándoki László, ill. Vida Győző. Bp. 1985. Móra K.
- Szö, fon, nem takács. Mi az? Találós kérdések gyermekeknek. Vál. és összeáll. Vargha Ferencé. 3. kiad. Bp. 1975. Móra K.
- Térszabó Júlia: Nagy karácsonyi képeskönyv. 3. kiad. Bp. 1994. Móra K.

500 **Természettudományok.**

- Természettudomány általában
- Képes diáklexikon. Természet. Szerk. D. Major Klára. Bp. Minerva K. (Előkészületben.)
- Természettudományi kislexikon. I–II. 3. bőv. kiad. Bp. 1989. Akadémiai K.
- Usborne természettudományi kisenciklopédia. Írta Annabel Craig és Cliff Rosney. Ford. Both Előd. 2. kiad. Bp. 1994. Park K.
- Benedek István: Hippokratésztől Darwinig. A természettudomány nagy korszakai. Bp. 1986. Népszava Lap és Könyvkiadó. /Mi világunk/
- Az élővilág atlasza. Írta és szerk. Attenborough, David. Ford. Farkas János. Bp. 1994. SKO K.
- Varga Domokos – Varga András: Rejtelmes világ. Képes gyermekenciklopédia. Bp. 1990. Móra K. /Kérdések könyve/
- Wilkes, Angela: Első természethúvár könyvem. Képes útmutató a környező világ felfedezéséhez. Bp. 1991. Passage K.

510 *Matematika.*

- Filep László: A számírás története. Bp. 1982. Gondolat K.
- Irhás János: A fejszámolás titkai. Bp. 1984. Irhás János kiad.
- Matematika történeti ABC. Szerk. Sain Márton. 5. jav. és bőv. kiad. Bp. 1987. Tankönyvkiadó.
- Pólya György: A gondolkodás iskolája. A matematika új módszerei új megvilágításban. 5. bőv. kiad. Bp. 1977. Gondolat K.
- Smith, Brian Reffin: Programozás: Első könyvem a programozásról. Bp. 1987. Novotrade K.

Varga Tamás matematikai versenyek. Összeáll. Pogáts Ferenc. Bp. 1995. Typotex K.

520 *Csillagászat. Űrkutatás. Geodézia.*

Both Előd: A világmindenség. Bp. 1994. Móra K. /A világ és az ember/

Csillagásztörténeti ÁBC. Szerk. Gazda István. Bp. 1982. Tankönyvkiadó.

Az idő. Írta Samuel Abraham Goudsmit, Robert Clatborne stb. Ford. Lehoteczka László. 2. kiad. Bp. 1975. Műszaki K. /A tudomány csodái/

Varga Domokos – Varga András: Föld és ég. Képes gyermekenciklopédia. Bp. 1985. Móra K. /Kérdések könyve/

530 *Fizika.*

Képes Usborne enciklopédia. Fizika. Kémia. Biológia. Szerk. Strockley, Corine. 4. kiad. Bp. 1993. Park K. /Novotrade Könyvek/

Fizikátörténeti ÁBC. Szerk. Gazda István, Sain Márton. 3. átd. bőv. kiad. Bp. 1989. Tankönyvkiadó.

Lukács Ernőné, Péter Ágnes, Tarján Rezsőné: Tarkabarka fizika. 4. kiad. Bp. 1983. Móra K. /Természetbúvárok könyvespolca/

Öveges József: Érdekes fizika. Bp. 1995. Nemzeti Tankönyvkiadó.

Öveges József: Játékos fizikai kísérletek. Bp. 1995. Nemzeti Tankönyvkiadó.

531 *Mechanika. Szilárd testek, folyékony és légnemű testek mechanikája.*

Ardley, Neil: Mit tud a levegő? Bp. 1992. Park K. /Szemtanú, kísérletek/

Taylor, Kim: Mozgás. Ford. Nemesbüki Miklós. Bp. 1993. Móra K. /Repülőrajt a tudományba/

534 *Hangtan.*

Berkes Péter: Hangország. 2. kiad. Bp. 1976. Móra K. /Böles Bagoly/

535 *Fénytan. Optika.*

Ardley, Neil: Mit tud a fény? Bp. 1992. Park K. /Szemtanú – Kísérletek/

537 *Elektromosság.*

Parker, Steve: Elektromosság. Bp. 1994. Park K. /Szemtanú – tudomány/

539 *Atomfizika.*

Cooper, Christopher: Az anyag. Ford. Iván R. László. Bp. 1994. Park K. /Szemtanú tudomány/

540 *Kémia.*

Balázs Lórántné – Hornszky Imre – Sain Márton: Kémia történeti ÁBC. Bp. 1981. Tankönyvkiadó.

Balázs Lórántné: Kémiai kísérletek. Bp. 1986. Móra K

546 Szervetlen kémia.

Reymond, Jean-Pierre: A föld és tűz gyermekei a fémek. Bp. 1991. Venezia K.
/Tini enciklopédia/

549 Ásványtan.

Hall, Cally: Drágakövek. Képes ismertető a világ több mint 130 drágakövééről.

Ford. Balázs Lórántné. Bp. 1994. Panem Grafo K. /Határozó kézikönyvek/

Pellant, Cris: Kőzetek és ásványok. Ford. Embey-Isztin Antal. Bp. 1993. Panem
Grafo. /Határozó kézikönyvek/

Symes, Robert F. : Kristályok és drágakövek. Ford. Silberer Vera. Bp. 1995.
/Szemtanú/

550 Földtan. Geológia.

Ballér Judit: A Föld. Bp. 1991. Juventus K. /Csodálatos világunk/

Krafft, Maurice: Ma is élő hegyek és vulkánok. Bp. 1991. Venezia K. /Tini
enciklopédia/

Van Rose, Susanna: Tűzhányók. Ford. Balázs László. Bp. 1994. Park K. /Szem-
tanú/

560 Őslénytan.

Augusta, Josef: Az ősvilág állatóriásai. Ford. Zólyomi Antal. Pécs, 1994. Ale-
xandra K.

Kardos László: Ősvilágunk képekben. Bp. 1992. Móra K.

Walker, Cyril. : Ősmaradványok. Ford. Ács Eszter. Bp. 1995. Panem Grafo K.
/Határozó kézikönyvek/

570 Biológia. Az élet és az élőlények általános tulajdonságai.

Biológiai lexikon. 1–4. Főszerk. Straub F. Brunó. Bp. 1975–1978. Akad. K.

Az élővilág kisenciklopédiája. Usborne. Szerk. Stockley, Corinne. Ford. Korsós
Zoltán, Villányi Péter. 2. kiad. Bp. 1994. Park K.

Attenborough, David: Az élő bolygó: a Föld mai arculata. Bp. 1989. Novotrade
K.

572 Antropológia.

Hankó Ildikó: Emberek. 3. kiad. Bp. 1991. Móra K. /Búvár zsebkönyvek/

Mazák, Vratislav: Az ősember és elődei. Bp. 1990. Gondolat K.

575 Az élet keletkezése.

Attenborough, David: Élet a Földön: A természet története. Bp. 1988. Novotrade
K.

580 Növénytan – botanika.

Mészáros Zoltán: Csodálatos növényvilág. Bp. 1989. MTI K.

581 Növényélettan.

More, David: Fák. Bp. 1986. Gondolat K.

582 Növényrendszertan.

Blamey, Marjorie: Termések erdőn, réten. Bp. 1988. Gondolat K. /Füirkész könyvek/

Horánszky András: Vadvirágok. 3. kiad. Ill. Csapody Vera. Bp. Móra K. /Búvár Zsebkönyvek/

Uránia növényvilág. 2. kiad. Alacsonyabb rendű növények. Magasabb rendű növények I-II. Bp. 1977-1981. Gondolat K

590 *Állattan – zoológia. Állatkertek.*

Az állatvilág enciklopédiája. 12+5 kötet. Bp. 1991 – Helikon K.

Brehm, Alfred: Az állatok világa. 1-4. 2. kiad. Bp. 1960. Gondolat K.

Brehm, Alfred: Az állatok világa. PC CD-ROM. Bp. 1995. Kossuth Kiadó.

Uránia állatvilág. 1-5. 2. kiad. Bp. 1973-1978. Gondolat K

591 Az állatok élettana.

Állatbarátaink. Ford. Nagy Sándor. Bp. 1994. Móra K. /Tudománytár gyermekeknek. /

592 Állatrendszertan.

Az állatvilág enciklopédiája. Emlősök. 2. Nagy növényevők. Bp. 1991. Helikon K. Bip-bip hurrá! Tanulj, játssz és fedezd fel a bip-pennel az állatok világát. 6-10 éveseknek. Ford. Jancsó Júlia. Bp. 1990. Passage K.

Mc Cauley, Jane R. Állatparádé. Ford. Szuhai Havas Ervin. Bp. 1994. Kossuth K. /Manipulációs képekönyv/

Keve András: Madarak. Ill. Csépe Magdolna 4. kiad. Bp. 1981. Móra K /Búvár zsebkönyvek.

Loxton, Howard: Macskák. Bp. 1993. Orex Bt. /Füirkész könyvek/

Seget, Josef: Állatkertek ritkaságai. 240 fénykép Európa állatkertjeiből. Ford. Andrassy István. Bp. 1973. Gondolat.

Tasnádi Kubacska András: A sárkányok unokái. Ismeretterjesztő képekönyv. Ill. Réber László. 2. kiad. Bp. 1976. Móra K.

Vadon élő állatok. Ford. Nagy Sándor. Bp. 1993. Móra K. /Tudománytár gyermekeknek/

594 Csigák, kagylók.

Dance, S. Peter: Csigák és kagylók, Ford. Ács Eszter. Bp. 1994. Panem Grafo K. /Határozó kézikönyvek/

595 Rovarok.

Vásárhelyi Tamás: Egzotikus rovarok. Bp. 1989. Móra K. /Búvár zsebkönyvek/ Lepkék

A világ lepkéi. Több mit 500 lepkefaj képes határozókönyve. Szerk. David Carter.
Fényk. Frank Grenaway, ford. Ács Eszter. Bp. 1994. Panem és Grafo Kft.

599 Emlősállatok.

Állatkerti emlősök. : Bp. Móra K. /Búvár zsebkönyvek/

Patay László: Kuttyák. Ill. Balogh Péter. Bp. 1975. Móra K. /Búvár zsebkönyvek/

Szidnainé Csete Ágnes: Lovak. Bp. 1986. Móra K. /Búvár zsebkönyvek/

600 Alkalmazott tudományok. Technika. Egészségügy.

Képes diáklexikon. Kézikönyv a korszerű alpműveltséghez. Szerk. D. Major
Klára. 1. köt. Technika. Bp. 1989. Minerva K.

A technika krónikája. Szerk. Harenberg, Bodo, írta: Paturi, Felix R. , a magy.
kiadást szerk. Karádi Ilona. Bp. 1988. Officina Nova K.

608 Találmányok.

Ballér Judit: Találmányok. Bp. 1992. Juventus K. /Csodálatos világunk/

Greguss Ferenc: Élhetetlen feltalálók, halhatatlan találmányok. 1–2. Bp. 1985.
Móra K.

Turvai, Peter: Találmányok: Feltalálók és remek ötletek. Bp. 1992. Passage K.
/Az idő műhelyében/

610 *Egészségügy.*

Monchaux, Marie-Claude: A sehány éves kislány. 4. kiad. Bp. 1983. Móra K.

Monchaux, Marie-Claude: Nekem két születésnapom van. A születésről gyerme-
keknek. Bp. 1990 Móra K.

620 *Technika. Technikatörténet.*

Macaulay, David: Hogy is működik? Az emelőtől a lézerig, a szekértől a videóig:
a gépek világának teljes áttekintése. 2. kiad. Ford. Bakonyvári Ferenc. Bp.
1995. Park K.

Tudomány és technika: a modern tudomány világa. Ford. Both Előd és Nagy
Elemér. A magy. vonatkozású adatokkal kieg. Gazda István. Kaposvár, 1995.
Holló és társa. /Oxford gyermekenciklopédia/

621 Általános géptan. Elektrotechnika általában.

Parker, Steve: Thomas Edison és a villany. Ford. Németh Margit. Bp. 1994.
Magvető K. /Tudományos felfedezések/

623 Haditechnika.

Byam, Michele: Fegyverek és páncélok. Bp. 1990. Park K. /Szemtanú/

624 Általános mérnöki szak. Mélyépítés. Magasépítés.

Barbey, Dorine: Nagy építkezések. Bp. 1992. Venezia k. /Tini enciklopédia/

629 Járművek általában. Járművek technikája.

A technika nagy enciklopédiája. Usborne. (Csillagok és bolygók; Űrutazás; Sugárhajtású repülőgépek; Autók; Motorok; Vonatok.) Írta Reffe, Michel; Maynard, Christopher; Gatland, Kenneth stb. Ford. Fehér György. Debrecen, 1994. Aquila K

Bálint Sándor:Autók. Ill. Mandel Tamás. Bp. 1979. Móra K. /Kolibri könyvek/
Marjai Imre – Pataky Dénes: A hajó története. 2. bőv. kiad. Bp. 1979. Corvina K.

Dupas, Alain: A világűr felfedezése. Bp. 1991. Venezia K. /Tini enciklopédia/

655 Könyvnyomtatás. Nyomdászat. Könyvkiadás.

Tevan Andor: A könyv évezredes útja. 3. kiad. Bp. 1984. Gondolat K.

663 Élelmiszeripar.

Mindennapi táplálékunk a kenyér. Bp. 1991. Venezia K. /Tini enciklopédia/

681 Finommechanika. Számítástechnika.

Számítástechnikai Értelmező Szótár. (Oxford) Bp. 1989. Novotrade K.

Bozsaky Géza: Kirándulás a számítógépek szízeitére. Bp. 1986. Tankönyvkiadó.
/Utazások matematika országban/

Giovanni Giovannini: A kovakőtől a szilíciumig. A tömegkommunikációs eszközök történetéről. Bp. 1990. Püski K.

Szűcs Ervin: Komputervilág. Bp. 1995. Móra K. /A világ és az ember/

Szűcs Ervin: A számítógép tegnapról holnapig. Bp. 1987. Műszaki K.

689 Barkácsolás.

Kun Anna – Békés Mária: Ez neked is sikerül. Barkácskönyv. Ill. Zsoldos Vera. Bp. 1976. Móra K.

700 Művészetek.

A művészet általános kérdései. A művészet esztétikája. Művészettörténet

Művészeti vademecum. Írta: Vadas József. A szavak eredetének magyarázata
Tótfalusi István munkája. Bp. 1994. Móra K.

Behrends, Rainer – Kober Karl Max: A művész és műhelye. Ford. Morvay Katalin. Bp. 1981 Corvina K.

Conti, Flavio: Dióhéjban a görög művészetről. Építészet, szobrászat, festészet. Bp. 1989. Corvina K.

726 Egyházi épületek. templomok.

Gandioli – Coppin, Brigitt: Hogyan épül egy középkori katedrális? Bp. 1991. Venezia K. /Tini enciklopédia/

738 Kerámiaművészet.

Kardos Mária: Ágyagművesség. Bp. 1988. Móra K. /Hobbi/

745 Iparművészet. Díszítőművészet.

Rozsonnai Marianna: A könyvkötés művészete. Bp. 1983. Corvina. /Műhelytitkok/

750 Festészet.

Hollmann, Eckhard – Penndorf, Helmar: A festő és a táj. Ford. Kertész Judit. Bp. 1981. Corvina K. /Művészetről gyermekeknek/

780 Zene. Zenetörténet.

Zenei lexikon I–II. átd. új kiad. Főszerk. Bartha Dénes. Bp. 1965. Zeneműkiadó. Bp.

Ardley, Neil: Hangszerek. Ford. Sárközi Helga. Bp. 1993. Park K. /Szemtanú/ Deries, Bernard: Rajzos zenetörténet az óskortól napjainkig. Magy. vált. Révész Dorrit. Bp. 1985. Zeneműkiadó.

Dobszay László: Magyar zenetörténet. Bp. 1984. Gondolat K.

Palmer, King: A zenéről mindenkinek. Ford. Fellegi Balázs. Bp. 1995. Akad K. /Tanulj magad/

782 Színházi zene. Opera. Operett. Balett.

Tótfalusi István: Új operamesék. Bp. 1987. Zeneműkiadó.

784 Ének.

Bújj, bújj, zöld ág ... Népi gyermekjátékok. Szerk. Kovács Ágnes. 2. kiad. 1983. Móra K.

792 Színházművészet. Színháztudomány.

Színházi kaszlauz. Szerk. Vajda György Mihály. 4. bőv. átd. kiad. Bp. 1981. Gondolat K.

Gabnai Katalin: Állatosdi. Bp. 1984. Móra K. /Kuckószínház/

793 Társas szórakozások. Mozgásművészet. Bűvészkedés.

Lukátsy András: Játssz újra! A világ 100 alapjátéka. Bp. 1988. Móra K.

794 Társasjátékok. Sakk. Rejtvények.

Grätzer József: Sicc. Bp. 1993. Héttorony Kiadó.

796 Sport.

Klein, Edwin: Olimpiai az ókortól napjainkig. Ford. Maros Judit. Bp. 1992. Tessloff és Babilon K. /Mi micsoda?/

800 Nyelvtudomány – Irodalomtudomány.

Általános nyelvészet.

Grétsy László: Anyanyelvünk játéka. Bp. 1974. Gondolat.

Kosztolányi Dezső: Ábécé. Bp. 1957. Gondolat K

- Rácz Endre – Takács Etel: Kis magyar nyelvtan. 7. átd. és bőv. kiad. Bp. 1987. Gondolat K.
- Szilágyi Ferenc: Fejtsünk szót! Bp. 1993. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Szilágyi Ferenc: A magyar szókinés regénye. Bp. 1974. Tankönyvkiadó.
- Tótfalusi István: Bábel örökében. Bp. 1972. Móra K. /Természetbúvárok könyvespolca/
- Vargha Balázs: Játsszunk a szóval! 2. kiad. Bp. 1974. Móra K.
- Vargha Balázs – Dimény Judit: Nyelv, zene, matematika. Bp. 1977. RTV–Minerva K.

800 Irodalomtudomány.

- Világirodalmi kisenciklopédia. I–II. Szerk Köpeczi Béla, Pók Lajos. 2. kiad. Bp. 1976. Gondolat K.
- Világirodalmi lexikon. 1–16. Főszerk. Király István. Bp. 1970–1994. Akadémiai K.
- Hegedűs Géza: Legkedvesebb íróim. Az ifjúsági irodalom legkiválóbb művelői. Bp. 1971. Móra K.
- Irodalmi alakok lexikona. Szerk. : Tótfalusi István. Bp. 1992. Móra K.

801 Szótárak.

- Idegen szavak és kifejezések kéziszótára. Szerk. Bakos Ferenc. Bp. 1994. Akadémiai K.
- Jelképtár. Írta: Hoppál Mihály, Jankovics Marcell, Nagy András, Szemadám György. Bp. 1990. Helikon K.
- Képes diákiszótár 14000 címszóban. /Szerk. Grétsy László és Kemény Gábor/ Bp. 1992. Akadémiai K.
- Magyar értelmező kéziszótár. I–II. Bp. 1972. Akadémiai K.
- A magyar helyesírás szabályai. 11. kiad. Bp. 1984. Akadémiai K.
- A magyar helyesírás szabályai. 11. kiad. példaanyagában átd. lenyomata. Bp. 1994. Akadémiai K.
- Helyesírási kéziszótár. Szerk. Deme László, Fábíán Pál. Bp. 1988. Akadémiai K.
- A magyar nyelv történeti etimológiai szótára. I–III. Főszerk. : Benkő Lóránd. Bp. 1967–1976. Akadémiai K.
- Nyelvi vadamecum. Írta:Tótfalusi István. Bp. 1994. Móra K.
- Bánk József: Szállóigék, velős mondások latinul és magyarul. 3. kiad. Bp. 1993. Szent Gellért K.
- Csizmadia Károly: Bibliai eredetű szállóigék, szólásmondások, közmondások. 2. kiad. Győr, 1990. Hazánk Könyvkiadó Kft.
- Gyapay Gábor – Ritoók Zsigmond: Ki mondta, miért mondta? Bp. 1983. RTV–Minerva K.
- Híves Márta: Nem árulok zsákbamacskát. Szólások és eredetük. O. Nagy Gábor könyvének felhasználásával írta - -. Ill. Tettamanti Béla. Bp. 1990. Móra K.
- O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások. Bp. 1976. Gondolat K.

O. Nagy Gábor: Mi fán terem? 4. kiad. Bp. 1988. Gondolat K.

894 Magyar irodalom.

Magyar irodalmi lexikon. I–II–III. Főszerk. Benedek Marcell. Bp. 1963–1965. Akadémiai K.

Új magyar irodalmi lexikon. I–III. Főszerk. Péter László. Bp. 1994. Akadémiai K.

Ki kicsoda a magyar gyermek- és ifjúsági irodalomban? Életrajzi kislexikon kortárs írókról, költőkről. Szerk. Fogarassy Miklós. Bp. 1988. Országos Széchényi Könyvtár – Könyvtartudományi és Módszertani Központ – Debrecen, Csokonai Kiadó.

Kincskereső: a Szegeди Kincskereső Gyermekirodalmi és Művészeti magánalapítvány folyóirata 10–14 éveseknek. XXIII. évf. Szegeди, 1996.

Kincskereső. Ifjúsági irodalmi folyóirat repertórium. Szerk. és összeáll. : Krauss Péter és Kraussné Papp Éva. Kaposvár, 1981. Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár Aranytől Aranyról. Összeáll. Tóth Tibor. 2. kiad. Bp. 1989. Tankönyvkiadó.

Benedek Elek emlékkönyve. Szerk. Lengyel László. Bp. 1990. Móra K.

Benyé Zsuzsa: Nyitva van az aranykapu. Bp. 1979. Móra K.

Benedek Marcell: Hajnaltól alkonyatig. Vallomások egy élet nagy olvasmányairól. Bp. 1966. Gondolat.

Hegedűs Géza: Költői mesterség. Bp. 1978. Móra K.

Fekete Sándor: Így élt a szabadságharc költője. 2. kiad. Bp. 1977. Móra K. /Így élt ... /

Fodor András: Így élt József Attila. Életrajz. Bp. 1980. Móra K. /Így élt ... /

Forrásvidék: Írók, költők gyermek és ifjúkora. 1–2–3. Szerk. Balázs Mihály, Vati Papp Ferenc. Bp. 1989. Tankönyvkiadó.

Földes Anna: Így élt Móra Ferenc. Életrajz. 3. kiad. Bp. 1984. Móra K. /Így élt ... /

Illyés Gyula: Petőfi Sándor. Bp. 1975. Szépirodalmi K. /Diákkönyvtár/

Keresztury Dezső: A magyar irodalom képeskönyve. 2. kiad. Bp. 1981. Helikon – Móra K.

Lengyel Dénes: Benedek Elek. Bp. 1974. Gondolat.

Lengyel Dénes: Irodalmi kirándulások. 2. kiad. Bp. 1977. Tankönyvkiadó.

Sándor Judit: Szeressétek a gyermekeimet. Szabó Lőrinc, a költő-apa. Bp. 1982. Móra K.

Szalay Sándor: Gárdonyi Géza alkotásai és vallomásai tükrében. Bp. 1977. Szépirodalmi K. /Arcok és vallomások/

Valló László: Emlékké válok magam is ... : Fekete István élete. Bp. 1986. Móra K.

900 Földrajz – történelem.

Az emberiség krónikája. Szerk. Harenberg, Bodo, a magy. kiadást szerk. Csorba Csilla. Bp. 1990. Officina Nova K.

908 Honismeret.

Ország, címer, zászló. Szerk. Rátóti Benő. Bp. 1989. Móra K.
Budapest enciklopédia. Főszerk. Tóth Endréné, Bp. 1982. Corvina K.

910 Földrajstudomány. *Felfedező utazások, expedíciók, utazások, útleírások.*
Benedek István: Csavargás az Alpokban. Útleírás. Bp. 1963. Gondolat K. /Világjárók/
Lázár István: Világjárók – világlátók. Régi magyar utazók antológiája. Bp. 1986. Móra K.

Mowat, Farley: Ne féljünk a farkastól! Bp. 1976. Gondolat.

913 Világföldrajz. Kontinensek földrajza.
Földünk országai. Szerk. D. Gergely Anikó. Bp. 1981. Kossuth K.

914 Európa földrajza. Útikönyvek.
Földrajzi album. Magyarország. Írta és összeáll. Laki Ilona. Bp. 1992. Móra K.
Földrajzi olvasókönyv III. Magyarország. Szerk. Jónás Ilona. Bp. 1989. Tankönyvkiadó.

Tüskés Tibor: Magyarország. 5. kiad. Bp. 1986. Móra K. /Képes földrajz/
Kiss Gábor: Várak, várkastélyok, várhelyek Magyarországon. Bp. 1984. Panoráma K. /Utazások a múltban és a jelenben/

918 Dél-Amerika földrajza.
Vécsey Zoltán: Dél-Amerika. 3. átd. kiad. Bp. 1980. Móra K.

920 *Életrajzok.*
Életrajzi lexikon. I–II. Főszerk. Kenyeres Ágnes. Bp. 1967. Akadémiai K. (Ld. még a kiegészítő köteteit!)
1000 kérdés 1000 felelet híres emberekről. Összeáll. Cusin, Lella; Delmati, Grazia; ford. Góják Éva. Bp. é. n. Alexandra K.
Magyar és nemzetközi Ki kicsoda. 1996. Bp. 1996. Biográf K.

930 *Világtörténet. Történelmi korok kulturális maradványai.*
Chisholm, Jane: Világtörténelem kiesiknek és nagyoknak: Tények, adatok és évszámok a kőkorszaktól a számítógépek koráig. Ford. Magyarics Péter. 4. kiad. Bp. 1993. Park K.
Híres helyek. Ford. Nagy Sándor. Bp. 1992. Móra K. /Tudománytár gyermekeknek/
Ősi kultúrák, születő államok. Írta és szerk. Béatrice André Salvini. Paris, Larousse. Bp. 1993. Officina Nova K. /Új képes történelem/

931 Ókori történelem.
Bombarde, Odile: A barbárok hosszú utazása. Bp. 1991. Venezia K. /Tini enciklopédia/

- Fröhlich Ida: Az ókori kelet nagyjai. Bp. 1992. Kossuth K. /A világtörténelem nagy alakjai/
- Varga Domokos: A világ kereke: Az ember útja az őskortól az új korig. Bp. 1985. Móra K.
- Varga Domokos: Ős Napkelet. Az írott történelem kezdetei. 2. kiad. Bp. 1976. Móra K. /Képes történelem/
- 940 Európa története.
- Jónás Ilona, Sz. : Barbár királyok. Bp. 1994. Kossuth K. /A világtörténelem nagy alakjai/
- Makkai László: A reneszánsz világa. 3. kiad. Bp. 1983. Móra K. /Képes történelem/
- Új képes történelem. A sorozat főszerk. Marchaud, Pierre. Paris: Larousse. (Encyclopédie découverte junior.) Budapest, 1993. Officina Nova K.
- A reneszánsz és a humanizmus fényei. A középkor alkonyától a reformációig. Írta és szerk. Jean-Paul Brighelli, ford. Szűcs Andrea. Bp. 1994. Officina Nova K. /Új képes történelem/
943. 9 Magyarország története.
- A magyarok krónikája. Összeáll. és szerk. és az összefoglalásokat írta Glatz Ferenc. Bp. 1996. Officina Nova K.
- Benedek Elek: Honszerző árpád. Történelmi olvasókönyv. Bp. 1995. Esély Könyvklub K.
- Benedek Elek: A magyarok története: történelem gyerekeknek. Debrecen, 1994. Alföldi ny. K.
- Bertényi Iván – Gyapay Gábor: Magyarország rövid története. 3. jav. kiad. Bp. 1995. Maecenas K.
- Pöldes Péter: Ha az ősi krónikák igazat mondanak: A honfoglaló vezérek nyomában. Bp. 1982. Móra K.
- Hegedűs Géza: Korona és kard. Magyarország a XI–XIII. században. 3. kiad. Bp. 1975. Móra K. /Képes történelem/
- Illés György: Végek dicsérete: Magyar végvárak. Bp. 1985. Móra K.
- Kiss Dénes: Így élt Mátyás király. Bp. 1990. Móra K.
- Kósa László: Megjártam a hadak útját. A magyar nép történelmi emlékezete. Bp. Móra K.
- Magyarország története képekben. Szerk. Kosáry Domokos. 3. kiad. Bp. 1977. Gondolat K.
- Pálkás Mihály: Múltunk nagyjai: magyar történelem életrajzokban a honfoglalástól a kiegyezésig. Bp. 1995. Unió K.
- Várkonyi Ágnes, R. : A fejedelem gyerekkora. Bp. 1989. Móra K.

Felhasznált és ajánlott irodalom

- Adamikné Jászó Anna: A nyelvi tudatosság – olvasás, helyesírás. = Fejlesztő pedagógia, 1994. 4–5.sz.
- Adamikné Jászó Anna: Az olvasó válaszáinak (reader response) kutatása. = Magyaritanítás, 1995. 5.sz.
- Benedek István: Hippokratésztől Darwinig. A természettudomány nagy korszakai. Bp. 1986. Népszava Lap és Könyvkiadó. /Mi világunk/
- Bezerédy Amália: Flóri könyve. Pest, 1840. Landerer Lajos ny. Reprint kiadás:Szekszárd, 1987. Tolna megyei Könyvtár – Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum.
- Cropley, Arthur: Tanítás sablonok nélkül: Utak a kreativitáshoz. Bp. 1983. Tankönyvkiadó. /Pszichológia nevelőknek/
- Csík Endre – Farkas Julianna – Heffner Anna – Kovács Zoltán – Szabó Eszter: Önművelési munkafüzet az általános iskola 3–4. osztálya számára. Nyelvi Irodalmi Kommunikációs Program. Bp. 1992. Tankönyvkiadó.
- Czene Gyuláné: Könyv- és könyvtárhasználati feladatgyűjtemény az általános iskolai 6.–7. osztályos történelem tanításához. Salgótarján, 1992. Petőfi Ált. Isk.
- Czene Gyuláné: Könyv- és könyvtárhasználati feladatgyűjtemény az általános iskolai 7.–8. osztályos történelem tanításához. Salgótarján, 1993. Petőfi Ált. Isk.
- Dezső Zsigmondné: A szellemi munka technikája. Ismeretszerzés (gyorsolvasás). Bp. 1985. OMIKK.
- Az ember feje nem lexikon! Szerk: Sáráné Lukátsy Sarolta. Könyvtári rejtvények, feladatok általános iskolásoknak. Szeged, 1992. Mozaik Oktatási Stúdió.
- Az ember feje nem lexikon! Szerk. Sáráné Lukátsy Sarolta. Megoldások pedagógusok és könyvtárosok számára. Szeged, 1992. Mozaik Oktatási Stúdió.
- Farkas Károly: Az információ-technika és a gyermek. = Új alaplap, 1995. 10.sz.
- Fuchs, Walter R.: Új tanulási módszerek. Bp. 1971. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Fülöp Géza: Ember és információ. 2. átd. kiad. Bp. 1984. Múzsák Közművelődési Kiadó.

- Gereben Ferenc: A magyar társadalom könyvtárképe. I–II. = Könyvtáros, 1981. 6. és 7.sz.
- Giovanni Giovannini: A kovakőtől a szilíciumig. A tömegkommunikációs eszközök történetéről. Bp. 1990. Püski Kiadó.
- Gordon, Thomas: A tanári hatékonyság fejlesztése. A T.E.T.- módszer. 3. kiad. Bp. 1991. Gondolat K.
- Homor Tivadar – Mészáros Antal: Az információ és az ember. Segédkönyv az ismeretszerzés elsajátításához 12–18 éves tanulók részére. Bp. 1994. Gondolat K.
- Homor Tivadar – Mészáros Antal: Az információ és az ember. Feladatgyűjtemény. Bp. 1994. Gondolat K.
- Horgás Béla – Levendél Júlia – Trenesényi László: A gyerekek másképpen olvasnak. Bp. 1976. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Játsszunk együtt ... informatikát! Feladatgyűjtemény általános iskolásoknak. Bp. 1993. Calibra K.
- Karácsony Sándor: A könyvek lelke. Irodalmi nevelés. Bp. 1993. Szent Gellért Egyházi Kiadó. /Növekedvén nevelünk, Könyvsorozat pedagógusoknak/
- Katsányi Sándor: Az Egri csillagok mint olvasmányélmény. Bp. 1985. Tankönyvkiadó.
- Katsányi Sándor: Könyvtárhasználati ismeretek oktatása a középiskolában ma és holnap. = Könyv és Nevelés, 1983. 1.sz.
- Katsányi Sándor: Olvasáspedagógia. = Olvasásismeret. /Egyetemi, főiskolai jegyzet, szerk.: Nagy Attila/ Bp. 1980. Tankönyvkiadó.
- Kádárné Fülöp Judit: Az olvasás, mint kommunikációs képesség. = Pedagógiai Szemle, 1983. 2.sz.
- Katsányi Sándor – Könyves-Tóth Lilla: Fölfedezem a könyvtárat. 2. kiad. Bp. 1976. Tankönyvkiadó.
- Kosztolányi Dezső: Nyelv és lélek. Bp. 1971. Szépir. K.
- Könyv a könyvről. Olvasókönyv az általános iskola 5–6. osztálya számára. Írta: Heffner Anna. Nyelvi Irodalmi Kommunikációs Program. Bp. 1990. Tankönyvkiadó.
- Könyves-Tóth Lilla: Keresd a könyvtárban! Bp. 1977. Móra K. /Böles Bagoly/
- Könyves-Tóth Lilla: A könyv és a könyvtár az oktatási folyamat korszerűsítésében. = Pedagógiai Szemle, 1976. 7.sz.
- Könyvtári kalauz: Segédkönyv gyermek-és iskolai könyvtárosoknak. Összeáll. Pálné Leinberger Ágota. Szolnok. 1993. OSZK–KMK, Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár, MKE Gyermekkönyvtárosi Szekciója. Kivehető és sokszorosítható feladatlapokkal.
- A könyvtár kezelése. Szerk.: Katsányi Sándor. 3. bőv. jav. kiadás. 1990. Bp. Múzsák Közművelődési Kiadó.
- Lénárd Ferenc: Képességek fejlesztése a tanítási órán. 2. kiad. Bp. 1982. Tankönyvkiadó.

- Lőwe, Hans: Az élet tanulás. Bp. 1979. Tankönyvkiadó. /Pszichológia nevelőknek/
- Megay László – Rékassy Csaba: Könyves könyv. Bp. 1981. Móra K. /Bölcs Bagoly/ A megtanítás stratégiája. Szerk.: Nagy József. Bp. 1984. Tankönyvkiadó. /A pedagógia időszerű kérdései/
- Meixner Ildikó – Justné Kéry Hedvig: Az olvasástanítás pszichológiai alapjai. Bp. 1967. Akadémiai Kiadó.
- Melykóné Tózsér Judit: A könyv és birodalma. Tanulási segédlet az önművelési kultúra megalapozásához 9–12 éveseknek. Debrecen. 1993. Dinasztia K.
- Melykóné Tózsér Judit: A könyv és birodalma. Tanári segédlet. Debrecen. 1993. Dinasztia K.
- Mérei Ferenc – Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Bp. 1971. Gondolat.
- Nádasi Mária: Egységesség és differenciáltság a tanítási órán. Bp. 1986. Tankönyvkiadó. /Korszerű nevelés/
- Nagy Attila: Gyermekek, fiatalok és az irodalom. = Az olvasás anatómiája. Bp. 1982. Gondolat.
- Nagy István, Cs.: A jövő olvasói. Bp. 1979. Tankönyvkiadó. /A tanítás problémái/
- Németh Ferenc: Technika. Informatika 10–11 éveseknek. Bp. 1995. Műszaki K.
- Nemzeti alaptanterv. Bp. 1996. Nemzeti Tankönyvkiadó. Informatika és könyvtár; Vizuális kultúra – médiaismeret; és az Anyanyelv és irodalom; Történelem stb. fejezeteinek információkeresésre és feldolgozásra vonatkozó követelményei.
- Órák a könyvtárban. Szerk.: Katsányi Sándor, bev.: Könyves-Tóth Lilla. Bp. 1977. Népművelési Propaganda Iroda.
- Orosz Sándor: Korszerű tanítási módszerek. Bp. 1987. Tankönyvkiadó. /Korszerű nevelés/
- Oroszlány Péter: Dinamikus olvasás. Olvasásfejlesztés számítógéppel. Debrecen, 1995. Dinasztia K.
- Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról. Tanulási képességet fejlesztő tréning 12–16 éveseknek. Bp. 1994. Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítvány.
- Oxford számítástechnikai értelmező szótár. Főszerk.: Valerie Illingworth B., Sc. M. Phil. Bp. 1989. Novotrade K.
- Pápayné Kemenczey Judit: A gyermekkönyvtári állomány feltárása. = A gyermekkönyvtári munka. Tanulmányok. Szerk. Károlyi Ágnes. Kiad. az Orsz. Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1979. Népművelési Propaganda Iroda. 76–92.l.
- Paturi, Felix R.: A technika krónikája. Bp. 1992. officina Nova Könyv- és Lapkiadó Kft.
- Sándor Gertrúd: Könyves füzet. Segédeszköz és feladatgyűjtemény a könyvtárhasználat gyakorlásához az általános iskola 2–8. osztálya számára. Bp. 1994. Korona K.
- Seymour, Papers: Észrengés. Bp. 1988. Számalk.

- Szakály János: Informatika. Bp. 1995. Dinasztia K.
- Szász Ilona: A gyermekkönyvtári munka alapismeretei. Bp. 1987. Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ. /Könyvtárkezelői Füzetek/
- Szűcs Ervin: Komputervilág. 77 kérdés a számítógépekről. Bp. 1995. Móra K. /A világ és az ember/
- Tanulmányok a 14 éven aluli gyermekek olvasásra neveléséről. Szerk.: Dán Krisztina Bp. 1985. OPKM /OPKM Kiadványai Módszertani Füzetek/
- A többkönyvű oktatás felé. Szerk.: Nagy Attila. Bp. 1995. Országos Széchényi Könyvtár – Könyvtártudományi és Módszertani Központ. /Könyvtári Figyelő Könyvsorozata/
- Vekerdy Tamás: Az óvoda és az első iskolai évek a pszichológus szemével. Bp. 1989. Tankönyvkiadó. /Pszichológia – nevelőknek/
- Vértesy Miklós: Könyvtárosok kislexikona. Bp. 1987. Múzsák Közművelődési Kiadó.

Audio-vizuális segédanyagok

- Látogatások a könyvtárban. Hangosított diakép-sorozat. 79 diakép, 1 hangkazetta. Könyvtárhasználati ismeretek alsó tagozatos gyermekeknek. /Könyves-Tóth Lilla forgatókönyve nyomán írta B. Majkó Katalin; fényképezte: Broczkó Tamás; a szöveget elmondja: Farkas Zsuzsa. Bp. 1987. Magyar Diafilmgyártó Vállalat.
- Szép magyar könyvtárak. /4 diatekeres, 120 kép, 1 hangkazetta/. Írta és összeállította: Gerő Gyula; fényképezte: Broczkó Tamás, szerk.: Pásztor László. Készült az Országos Széchényi Könyvtár – Könyvtártudományi és Módszertani Központ, valamint a TÉKA Könyvtérkezesítő, Könyvtárellátó és Könyvkiadó Vállalat megbízásából. Bp. 1988. Magyar Diafilmgyártó Vállalat.

Tárgymutató

- ábécé, 194
- ábécésorrend, 123
- álsorozat, 62
- élőfej, 113
- összefoglaló, 117
- újtság, 119

- adatbázis, 26, 224
 - számítógépes, 164
- adatkeresőprogram, 225
- adatok
 - könyvc, 96
 - kiadás, 108
- alcím, 11, 106
- antológia, 90

- beiratkozás, 16
 - ~i díj, 16
 - ~i díj, 32
- bevezetés, 11, 112
- bibliográfia, 26, 73, 228
 - cikk~, 73
 - nemzeti, 228
- borítófedél, 11, 92

- cím, 11, 106
 - kötet~, 108
 - sorozat~, 108
- címlap, 11, 95
- címzó, 11
 - utaló, 115
- copyright, 101
- Cutter-szám, 198, 203

- dekódolás, 39
- diszkográfia, 74
- dokumentum, 82, 86

- audiovizuális, 87
- auditív, 86
- vizuális, 86

- Egyetemes Tizedes Osztályozás, 201
- előzőklapok, 95
- enciklopédia, 125, 185
 - általános, 186
 - információkeresés, 189
 - szak~, 188

- fűzött könyv, 11
- függelék, 117
- fűlzsöveg, 93
- fejezet, 11
- folyóirat, 121
- fonotéka, 87

- gyermekirodalom, 57
- gyorsolvasás, 40

- hírlap, 119
- határozókézikönyv, 190
- hetilap, 120

- ifjúsági irodalom, 57
- illusztráció, 11, 45
- illusztrátor, 11
- impresszum, 97
- információ, 22
 - ~s rendszer, 22
- enciklopédiában, 189
- hordozó, 22, 81, 83
- keresés, 163
- lexikonban, 185
- interaktív
 - könyv, 49

média, 49
internet, 83
irodalomjegyzék, 11
ISBN, 97
ismeretközlőirodalom, 56

jegyzetek, 115
jel
 feloldása, 150
 könyvken, 197, 203
 raktári, 197
jelek megfejtése, 39
jelképtár, 174

kép
 értelmezése, 45
 és szöveg, 45
képek jegyzéke, 116
képolvasás, 43
kézikönyv, 70, 167, 168
 összefoglaló, 191
 határozó, 190
kézikönyvtár, 167, 168
kódolás, 39
köleszözfűzet, 16
köleszönsz
 ~i határidő, 16
könyv
 ~ajánlás, 71
 ~ismertetés, 71
 adatai, 26, 96, 214
 ajánlás, 117
 alakja, 91
 anyaga, 91
 azonosítása, 96
 egykötetes, 89
 fűzött, 92
 interaktív, 49
 kötött, 92
 mérete, 91
 manipulációs, 49
 nemzetközi azonosítószám, 97
 programozott, 49
 többkötetes, 89
 terjedelme, 91
 választás, 117

könyvajánlás, 11, 12
könyvesbolt, 22
könyvgerinc, 94
könyvhasználat, 13
könyvjegyzék, 116
könyvjelző, 76
 elektronikus, 77
könyvtár, 22
 ~használat szabályai, 17
 gyermek, 15
 használat, 163
 iskolai, 15
 közművelődési, 229
 megyei, 27
 nemzeti, 27
 nyelve, 163
 rend a ~ban, 22
 szabadpolcos, 24
 szak~, 27
 szolgáltatások, 29
 tagság, 16
 városi, 26, 230
könyvtáros, 27
 munkája, 28
könyvtest, 95
kötéstábla, 11
kötött könyv, 11
kötet, 89
 ~cím, 108
 gyűjteményes, 89
katalógus, 24, 211, 213
 betűrendes, 26
 cédula, 26, 199, 205
 cédula~, 213, 220
 címszó, 216
 könyvek, 214
 nem hagyományos dokumentumok, 214
 sorozatok betűrendes ~a, 217
 számítógépes, 222
 szerzői betűrendes, 215
 tárgyszó, 219
 téma(szak), 26, 217
kiadás
 éve, 11, 110
 adatai, 108
 helye, 11, 110

kiadó, 11, 110
kifejezéstár, 173
kislexikon, 11, 115
kommunikáció

~s csatorna, 80
közvetett, 81
közvetlen, 80
meta~, 81

kulcsszó, 11, 84
kutyaful, 76

lábjegyzet, 115

lexikon, 124, 168

általános, 175, 177

életrajzi, 184

gyermek, 175

idegennyelvű, 179

információkeresés, 185

számítógépes, 179

szak~, 181

logikai rend, 123

média, 82

interaktív, 49

médiatár, 87

melléklet, 117

metakommunikáció, 81

multimédia, 48

munkatankönyv, 11, 50

mutatók, 116

nyomda, 11

oldalszámozás, 96

olvasás, 12

folyamatos, 56

kép~, 43

olvasóember, 51

olvasóaválás, 51

szám~, 42

tallózó, 57

terv, 78

olvasójegy, 16

olvasónapló, 77

osztólap, 221

piktogram, 42

rövidítések jegyzéke, 11, 115

raktári jel, 197

raktári jelzet, 199

segédletek, 113

sorozat, 58

~cím, 108

enciklopédikus, 126

stratégia

keresési, 83

szám

arab, 42

római, 42

számolvasás, 42

széljegyzet, 75

szépirodalom, 55

szócikk, 11

szólástár, 173

szótár, 124, 168, 170

értelmező, 170

helyesírási, 171

idegen szavak ~a, 172

szófejtő, 171

szakmai értelmező, 172

szinonima, 171

szövegtest, 95, 110

szabadpolec, 23, 193

ismeretközölkönyvek, 201

keresés, 195

szépirodalom, 193

szakirodalom, 57

szakjel, 206

szerkesztő, 103

szerző, 11, 103

tájékoztatás, 27

tárgymutató, 11

téma, 84

téértési díj, 32

tartalmi ismertetés, 11

tartalomjegyzék, 11, 113

terjedelem, 11, 110

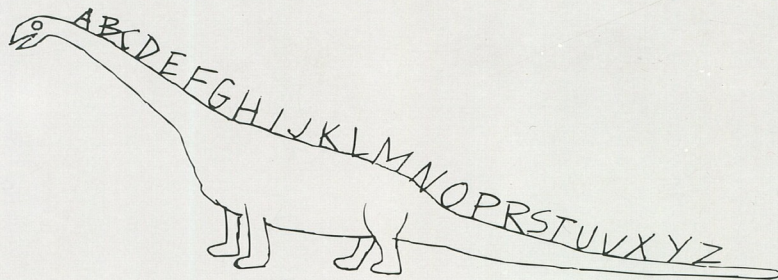
utalás, 114

védőborító, 93

videotéka, 87

A könyv két kötete ötvözi a hagyományos és a modern ismeretterjesztő technikákat. Az elméleti részt gyakorlati tájékozódást segítő feladatok mélyítik el, amelyek hagyományos és modern szak- és szépirodalmat mozgatnak meg.

A szerzők a könyvtárosi szakma nagyhagyományú képviselői, akik a fiatal olvasók számára bontják ki a könyvtárak rejtjelmeit.

ISBN 963 9132 10 1

1290,-